

Nr 168

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till mönsterskyddslag, m. m.; given Stockholms slott den 21 november 1969.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden och lagrådets protokoll, föreslå riksdagen att

dels godkänna den i Lissabon den 31 oktober 1958 och i Stockholm den 14 juli 1967 reviderade Pariskonventionen den 20 mars 1883 för industriellt rättsskydd, i fråga om Stockholmstexten såvitt avser artiklarna 1—12,

dels antaga härvid fogade förslag till

- 1) mönsterskyddslag,
- 2) lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk,
- 3) lag om ändring i brottsbalken,
- 4) lag om ändring i utsökningslagen (1877:31 s. 1),
- 5) lag om ändring i lagen (1937:249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar,
- 6) lag om ändring i varumärkeslagen (1960:644),
- 7) lag om ändring i lagen (1967:840) om patent- och registreringsverkets besvärsavdelning,
- 8) lag om ändring i införsellagen (1968:621),
- 9) lag om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar.

GUSTAF ADOLF

Lennart Geijer

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att riksdagen godkänner 1958 års s. k. Lissabontext och de materiella bestämmelserna (art. 1—12) i 1967 års s. k. Stockholm — *Bihang till riksdagens protokoll 1969. 1 saml. Nr 168*

holmstext av 1883 års Pariskonvention för industriellt rättsskydd. Samtidigt läggs fram förslag till ny mönsterskyddslag och en ny lag om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar jämte förslag om vissa av mönsterskyddslagen föranledda följdändringar i annan lagstiftning. I avslutning härill föreslås vissa ändringar i 1960 års upphovsrättslag.

Genom mönsterskyddslagen införs ett generellt skydd för såväl prydnadsmönster som nyttomönster inom samtliga industrigrenar. Mönsterrätt förvärfvas genom registrering hos patent- och registreringsverket för en tid av fem år med möjlighet till förnyelse för ytterligare två femårsperioder. Registrering av mönster medför ensamrätt för mönsterhavaren att yrkesmässigt utnyttja mönstret. En förutsättning för registrering är att mönstret är nytt och att det väsentligen skiljer sig från vad som blivit känt före ansökningsdagen. Registreringsförfarandet ordnas som ett s. k. förprövningssystem, dvs. registreringsmyndigheten skall företa en nyhetsgranskning. Denna kompletteras av ett kungörelse- och invändningsförfarande. Förslaget medger samtidigt registrering av varianter av ett och samma mönster. Under vissa förutsättningar kan samregistrering ske av flera olika mönster. Handlingarna i registreringsärendet blir i princip offentliga, men handling som visar mönster kan hemlighållas under viss kortare tid. Kostnaderna för registreringsförfarandet skall täckas genom avgifter. Förslaget innehåller vissa regler om tvångslicens, bl. a. när allmänt intresse av synnerlig vikt kräver att annan än mönsterhavaren får utnyttja mönstret. Uppsåtligt intrång i mönsterrätt föranleder straffansvar. Skadeståndsskyldighet inträder vid mönsterintrång, även när detta skett utan uppsåt eller oaktsamhet.

Ändringarna i 1960 års upphovsrättslag innebär att skyddstiden för verk av s. k. brukskonst förlängs till 50 år, räknat från det år då upphovsmanen avled. Kraven på individualitet och konstnärlig gestaltning skall skärpas. Vissa äldre verk skall oberoende härav åtnjuta skydd under en övergångstid av 10 år.

Den nya lagen om skydd för vapen m. m. avses ersätta 1960 års lag i samma ämne samt 1947 och 1961 års lagar om skydd för Förenta Nationernas emblem och namn resp. internationella atomenergiorganets emblem.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 oktober 1970. Den nya lagstiftningen möjliggör Sveriges tillträde till Lissabon- och Stockholms-texterna av Pariskonventionen.

1) Förslag till Mönsterskyddslag

Härigenom förordnas som följer.

Allmänna bestämmelser

1 §

Med mönster förstås i denna lag förebilden för en varas utseende eller för ett ornament.

Den som skapat ett mönster eller hans rättsinnehavare kan genom registrering få ensamrätt att yrkesmässigt utnyttja mönstret enligt denna lag (mönsterrätt).

2 §

Mönster registreras endast om det väsentligen skiljer sig från vad som blivit känt före dagen för registreringsansökningen.

Som känt anses allt som blivit allmänt tillgängligt, vare sig detta skett genom avbildande, utställande, saluhållande eller på annat sätt. Även ett icke allmänt tillgängligt mönster anses som känt, ifall mönstret framgår av en ansökan här i riket om patent eller om varumärkes- eller mönsterregistrering, vilken är eller enligt vad därom är föreskrivet skall anses gjord före den dag som anges i första stycket, och mönstret sedermera i samband med ansökningens handläggning göres allmänt tillgängligt.

3 §

Mönster kan registreras utan hinder av att det inom sex månader innan registreringsansökningen gjordes blivit allmänt tillgängligt

1. till följd av uppenbart missbruk i förhållande till sökanden eller någon från vilken han härleder sin rätt eller

2. genom att sökanden eller någon från vilken han härleder sin rätt förevisat mönstret på officiell eller officiellt erkänd, internationell utställning.

4 §

Mönster registreras icke

1. om mönstret eller dess utnyttjande strider mot goda seder eller allmän ordning,

2. om i mönstret utan tillstånd intagits

a) statsvapen, statsflagga eller annat statselement, statlig kontroll- eller garantibeteckning, annan beteckning som hänsyftar på svenska staten och därigenom ger mönstret en officiell karaktär, svenskt kommunalt vapen eller sådan internationell beteckning som åtnjuter skydd enligt lagen (1970:000) om skydd för vapen och vissa

- andra officiella beteckningar eller något som lätt kan förväxlas med vapen, flagga, emblem eller beteckning som nu nämnts,
- b) något som kan uppfattas som beteckning för stiftelse, ideell förening eller liknande sammanslutning eller som annans här i riket skyddade firma eller varukännetecken eller som annat kännetecken, vilket i näringsverksamhet inarbetats här i riket för annan,
 - c) annans porträtt eller något som kan uppfattas som annans släktnamn, konstnärsnamn eller likartat namn, om icke porträttet eller namnet uppenbart åsyftar någon sedan länge avliden person,
 - d) något som kan uppfattas som titel på annans här i riket skyddade litterära eller konstnärliga verk i fall då titeln är egenartad eller något som kränker annans upphovsrätt till sådant verk eller annans rätt till fotografisk bild som åtnjuter skydd här i riket,
 - e) något som icke väsentligen skiljer sig från mönster som är registrerat här i riket för annan.

5 §

Mönsterrätt innebär att, med de undantag som anges nedan, annan än innehavaren av mönsterrätten (mönsterhavaren) icke får utan dennes lov utnyttja mönstret yrkesmässigt genom att tillverka, införa till riket, utbjuda, saluhålla, överlåta eller uthyra vara, vars utseende icke väsentligen skiljer sig från mönstret eller som i sig har upptagit något som icke väsentligen skiljer sig från detta.

Mönsterrätten omfattar endast de varor för vilka mönstret registrerats och därmed likartade varor.

6 §

Den som utnyttjade mönster yrkesmässigt här i riket, när ansökan om registrering av mönstret gjordes, får utan hinder av mönsterrätten fortsätta utnyttjandet med bibehållande av dess allmänna art, om utnyttjandet ej innefattade uppenbart missbruk i förhållande till registreringssökanden eller någon från vilken han härleder sin rätt. Sådant rätt till utnyttjande tillkommer under motsvarande förutsättningar även den som vidtagit väsentliga åtgärder för att utnyttja mönstret yrkesmässigt här i riket.

Rätt enligt första stycket kan övergå till annan endast tillsammans med rörelse i vilken den uppkommit eller utnyttjandet avsetts skola ske.

7 §

Konungen kan förordna, att reservdelar och tillbehör till luftfartyg utan hinder av mönsterrätt får införas till riket för att användas vid reparation av luftfartyg, hemmahörande i främmande stat, i vilken motsvarande förmaner medges för svenskt luftfartyg.

8 §

Konungen kan förordna, att ansökan om registrering av mönster, vilket tidigare angivits i ansökan om skydd utom riket, skall vid tillämpning av 2 och 6 §§ anses gjord samtidigt med ansökningen utom riket, om sökanden yrkar det.

I förordnande skall anges de närmare villkor under vilka sådan prioritet får åtnjutas.

Registreringsansökan och dess handläggning

9 §

Registreringsmyndighet är patent- och registreringsverket.

10 §

Ansökan om registrering av mönster göres skriftligen hos registreringsmyndigheten.

Ansökningen skall innehålla uppgift om vara för vilken mönstret sökes registrerat. I ansökningen skall anges vem som skapat mönstret. Sökes registrering av annan än den som skapat mönstret, skall sökanden styrka sin rätt till detta.

Vid ansökningshandlingen skall fogas bild, som visar mönstret. Om sökanden innan ansökningen kungöres enligt 18 § inger även en modell, skall modellen anses visa mönstret. Vid ansökningshandlingen skall vidare fogas en av sökanden egenhändigt underskriven försäkran på heder och samvete, att mönstret, såvitt sökanden har sig bekant, icke före den dag då ansökningen göres eller enligt 8 § skall anses gjord blivit känt på sätt som enligt 2 och 3 §§ hindrar registrering av mönstret.

Sökanden skall erlagga i 48 § angivna ansöknings- och tilläggsavgifter.

11 §

En ansökan får omfatta flera mönster, om de varor för vilka mönstren sökes registrerade hör samman med avseende på tillverkning och bruk. Ansökan om sådan samregistrering får omfatta högst 20 mönster och får ej avse ornament.

12 §

Sökande, som icke har hemvist i Sverige, skall ha ett här bosatt ombud, som äger företräda honom i allt som rör ansökningen.

13 §

Ansökan om registrering av mönster anses icke gjord förrän sökanden givit in bild eller modell som visar mönstret.

Ansökan får ej ändras till att avse annat mönster eller annan vara än som angivits i ansökningen.

14 §

Vid prövning av ansökan om mönsterregistrering skall registreringsmyndigheten i den utsträckning Konungen bestämmer undersöka, om förutsättningarna för registrering av mönstret är uppfyllda. Har sökanden ej iakttagit vad som är föreskrivet om ansökan eller finner myndigheten annat hinder föreligga för bifall till ansökningen, skall sökanden föreläggas att inom viss tid yttra sig eller vidtaga rättelse.

Underlåter sökanden att inom förelagd tid inkomma med yttrande eller vidtaga åtgärd för att avhjälpa anmärkt brist, avskrivs ansökningen. Erinnan härom skall tagas in i föreläggandet.

Avskriven ansökan återupptages, om sökanden inom två månader efter utgången av förelagd tid inkommer med yttrande eller vidtager åtgärd för att avhjälpa bristen och inom samma tid erlägger fastställd återupptagningsavgift. Återupptagning får ske endast en gång.

15 §

Föreligger hinder för bifall till ansökningen även efter det yttrande avgivits och har sökanden haft tillfälle att yttra sig över hindret, skall ansökningen avslås, om ej anledning förekommer att ge sökanden nytt föreläggande.

16 §

Påstår någon inför registreringsmyndigheten att han äger bättre rätt till mönstret än sökanden och finnes saken tveksam, kan myndigheten förelägga honom att väcka talan vid domstol inom viss tid vid påföljd att hans påstående annars lämnas utan avseende vid ansökningens fortsatta prövning.

Är tvist om bättre rätt till mönstret anhängig vid domstol, kan registreringsansökningen förklaras vilande i avbidan på att målet slutligt avgöres.

17 §

Visar någon inför registreringsmyndigheten, att han äger bättre rätt till mönstret än sökanden, skall myndigheten överföra ansökningen på honom, om han yrkar det. Den som får en ansökan överförd på sig skall erlägga ny ansökningsavgift.

Om överföring yrkas, får ansökningen ej ändras, avskrivas, avslås eller bifallas, förrän yrkandet slutligt prövats.

18 §

Är ansökningshandlingarna fullständiga och föreligger ej hinder för registrering, skall registreringsmyndigheten kungöra ansökningen för att bereda allmänheten tillfälle att inkomma med invändning mot ansökningen. Om handling i ärendet skall hållas hemlig enligt vad som sägs i 19 §, skall dock kungörandet anstå till dess handlingen skall hållas allmänt tillgänglig.

Invändning göres skriftligen hos registreringsmyndigheten inom två månader från kungörelsedagen.

19 §

Skall i ärende angående ansökan om registrering av mönster handling som visar mönstret hållas hemlig enligt vad som är särskilt föreskrivet där- om, får handlingen ej utlämnas utan sökandens samtycke, förrän den av honom begärda fristen löpt ut eller sex månader förflutit från den dag då ansökningen gjordes eller, om prioritet som avses i 8 § första stycket yrkas, från den dag från vilken prioritet begäres. Har registreringsmyndigheten beslutat avskriva eller avslå ansökningen, innan tiden för hemlighållande gått ut, får handlingen utlämnas endast om sökanden begär att ansökningen återupptages eller anför besvär.

20 §

Efter utgången av den i 18 § andra stycket föreskrivna tiden upptages ansökningen till fortsatt prövning. Vid denna prövning äger 14—17 §§ tillämpning.

Har invändning gjorts, skall sökanden underrättas därom. Är invändningen ej uppenbart obefogad, skall sökanden beredas tillfälle att yttra sig över den.

21 §

Talan mot slutligt beslut av registreringsmyndigheten i ärende angående ansökan om registrering av mönster får föras av sökanden, om beslutet gått honom emot. Mot beslut, varigenom ansökan bifallits trots att invändning framställts i behörig ordning, får talan föras av den som gjort invändningen. Återkallar invändaren sin talan, får denna likväl prövas, om särskilda skäl föreligger.

Mot beslut, varigenom begäran om återupptagning enligt 14 § tredje stycket avslagits eller yrkande om överföring enligt 17 § bifallits, får talan föras av sökanden. Den som framställt yrkande om överföring får föra talan mot beslut varigenom yrkandet avslagits.

22 §

Talan enligt 21 § föres hos patent- och registreringsverkets besvärsavdelning genom besvär inom två månader från beslutets dag. Den som vill anföra besvär skall inom samma tid erlägga fastställd besvärsavgift vid påföljd att besvären annars icke upptages till prövning.

Mot beslut på besvärsavdelningen får talan föras av sökanden, om beslutet gått honom emot. Talan föres genom besvär hos Konungen inom två månader från beslutets dag.

23 §

Bifalles ansökan om mönsterregistrering och vinner beslutet härom laga kraft, skall mönstret tagas in i mönsterregistret och registreringen kungöras.

Beslut att avskriva eller avslå ansökan som kungjorts enligt 18 § skall kungöras, sedan beslutet vunnit laga kraft.

Mönsterregistrerings giltighetstid**24 §**

Mönsterregistrering gäller under fem år, räknat från den dag då ansökan om registrering gjordes, och kan på begäran förnyas för ytterligare två femårsperioder. Varje sådan period löper från utgången av föregående period.

25 §

Ansökan om förnyelse av registrering göres skriftligen hos registreringsmyndigheten tidigast ett år före och senast sex månader efter utgången av löpande registreringsperiod. Inom samma tid skall i 48 § angivna förnyelse- och tilläggsavgifter erläggas vid påföljd att ansökningen annars avslås.

Förnyelse av registrering skall kungöras.

Licens, överlåtelse m.m.

26 §

Har mönsterhavare medgivit annan rätt att yrkesmässigt utnyttja mönstret (licens), får denne överlåta sin rätt vidare endast om avtal träffats därom.

Ingår licensen i en rörelse får den dock överlåtas i samband med överlåtelse av rörelsen, om ej annat avtalats. I sådant fall svarar överlåtaren alltjämt för att licensavtalet fullgöres.

27 §

Har mönsterrätt övergått på annan eller har licens upplåtits eller överlåtits, skall på begäran och mot fastställd avgift anteckning därom göras i mönsterregistret. Visas att licens som antecknats i registret upphört att gälla, skall anteckningen avföras.

Första stycket äger motsvarande tillämpning i fråga om tvångslicens och rätt som avses i 32 § andra stycket.

Har samregistrering skett, kan övergång av mönsterrätt antecknas endast i fråga om samtliga mönster.

I mål eller ärende om mönsterrätt anses den som mönsterhavare, vilken senast blivit införd i mönsterregistret i denna egenskap.

28 §

Den som här i riket yrkesmässigt utnyttjade mönster som avses med ansökan om registrering, när handling som visar mönstret blev allmänt tillgänglig, kan, under förutsättning att ansökningen leder till registrering, få tvångslicens till utnyttjandet, om synnerliga skäl föreligger samt han saknade kännedom om ansökningen och ej heller skäligen kunnat skaffa sig kännedom om den. Rätt till sådan tvångslicens tillkommer under motsvarande förutsättningar den som vidtagit väsentliga åtgärder för att utnyttja mönstret yrkesmässigt här i riket. Tvångslicens kan avse även tid innan mönstret registrerades.

Om hänsyn till allmänt intresse av synnerlig vikt kräver det, kan den som vill yrkesmässigt utnyttja mönster, vilket är registrerat för annan, få tvångslicens därtill.

29 §

Tvångslicens får icke meddelas annan än den som kan antagas ha förutsättningar att utnyttja mönstret på godtagbart sätt och i överensstämmelse med licensen.

Tvångslicens utgör icke hinder för mönsterhavaren att själv utnyttja mönstret eller att upplåta licens. Tvångslicens kan övergå till annan endast tillsammans med rörelse vari den utnyttjas eller utnyttjandet avsetts skola ske.

30 §

Tvångslicens meddelas av rätten, som även bestämmer i vilken omfattning mönstret får utnyttjas samt fastställer vederlaget och övriga villkor för licensen. När väsentligt ändrade förhållanden påkallar det, kan rätten på yrkande upphäva licensen eller fastställa nya villkor för denna.

Registrerings upphörande m.m.**31 §**

Har mönster registrerats i strid mot 1—4 §§ och föreligger alltjämt hindret mot registrering, skall rätten på talan därom häva registreringen. Registrering får dock icke hävas på den grund att den som fått registreringen varit berättigad till endast viss andel i mönsterrätten.

Talan som grundas på att registrering meddelats för annan än den som är berättigad därtill enligt 1 § får föras endast av den som påstår sig vara berättigad till mönstret. Talan skall väckas inom ett år efter det att käranden fått kännedom om registreringen och de övriga omständigheter på vilka talan grundas. Var mönsterhavaren i god tro när mönstret registrerades eller när mönsterrätten övergick på honom, får talan icke väckas senare än tre år efter registreringen.

I övriga fall får talan föras av var och en som lider förfång av registreringen. Talan som grundas på bestämmelse i 4 § 1 eller 2 a) får föras även av myndighet som Konungen bestämmer.

32 §

Har mönster registrerats för annan än den som är berättigad därtill enligt 1 §, skall rätten på talan av den berättigade överföra registreringen på honom. Talan skall väckas inom tid som anges i 31 § andra stycket.

Har den som fränkännes registrering av mönster i god tro börjat utnyttja mönstret yrkesmässigt här i riket eller vidtagit väsentliga åtgärder därför, får han mot skäligt vederlag och på skäliga villkor i övrigt fortsätta det påbörjade eller igångsatta det tillämnade utnyttjandet med bibehållande av dess allmänna art. Sådan rätt tillkommer under motsvarande förutsättningar innehavare av licens som är antecknad i registret.

Rätt enligt andra stycket kan övergå till annan endast tillsammans med rörelse vari den utnyttjas eller utnyttjandet avsetts skola ske.

33 §

Om mönsterhavare skriftligen hos registreringsmyndigheten avstår från mönsterrätten, skall myndigheten avföra mönstret ur registret.

Är mönsterrätt utmätt eller är tvist om överföring av registrering anhängig, får mönstret icke på begäran av mönsterhavaren avföras ur registret så länge utmätningen består eller tvisten icke blivit slutligt avgjord.

Uppgiftsskyldighet**34 §**

Om den som sökt registrering av mönster åberopar ansökningen mot annan, innan handling som visar mönstret blivit allmänt tillgänglig, är han skyldig att lämna sitt samtycke till att den andre får taga del av handlingen.

Den som genom direkt hänvändelse till annan, i annons eller genom påskrift på vara eller dess förpackning eller på annat sätt anger att registrering av mönster söks eller meddelats, utan att samtidigt lämna upplysning om ansökningens eller registrerings nummer, är skyldig att på begäran lämna sådan upplysning utan dröjsmål. Anges ej uttryckligen att registre-

ring sökts eller meddelats men är vad som förekommer ägnat att framkalla uppfattningen att så är fallet, skall på begäran utan dröjsmål lämnas upplysning huruvida registrering sökts eller meddelats.

Ansvar och ersättningsskyldighet m.m.

35 §

Gör någon intrång i mönsterrätt (mönsterintrång) och sker det uppsåtligt, dömes till böter eller fängelse i högst sex månader.

Allmänt åtal för brott som avses i första stycket får väckas endast om målsägande anger brottet till åtal och åtal av särskilda skäl finnes påkallat från allmän synpunkt.

36 §

Den som uppsåtligt eller av oaktsamhet gör mönsterintrång skall utge skälig ersättning för utnyttjandet av mönstret samt ersättning för den ytterligare skada som intrånget medfört. Föreligger endast ringa oaktsamhet, kan ersättningen jämkas.

Gör någon mönsterintrång utan uppsåt eller oaktsamhet, skall han utge ersättning för utnyttjandet av mönstret, om och i den mån det finnes skäligt.

Talan om ersättning för mönsterintrång skall väckas inom fem år från det skadan uppkom vid påföljd att rätten till ersättning annars är förlorad.

37 §

På yrkande av den som lidit mönsterintrång kan rätten efter vad som är skäligt till förebyggande av fortsatt intrång förordna, att vara, som tillverkats eller förts in till riket i strid mot annans mönsterrätt, eller föremål, vars användande skulle innebära mönsterintrång, skall på visst sätt ändras eller sättas i förvar för återstoden av skyddstiden eller förstöras eller, i fråga om olovligen tillverkad eller till riket införd vara, mot lösen utlämnas till den som lidit intrånget. Detta gäller icke mot den som i god tro förvärvat egendomen eller särskild rätt till denna och själv icke gjort mönsterintrång.

Egendom som avses i första stycket kan tagas i beslag, om brott som anges i 35 § skäligen kan antagas föreligga. Vad som är föreskrivet om beslag i brottmål i allmänhet äger därvid tillämpning.

Utan hinder av vad som sägs i första stycket kan rätten, om synnerliga skäl föreligger, på yrkande förordna, att innehavare av egendom som avses i första stycket skall äga förfoga över egendomen under återstoden av skyddstiden eller del därav mot skäligt vederlag och på skäliga villkor i övrigt.

38 §

Utnyttjar någon yrkesmässigt mönster, som avses med ansökan om registrering, efter det att handling som visar mönstret blivit allmänt tillgänglig, äger vad som sägs om mönsterintrång motsvarande tillämpning i den mån ansökningen leder till registrering. Till straff får dock icke dömas och ersättning för skada på grund av utnyttjande som sker innan ansökningen kungjorts enligt 18 § får bestämmas endast enligt 36 § andra stycket.

Bestämmelsen i 36 § tredje stycket äger icke tillämpning, om ersättningstalan väckes senast ett år efter det mönstret registrerades.

39 §

Har registrering av mönster hävts genom dom som vunnit laga kraft, får icke dömas till straff, ersättning eller säkerhetsåtgärd enligt 35—38 §.

Föres talan om mönsterintrång och gör den mot vilken talan föres gällande att mönsterregistreringen bör hävas, skall rätten på hans yrkande förklara målet vilande i avbidan på att frågan om registreringens hävande slutligt prövas. Är talan härom icke väckt, skall rätten i samband med vilandeförklaringen förelägga honom viss tid inom vilken sådan talan skall väckas.

40 §

Till böter dömes den som uppsåtligen eller av oaktsamhet, som ej är ringa,

1. underlåter att fullgöra vad som åligger honom enligt 34 §,

2. i fall som avses i nämnda paragraf lämnar felaktig upplysning, om straff för gärningen ej är föreskrivet i brottsbalken.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet gör sig skyldig till underlåtenhet eller förfarande som avses i första stycket skall ersätta uppkommen skada. Är oaktsamheten ringa, kan ersättningen jämkas.

Allmänt åtal för brott som avses i första stycket får väckas endast om målsägande anger brottet till åtal och åtal av särskilda skäl finnes påkallat från allmän synpunkt.

Rättegångsbestämmelser

41 §

Mönsterhavare eller den som på grund av licens får utnyttja mönster kan föra talan om fastställelse, huruvida han på grund av registreringen åtnjuter skydd mot annan, om ovisshet råder om förhållandet och denna länder honom till förfång.

Under samma villkor kan den som driver eller avser att driva verksamhet föra talan mot mönsterhavare om fastställelse, huruvida hinder föreligger mot verksamheten på grund av viss mönsterregistrering.

Göres i mål som avses i första stycket gällande att mönsterregistreringen bör hävas, äger 39 § andra stycket motsvarande tillämpning.

42 §

Den som vill väcka talan om hävande av mönsterregistrering, om överföring av registrering eller om meddelande av tvångslicens skall anmäla detta till registreringsmyndigheten samt underrätta var och en som enligt mönsterregistret innehar licens att utnyttja mönstret. Vill licenstagare väcka talan om mönsterintrång eller om fastställelse enligt 41 § första stycket, skall han underrätta mönsterhavaren därom.

Underrättelseskyldighet enligt första stycket anses fullgjord, när underrättelse i betald rekommenderad försändelse sänts under den adress som antecknats i mönsterregistret.

Visas icke, när talan väckes, att anmälan eller underrättelse skett enligt första stycket, skall käranden ges tid därtill. Försitter han denna tid, får hans talan icke upptagas till prövning.

43 §

Finnes ej enligt rättegångsbalken behörig domstol för talan om bättre rätt till mönster, om hävande av mönsterregistrering, om överföring av sådan registrering, om tvångslicens eller rätt som avses i 32 § andra stycket, om ersättning enligt 40 § andra stycket eller om fastställelse enligt 41 §, väckes talan vid Stockholms tingsrätt.

44 §

Avskrift av dom eller slutligt beslut i mål som avses i 16, 30—32, 35—38 eller 41 § sändes till registreringsmyndigheten.

Särskilda bestämmelser

45 §

Mönsterhavare som icke har hemvist i Sverige skall ha ett här bosatt ombud med behörighet att för honom mottaga delgivning av stämning, kallelser och andra handlingar i mål och ärenden om mönsterrätt med undantag av stämning i brottmål och av föreläggande för part att infinna sig personligen inför domstol. Ombud skall anmälas till mönsterregistret och antecknas i detta.

Har mönsterhavare ej anmält ombud enligt första stycket, kan delgivning i stället ske genom att den handling som skall delges sändes till honom med posten i betalt brev under hans i mönsterregistret antecknade adress. Är fullständig adress ej antecknad i registret, kan delgivning ske genom att handlingen anslås i registreringsmyndighetens lokal. Om delgivningen skall kungörelse införas i allmänna tidningarna. Delgivning anses ha skett, när vad nu sagts blivit fullgjort.

46 §

Konungen kan under förutsättning av ömsesidighet förordna, att bestämmelserna i 12 eller 45 § icke skall gälla i fråga om sådan sökande eller mönsterhavare som har hemvist i viss främmande stat eller har ett i den staten bosatt ombud som anmälts hos registreringsmyndigheten här i riket och äger sådan behörighet som avses i nämnda paragrafer.

47 §

Talan mot annat slutligt beslut av registreringsmyndigheten enligt denna lag än som avses i 21 § föres genom besvär hos patent- och registreringsverkets besväravdelning inom två månader från beslutets dag. Den som vill anföra besvär skall erlägga fastställd besväravgift inom samma tid vid påföljd att besvären annars icke upptages till prövning.

Talan mot besväravdelningens beslut föres genom besvär hos Konungen inom två månader från beslutets dag.

48 §

I ärende rörande ansökan om registrering av mönster eller om förnyelse av mönsterregistrering skall sökanden erlägga ansöknings- eller förnyelseavgift samt, i förekommande fall, följande tilläggsavgifter, nämligen klassavgift för varje varuklass utöver den första, samregistreringsavgift för varje

mönster utöver det första, förvaringsavgift för förvaring av modell och kungörelseavgift för kungörande av varje bild utöver den första. Förnyelseavgift som erlägges efter utgången av löpande registreringsperiod utgår med förhöjt belopp.

49 §

Konungen fastställer avgifter enligt denna lag.

Närmare föreskrifter för tillämpningen av denna lag meddelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av registreringsmyndigheten.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1970, då lagen (1899:59) om skydd för vissa mönster och modeller upphör att gälla.

Har mönster registrerats före den nya lagens ikraftträdande, gäller äldre lag fortfarande i fråga om mönstret. Är vid ikraftträdandet ansökan om registrering enligt äldre lag alltjämt beroende på prövning, gäller äldre lag angående den fortsatta handläggningen av ansökningen och, vid bifall till denna, i fråga om mönstret. Bestämmelserna i 24 och 25 §§ nya lagen gäller dock i fråga om mönsterregistrering, som är gällande vid den nya lagens ikraftträdande eller som sker efter ikraftträdandet på grund av ansökan som gjorts dessförinnan.

Vad i 43 § nya lagen sägs om Stockholms tingsrätt skall för tiden intill den 1 januari 1971 gälla Stockholms rådhusrätt.

Upphovsrätt till ett verk gäller intill utgången av femtionde året efter det år, då upphovsmannen avled, eller, beträffande verk som i 6 § sägs, efter den sist avlidne upphovsmannens dödsår.

44 §.

För verk — — — — — delen offentliggjordes.
Blir upphovsmannen — — — — — 43 § stadgas.

Vad i denna paragraf stadgas gäller ej alster av konsthantverk eller konstindustri.

63 §.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1961; dock att 51 § och därtill anslutande bestämmelser i 6 och 8 kap. skola, såvitt angår återgivande i tryckt skrift, träda i kraft den dag Konungen förordnar *samt att 65 § andra stycket skall gälla från och med utgången av år 1960.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1961; dock att 51 § och därtill anslutande bestämmelser i 6 och 8 kap. skola, såvitt angår återgivande i tryckt skrift, träda i kraft den dag Konungen förordnar.

65 §.

Den nya lagen skall, med iakttagande av vad i 66—69 §§ sägs, äga tillämpning jämväl med avseende å litterärt eller konstnärligt verk, som tillkommit före ikraftträdandet.

Rätt till alster av konsthantverk eller konstindustri skall, om rätten eljest skulle upphöra vid utgången av något av åren 1960—1970, gälla intill utgången av år 1971.

Den nya lagen skall, med iakttagande av vad i 66—69 §§ sägs, äga tillämpning jämväl med avseende å litterärt eller konstnärligt verk, som tillkommit före ikraftträdandet.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1970.

I fråga om alster av konsthantverk eller konstindustri, som tillkommit före ikraftträdandet och då åtnjöt skydd enligt äldre bestämmelser, äger de nya bestämmelserna tillämpning, om alstret är att hänföra under brukskonst, och skall i annat fall upphovsrätten icke upphöra före utgången av september 1980.

3) Förslag

till

Lag

om ändring i brottsbalken

Härigenom förordnas, att 14 kap. 5 § brottsbalken skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

14 kap.

5 §.

Om någon utan lov anbringar eller eljest förfalskar annans namnteck-

Om någon utan lov anbringar eller eljest förfalskar annans namnteck-

ning eller signatur på alster av konst eller *konsthantverk* eller på annat dylikt verk och därigenom giver sken av att denne bestyrkt sig vara upphovsman till verket, dömes för signaturförfälskning till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.

ning eller signatur på alster av konst eller *brukskonst* eller på annat dylikt verk och därigenom giver sken av att denne bestyrkt sig vara upphovsman till verket, dömes för signaturförfälskning till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet — — — — — fyra år.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1970.

4) Förslag

till

Lag

om ändring i utsökningslagen (1877:31 s. 1)

Härigenom förordnas, att 85 § utsökningslagen (1877:31 s. 1) skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

85 §.¹

När fast — — — — — hos överexekutor.

Då fast — — — — — utmätningen skett.

Utmätes fartyg — — — — — urskiljande erfordras.

Gäller utmätningen — — — — — rörande luftfartyg.

Myndighet, vilken — — — — — är sagt.

Har domstol — — — — — till överexekutor.

Sker utmätning — — — — — till kommerskollegium.

Utmätes patent, skall utmätningsmannen ofördröjligen till *patentmyndigheten* sända bevis om utmätningen med angivande av patentets nummer.

Utmätes patent eller mönsterrätt, skall utmätningsmannen ofördröjligen till *patent- och registreringsverket* sända bevis om utmätningen med angivande av patentets eller mönsterregistreringens nummer.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1970.

5) Förslag

till

Lag

om ändring i lagen (1937:249) om

inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar

Härigenom förordnas, att 23 § lagen (1937:249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar skall ha nedan angivna lydelse.

¹ Senaste lydelse 1967:843.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

23 §.¹

Handlingar i — — — nämnda lagstiftning.

Har i ansökan om registrering av mönster begärts, att handling som visar mönstret skall hållas hemlig, får handlingen icke utan sökandens samtycke utlämnas till annan i vidare mån än som följer av gällande lagstiftning om mönsterskydd.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1970.**6) Förslag**

till

Lag**om ändring i varumärkeslagen (1960:644)**

Härigenom förordnas, att 30 § varumärkeslagen (1960:644) skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

30 §.

Konungen äger *under förutsättning av ömsesidighet* förordna, att, där varumärke tidigare anmälts till registrering *i främmande stat*, ansökan om registrering här i riket skall, under de villkor som i förordnandet angivas, i förhållande till andra ansökningar eller med hänsyn till skedd användning av andra kännetecken anses gjord samtidigt med anmälningen *i den främmande staten*.

Konungen äger förordna, att, där varumärke tidigare anmälts till registrering *utom riket*, ansökan om registrering här i riket skall, under de villkor som i förordnandet angivas, i förhållande till andra ansökningar eller med hänsyn till skedd användning av andra kännetecken anses gjord samtidigt med anmälningen *utom riket*.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1970.

¹ Senaste lydelse 1962:625.

7) Förslag
till
Lag
om ändring i lagen (1967:840) om patent- och
registreringsverkets besvärssavdelning

Härigenom förordnas, att 1 och 2 §§ lagen (1967:840) om patent- och registreringsverkets besvärssavdelning skall erhålla nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §.

Inom patent- och registreringsverket skall finnas en besvärssavdelning för prövning av besvär i ärenden rörande patent och varumärken samt ärenden angående släktnamn och förnamn.

Inom patent- och registreringsverket skall finnas en besvärssavdelning för prövning av besvär i ärenden rörande patent, *mönster* och varumärken samt ärenden angående släktnamn och förnamn.

Besvärssavdelningen består — — lagkunniga ledamöter.

Besvärssavdelningen må — — — — — av Konungen.

2 §.

Besvärssavdelningen är — — — — — ledamot deltaga.

Vid handläggning av varumärkes- och namnärenden är besvärssavdelningen beslutför med tre ledamöter, av vilka minst två skola vara lagkunniga.

Vid handläggning av *mönster*-, varumärkes- och namnärenden är besvärssavdelningen beslutför med tre ledamöter, av vilka minst två skola vara lagkunniga.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1970.

8) Förslag
till
Lag
om ändring i införsellagen (1968:621)

Härigenom förordnas, att 2 § införsellagen (1968:621) skall erhålla nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

2 §.

Genom införsel — — — — — en arbetstagares,
3. periodiskt utgående vederlag för utnyttjande av patent eller av rätt till litterärt eller konstnärligt verk eller annat sådant eller för överlåtelse av rörelse.

3. periodiskt utgående vederlag för utnyttjande av patent eller *mönsterrätt* eller av rätt till litterärt eller konstnärligt verk eller annat sådant eller för överlåtelse av rörelse.

4. Vad som ————— eller livränta.
Med livränta ————— sådan anledning.
För vissa ————— i 22 §.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1970.

9) Förslag

till

Lag

om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar

Härigenom förordnas som följer.

1 §

I näringsverksamhet får statsvapen, statsflagga eller annat statseblem eller statlig kontroll- eller garantibeteckning ej utan vederbörligt tillstånd användas i varumärke eller annat kännetecken för varor eller tjänster. Detsamma gäller annan beteckning, som hänsyftar på svenska staten och därigenom ger kännetecknet en officiell karaktär, samt svenskt kommunalt vapen.

Statsvapen får ej heller på annat sätt än som kännetecken användas i näringsverksamhet utan vederbörligt tillstånd.

Första och andra styckena gäller också beteckning som lätt kan förväxlas med sålunda skyddad beteckning.

2 §

Förenta Nationernas emblem eller namn, förkortning av namnet eller annat som företer sådan likhet därmed att förväxling lätt kan äga rum får icke brukas offentligen som märke eller benämning utan medgivande av Förenta Nationernas generalsekreterare.

Internationella atomenergiorganets emblem eller något som företer sådan likhet därmed att förväxling lätt kan äga rum får icke brukas offentligen som märke utan medgivande av organets generaldirektör.

3 §

Konungen kan, efter avtal med främmande stat eller mellanstatlig organisation, förordna att bestämmelse i 1 § om statsvapen eller annan där avsedd beteckning skall äga motsvarande tillämpning i fråga om viss mellanstatlig organisations vapen, flagga, emblem eller benämning eller förkortning för sådan benämning.

Utan hinder av förordnande enligt första stycket skall dock den som vid tiden för sådant förordnande brukade viss beteckning få utan tillstånd bruka beteckningen under en tid av tre år, räknat från den dag då förordnandet trätt i kraft.

4 §

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 1 eller 2 § eller mot förbud som gäller på grund av förordnande med stöd av 3 § dömes till böter.

5 §

Närmare föreskrifter för tillämpningen av denna lag meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1970.

Genom lagen upphäves

lagen (1947:512) om skydd för Förenta Nationernas emblem och namn,

lagen (1960:646) om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar,

lagen (1961:167) om skydd för internationella atomenergiorganets emblem.

*Utdrag av protokollet över justitieärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den
11 april 1969.*

Närvarande:

Statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, KLING, EDENMAN, ASPLING, PALME,
SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GUSTAFSSON, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF,
WICKMAN, MOBERG, BENGTSOON.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Kling, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *ny mönsterskyddslagstiftning m. m.* och anför.

1954 års riksdag anhöll i skrivelse (nr 144) till Kungl. Maj:t om en allmän utredning rörande skydd för mönster och modeller. Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallade chefen för justitiedepartementet i mars 1958 sex sakkunniga¹ för att verkställa en översyn av mönsterskyddslagstiftningen och därmed sammanhängande frågor. De sakkunniga antog benämningen mönsterskyddsutredningen. Utredningens uppdrag utvidgades sedermera till att omfatta också vissa frågor om skydd för alster av konsthantverk och konstindustri. Utredningens arbete har bedrivits i nära samverkan med motsvarande danska, finska och norska kommittéer.

Utredningen avgav i oktober 1965 betänkandet »Mönsterskydd» med förslag till lag om mönster m. m. (SOU 1965:61). Förslaget torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga 1*. I Danmark lades ett motsvarande lagförslag fram hösten 1966. Den finska kommittén lade fram sitt förslag i början av år 1967, och den norska kommittén avgav sitt betänkande hösten 1967.

Mönsterskyddsutredningens lagförslag har i enlighet med utredningsdirektiven utformats med beaktande av de mönsterrättsliga bestämmelserna i 1958 års s. k. Lissabontext av 1883 års Pariskonvention för industriellt rättsskydd. För att Sverige — som f. n. är bundet av 1934 års Londontext av konventionen — skall kunna tillträda Lissabontexten och 1967 års Stockholmstext av konventionen krävs emellertid också vissa ändringar i vår lagstiftning rörande skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar. I direktiven för den utredning rörande lagstiftningen om rikets vapen och flagga som chefen för justitiedepartementet enligt Kungl. Maj:ts bemyn-

¹ Professorn Seve Ljungman, ordförande, direktören Jan Leffler, riksdagsmannen Sigfrid Löfgren, riksdagsledamoten fru Lena Renström-Ingenäs, konstnären Sven-Erik Skawonius och generaldirektören Åke von Zweigbergk. Till expert åt de sakkunniga utsågs patenträttsrådet Claës Uggla. Till sekreterare utsågs rådmannen Gunnar Sterner, vilken sedermera förordnades att också vara sakkunnig.

digande tillkallade i februari år 1962 uppdrogs åt utredningsmannen¹ att utarbета och lägga fram förslag till den lagstiftning om skydd för vapen och andra officiella beteckningar som är nödvändig för att Sverige skall kunna tillträda Lissabontexten av Pariskonventionen. Utredningsmannen avgav i maj 1966 betänkandet »Rikets vapen och flagga» (SOU 1966:62). Betänkandet innefattade bl. a. förslag till viss av Lissabontexten påkallad ändrad lagstiftning i sistnämnda hänseende. Förslaget torde få fogas vid statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga 2*.

Efter remiss har yttranden över mönsterskyddsutredningens betänkande avgetts av Svea hovrätt, hovrätten för Västra Sverige, Stockholms rådhusrätt, riksåklagaren (RÅ) — som bifogat yttranden av överåklagarna i Stockholms åklagardistrikt och Göteborgs åklagardistrikt samt föreningen Sveriges statsåklagare — av kommerskollegium — som bifogat yttranden av Stockholms handelskammare, Skånes handelskammare, Östergötlands och Södermanlands handelskammare, handelskammaren i Gefle, Västergötlands och norra Hallands handelskammare, handelskammaren för Örebro och Västmanlands län, handelskammaren i Karlstad samt Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare — av patent- och registreringsverket, statskontoret, statens heraldiska nämnd, statens konsumentråd, näringsfrihetsrådet, ombudsmannaämbetet för näringsfrihetsfrågor (NO), statens pris- och kartellnämnd, försvarets civilförvaltning, utredningen om illojal konkurrens, firmautredningen, utredningen angående rikets vapen och flagga, offentlighetskommittén, förvaltningsdomstolskommittén, överintendenten och chefen för nationalmuseum, akademien för de fria konsterna, konstfackskolan, Sveriges advokatsamfund, Svenska patentombudsföreningen, Sveriges industriförbund, Sveriges allmänna exportförening, Kooperativa förbundet (KF), Sveriges grossistförbund, Sveriges hantverks- och industriorganisation, Sveriges köpmannaförbund, Svenska slöjdföreningen, Konstindustriskolan i Göteborg, Svenska föreningen för industriellt rättsskydd, Svenska föreningen för upphovsrätt, Svenska industriens patentingenjörers förening, Svenska uppfinnarkontoret, Svenska uppfinnareföreningen, Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Svensk industriförening, Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Konstnärernas riksorganisation (KRO), Svenska arkitekters riksförbund (SAR), Svenska inredningsarkitekters riksförbund (SIR), föreningen Sveriges konsthantverkare och industriformgivare (KIF), föreningen Svenska industridesigner (SID) samt Sveriges tecknares och formgivares riksförbund (STEFO).

Sveriges industriförbund, Sveriges hantverks- och industriorganisation samt SAF har åberopat yttranden av Textilrådet och Konfektionsindustriföreningen. Vidare har åberopats, av Sveriges hantverks- och industriorgani-

¹ F.d. hovrättspresidenten Mauritz Wijnbladh.

sation yttrande från Sveriges juvelerare- och guldsmedsförbund, av Sveriges industriförbund yttrande från Sveriges grafiska industriförbund och av SACO yttrande från Sveriges juristförbund.

Även 1966 års betänkande har remissbehandlats. Yttranden har avgetts av överbefälhavaren, sjöfartsstyrelsen, byggnadsstyrelsen, kommerskollegium, patent- och registreringsverket, historisk-filosofiska sektionen av humanistiska fakulteten vid Uppsala universitet, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Gävleborgs, Kronobergs, Örebro och Malmöhus län, vetenskapsakademien, vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien samt akademien för de fria konsterna.

Överläggningar mellan företrädare för berörda departement och ministerier i Danmark, Finland, Norge och Sverige har ägt rum i april 1967 i Stockholm, i november 1968 i Oslo samt i februari 1969 i Helsingfors. Härefter har inom justitiedepartementet upprättats förslag till mönsterskyddslag, lag om ändring i lagen den 30 december 1960 (nr 729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, lag om ändring i brottsbalken, lag om ändring i utsökningslagen, lag angående ändring i lagen den 28 maj 1937 (nr 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar, lag om ändring i varumärkeslagen den 2 december 1960 (nr 644), lag om ändring i lagen den 1 december 1967 (nr 840) om patent- och registreringsverkets besvärssavdelning samt lag om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar.

Sammanfattning av förslagen

Det förslag till mönsterskyddslag som nu läggs fram innebär betydande förändringar i förhållande till vad som gäller f.n. Nu gällande lagstiftning på området, som är från 1899, medger skydd bara för prydnadsmönster inom metallindustrin. Den föreslagna lagen blir tillämplig inom samtliga näringsgrenar och på såväl nyttomönster som prydnadsmönster.

Med mönster förstås enligt förslaget förebilden för en varas utseende eller ett ornament. Genom registrering hos patent- och registreringsverket kan mönsterskaparen få ensamrätt att yrkesmässigt utnyttja mönstret. Skyddstiden föreslås bli fem år med möjlighet att förnya registreringen för ytterligare två femårsperioder. En grundläggande förutsättning för registrering är, att mönstret är helt nytt och väsentligen skiljer sig från vad som redan är känt. Registreringsförfarandet ordnas som ett förprövningssystem, dvs. registreringsmyndigheten företar en nyhetsgranskning, vilken kompletteras av ett kungörelse- och invändningsförfarande. Förslaget ger möjligheter till samtidig registrering av varandra näraliggande varianter av samma mönster, s. k. variantregistrering. Vidare skall s. k. samregistrering kunna ske av mönster för olika varor, om varorna hör samman i fråga om tillverkning och bruk. Handlingarna i ett registreringsärende blir i princip offentliga,

men handling som visar mönstret skall på begäran hållas hemlig under högst sex månader.

Kostnaderna för registreringsmyndighetens verksamhet skall täckas genom avgifter, som fastställs av Kungl. Maj:t.

Mönsterregistrering medför enligt förslaget ensamrätt för mönsterhavaren att yrkesmässigt tillverka, importera, utbjuda, saluhålla, överlåta eller hyra ut varor som inte väsentligen skiljer sig från mönstret, men skyddet gäller bara i fråga om de varor som angetts i ansökningsen. Ensamrätten kan inskränkas genom tillämpning av regler om tvångslicens. Sådan licens kan meddelas av domstol, dels vid vissa utnyttjanden i god tro, dels när hänsyn till allmänt intresse av synnerlig vikt kräver att annan än mönsterhavaren får utnyttja mönstret. — Den som uppsåtligen gör intrång i annans mönsterrätt straffas enligt förslaget med böter eller fängelse i högst sex månader. Allmänt åtal får väckas bara efter angivelse och om åtal är påkallat ur allmän synpunkt. Skadeståndsskyldighet inträder vid mönsterintrång, även om detta skett utan uppsåt eller oaktsamhet.

Förslaget innehåller vidare bl. a. bestämmelser om föranvändarrätt, om s. k. konventionsprioritet, om överföring av registreringsansökan eller av registrering, om hävande av registrering som skett i strid mot skyddsförutsättningarna och om s. k. ombudstvång.

Lagförslaget har utformats med 1967 års patentlag som förebild och under beaktande av den s. k. Lissabontexten av 1883 års Pariskonvention för industriellt rättsskydd. Lagen möjliggör ett svenskt tillträde till denna text och 1967 års Stockholmstext av konventionen.

Förslaget har tillkommit i nordiskt samarbete. Lagen föreslås i likhet med motsvarande lagar i Danmark, Finland och Norge träda i kraft den 1 oktober 1970.

Det föreslås vidare sådana ändringar i 1960 års upphovrättslag att skyddstiden för verk av s. k. brukskonst förlängs från 10 år, räknat från verkets offentliggörande, till 50 år, räknat från det år upphovsmannen avled. Förslaget utgår från att kraven på individualitet och konstnärlig gestaltning skall skärpas på detta område. Äldre verk, som vid nya lagens ikraftträdande åtnjuter skydd enligt nu gällande lag, föreslås få åtnjuta fortsatt skydd under en minimitid av 10 år, räknat från de nya bestämmelsernas ikraftträdande den 1 oktober 1970.

Slutligen föreslås en ny lag om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar, avsedd att ersätta 1960 års lag i ämnet samt 1947 och 1961 års lagar om skydd för Förenta Nationernas emblem och namn resp. internationella atomenergiorganets emblem. I anslutning till vissa bestämmelser i Pariskonventionens Lissabontext tar förslaget upp nya regler om skydd för internationell organisations vapen, flagga, emblem eller benämning. Lagen avses träda i kraft den 1 oktober 1970.

Inledning

Gällande rätt

Mönsterrättsliga bestämmelser meddelas i *lagen den 10 juli 1899 (nr 59) om skydd för vissa mönster och modeller* (ML). Ändringar i denna har skett genom lagar den 27 april 1951 (nr 183) och den 20 mars 1953 (nr 86).

Mönsterrättens föremål är enligt 1 § mönster för tillverkning till avsalu av alster tillhörande metallindustrin. Under mönster innefattas även modell som i fråga om ändamålet är jämförlig med mönster. I rättstillämpningen har den ytterligare begränsningen gjorts, att mönsterrätten gäller bara för prydnadsmönster och således inte för s. k. nyttomönster.

Enligt 1 § är mönstrets upphovsman eller dennes rättsinnehavare berättigad att genom registrering få viss ensamrätt till mönstret. Denna ensamrätt innebär rätt att med andras uteslutande begagna mönstret vid tillverkning till avsalu av metallvarualster. Annan får inte heller här i landet saluhålla eller för försäljning hit införa metallvarualster, som har tillverkats efter mönstret utan tillstånd av rättsinnehavaren. Det följer av straffbestämmelsen i 16 §.

För att uppnå skydd för ett mönster genom registrering fordras vidare enligt 1 § att mönstret är nytt. Enligt 3 § första stycket anses ett mönster inte som nytt, om det före ansökan om dess registrering har funnits intaget i allmänt tillgänglig tryckt skrift eller varit återgivet på alster som har saluhållits offentligen eller om det inte väsentligen skiljer sig från mönster som förut har blivit känt. Undantag från nyhetskravet gäller enligt andra stycket under en begränsad tidsfrist i fråga om föremål, som visats på en internationell utställning (s. k. provisoriskt utställningsskydd). I praxis anses även tidigare registrerat mönster vara nyhetshinder, oavsett om det har varit återgivet i tryckt skrift eller på alster som har saluhållits.

När flera gör ansökan om registrering av samma eller väsentligen lika mönster, har enligt 10 § den företräde som först inkom till registreringsmyndigheten med fullständiga ansökningshandlingar.

I 2 § föreskrivs vissa hinder mot mönsterrätt. Om ett mönster innehåller framställning som kan väcka förargelse eller om dess begagnande skulle strida mot lag eller goda seder får mönstret inte registreras.

I fråga om registreringsförfarandet gäller enligt 5 § att ansökan om mönsterregistrering skall göras hos patent- och registreringsverket, som är central registreringsmyndighet för hela landet. Ansökan skall vara skriftlig och åtföljas av tydlig och fullständig avbildning av mönstret. Söks registrering av flera mönster, skall särskild ansökningshandling ges in för varje mönster. Om sökanden inte är bosatt i Sverige, skall han vid an-

sökningen foga fullmakt för ett inom riket bosatt ombud att svara för honom i allt som angår skyddsrätten. Anger sökanden annan som upphovsman till mönstret, skall han förete handling som visar att han är upphovsmanens rättsinnehavare.

Inkomna registreringsansökningar underkastas g r a n s k n i n g i formellt hänseende och med avseende på mönstrets nyhet och registrerbarhet i övrigt (6—7 §§). Har med anledning av brist, som avser ansökningens formella beskaffenhet, ansökan förklarats förfallen eller har den på grund av bristande registrerbarhet blivit avslagen, äger sökanden enligt 8 § inom viss tid anföra besvär över beslutet hos regeringsrätten.

Vid bifall till ansökan blir mönstret enligt 9 § registrerat, och intyg härom tillhandahålls sökanden. Därjämte kungörs registreringen i allmänna tidningarna.

Skyddstiden för registrerat mönster är enligt 11 § fem år, räknat från den dag då ansökan gjordes.

Sker ö v e r l å t e l s e av mönster skall överlåtelsen enligt 12 § anmälas till registreringsmyndigheten och överlåtelsehandlingen företes. Till dess detta har skett betraktas den som skyddsrättens innehavare vilken senast har blivit antecknad i denna egenskap hos registreringsmyndigheten.

Även efter det att registrering har ägt rum upprätthålls kravet på att inhemskt ombud skall finnas, när skyddsrättens innehavare inte är bosatt i Sverige. Iakttas inte detta krav, kan enligt 13 § laga ombud utses av domstol.

Enligt 14 § gäller inte skyddsrätten mot den som vid tiden för registreringsansökningen begagnade det registrerade mönstret inom landet eller hade vidtagit väsentliga åtgärder för dess begagnande här, s.k. f ö r a n v ä n d a r r ä t t.

Har mönster registrerats i strid mot lagens föreskrifter om registrerbarhet, kan enligt 15 § domstol på talan av den som anser sin rätt vara förnärmad genom registreringen u p p h ä v a r e g i s t r e r i n g e n. Sådan talan kan även väckas av allmän åklagare. Stockholms rådhusrätt är exklusivt forum. Fråga om registreringens giltighet kan också prövas i intrångsmål. Finnes härvid att registrering har skett i strid mot föreskrifterna i 1, 2 och 3 §§, inträder enligt 18 § inte någon intrångspåföljd.

För den som gjort sig skyldig till i n t r å n g i mönsterskyddsrätten inträder enligt 16 § påföljd i form av straff- och skadeståndsansvar m. m. För straffansvar krävs uppsåt. Straffet är böter. Endast skyddsrättens innehavare får föra talan om ansvar för intrånget. Olovligen tillverkade eller olovligen importerade alster skall på målsägandens yrkande utlämnas till honom mot ersättning för värdet eller mot avdrag därför på det skadestånd som tillkommer honom. Finns redskap, som är användbart uteslutande för den olovliga tillverkningen, skall på målsägandens yrkande förfaras så med redskapet att missbruk av det inte kan ske.

Intrång anses enligt 17 § föreligga även om mönstret har återgetts i annat

mått eller andra färger eller om i övrigt bara oväsentliga ändringar har vidtagits i förhållande till det registrerade mönstret.

I förhållande till sådana stater som har tillträtt den i Paris den 20 mars 1883 avslutade konventionen för industriellt rättsskydd erkänns enligt 20 § ML och 1 § *kungörelsen den 1 december 1967 (nr 847) med bestämmelser om skydd för vissa främmande mönster och varumärken* s. k. konventionsprioritet. Detta innebär att i fråga om mönster, för vilket skydd först har sökts i behörig ordning i annan konventionsstat inom sex månader (i visst fall fyra månader) innan registrering av mönstret söks i Sverige, ansökningsenheten här i landet anses gjord samtidigt med ansökningsenheten i den främmande staten. Omständigheter som inträffar under mellantiden och som annars skulle hindra registrering kan således inte åberopas mot den gjorda ansökningsenheten. Detta gäller allmänna nyhetshinder och redan ingivna ansökningsenheten om registrering av samma mönster. Innebörden är vidare — under förutsättning av ömsesidighet, dvs. i förhållande till unionsländer som har infört motsvarande regel — att föranvändarrätt inte kan uppkomma under prioritetstiden.

Regler om skydd för alster av konsthantverk och konstindustri finns i *lagen den 30 december 1960 (nr 729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk* (UHL). Enligt 1 § tillkommer upphovsrätt den som har skapat ett litterärt eller konstnärligt verk. De konstnärliga verken omfattar enligt samma paragraf musikaliskt och sceniskt verk, filmverk samt alster av bildkonst, byggnadskonst, konsthantverk och konstindustri. Ett konstnärligt verk kan enligt lagen också komma till uttryck »på annat sätt». Enligt 10 § kan upphovsrätt till ett verk göras gällande utan hinder av att det har registrerats som mönster. Bestämmelsen ger uttryck åt grundsatsen om s. k. dubbeltskydd. Upphovsrätt till ett verk gäller till utgången av femtionde året efter det då upphovsmannen avled (43 §). För alster av konsthantverk eller konstindustri gäller rätten dock endast till utgången av tionde året efter det då alstret offentliggjordes. Var alstret inte offentliggjort vid konstnärens död, gäller rätten till utgången av tionde året efter hans dödsår. Skulle rätten till alster av konsthantverk och konstindustri upphöra vid utgången av något av åren 1960—1970, gäller rätten enligt 65 § andra stycket UHL till utgången av år 1971. Denna provisoriska förlängning av skyddstiden gäller redan från och med utgången av år 1960, trots att UHL i övrigt trädde i kraft först den 1 juli 1961.

Lagen den 2 december 1960 (nr 646) om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar — som ersatte lagen den 23 mars 1934 (nr 63) med samma titel — innehåller bestämmelser om skydd för vissa statsemlen och andra statliga beteckningar. Enligt 1 § får i näringsverksamhet inte utan vederbörligt tillstånd i varumärke eller annat kännetecken för varor eller tjänster användas statsvapen, statsflagga eller annat statsemlen, statlig kontroll- eller garantibeteckning, annan beteckning, vilken såsom hänsyft-

tande på svenska staten ger kännetecknet en officiell karaktär, eller svenskt kommunalt vapen. Statsvapen får inte heller på annat sätt än som kännetecken användas i näringsverksamhet utan vederbörligt tillstånd. Samma förbud skall gälla också i fråga om beteckning som lätt kan förväxlas med sålunda skyddad beteckning.

I 2 § föreskrivs straff för den som uppsåtligen eller av oaktsamhet som inte är ringa bryter mot bestämmelserna i 1 §. Straffet är böter. Enligt 3 § skall Kungl. Maj:t äga meddela föreskrifter om ordningen för att söka tillstånd som avses i lagen. Sådana föreskrifter har meddelats genom Kungl. kungörelsen den 2 december 1960 (nr 650) med tillämpningsbestämmelser till lagen den 2 december 1960 (nr 646) om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar.

Genom särskilda lagar har meddelats bestämmelser till skydd för två mellanstatliga organisationers namn och emblem, nämligen Förenta Nationerna (FN) och internationella atomenergiorganet (IAEA). Enligt 1 § *lagen den 10 juli 1947 (nr 512) om skydd för Förenta Nationernas emblem och namn* får FN:s emblem eller namn, förkortning av namnet eller annat som företer sådan likhet därmed att förväxling lätt kan äga rum inte utan medgivande av FN:s generalsekreterare offentligen brukas som märke eller benämning. I 2 § föreskrivs straff för den som saluhåller vara, varpå utan vederbörligt tillstånd har anbragts märke eller benämning som avses i 1 §, för den som i firma olovligen intar sådan benämning och för den som eljest bryter mot förbudet i 1 §. Straffet är böter eller fängelse. Enligt 1 § *lagen den 26 maj 1961 (nr 167) om skydd för internationella atomenergiorganets emblem* får IAEA:s emblem eller vad som företer sådan likhet därmed att förväxling lätt kan äga rum inte utan medgivande av IAEA:s generaldirektör offentligen brukas som märke. Enligt 2 § kan straff ådömas den som saluhåller vara, på vilken utan vederbörligt tillstånd anbragts märke som avses i 1 §, eller som eljest bryter mot förbudet i 1 §.

Det kan tilläggas, att i 14 § VmL föreskrivs förbud mot registrering av varumärke, vari utan tillstånd har intagits sådan statlig eller internationell beteckning eller sådant kommunalt vapen som enligt lag eller författning inte får obehörigen brukas som varumärke eller något som lätt kan förväxlas därmed.

Internationella överenskommelser

Pariskonventionen. Den 20 mars 1883 avslutades i Paris en konvention om industriellt rättsskydd (*Pariskonventionen*). Stat som tillträder konventionen blir därmed medlem av den s. k. Parisunionen. Den 1 januari 1969 var 79 länder medlemmar av unionen. Pariskonventionen har revi-

derats vid återkommande revisionskonferenser. Sådana har hållits i Bryssel år 1900, i Washington år 1911, i Haag år 1925, i London år 1934, i Lissabon år 1958 och i Stockholm år 1967.

Det industriella rättsskyddets föremål är enligt Pariskonventionen patent, nyttighetsmodeller (s. k. Gebrauchsmuster), industriella mönster och modeller (mönster), fabriks- eller handelsmärken (varumärken), firma, ursprungsbe-teckningar samt undertryckande av illojal konkurrens (art. 1). Konventionen bygger på två huvudprinciper. Den ena är, att de som är medborgare eller bosatta eller driver näring i ett unionsland skall i annat unionsland åtnjuta samma förmåner beträffande det industriella rättsskyddet som det sistnämnda landets egna medborgare (art. 2 och 3). Den andra är, att i varje unionsland ett visst minimum av skydd alltid skall tillkomma de enligt konventionen berättigade — dvs. medborgare m. fl. i övriga unionsländer — även om de egna medborgarna inte åtnjuter motsvarande rättigheter (art. 4—11).

Sedan den 1 juli 1953 är Sverige bundet av Londontexten av Pariskonventionen. Tillämpningsföreskrifter med anledning av Sveriges tillträde till denna text har meddelats i den tidigare nämnda kungörelsen den 2 december 1960 med bestämmelser i fråga om skydd för vissa främmande patent, mönster och varumärken.

Stockholmstexten av Pariskonventionens materiellrättsliga bestämmelser (art. 1—12) torde i fransk version och översättning till svenska få fogas vid statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga 3*.

I detta sammanhang är följande bestämmelser i Lissabon- och Stockholms-texterna av intresse.

Mönster skall enligt art. 5 quinquies skyddas i alla unionsländer (»Les dessins et modèles industriels seront protégés dans tous les pays de l'Union»). Den som i ett unionsland i behörig ordning har gjort ansökan om skydd för nyttighetsmodell (Gebrauchsmuster) eller mönster skall när ansökan görs om skydd i annat unionsland inom sex månader från den första ansökningen äga en prioritetsrätt (konventionsprioritet). Denna innebär att den senare ansökningen inte får avslås på grund av omständigheter, som har inträffat under tiden efter den tidigare ansökningen, och att åtgärder som har vidtagits under samma tid inte får ge upphov till rätt för tredje man eller till någon föranvändarrätt.

Provisoriskt skydd skall meddelas åt bl. a. mönster för varor, som har ställts ut på internationell, officiell eller officiellt erkänd utställning anordnad i unionsland (art. 11).

Mönsterskydd får inte förklaras förverkat vare sig på grund av underlåtenhet att utnyttja mönstret eller genom införsel av föremål som överensstämmer med de skyddade (art. 5 B). För åtnjutande av skydd får inte krävas, att föremålet är åsatt märke eller uppgift om registrering av mönstret (art. 5 D).

För betalning av föreskrivna avgifter till upprätthållande av mönster rätt (dvs. vid förnyelse av registrering) skall medges en respittid av minst sex månader. Tilläggsavgift kan dock stipuleras (art. 5 bis).

Konventionen ålägger varje unionsland att inrätta ett särskilt förvaltningsorgan för ärenden rörande den industriella äganderätten samt en central myndighet för att hålla bl. a. mönster tillgängliga för allmänheten.

Nu berörda konventionsbestämmelser behandlas närmare i mönster-skyddsutredningens betänkande i anslutning till motsvarande bestämmelser i utredningens lagförslag och berörs ytterligare också i det följande.

Enligt Pariskonventionens Haag-, London-, Lissabon- och Stockholms-texter åligger det unionsländerna att bereda visst skydd för varandras vapen, flaggor och andra statseblem samt officiella kontroll- och garanti-märken eller -stämplar. Samma skydd skall tillkomma allt som från heraldisk synpunkt utgör efterbildning av sådana emblem, märken eller stämplar. Föreskrifter i dessa hänseenden finns i art. 6ter. Skyddet innebär i huvudsak, att registrering i vissa fall skall vägras eller förklaras ogiltig och att ingripande skall ske mot användning av de ifrågavarande symbolerna som fabriks- eller handelsmärken.

En förutsättning för att skydd skall åtnjutas är i allmänhet, att emblemet, märket eller stämpeln har upptagits på en förteckning som vederbörande land genom förmedling av unionens internationella byrå har delgett övriga unionsländer. Ett undantag från kravet på sådan delgivning gäller enligt Londontexten »notoriskt kända statseblem». Enligt Lissabontexten däremot är endast statsflaggor undantagna från kravet på delgivning.

Enligt Lissabontexten omfattar skyddet också mellanstatliga organisationers vapen, flaggor och andra emblem samt sådana organisationers namn och förkortningar för sådana namn. Undantag gäller dock för fall, då frågan om skydd för vapen, flagga eller annat emblem eller för namn eller förkortning av namn redan har blivit föremål för en internationell överenskommelse som är i kraft. En förutsättning för skydd enligt Lissabontexten är vidare, att de internationella organisationer det gäller enligt särskilda procedurregler har delgett unionsländerna de vapen, flaggor eller andra emblem, namn eller förkortningar för vilka skydd påkallas. Unionsländerna är dock inte skyldiga att tillämpa bestämmelserna till skydd för internationella organisationers symboler eller namn gentemot innehavare av rättigheter, som har förvärvats i god tro före konventionens ikraftträdande i ifrågavarande land. Vidare är unionsländerna inte skyldiga att tillämpa nämnda bestämmelser i fall då användning eller registrering av internationell organisations symbol av förevarande slag eller namn inte är ägnad att inge allmänheten föreställningen om ett samband mellan organisationen och symbolen eller namnet eller då en sådan användning eller registrering inte är ägnad att vilseleda allmänheten i fråga om existensen av ett samband mellan den som använder symbolen eller namnet samt organisationen.

Förbudet mot att använda officiellt kontroll- eller garantimärke eller stämpel gäller endast i fall då märket eller stämpeln är avsedd att användas på varor av samma eller liknande slag som de varor för vilka märket eller stämpeln gäller som kontroll- eller garantibeteckning.

I fråga om statsflaggor gäller skyddsreglerna angående registrering endast beträffande (varu-)märke som registrerats efter den 6 november 1925, dvs. dagen för Haagtexten av Pariskonventionen, i vilken reglerna först infördes. I övrigt gäller skyddsreglerna beträffande sådant (varu-)märke som registreras mera än två månader efter det att ett särskilt internationellt organ har mottagit förteckning som upptager ifrågavarande symbol eller namn. Undantag från dessa bestämmelser gäller dock i fall av ond tro.

Statsvapen åtnjuter såtillvida ett mera långtgående skydd än övriga symboler att de enligt särskild föreskrift inte får utan tillstånd användas i näringsverksamhet över huvud taget, om en sådan användning är ägnad att vilseleda i fråga om varors ursprung.

Bernkonventionen. Den 9 september 1886 avslutades i Bern en konvention för skydd av litterära och konstnärliga verk (*Bernkonventionen*). De stater som har tillträtt denna konvention bildar en union för skydd av upphovsmännens rättigheter, Bernunionen. Den 1 januari 1969 var 55 stater medlemmar i Bernunionen. Bernkonventionen har reviderats vid konferenser i Paris år 1896, i Berlin år 1908, i Rom år 1928, i Bryssel år 1948 och i Stockholm år 1967.

Konventionens grundprincip är att upphovsman, som är medborgare i ett unionsland, i övriga unionsländer skall för sina verk åtnjuta samma rättigheter som varje lands lagar tillerkänner eller kan komma att tillerkänna landets egna medborgare (s. k. nationell behandling). Upphovsmannen skall vidare i andra unionsländer än verkets hemland — dvs. det land som upphovsmannen tillhör eller, i fråga om utgivna verk, det land där verket först har getts ut — åtnjuta vissa i konventionen föreskrivna minimirättigheter. Varje land är pliktigt att skydda verk från övriga unionsländer (generell reciprocitet). Kravet på nationell behandling utesluter i princip tillämpning av s. k. speciell reciprocitet. Om två unionsländer har olika rättsskydd på området, får alltså landet med det bättre skyddet i allmänhet inte göra någon inskränkning i detta för upphovsmän från det andra landet. I vissa hänseenden medges dock att speciell reciprocitet tillämpas. Detta gäller numera bl. a. i fråga om verk av konsthantverk och konstindustri.

Sverige är sedan den 1 juli 1961 bundet av Brysseltexten. I fråga om de bestämmelser i denna som har tillämpning särskilt i fråga om mönster samt verk av konsthantverk och konstindustri skall följande nämnas.

I Brysseltextens katalog över skyddade verk förekommer bl. a. »verk av nyttokonst» (art. 2 p. 1). Bernunionens länder är således skyldiga att bereda skydd också för sådana verk. Konventionens regler om minimiskydd

är dock inte tillämpliga. Det är nämligen förbehållet unionsländernas nationella lagstiftning att bestämma såväl i vilken omfattning deras lagar skall tillämpas på verk av nyttokonst och på industriella mönster och modeller som under vilka villkor sådana verk och mönster skall skyddas. För verk, vilka i hemlandet skyddas endast som mönster, kan i övriga unionsländer krävas bara sådant skydd som i dessa länder tillerkänns mönster (art. 2 p. 5). Skyddstiden för verk av nyttokonst bestäms enligt lagen i det land där skydd påkallas. Den kan dock inte överskrida den skyddstid som gäller i verkets hemland (art. 7 p. 3). Enligt Stockholmstexten får skyddstiden inte understiga 25 år från verkets tillkomst (art. 7 p. 4).

Sverige har inte använt sig av möjligheten att från upphovsrättsligt skydd utesluta verk av nyttokonst från land, som skyddar sådant verk bara som mönster. Anledningen härtill är att Sverige i saknad av en generell mönsterlagstiftning inte har kunnat erbjuda sådant verk mönsterskydd annat än när det gäller alster tillhörande metallindustrin och att speciell reciprocitet kan tillämpas bara i den mån det finns ett inhemskt mönsterskydd.

Däremot har Sverige gjort bruk av möjligheten att begränsa skyddstiden för utländska verk till den skyddstid som gäller i verkets hemland. Bestämelse av denna innebörd finns i 1 § 3 mom. *Kungl. kungörelsen den 6 maj 1964 (nr 107) angående tillämpning av lagarna den 30 december 1960 (nr 729 och 730) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk och om rätt till fotografisk bild med avseende på andra länder, m. m.* Där föreskrivs, att skydd enligt svensk lag inte skall åtnjutas för verk, beträffande vilket den i verkets hemland stadgade skyddstiden redan har utgått.

Världskonventionen om upphovsrätt. Den 6 september 1952 avslutades i Genève en världskonvention om upphovsrätt (*världskonventionen*). Denna innehåller inga bestämmelser som ålägger de anslutna staterna att bereda skydd för nyttokonst. Däremot innehåller konventionen en bestämmelse av innebörd att i de fördragsslutande stater som skyddar alster av nyttokonst såsom konstverk skyddstiden för sådana verk inte får understiga tio år (art. IV p. 3). Vidare föreskrivs att fördragsslutande stat inte är skyldig att skydda verk från främmande stat under längre tid än som gäller i den främmande staten (art. IV p. 4).

Sverige är sedan år 1961 bundet av världskonventionen.

Haagöverenskommelsen. Den 6 november 1925 avslutades i Haag en överenskommelse angående internationell deponering av mönster (*Haagöverenskommelsen*). Den gäller nu enligt en text som antogs i London år 1934. Vid en diplomatisk konferens i Haag i november 1960 antogs en ny konventions-text, avsedd att ersätta Londontexten, samt ett tillämpningsreglemente. Den nya texten och reglementet har dock ännu inte trätt i kraft.

Endast medlemmar av Parisunionen kan tillträda Haagöverenskommelsen. Den 1 januari 1969 var 14 stater bundna av överenskommelsen. Inget av de nordiska länderna har tillträtt överenskommelsen.

Haagöverenskommelsen syftar till att ersätta mönsterregistrering i varje särskilt konventionsland med en deponering hos den för Parisunionen och Bernunionen gemensamma internationella byrån i Genève (Bureaux Internationaux réunis pour la protection de la propriété intellectuelle, BIRPI). De av överenskommelsen bundna länderna bildar en särskild union för internationell deponering av mönster, Haagunionen. Den internationella deponeringen står öppen för dem som tillhör eller är bosatta i ett unionsland eller som äger verkliga industri- och handelsföretag i ett sådant land (art. 3).

Deponering hos BIRPI kan äga rum direkt eller genom förmedling av vederbörande lands registreringsmyndighet. Deponeringen skall bestå av en ansökan, ett eller flera fotografier eller andra grafiska bilder av mönstret samt föreskrivna avgifter. Ansökningen skall innehålla bl. a. uppgift om de länder, i vilka sökanden påkallar skydd samt om den eller de varor för vilka mönstret är avsett. En deponering av högst 20 mönster gemensamt (dépôt multiple) måste innehålla mönster, som är avsedda för varor tillhörande samma klass enligt en planerad internationell mönsterklasslista (art. 5).

I en periodisk tidskrift, som tillställs de nationella registreringsmyndigheterna, skall BIRPI publicera reproduktioner av de deponerade mönsterbilderna. Sökanden kan emellertid begära, att publicerandet uppskjuts och handlingarna hålls hemliga under en tid av högst tolv månader, räknat från deponeringsdagen eller, om konventionsprioritet begärs, från prioritetsdagen. Med dessa undantag är registret, handlingarna samt prover och modeller offentliga (art. 6).

En deponering, som blivit registrerad hos BIRPI, skall i de länder vilka omfattas av ansökningen ha samma verkan som om alla formaliteter enligt den nationella lagen blivit uppfyllda. Skyddet regleras emellertid i varje land av den nationella lagstiftningen. Det står unionsland fritt att föreskriva, att en internationell deponering inte skall ha någon verkan inom landet, om deponeringen gäller ett mönster med ursprung i detta land (art. 7).

När publikationen inkommer till registreringsmyndigheten i land, där nyhetsprövning verkställs ex officio eller där ett invändningsförfarande tillämpas, skall myndigheten, om det föreligger annat än formellt hinder för mönsterskydd, inom sex månader underrätta BIRPI därom. Har sådan underrättelse inte lämnats inom föreskriven tid, inträder enligt huvudregeln verkan i det landet av den internationella deponeringen vid tidpunkten för deponeringen (art. 8).

För internationell deponering gäller prioritetsreglerna enligt Pariskonventionen (art. 9).

Deponering gäller i fem år och kan förnyas för femårsperioder (art. 10). Skyddstiden bestäms i princip enligt varje lands nationella lag. Unionslän-

derna är dock förpliktade att medge en minimiskyddstid av tio år, om den internationella deponeringen förnyats, och annars fem år (art. 11).

Pariskonventionens förbud mot att som villkor för mönsterrätt kräva märkning av mönstervarorna har tagits in även i Haagöverenskommelsen. Om unionsland kräver märkning för annat ändamål, skall enligt överenskommelsen kravet anses uppfyllt, när varan är försedd med det s. k. internationella mönstermärket. Förekomsten av sådant märke får inte anses innebära ett avstående från upphovsrätt eller annan skydds rätt. Det internationella mönstermärket består av bokstaven D (dessin, design) i en cirkel (D) åtföljt av året för den internationella deponeringen och innehavarens namn eller förkortning därav samt depositionsnumret (art. 14).

Rättsskydd för typsnitt. Inom ramen för Parisunionen har en expertgrupp — utan nordiskt deltagande — utarbetat ett förslag till internationell överenskommelse om skydd för typsnitt. Förslaget är f. n. föremål för överväganden inom bl.a. Europarådet.

Internationell mönsterklasslista. Utkast till en sådan internationell mönsterklasslista som enligt vad nyss sagts skulle tjäna det internationella deponeringsförfarandet, har under hösten 1964 i BIRPI:s regi utarbetats av en expertkommitté. Klasslistan är avsedd att kunna begagnas inte bara av BIRPI utan även av de nationella myndigheterna vid den inhemska mönsterregistreringen. Kommitténs förslag har behandlats vid en diplomatisk konferens i Locarno i oktober 1968. Härvid antogs överenskommelsen av den 8 oktober 1968 om inrättande av ett internationellt klassificeringssystem för mönster. Överenskommelsen, som står öppen för undertecknande intill den 1 juli 1969 och skall ratificeras, har inte trätt i kraft. Sverige har ännu inte undertecknat överenskommelsen.

Huvuddragen av utredningsförslagen

Förslaget till lag om mönster

Utredningens förslag till lag om mönster är uppdelat i sju avsnitt, vartill kommer ikraftträdande- och övergångsbestämmelser. Beträffande såväl lagförslagets systematik som de enskilda paragrafernas innehåll och utformning har utredningen eftersträvat att följa de nordiska patentlagkommittéernas förslag till patentlagar. I första avsnittet upptas allmänna bestämmelser, i andra avsnittet föreskrifter om registreringsförfarandet, i tredje avsnittet regler om överlåtelse, licens m. m. och i fjärde avsnittet bestämmelser om upphörande av registrering. Till femte avsnittet har förts bestämmelser om ansvar och ersättningsskyldighet. Sjätte avsnittet innehåller vissa särskilda bestämmelser och sjunde avsnittet upptar rättegångsbestämmelser.

De allmänna bestämmelserna inleds med grundläggande föreskrifter om mönsterrättens föremål. I 1 § anges att med mönster förstås förebilden för en varas utseende eller för ett ornament. Förslaget innebär de viktiga nyheterna att skydd kan uppnås inte bara för prydnadsmönster utan också för nyttomönster och att skyddet utsträcks till alla industriområden.

Liksom gällande lag upptar förslaget en bestämmelse om att den som frambragt mönstret eller den till vilken hans rätt har övergått är berättigad att genom registrering förvärva ensamrätt till mönstret (1 § andra stycket).

Det för mönsterrätten grundläggande nyhetskravet kommer till uttryck i 2 § genom en bestämmelse av innebörd att mönsterrätt förvärfvas endast för mönster som skiljer sig från vad som blivit känt innan ansökan om registrering gjordes. Som känt skall därvid anses allt som blivit allmänt tillgängligt, vare sig detta skett genom avbildande, utställande, saluhållande eller på annat sätt. Detta innefattar en viss utvidgning i förhållande till nyhetsregeln i gällande rätt, som beaktar bara vissa former av offentliggörande. En annan betydelsefull nyhet i detta sammanhang är att mönster som framgår av en tidigare här i riket ingiven ansökan om patent eller om varumärkes- eller mönsterregistrering enligt förslaget anses som känt, om mönstret sedermera i samband med ansökningen görs allmänt tillgängligt här i landet.

Som undantag från den allmänna nyhetsregeln har i 3 § upptagits dels det s. k. utställningsskyddet, som i vissa hänseenden preciserats, och dels en ny bestämmelse av innebörd att bekantgörande av mönstret som skett genom att kändedom om mönstret uppenbart missbrukats gentemot sökanden eller någon från vilken denne härleder sin rätt i princip inte utgör nyhetskinder.

I anslutning till nyhetskravet uppställs i 2 § — i överensstämmelse med gällande rätt — som skyddsförutsättning, att mönstret skall skilja sig *väsentligen* från vad som redan är känt, dvs. ett *skillnadskrav*.

Enligt förslaget skall en sökande kunna ge in flera ansökningar samtidigt beträffande mönster, vilka sinsemellan inte skiljer sig väsentligen åt. En sådan form av variantregistrering innebär en nyhet i förhållande till gällande rätt.

I 4 § anges vissa hinder mot mönsterrätt. Det föreslås att mönsterrätt inte skall erhållas, om mönstret eller dess utnyttjande skulle strida mot goda seder eller allmän ordning eller om det utan att vederbörligt tillstånd lämnats innehåller statsvapen o. d., annans kännetecken eller porträtt, något som kränker annans upphovsrätt eller rätt till fotografisk bild eller ett för annan person registrerat mönster.

Mönsterrättens innehåll framgår av 5 §. Enligt denna bestämmelse får ingen olovligen utnyttja mönstret yrkesmässigt genom att tillverka, importera, utbjuda, saluhålla, överlåta eller uthyra varor, som inte väsentligen skiljer sig från mönstret eller som i sig upptagit mönstret. Förslaget innebär en utvidgning av ensamrätten i förhållande till gällande rätt genom att till de skyddade utnyttjandeformerna förts även utbudande till försäljning, överlåtelse och uthyrande och genom att varje yrkesmässigt utnyttjande av mönstret på angivet sätt förbjuds. Enligt gällande rätt är endast förfaranden i försäljningssyfte förbjudna.

Som en nyhet föreslås vidare att mönsterrätten skall omfatta endast de varor för vilka mönstret registrerats och därmed likartade varor.

I 7 § föreskrivs visst undantag från mönsterskyddet i fråga om reservutrustning till främmande luftfartyg.

Regler om s. k. föranvändarrätt och om konventionsprioritet har tagits upp i 6 resp. 8 §. De stämmer i stort sett överens med motsvarande regler i gällande lag.

Den mönsterrättsliga skyddstiden föreslås bli fem år med möjlighet till förlängning för ytterligare två femårsperioder (9 §). Förslaget innebär att den maximala skyddstiden utsträcks från nuvarande fem år till femton år.

Bestämmelserna om registrering av mönster inleds med en föreskrift att patent- och registreringsverket skall vara registreringsmyndighet (10 §). I fråga om själva förfarandet föreslås vissa praktiskt betydelsefulla nyheter. Ansökan om registrering skall enligt 11 § innehålla uppgift om de varor för vilka mönstret söks registrerat. I samband med att sökanden ger in en bild av mönstret kan han även ge in en modell. I så fall skall modellen äga vitsord framför bilden. Vidare skall sökanden avge en skriftlig försäkran på heder och samvete att mönstret, såvitt han har sig bekant, är nytt. I 12 § meddelas en regel om samregistrering, enligt vilken flera mönster kan tas upp i samma ansökan, om mönstren hör samman med avseende på tillverkning och bruk av varorna. Mer än 20 mönster får dock inte omfattas av en ansökan.

Systemet med nyhetsgranskning behålls, men granskningsmaterialet begränsas. Föreligger formell eller materiell brist i ansökningen och underlåter sökanden att efter föreläggande avge yttrande eller vidta åtgärd för att undanröja hindret, skall ansökningen avskrivas. Avskriven ansökan kan dock återupptas, om sökanden inom en månad inkommer med yttrande resp. vidtar föreskriven åtgärd samt erlägger viss återupptagningsavgift. Bestämmelser i dessa hänseenden tas upp i 15 §.

Särskilda regler föreslås i 17—18 §§ för fall då någon påstår bättre rätt till mönstret.

En genomgripande reform är att ansökningarna om registrering skall kungöras, sedan de har underkastats registreringsmyndighetens granskning. Kungörelsen skall innehålla en bild av mönstret och ett tillkännagivande att invändning mot ansökningen kan göras hos registreringsmyndigheten inom två månader. I n v ä n d n i n g s f ö r f a r a n d e t anordnas i övrigt på ungefär samma sätt som inom patenträtten, varumärkesrätten och namnrätten. Föreskrifter om kungörande och invändning tas upp i 19 §.

En nyhet i förhållande till vad som gäller nu är att ansökningshandlingarna och därmed även den bild av mönstret som sökanden måste ge in skall på sökandens begäran kunna hemlighållas under en tid av högst sex månader från ansökningsdagen eller i förekommande fall den s. k. prioritetsdagen (19—20 §§).

Om besvär i ärende rörande ansökan om registrering ges regler i 22—23 §§. En nyhet är att invändare tillerkänns talerätt och att talan liksom i patent-, varumärkes- och namnären den förs hos patent- och registreringsverkets besvärsavdelning. Mot besvärsavdelningens beslut förs talan hos regeringsrätten.

Förslaget innehåller ingen närmare reglering rörande avtal om överlåtelse eller om upplåtelse av licens till mönster. Bestämmelserna i 26—30 §§ om överlåtelse, licens m. m. behandlar i huvudsak registeranteckningar om överlåtelse och licens. Därjämte ges vissa regler om tvångslicens. Endast en bestämmelse i 26 § är av avtalsrättslig art och föreskriver att vidareöverlåtelse av licens får äga rum bara när avtal har träffats därom.

Enligt 28 § i förslaget skall t v å n g s l i c e n s kunna meddelas i vissa fall. Den som i god tro har börjat utnyttja ett mönster yrkesmässigt efter det att mönstret sökts registrerat men innan det har blivit allmänt tillgängligt kan på vissa villkor erhålla tvångslicens till fortsatt utnyttjande av mönstret. Vidare kan den som vill yrkesmässigt utnyttja ett mönster, som är registrerat för annan, erhålla tvångslicens, om hänsyn till allmänt intresse av synnerlig vikt kräver det. Tvångslicens meddelas enligt 30 § av rätten.

Bestämmelserna om u p p h ö r a n d e a v r e g i s t r e r i n g inleds med en föreskrift i 31 § om hävande av registrering. En nyhet är bl. a. att talan, som grundas på att registrering meddelats annan än den som är berättigad därtill, kan föras endast av den som påstår sig vara berättigad. I 32 § upptas

en likaledes ny bestämmelse om att rätten kan föra över registreringen på den berättigade i stället för att häva den.

I anslutning till bestämmelser i 34 och 35 §§ om ansvar och ersättningsskyldighet ges vissa regler om uppgiftsskyldighet rörande mönsterregistrering. Straffet för mönsterintrång är böter eller fängelse i högst sex månader. Brottet har gjorts till angivelsebrott.

I fråga om skadestånd innehåller gällande lag bara en allmän föreskrift om skadeståndsansvar för den som har gjort sig skyldig till intrång. Enligt 35 § i förslaget skall den som uppsåtligen eller av vårdslöshet begår mönsterintrång alltid utge skälig ersättning för det olovliga utnyttjandet. Han skall dessutom ersätta den ytterligare skada som intrånget har medfört. Begår någon i annat fall mönsterintrång skall han utge vederlag för utnyttjandet i den mån det anses skäligt. Utnyttjande av mönstret före registreringen kan enligt en särskild bestämmelse i 36 § medföra skadeståndsansvar. Förslaget innehåller i 35 § vissa preskriptionsbestämmelser för talan om skadestånd.

Om rätten finner att registrering har skett i strid mot gällande föreskrifter bortfaller enligt gällande lag ansvars- och skadeståndsskyldighet, men registreringen består. Förslaget innebär, att om domstol har förordnat om hävande av registrering, påföljd inte får ådömas (38 §). Frågan om ett mönster bort registreras kan i överensstämmelse härmed tas upp till prövning endast på särskild talan. Om svaranden i ett intrångsmål invänder att mönstret inte hade bort registreras, skall rätten på hans yrkande förklara intrångsmålet vilande i avbidan på att frågan om hävande av registreringen slutligen avgörs. Är talan härom inte väckt, skall rätten bestämma viss tid inom vilken sådan talan skall väckas.

Förslaget upptar i 39 § bestämmelser om skyldighet att i vissa fall lämna uppgift om en mönsteransökans eller mönsterregistrerings nummer. Underlåtenhet i detta avseende medför enligt 40 § straff och skadeståndsansvar.

Av de särskilda bestämmelserna i 41—44 §§ kan nämnas regler i 41 och 42 §§ om skyldighet för utländsk mönsterhavare att ha ombud och en bestämmelse i 44 § om att Kungl. Maj:t fastställer avgifter och utfärdar tillämpningsföreskrifter.

Enligt 45 § i förslaget skall rättegångsbalkens bestämmelser om laga domstol bli tillämpliga. För det fall att svaranden inte äger känt hemvist i Sverige skall Stockholms rådhusrätt vara behörig domstol.

Utredningens förslag möjliggör anslutning till Pariskonventionen i dess år 1958 i Lissabon antagna lydelse, såvitt angår konventionens bestämmelser om mönsterskydd. Utredningen vill däremot inte förorda att Sverige ansluter sig till Haagöverenskommelsen.

Förslaget till lag om ändring i upphovsrättslagen

Utredningens förslag till ändring i lagen den 30 december 1960 om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk avser skyddet för alster av konsthantverk och konstindustri. För sådana alster föreslås den gemensamma beteckningen *brukskonst*. Utredningen föreslår, att giltighetstiden för upphovsrätt till verk av brukskonst skall förlängas till femtio år, räknat från utgången av året efter det då upphovsmannen avled. Förslaget innebär att skyddstiden anpassas till den norm som har utbildats inom Bernunionen och som sedan länge gäller i de nordiska grannländerna. Det förutsätts emellertid att skärpta krav skall iakttas när det gäller att avgöra vad som utgör verk av brukskonst.

Övergångsbestämmelserna till de föreslagna ändringarna i UHL har utformats så att de nya reglerna skall tillämpas även på verk av brukskonst som har tillkommit före nya lagens ikraftträdande men inte har offentliggjorts före 1950. Upphovsrätt enligt äldre lag skall dock få göras gällande under en tid av tio år från den nya lagens ikraftträdande, om inte giltighetstiden redan har löpt ut vid ikraftträdandet.

Utredningen förordar att den nuvarande grundsatsen om s.k. *dubbeltskydd*, dvs. att ett verk på en gång kan vara föremål för upphovsrätt och mönsterrätt, behålls.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 23 § sekretesslagen

Utredningen föreslår att viss möjlighet öppnas att bereda sekretesskydd för handlingar i ärende angående ansökan om registrering av mönster. Bestämmelser härom har tagits upp i 20 § i utredningens förslag till lag om mönster. De föreslagna bestämmelserna förutsätter enligt utredningen ändring i lagen den 28 maj 1937 om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar (sekretesslagen). Utredningen föreslår, att i 23 § sekretesslagen som ett nytt andra stycke tas in bestämmelse att handlingar i ärende angående ansökan om registrering av mönster inte utan sökandens tillstånd får lämnas ut till annan i vidare mån än som följer av lagen om mönster.

Förslaget till lag om ändring i lagen om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar

Utredningsmannen föreslår, att i samband med att Sverige tillträder Lissabontexten av Pariskonventionen om industriellt rättsskydd vissa ändringar görs i gällande lagstiftning om skydd för vapen och andra officiella beteck-

ningar. Enligt förslaget skall i 1960 års lag om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar införas en bestämmelse om att det skydd som lagen ger för statsvapen m. m. skall efter förordnande av Kungl. Maj:t tillkomma också internationella organisationers namn, vapen, flaggor eller andra emblem. I samband härmed skall enligt förslaget sådant förordnande meddelas i fråga om Förenta Nationerna och internationella atomenergiorganet och de organisationer som åtnjuter skydd enligt Pariskonventionen samt de särskilda lagarna av år 1947 resp. år 1961 om skydd för FN:s och IAEA:s emblem m. m. upphävas.

Huvudgrunderna för lagstiftningen

Mönsterskydd

Behovet av ett utvidgat mönsterskydd

Utredningen. För att möta de ökade fordringarna från konsumenternas sida på att hantverks- och industriprodukter inte bara skall vara tjänliga för sitt ändamål utan även utvisa en tilltalande form är det enligt utredningen angeläget att uppmuntra nyskapande inom den hantverksmässiga och industriella formgivningen. Mönsterskyddet möjliggör skälig ersättning åt formgivaren för hans insats och öppnar dessutom en väg för tillverkaren att återfå sina investeringar på en ny formgivning. Liknande syften ligger visserligen bakom upphovsrättslagstiftningen, men det är uppenbart att en mängd varor har en estetiskt tilltalande formgivning utan att nå upp till den konstnärliga standard som bör fordras för att ett verk i upphovsrättslagens mening skall föreligga. Vill man åstadkomma en förbättrad formgivning på bred front, erbjuder mönsterskyddet en naturlig komplettering till det upphovsrättsliga skyddet.

Ett utvidgat mönsterskydd är enligt utredningen önskvärt även av hänsyn till den internationella utvecklingen. I de flesta större industriländer finns redan ett mönsterskydd. Härtill kommer, att enligt den år 1958 i Lissabon reviderade Pariskonventionen för industriellt rättsskydd medlemsstaterna är skyldiga att tillhandahålla ett generellt mönsterskydd. Om Sverige skall kunna biträda Lissabontexten — som synes erbjuda åtskilliga fördelar inom övriga delar av det industriella rättsskyddet — är det alltså nödvändigt att vi inför en mönsterlagstiftning av mera generell karaktär än vår nu gällande lag av år 1899, som endast omfattar alster inom metallindustrin. Denna begränsning till en enda industrigren torde i våra dagar vara unik och har betraktats som en allvarlig olägenhet. Utredningen framhåller vidare, att ett mönsterskyddssystem av mera fullständigt slag sedan länge finns i Danmark och Norge.

Utredningen uppmärksammar i detta sammanhang mönsterrättens förhållande till konkurrensbegränsningslagstiftningen. Det är enligt utredningen naturligt att i detta hänseende betrakta mönsterrätten på samma sätt som patenträtten. Även mönsterrätten utgör en av lagstiftaren sanktionerad ensamrätt. Som sådan står den inte i strid med konkurrensbegränsningslagen. Detta innebär inte, att alla konkurrensbegränsande åtgärder, som har samband med en mönsterrätt, skall vara undantagna från nämnda lags tillämpning. Ingripande med stöd av konkurrensbegränsningslagen torde således kunna komma i fråga t. ex. när mönsterrätten utnyttjas för att tvinga fram eller understödja annan konkurrensbegräns-

ning. Ingripande bör dock ske med försiktighet, så att inte mönsterrättens utvecklingsfrämjande verkningar äventyras. Utredningen erinrar om att dess förslag liksom 1963 års patentlagförslag (NU 1963:6) innehåller en bestämmelse om tvångslicens för tillgodoseende av »allmänt intresse av synnerlig vikt». Härigenom markeras ytterligare, att mönsterrätten i konkurrensbegränsningshänseende inte bör betraktas annorlunda än patenträtten. Eftersom mönsterrätten är avsedd att lämna skydd bara för en varas utseende och variationsmöjligheterna därvidlag är mycket stora, verkar enligt utredningen mönsterrätten i jämförelse med patenträtten konkurrensbegränsande bara i ringa utsträckning.

Utredningen föreslår således att den nuvarande svenska mönsterskyddslagen ersätts av en generell och tidsenlig lagstiftning. Av hänsyn till den allmänna grunden för ett mönsterskydd förordar utredningen en utvidgning av mönsterskyddet till att i princip gälla för alla industrigrenar. Med hänsyn till de betänkligheter som framförts från textil- och konfektionsbranscherna anser dock utredningen, att tvekan kan uppkomma om dessa branscher bör tas undan från lagens tillämpningsområde.

Från textil- och konfektionsbranschernas sida har under utredningsarbetet hävdats att en lag om mönster i den utformning som utredningen haft under övervägande inte är lämpad för dessa branschers behov. Även om företagen inte kommer att i nämnvärd utsträckning utnyttja skyddsmöjligheterna, måste de dock bevaka de registreringsansökningar och mönsterregistreringar som förekommer. En mönsterskyddslag skulle därför enligt företrädare för dessa branscher innebära ofrånkomliga nackdelar utan motsvarande fördelar.

Utredningen anser, att eftersom man från branschhåll har sagt att man inte kommer att utnyttja skyddsmöjligheterna i nämnvärd utsträckning, antalet registreringar troligen inte kommer att bli särskilt stort. Besväret att bevaka registreringsansökningar och registreringar torde därför inte behöva bli betungande. Risker för massregistreringar torde starkt motverkas, om ett objektivet nyhetskrav upprätthålls och registreringsförfarandet förbinds med en viss nyhetsprövning samt avgifterna inte blir för låga. Utredningen anser därför att de av branschrepresentanter uttalade farhågorna är överdrivna. Några liknande farhågor har f. ö. inte kommit till uttryck i de nordiska grannländerna. Den brittiska textilindustrin har uttalat sin tillfredsställelse med mönsterskyddssystemet i Storbritannien, som även omfattar textilmönster. Ett generellt mönsterskydd torde enligt utredningen inte visa sig vara till men för de nu berörda branscherna, om man väger befarade olägenheter mot de fördelar som uppenbarligen är förenade med ett mönsterrättssystem. Enligt utredningen bör f. ö. vissa fall av intrång i mönsterrätt, begångna inom företag med mycket stort mönstersortiment och snabb omsättning av mönster, föranleda en mildare bedömning än vanliga fall. Utredningen, som även har beaktat mönsterskaparnas skyddsintresse,

har också funnit det olämpligt att Sverige i detta hänseende har en annan reglering än de övriga nordiska länderna, där något motsvarande undantag inte varit på tal. Sverige torde vidare inte kunna ansluta sig till Pariskonventionens Lissabontext, om vissa branscher tas undan från lagens tillämpningsområde. Utredningen förordar därför att mönsterskyddet utsträcks till att gälla alla slags varor utan inskränkning.

Remissyttrandena. Remissinstanserna framhåller allmänt behovet av ett utvidgat mönsterskydd. SAF, Sveriges hantverks- och industriorganisation samt Sveriges industriförbund framhåller i ett gemensamt yttrande bl. a., att avsaknaden av en tillfredsställande mönsterskyddslag har lett till att man sökt tillgodose behovet av skydd för formgivning genom en uttänjning av upphovsrättens regler, vilket inger praktiska och principiella betänkligheter. En modern lag om mönster kan tillgodose huvudparten av skyddsbehovet inom formgivningen och därigenom underlätta en mer restriktiv och adekvat tillämpning av upphovsrättslagen. Svenska slöjdföreningen framhåller, att möjligheten att i framtiden kunna mönsterskydda samtliga produkter oavsett material måste innebära en uppmuntran till nyskapande och bör stimulera producenter att för sin tillverkning använda kvalificerade formgivare. SAR uttalar tillfredsställelse över att utredningens förslag för det arkitektoniska skapandet innebär att ett kompletterande skydd kan erhållas för produkter som tidigare inte kunnat inordnas under skyddslagstiftningen. Näringsfrihetsrådet finner det rimligt att visst skydd bereds mot plagiering av mönster med hänsyn till det omfattande utvecklingsarbete och de medvetna strävanden på mönsterskapandets och formgivningens område som utmärker tillverkningen i många branscher. Statens konsumentråd påpekar att den stimulans till nyskapande som lagen avses ge även resulterar i en kvalitativt sett god mönsterproduktion.

Patent- och registreringsverket understryker, att Sveriges anslutning till Pariskonventionens Lissabontext förutsätter att vår lagstiftning ger ett generellt mönsterskydd. Den svenska formgivningen står på ett högt plan och den svenska industrin vänder sig i stor utsträckning till den internationella marknaden. Man bör därför enligt ämbetsverket slå vakt om industrins behov av mönsterskydd både inom och utom riket. En anslutning till Lissabontexten innebär ett betydande steg i denna riktning. Även näringsfrihetsrådet, KF, Sveriges grossistförbund, Sveriges köpmannaförbund och Svenska föreningen för industriellt rättsskydd betonar vikten av en sådan anslutning.

Flera remissinstanser uttrycker sin tillfredsställelse över den överensstämmelse mellan de nordiska lagförslagen som uppnåtts. Sveriges grossistförbund betonar, att nordisk enhetlighet kan åstadkommas endast genom att vårt land inför ett mönsterskyddssystem av det mera omfattande slag som redan finns i Danmark och Norge.

Viss tvekan har under remissbehandlingen på sina håll uttalats med hänsyn till mönsterrättens förhållande till konkurrensbegränsningslagstiftningen. *Näringsfrihetsrådets* majoritet noterar med tillfredsställelse de av utredningen gjorda uttalandena i denna del och understryker i likhet med *Sveriges köpmannaförbund* synpunkten att mönsterskyddets konkurrensbegränsande verkningar som regel knappast blir av allvarlig art med hänsyn till de stora variationsmöjligheter som föreligger i fråga om en varas utseende. Även *KF* finner att de skäl på vilka konkurrensbegränsningslagstiftningen grundas inte får föranleda att man avvisar ett lämpligt avvägt mönsterskydd. Förbundet beaktar härvid de väntade fördelarna i form av höjd kvalitet på många varor. *Statens konsumentråd* understryker, att den föreslagna lagstiftningen väsentligen måste ses som ett medel att skapa förutsättningar för produktion av bättre varor, inte för produktion av varor av given kvalitet till lägre priser. Konsumentrådet anser att förslaget kan väntas få övervägande fördelaktiga konsekvenser även för konsumenterna och tillstyrker därför att förslaget genomförs. *Statens pris- och kartellnämnd* anser det tänkbart, att när erfarenhet har vunnits av den praktiska tillämpningen av den nya lagstiftningen det kan bli anledning för kartellmyndigheterna att framföra erinringar mot utformningen av vissa bestämmelser eller mot den praxis som har utvecklats vid tillämpningen.

En mera kritisk inställning intar *NO*. Ett mönsterskydd av föreslagen omfattning öppnar enligt *NO* möjlighet för företag att för viss tid skaffa sig monopol på användningen av ett mönster. Mycket starka skäl måste därför föreligga för att förslaget skall genomföras. Konkurrensproblematiken kan inte avfärdas enbart genom en hänvisning till andra legala ensamrätter. En självständig bedömning måste göras, om de fördelar som från andra samhälleliga synpunkter står att vinna på bekostnad av den fria konkurrensen motiverar ett så omfattande mönsterskydd. Situationer där mönsterrätten kan missbrukas genom att användas till understödjande av konkurrensbegränsning som faller utanför mönsterrätten utgör endast en sida av problemet. Skyddet medför nämligen konkurrensbegränsande verkningar även i lägen, där det begagnas på ett enligt utredningens bedömningsgrunder lojalt sätt. *NO* anför i denna del vidare.

Ett område, där det föreslagna mönsterskyddet kan väntas få särskild betydelse, omfattar varaktiga konsumtionsvaror av skilda slag. Dessa varor utgör till stor del märkesvaror och åtnjuter som sådana redan skydd enligt varumärkeslagen. Med märkesvarusystemet följer en hel del konkurrensbegränsande verkningar, vilka belysts i förarbetena till konkurrensbegränsningslagen och den nya varumärkeslagen (jfr prop. 1960:167, s. 35 ff). Dessa verkningar, som främst knyter sig till den s. k. produktdifferentieringen, kan väntas bli avsevärt accentuerade om även varornas utseende kan skyddas i den omfattning mönsterskyddsutredningen föreslagit. Det föreligger på dagens marknad ofta en medveten strävan hos tillverkarna av konsumtionsvaror att så långt som möjligt göra den egna varan särpräglad i konsumenternas ögon. Avsikten härmed är att förmå konsumenterna att

uppfatta varan som speciell och därigenom inte helt jämförbar eller utbyttbar i förhållande till andra tillverkares produkter. Lyckas en företagare i denna strävan, vilket inte sällan torde vara fallet, uppnår hans vara en prefererad ställning på marknaden, som gör det möjligt att föra en inom vissa gränser självständig prispolitik, dvs. att uttaga ett högre pris än konkurrenterna utan att detta medför att de tidigare konsumenterna i större utsträckning övergår till att köpa konkurrentprodukter.

Det rättsliga skydd varpå denna differentieringspolitik hittills byggt har i regel endast varit varumärkesskyddet, vilket — med reklamens hjälp — dock varit så pass effektivt, att departementschefen fann det påkallat att till förebyggande av alltför långtgående konkurrensbegränsande konsekvenser göra betydelsefulla inskränkningar i omfånget av det varumärkesskydd, som föreslagits av varumärkes- och firmautredningen. Det nu föreslagna mönsterskyddet öppnar emellertid vidgade möjligheter att uppnå rättsligt skydd för produktdifferentiering. Utseendet på en vara, t. ex. en rakapparat eller en termoskanna, är — inarbetat genom reklamåtgärder — en kraftigt differentierande faktor. Det finns därför anledning räkna med att tillverkare med resurser här till förser sina varor med en distinkt och lagligen skyddad formgivning. Ehuru en på utseendet grundad produktdifferentiering är vanlig redan i dagens läge, synes ett allmänt mönsterskydd ägnat att ge dylik differentiering större framtida betydelse och skapa förutsättningar för en exklusivitet i marknadsföring och prissättning, som kan bli till nackdel för konsumenterna.

Riskerna för monopolprissättning torde vara störst, när det gäller goda utformningar som i hög grad betingas av varornas funktion, enär variationsmöjligheterna här blir färre. Den betydelse utredningen i skilda sammanhang fäst vid variationsmöjligheterna synes f. ö. avsevärt begränsad genom möjligheten till variantregistrering för närliggande mönster och former samt genom skillnadskravet. Prisbildningen kan också förmodas bli indirekt påverkad på grund av det icke ringa administrativa arbete, de juridiska bedömningsproblem och den »övervakning» som får antagas uppkomma för formgivare och tillverkare. Det föreslagna skyddet torde vidare medföra ökade svårigheter för nya och för mindre företagare att hävda sig. Företag med stora resurser kan utestänga andra förelagare från vissa områden genom att ansöka om registrering för ett stort antal mönster utan att använda alla, ett förfarande som även skulle inverka menligt på effektiviteten inom branschen. Över huvud taget synes man inte böra underskatta riskerna för att ett så vittgående mönsterskydd som det föreslagna kan komma att ogynnsamt påverka prisbildningen, effektiviteten inom näringslivet och andra tillverkares näringsutövning, dvs. medföra verkningar som i konkurrensbegränsningslagens mening är skadliga.

I fortsättningen framhåller NO, att formgivningen i vårt land på många områden har utvecklats och hävdat sig jämförelsevis väl. Detta tyder på att formgivare och tillverkare redan enligt nuvarande ordning i stor utsträckning stimuleras till nyskapande och investeringar inom hantverk och industri. NO är med hänsyn till det anförda inte beredd att tillstyrka ett så långtgående mönsterskydd som utredningen föreslår och anser det angeläget att konkurrensproblematiken belyses och övervägs ytterligare och att de allmänna konkurrensintressena tillmäts särskild vikt. Riktpunkten måste

enligt NO vara, att lagstiftningen om mönsterskydd ges ett innehåll och en utformning som i minsta möjliga mån är ägnad att begränsa den fria konkurrensen.

Med anledning av utredningens uttalande (s. 62), att ingripande med stöd av konkurrensbegränsningslagen bör ske med försiktighet, så att inte mönsterrättens utvecklingsfrämjande verkningar äventyras, framhåller NO att svåra avvägningsproblem ofta uppkommer mellan konkurrenslagstiftningen och specialregleringar av olika slag. Att mönsterrätten därvid skulle intaga någon särställning kan inte gärna komma i fråga. I anslutning härtill erinrar NO om departementschefens uttalande i prop. 1960:167 med förslag till varumärkeslag (s. 37), att det inte bör vara uteslutet att ingripa mot skadlig verkan av märkesvarumonopol, även när vidtagna åtgärder äger stöd i själva varumärkesrätten. En konkurrensbegränsande åtgärd, som i det konkreta fallet befinnes ha skadlig verkan, bör således kunna föranleda förhandling, även om åtgärden faller inom ramen för varumärkesskyddet.

Två ledamöter av näringsfrihetsrådet avstyrker helt förslaget om utvidgat mönsterskydd. De anser att riskerna för återverkningar på prisbildningen av ett allmänt utseendeskydd inte får underskattas. En registrerad ensamrätt som bygger på ett allmänt utseendeskydd ger stora förutsättningar för en omotiverad exklusivitet i marknadsföring och prissättning genom att både färdigvaror, olika slags halvfabrikat och vissa detaljer avsedda för olika varor kan registreras. Ledamöterna erinrar också om att det föreslagna skyddet kommer att försätta mindre och medelstora företagare samt nya företagare i underläge. Med sina mindre resurser får dessa företagare svårigheter att bevaka mönsterområdet, dels i fråga om möjligheten att själva kunna registrera mönster och dels när det gäller att undvika intrång i annans ensamrätt. Ledamöterna pekar också på de möjligheter som från konkurrensbegränsningssynpunkt kommer att föreligga för företagare med goda personella och ekonomiska resurser att ansöka om registrering för ett stort antal mönster utan att begagna dem alla. Med sina ansökningar kan de blockera vissa områden för andra företagare. Härtill kommer de större möjligheter som företagare med bättre resurser har när det gäller att bevaka och beivra intrång i ensamrätten.

Utredningens förslag att mönsterskyddet skall utvidgas till samtliga industriområden har väckt tvekan endast i fråga om textil- och konfektionsbranscherna.

Svea hovrätt tillstyrker förslaget i denna del och framhåller bl. a., att det från synpunkten av nordisk enhetlighet är angeläget att nämnda branscher inte undantas från skydd enligt den nya lagen. Hovrätten framhåller vidare att Sverige sannolikt inte kan ansluta sig till Lissabontexten av Pariskonventionen, om ett sådant undantag görs. Även *patent- och registreringsverket* understryker vikten av att anslutning till Lissabontexten inte hindras genom en begränsning av mönsterskyddet. Vidare framhåller verket de svårigheter

som registreringsmyndigheten kommer att ställas inför vid granskningsarbetet och de gränsdragningsproblem som uppstår, om textil- och konfektionsbranscherna undantas. Gränsdragningsproblemen betonas också av *Svenska patentombudsföreningen*. *KIF* framhåller, att utländsk textil- och konfektionsindustri inte synes ha haft dåliga erfarenheter av mönsterskydd. Det skulle vara otillfredsställande om formgivare inom textil- och konfektionsbranscherna förmenas rätten till mönsterskydd. Föreningen anför vidare att man redan nu enligt god sedvänja och handelsbruk inte kopierar andras mönster, vilket måste betyda att industrin utan tillgång till särskilda register söker hålla reda på vad som händer på marknaden. En sådan orientering torde inte medföra mindre tidsutdräkt och kostnader än att slå i ett mönsterregister. Också *TCO* avvisar ett undantag och pekar på att handvävda tyger för inredning och beklädnadsändamål inte sällan är förebild för industriell produktion och bör kunna skyddas mot efterapning. *Stockholms handelskammare*, *Skånes handelskammare*, *handelskammaren i Gefle*, *överintendenten och chefen för nationalmuseum* samt *KF* godtar likaledes förslaget att utsträcka mönsterskyddet till samtliga industriområden.

Tveksamhet uttalas av *statens pris- och kartellnämnd*, *försvarets civilförvaltning*, *NO*, *handelskammaren i Karlstad* samt *handelskammaren för Örebro och Västmanlands län*. Sistnämnda instans finner dock önskvärdheten av att nå fram till en enhetlig nordisk lagstiftning vara ett starkt skäl mot att undanta de berörda båda branscherna från lagens tillämpningsområde.

SAF, *Sveriges hantverks- och industriorganisation* samt *Sveriges industriförbund* hänvisar till yttranden från *Textilrådet* och *Konfektionsindustrieföreningen*. *Textilrådet* ställer sig i princip positivt till ett mönsterskydd men uttalar tveksamhet beträffande den föreslagna utformningen av skyddet, framför allt registreringssystemet, som enligt rådet inte passar branscher med mycket snabba mode- och säsongväxlingar och med ett stort antal mönster med kort livslängd. Rådet vill inte motsätta sig att även textilvarorna omfattas av den föreslagna lagen men förutsätter då att skydd mot s. k. slavisk efterbildning införs genom lagstiftningen mot illojal konkurrens. Vidare betonas nödvändigheten av att skärpta krav iakttas vid tillämpningen av vad som skall anses vara verk av brukskonst. Inom mönsterskyddet bör även kraven på objektiv nyhet och skillnad iakttas med stränghet. *Konfektionsindustrieföreningen* hemställer, att konfektionsindustrins alster tas undan från mönsterskyddet. Föreningen ställer sig inte negativ till ett mönsterskydd som sådant men väl till dess utformning, främst det föreslagna registreringsförfarandet, vilket av tids- och kostnadsskäl bedöms som opraktiskt för denna industri. Takten i modeväxlingarna har de senaste åren i hög grad accelererat, och flertalet företag, bl. a. inom damkonfektionen, framställer numera mer än två kollektioner om året. Möjligheterna att praktiskt genomföra en registrering blir sålunda av tidsskäl mycket begränsade. Även

om på grund härav antalet registreringar på konfektionens varuområde kan väntas bli ringa, medför dock registreringsmöjligheten att registret kontinuerligt måste bevakas med åtföljande kostnader, vilka i konfektionsindustrins allt mer pressade kostnadsläge kan bidra till att ytterligare försvaga dess konkurrenskraft. *Västergötlands och norra Hallands handelskammare* hemställer, att textil- och konfektionsbranscherna undantas från lagens tillämpningsområde. Handelskammaren finner det föreslagna registreringsförfarandet olämpligt för att tillgodose ett mönsterskydd inom dessa branscher. Det föreligger stor risk för att ett mönsterskydd som omfattar även textil och konfektion skulle försämra det skydd som sedvänjan för närvarande erbjuder dessa branscher. Även *Östergötlands och Södermanlands handelskammare* uttalar sig mot ett mönsterskydd för de modebetonade branscherna, främst textil och konfektion. Handelskammaren ställer sig tveksam till uttalandet att man inom dessa branscher inte skulle i nämnvärd utsträckning utnyttja skyddsmöjligheterna. Om vissa företag systematiskt låter registrera mönster, kan konkurrenterna snart se sig tvingade att följa efter. Genom ett måhända ganska begränsat antal registreringar skulle ett företag kunna helt spärra ett aktuellt modeområde. Handelskammaren nämner som exempel det s. k. op-monet. Med hänsyn till denna modifierings ganska stereotypa natur skulle det, om mönsterskydd funnits, ha varit fullt möjligt för en framsynt och företagsam fabrikant att genom registrering av ett antal mönster med cirklar, rektanglar, kuber etc. för sin räkning monopolisera hela detta nya, lukrativa område. Ett undantag för de modebetonade branscherna skulle å andra sidan medföra besvärliga gränsdragningsproblem och i hög grad komplicera förfarandet. Handelskammaren är emellertid tveksam, om ett utvidgat mönsterskydd i den föreslagna utformningen över huvud är av behovet påkallat och ägnat att främja näringarna. Betydande kostnader kommer att uppstå dels direkt i samband med registreringen av mönster, dels indirekt i och med de omfattande bevaknings- och kontrollåtgärder som företagen måste vidta. Handelskammaren är inte övertygad om att ett skydd genom registrering av mönster bäst tillgodoser företagarnas intressen. Erforderligt skydd mot otillbörlig efterapning kan ordnas enklare och till väsentligt lägre kostnad genom en utbyggnad av lagstiftningen mot illojal konkurrens. Främst med hänsyn till de särskilda problemen rörande de modebetonade branscherna är handelskammaren inte beredd tillstyrka att det framlagda förslaget till mönsterskydd förverkligas. Denna uppfattning delas av *kommerskollegium*, som hävdar att mönsterskydd inte bör införas i strid mot företagarnas vilja. Det är enligt kollegium tydligt att företagarna inom textil- och konfektionsbranscherna motsätter sig att skyddet skall omfatta dessa branscher. Det torde emellertid här vara fråga om ett av de fält där prydnadsmönster är vanliga och ett undantag härvidlag skulle följaktligen leda till att Sverige inte kan ansluta sig till Lissabontexten.

Departementschefen. Det är i vårt land liksom i det allt övervägande flertalet kulturländer sedan länge vedertaget att samhället bör stödja skapande andlig verksamhet genom att med vissa begränsningar ge upphovsmannen ensamrätt till vad han har skapat. Denna grundsats har varit vägledande för det omfattande lagstiftningsarbete som under senare tid har bedrivits på immaterialrättens område och som resulterat i 1960 års upphovsrättslag och lag om rätt till fotografisk bild, varumärkeslagen (VmL) den 2 december 1960 (nr 644) och patentlagen (PatL) den 1 december 1967 (nr 837). I linje med dessa nya lagar ligger det förslag till ny lag om mönster som mönsterskyddsutredningen har lagt fram. Det mönsterskydd som förslaget innefattar avser att skydda sådan formgivning som väl utgör ett nyskapande men som inte alltid når upp till den konstnärliga nivå som utgör villkor för skydd enligt upphovsrättslagstiftningen eller äger tillräcklig uppfinningshöjd för att kunna skyddas genom patent. I förhållande till nu gällande lag den 10 juli 1899 om skydd för vissa mönster och modeller innebär förslaget en avsevärd utvidgning av mönsterskyddet. Detta skall sålunda inte som nu vara begränsat till att gälla endast alster tillhörande metallindustrin utan skall omfatta alla industrigrenar och dessutom äga tillämpning på såväl nyttomönster som prydnadsmönster.

Utredningens förslag har i sina huvuddrag allmänt tillstyrkts under remissbehandlingen. Endast ett fåtal remissinstanser har avstyrkt förslaget eller intagit en mera tveksam hållning. Längst i sin kritik har NO och två ledamöter av näringsfrihetsrådet gått. De har ansett sig inte kunna tillstyrka ett så långtgående mönsterskydd som utredningen har föreslagit.

De båda ledamöterna av näringsfrihetsrådet har framhållit, att en registrerad ensamrätt, som bygger på ett allmänt utseendeskydd, ger stora förutsättningar för en omotiverad exklusivitet i marknadsföring och prissättning genom att både färdigvaror, olika slags halvfabrikat och vissa detaljer avsedda för olika varor kan registreras. De anmärker också, att mindre och medelstora företagare liksom även nya företagare kommer i underläge genom sina mindre resurser, när det gäller att bevaka mönsterområdet, både i fråga om möjligheten att själva kunna registrera mönster och i fråga om möjligheten att undvika intrång i annans ensamrätt. En annan olägenhet är enligt dessa två ledamöter av rådet, att företagare med goda personella och ekonomiska resurser kan ansöka om registrering för ett stort antal mönster utan att begagna dem alla och därigenom kan blockera vissa områden för andra företagare. NO:s kritik går likaledes ut på att den föreslagna lagstiftningen skulle få ej önskvärda konkurrensbegränsande verkningar genom att den ger möjlighet att för viss tid skaffa monopol på användningen av ett mönster. NO, som ingående har utvecklat sina synpunkter på denna fråga, har vidare framhållit bl. a., att det föreslagna mönsterskyddet öppnar vidgade möjligheter att få rättsligt skydd för produktdifferentiering. Ett allmänt mönsterskydd är sålunda enligt NO ägnat att ge en sådan produkt-

differentiering som grundas på utseendet större framtida betydelse och skapa förutsättningar för en exklusivitet i marknadsföring och prissättning som kan bli till nackdel för konsumenterna. NO har ansett det angeläget att konkurrensproblematiken belyses och övervägs ytterligare och att de allmänna konkurrensintressena tillmäts särskild vikt. Lagstiftningen måste enligt NO utformas så att den i minsta möjliga mån begränsar den fria konkurrensen.

I likhet med utredningen vill jag framhålla, att det med stigande välbefinnande från konsumenternas sida ställs alltmera ökade krav på att hantverks- och industriprodukter skall inte bara vara tjänliga för sitt ändamål utan också utvisa en tilltalande form. Liksom utredningen anser jag det därför vara angeläget att uppmuntra till nyskapande inom den hantverksmässiga och industriella formgivningen. Mönsterskyddet erbjuder här en ensamrätt som möjliggör skälig ersättning åt formgivaren för hans skapande insats och dessutom öppnar en väg för tillverkaren att återfå de investeringar han har lagt ned på en ny formgivning. En lagstiftning enligt de riktlinjer som utredningens förslag följer är i hög grad ägnad att stimulera till ett nyskapande som kommer allmänheten till godo i form av nya, estetiskt och funktionellt högvärdiga produkter.

Att invändningar från konkurrensbegränsningssynpunkt kan göras mot ett utvidgat mönsterskydd är självklart, eftersom syftet med mönsterskyddet just är att skapa ensamrätt till ett mönster. Frågan är hur långt lagstiftningen bör gå. Att märka är härvid att ett tämligen väl utbildat mönsterskydd redan finns i de flesta större industriländer. Vi behöver inte gå längre än till våra grannländer Danmark och Norge för att finna ett betydligt mera fullständigt mönsterskydd än det vi har. Den idé som ligger till grund för en sådan omfattande mönsterskyddslagstiftning har också kommit till uttryck i internationella överenskommelser, främst 1883 års Pariskonvention för industriellt rättsskydd. Vid ingången av år 1969 var 79 länder bundna av konventionen och därmed medlemmar av den s.k. Parisunionen. Skyddet av den industriella äganderätten har enligt konventionen till föremål patent, nyttighetsmodeller, industriella mönster och modeller, fabriks- eller handelsmärken och servicemärken (varumärken), firma- och ursprungsbeteckningar samt undertryckande av illojal konkurrens. Dess grundsats är, att den som tillhör ett unionsland skall i annat unionsland åtnjuta de förmåner i fråga om den industriella äganderätten som detta lands lagstiftning tillerkänner landets egna medborgare. Konventionen föreskriver i sin lydelse enligt 1958 års Lissabontext och 1967 års Stockholmstext ett oinskränkt mönsterskydd. Lissabontexten hade vid ingången av år 1969 tillträtts av 52 länder. Enligt min mening bör det krävas mycket starka skäl för att Sverige skall ställa sig utanför denna stora krets av länder med ett väl utbildat mönsterskydd. För att Sverige skall kunna biträda Lissabon- eller Stockholmstexten är det nödvändigt att vi inför en mönsterskyddslag-

stiftning av mera generell karaktär än 1899 års lag. Det är också en förutsättning för nordisk rättslikhet på området att Sverige liksom Finland inriktar sig på ett mera fullständigt mönsterskyddssystem. Det samarbete som har skett mellan mönsterskyddsutredningen och motsvarande kommittéer i Danmark, Finland och Norge har också resulterat i praktiskt taget likalydande lagförslag i samtliga berörda länder.

Självfallet måste hänsyn tas till de konkurrensbegränsande verkningar som en utvidgad mönsterskyddslagstiftning medför och som har beskrivits närmare i NO:s remissyttrande. Det är sålunda från allmän synpunkt av vikt att sådan konkurrens upprätthålls som leder till effektivitet inom näringslivet och till en rimlig prisnivå. Det kan emellertid inte bortses från att en mönsterskyddslagstiftning även är konkurrensbefrämjande, i det att den uppmuntrar till konkurrens i fråga om högvärdig formgivning. Den skänker formgivaren det stöd som ofta torde vara nödvändigt för att han skall anse det lönande att helhjärtat satsa på en fullödlig formgivning, som inte bara kan visa sig lönsam för honom själv utan också kommer konsumenterna till godo. Att på detta sätt stimulera till både estetiskt och funktionellt högklassiga produkter är ingen nyhet hos oss. Det utgör endast en vidareutveckling av den idé som ligger till grund för 1960 års lagstiftning om upphovsrätt till bl. a. konstnärliga verk. Som utredningen har framhållit och som också kommit till uttryck under remissbehandlingen medför ett utvidgat mönsterskydd vid sidan av denna lagstiftning den fördelen att man kan undgå en sådan uttänjning av upphovsrättslagens tillämpningsområde som lätt föranleds av bristen på ett sådant skydd.

Från konkurrenssynpunkt är det vidare av betydelse att en formellt sett visserligen omfattande ensamrätt enligt utredningens förslag är underkastad praktiskt viktiga begränsningar. Till vissa sådana begränsningar återkommer jag närmare i det följande. I detta sammanhang vill jag endast erinra om att det av utredningen föreslagna skärpta nyhetskravet medför en gallring och att det uppställda skillnadskravet begränsar skyddsobjekten till alster av kvalificerad formgivning. Härigenom lämnas bl. a. banala mönster utanför skyddet. Det kan vidare framhållas, att mönsterskyddet — till skillnad från varumärkesskyddet — är tidsbegränsat. Det skall enligt förslaget kunna gälla längst femton år. Av betydelse är också att mönsterrätten i motsats till patenträtten inte ger ett idéskydd utan bara ett utseendeskydd. Och när det gäller en varas utseende är variationsmöjligheterna vanligen betydande och i allt fall avsevärt större än vid tekniskt idéskapande. Risken för skadliga monopol är därför inte så framträdande på mönsterområdet. Endast i fall då ett mönster representerar enda möjliga praktiska utformningen av en teknisk idé uppstår en påtaglig begränsning i variationsmöjligheterna. Sådana fall torde emellertid vara så sällsynta — om de alls förekommer — att de inte kan tillmätas någon praktisk betydelse, när det gäller att fastställa huvuddragen av en lagstiftning i ämnet. Den skillnad som mönster-

rätten sålunda uppvisar i förhållande till både patent- och varumärkesrätten medför att dess konkurrensbegränsande verkan är avsevärt mindre. Det bör vidare beaktas att särskilda regler till skydd för allmänheten har införts i förslaget, bl.a. bestämmelser om tvångslicens och om uppgiftsskyldighet. Erfarenheterna från Danmark och Norge, där man länge haft ett allmänt mönsterskydd, ger inte anledning till berättigade farhågor för att nämnvärda olägenheter skall följa från konkurrensbegränsningssypunkt.

Vid bedömningen av frågan om mönsterrättens förhållande till konkurrensbegränsningslagstiftningen får även beaktas, att om ensamrätten till mönster skulle läggas till grund för konkurrensbegränsande åtgärder, ett inskridande från samhällets sida i princip är möjligt enligt 1953 års lagstiftning mot konkurrensbegränsning inom näringslivet. Vid gränsdragningen mellan denna lagstiftning och det industriella rättsskyddet kan det givetvis inte komma i fråga att låta mönsterrätten inta någon särställning. Jag vill i den delen hänvisa till mina uttalanden om motsvarande gränsdragningsproblem för varumärkesrättens del vid remissen till lagrådet av förslaget till varumärkeslag (prop. 1960:167 s. 37). Ett ingripande mot skadlig verkan av ensamrätt till mönster bör kunna ske inte bara om en mönsterhavare går utom ramen för sina rättigheter enligt mönsterskyddslagen och utnyttjar ensamrätten till att tvinga fram eller understödja annan konkurrensbegränsning utan undantagsvis även om hans åtgärder framstår som oantastliga från rent mönsterrättslig synpunkt men måste anses ha skadlig verkan från konkurrensbegränsningssynpunkt. Åtgärder av sådant slag bör således i enskilda fall kunna föranleda förhandling enligt konkurrensbegränsningslagstiftningen. Som statens pris- och kartellnämnd har uttalat bör de framtida verkningarna av det utvidgade mönsterskyddet noga studeras. Skulle det befinnas att konkurrensbegränsningslagens bestämmelser om de former under vilka ingripande kan ske är otillräckliga, får man ta upp frågan om en skärpning av dessa bestämmelser. Jag vill i detta sammanhang också hänvisa till den betydelse som samhällets konsumentupplysning i pris- och kvalitetsfrågor har för att motverka sådana avvikelser från en effektiv fri konkurrens som har sin grund i bristande marknadskänedom hos konsumenterna.

På grundval av det anförda vill jag i likhet med det stora flertalet remissinstanser ansluta mig till utredningens förslag att införa ett generellt mönsterskydd, dvs. ett skyddssystem som i princip omfattar samtliga industrigrenar.

Med införande av ett generellt mönsterskydd uppkommer fråga om undantag bör göras för viss eller vissa industrigrenar. Denna fråga har både under utredningsarbetet och under remissbehandlingen särskilt gällt textil- och konfektionsbranscherna. Från dessa branscher har nämligen rests krav på undantag från den tilltänkta lagstiftningen. Utredningen har dock stannat för att inte föreslå något sådant undantag. Enligt utredningen är farhågorna hos dessa branscher för att massregistreringar skall

uppkomma med därav följande krav på skärpt bevakning från företagarnas sida överdrivna. En starkt bidragande orsak till utredningens ståndpunkt har också varit, att något sådant undantag som förut nämnts inte gäller f. n. i Danmark eller Norge och att de övriga nordiska ländernas mönsterkommittéer inte har visat intresse för att nu införa ett sådant undantag.

Vid remissbehandlingen har meningarna i denna fråga varit delade. Majoriteten av remissinstanserna har anslutit sig till utredningens förslag. Därvid har betonats bl. a. de av utredningen anförda skälen att ett undantag skulle vålla svåra gränsdragningsproblem och vidare på ett olyckligt sätt skulle fjärma oss från regleringen i de övriga nordiska länderna och troligen också hindra en anslutning till Pariskonventionens Lissabon- eller Stockholmstext. Textilindustrins eget branschorgan, textiltrådet, har ansett sig kunna godta förslaget, dock endast under förutsättning att ett särskilt skydd införs mot s. k. slavisk efterbildning. Konfektionsindustriföreningen däremot har hävdat, att konfektionsindustrins alster bör tas undan från det föreslagna mönsterskyddet. Föreningen har framhållit, att antalet registreringar på grund av de snabba modeväxlingarna visserligen torde bli fåtaliga men att registret dock måste bevakas kontinuerligt och att detta medför kostnader, som i dagens pressade läge kan bidra till att ytterligare försvaga industrins konkurrenskraft. Kommerskollegium och några handelskamrar har också avstyrkt förslaget. De har därvid främst åberopat, att mönsterskydd inte bör införas i strid mot företagarnas vilja.

De skäl som i det föregående har anförts för ett utvidgat mönsterskydd gäller samtliga industrigrenar. Även inom textil- och konfektionsbranscherna bör mönsterskaparnas intressen beaktas. Ett undantag för viss industrigren skulle medföra att Sverige kommer att inta en särställning internationellt sett, även inom Norden. Ett undantag drar också med sig svåra gränsdragningsproblem, som bör undvikas. Endast om det kan påvisas att nämnda branscher skulle komma att lida påtagligt men genom ett mönsterskydd bör det därför komma i fråga att göra undantag för dem. De undersökningar som utredningen har gjort och vad som har framkommit under remissbehandlingen synes emellertid ge vid handen, att farhågorna för menliga följder av ett mönsterskydd på dessa områden är överdrivna. Som både utredningen och en remissinstans har påpekat sker det redan nu en långtgående bevakning från företagarnas sida av utvecklingen på mönsterområdet inom dessa branscher. Besväret att bevaka registreringar och registreringsansökningar torde därför inte innebära sådan ökad belastning eller medföra sådana kostnadsökningar att de kan tillmätas avgörande betydelse. Härvid är också att märka att tillgången till offentliga publikationer och register kan väntas underlätta bevakningen.

Som jag redan har nämnt synes man nu inom textilindustrin i princip vara beredd att godta ett mönsterskydd. De synpunkter som textiltrådet har fört fram beträffande tillämpningen av nyhets- och skillnadskraven liksom

önskemålet om skärpta krav vid bedömande av vad som skall anses utgöra verk av brukskonst kan jag i huvudsak ansluta mig till. Motsvarande synpunkter torde göra sig gällande inom konfektionsindustrin. Den av textilerådet särskilt berörda frågan om skydd mot s. k. slavisk efterbildning återkommer jag till närmare i det följande, men jag vill redan nu förutskicka, att det skyddsbehov det här gäller åtminstone i viss omfattning torde bli tillgodosett inom ramen för den tilltänkta nya lagstiftningen mot otillbörlig konkurrens.

På grundval av dessa överväganden förordar jag, att en ny mönsterskyddslagstiftning inte förses med något undantag utan i likhet med vad som skett i andra länder, som har ett någorlunda väl utvecklat mönsterskydd, utformas så, att den kommer att omfatta samtliga industrigrenar. Därigenom blir det helt klart, att något hinder i detta hänseende inte föreligger för en svensk anslutning till Pariskonventionens Lissabon- eller Stockholmstext.

Mönsterrättens föremål

Gällande rätt. Enligt 1 § första stycket ML gäller skyddsrätten sådana mönster som används vid tillverkning till avsalu av alster tillhörande metallindustrin. I andra stycket föreskrivs att under mönster också innefattas modell, som i fråga om ändamålet är jämförlig med mönster.

I tillämpningen har den ytterligare begränsningen gjorts, att mönsterrätten omfattar endast s. k. prydnadsmönster, varmed närmast torde avses mönster vars form inte är huvudsakligen betingad av nyttiga eller i övrigt praktiska hänsyn. I praxis har sådana mönster som exempelvis trycktyper av metall och majonnästub med speciellt utformat hål för utpressning av majonnäsen ställts utanför mönsterrätten, eftersom mönstren inte ansetts äga prydnadskaraktär utan bara haft till ändamål att ge ett tilltalande utseende åt tryckalstren resp. den utpressade majonnäsen.

Utredningen. Utredningen har funnit det angeläget att söka definiera mönsterbegreppet. Som en sammanfattande beskrivning på de mönsterbildande dragen bör enligt utredningen anges allt som är ägnat att bestämma en varas utseende. Genom att begagna begreppet utseende begränsar man de åsyftade effekterna till dem som kan förnimmas visuellt.

För att markera att det inte bara är den färdigtillverkade varan som kan göras till föremål för mönsterrätt utan även den ritning, modell eller liknande som skall utgöra förebilden vid varutillverkningen och som normalt har färdigställts innan tillverkningen tar sin början anser utredningen, att ett mönster bör beskrivas som en förebild. Därigenom upprätthålls också en principiell skillnad mellan ett mönster och ett föremål, som har framställts med mönstret som förebild.

Det är enligt utredningen inte nödvändigt att behålla den i gällande lag och i Pariskonventionen förekommande distinktionen mellan mönster och modeller, vilken onödigt tynger lagtexten. Definitionen av mönsterbegreppet bör därför omfatta både två- och tredimensionella förebilder.

Utredningen tar därefter upp frågan om skydd för mönster med praktiskt syfte, s. k. nyttomönster. Läget i svensk praxis torde enligt utredningen kunna uttryckas så, att registrerbarheten av ett mönster är beroende bl. a. av om det prydnade eller det nyttiga utgör huvudsaken i mönstret. Även utländska mönsterlagar gäller i allmänhet, åtminstone formellt sett, endast för prydnadsmönster. I Norge ges dock skydd även för nyttomönster.

Utredningen anser det naturligt att det vid sidan av patenträtten inrättas en smidig skyddsform med tanke på den omsorg och de investeringar som har lagts ned på en tekniskt betingad ny varuutformning. Genom att slå samman skyddet för prydnadsmönster och nyttomönster undviker man en besvärlig gränsdragning mellan estetisk och funktionell målsättning. Erfarenheterna från den svenska mönsterregistreringsmyndigheten ger enligt utredningen vid handen, att det många gånger är praktiskt taget omöjligt att upprätthålla en gränslinje mellan dessa båda mönstertyper. Vid en av utredningen företagen enkät har också framkommit ett starkt övervägande intresse för att nyttomönster skall omfattas av den blivande lagen, och vid överläggningar mellan de nordiska mönsterkommittéerna har enighet rått om att jämställa nyttomönster med prydnadsmönster.

Utredningen finner att det även i övrigt kan anföras goda skäl för att slopa kravet på prydnadskaraktär och övergå till ett allmänt utseendeskydd, dvs. göra skyddet oberoende av om formgivningen har betingats av estetiska eller praktiska hänsyn, resp. om prydnadseffekt föreligger eller inte. Bruksföremålen har alltid en viss praktisk uppgift att fylla och formgivningen är därför begränsad av funktionella hänsyn. Utredningen anser det vara till fördel för utvecklingen av den industriella formgivningen, att denna inte till följd av en snäv mönsterrättslagstiftning inskränks till ett prydnade av bruksföremålen utan får fortskrida även i rent praktiska banor. Den moderne formgivaren deltar mestadels redan från början vid utformningen av en produkt och det är efteråt mycket svårt att avgöra vad som har tillkommit av praktiska skäl och vad som har gjorts för att tillfredsställa ögat. Ur formgivarnas och industrins synvinkel torde det enligt utredningen föreligga lika stor anledning att ge skydd för nya mönster med praktiskt syfte som att bereda prydnadsmönstren skydd. I båda fallen måste det anses angeläget, att nyskapandet stimuleras genom en skyddslagstiftning, som erbjuder effektiva medel mot stötande efterbildningar. Att tillägga upphovsmannens syfte med formgivningen rättslig betydelse anser utredningen olämpligt från praktisk synpunkt.

Utredningen tar därefter upp de betänkligheter mot nyttomönsterskydd som hänför sig till det speciella fall då ett mönster utgör den enda möj-

liga praktiska utformningen av en teknisk idé. Det har enligt utredningen ansetts att nyttomönsterskydd i sådana fall motverkar den tekniska utvecklingen. När den tekniska idé som ligger bakom mönstret inte uppfyller förutsättningarna för patent, skall nämligen enligt denna uppfattning idén och närliggande idéer vara fria till allmänt begagnande. Om nu mönstret utgör den enda möjliga praktiska utformningen av idén och mönstret får skydd inom mönsterrättens ram, åstadkoms på en omväg skydd för den tekniska idén.

Utredningen anser, att dessa betänkligheter inte äger sådan styrka att man har anledning beakta dem. Sådana fall då ett mönster verkligen utgör den enda möjliga tekniska utformningen av en idé måste nämligen enligt utredningen antas vara mycket sällsynta. Om man i lagen inför ett undantag för sådana mönster, uppkommer i tillämpningen svårigheten att bedöma, när en utformning verkligen kan sägas vara den enda tekniskt sett möjliga. Utredningen föreslår därför, att mönsterlagen skall utan undantag omfatta alla slags mönster, tvådimensionella och tredimensionella, prydnadsmönster och nyttomönster.

Mönsterrätten skall enligt utredningens förslag ha förebilden för en varas utseende till föremål. Denna definition avser att ge uttryck åt att det är hela varans utseende som skall framgå av mönstret. Om en del av en vara, t. ex. ett handtag, ett stolsben eller annat halvfabrikat, kan vara föremål för omsättning i handeln, finns inget skäl att behandla sådana delar på annat sätt än som särskilda varor, vilkas hela utseende skall kunna skyddas som mönster.

Utredningen föreslår i likhet med de övriga nordiska kommittéerna, att även o r n a m e n t skall hänföras till mönsterrättsobjekten.

Remissyttrandena. Utredningens definition av mönsterbegreppet lämnas utan erinran av remissinstanserna.

Förslaget att skydd skall kunna uppnås inte bara för prydnadsmönster utan även för nyttomönster godtas av flertalet remissinstanser. *Patent- och registreringsverket* framhåller svårigheterna vid tillämpningen av gällande mönsterlag att dra gränsen mellan prydnads- och nyttomönster och anser det inte finnas något hållbart skäl att vägra nyttomönstren registreringsskydd. Liknande synpunkter framförs av *statens pris- och kartellnämnd* och *Svenska patentombudsföreningen*. *Skånes handelskammare*, till vilken *handelskammaren i Gefle* ansluter sig, biträder likaså förslaget i denna del och framhåller att nuvarande ordning, enligt vilken mönsterskydd inte kan erhållas för nyttomönster, har tvingat företagen att i stället söka patent. Detta förhållande torde i viss mån ha bidragit till att kraven på uppfinningshöjd i praxis har sänkts, vilket måste betecknas som olyckligt. *Konstfackskolan* finner det utomordentligt viktigt att modern formgivning skyddas utan krav på speciell prydnadskaraktär. Enligt *KIF* måste en form-

givare kunna stå till produktionens tjänst med förebilder av såväl nyttosom prydnadskaraktär eller helst en kombination av båda. Det är därför i högsta grad i hans intresse att föremålet för mönsterrätten definieras som ett allmänt utseendeskydd. Även *handelskammaren för Örebro och Västmanlands län, överintendenten och chefen för nationalmuseum, SAF, Sveriges hantverks- och industriorganisation, Sveriges industriförbund, KF och Sveriges grossistförbund* uttalar sig till förmån för utredningens förslag.

Två ledamöter av näringsfrihetsrådet vill att förslaget begränsas till att gälla endast skydd för prydnadsmönster. Enligt deras mening har utredningen alltför lättvindigt avfärdat risken för ogynnsamma samhälleliga verkningar av den vittomfattande ensamrätt som föreslås. Som exempel på vilken omfattning skyddet skulle få har utredningen anfört att ett stolsben i visst utförande skulle kunna skyddas, oavsett vilken utformning de olika stolar i vilka det ingår har i övrigt. Ledamöterna framhåller, att om det föreslagna skyddet hade funnits tidigare, det skulle ha gällt för det företag som först började använda de funktionellt utformade handtag till strykjärn som nu är allmänt förekommande och för en mängd av de plastprodukter som har tillkommit på marknaden under de senaste åren. Från prissynpunkt skulle detta kunna innebära mycket stora risker, eftersom den funktionella eller utseendemässiga utformningen av vissa detaljer av varor i försäljningshänseende kan få mycket större betydelse än de rent kvalitativa egenskaperna hos varan i övrigt. En liknande ståndpunkt intar *NO och kommerskollegium*. Kollegium framhåller, att det för en anslutning till Pariskonventionens Lissabontext inte torde vara nödvändigt att införa skydd för nyttomönster.

Försvarets civilförvaltning finner inte tillräckligt bärande skäl föreligga för att utsträcka mönsterskyddet till en formgivning, som är huvudsakligen tekniskt betingad. Ämbetsverket anser det angeläget att formgivningen är i åtminstone någon grad estetiskt tilltalande. Dessutom synes mönsterrätt inte böra komma i fråga i andra fall än då formen på grund av det estetiska elementet ger varan ett ökat värde. Den form som t. ex. krigsmateriel erhåller torde som regel vara helt funktionellt betingad. Det estetiska är här av underordnad betydelse. En blivande mönsterrätt synes därför inte böra gälla krigsmateriel.

Näringsfrihetsrådets majoritet delar utredningens uppfattning, att nyttomönster bör skyddas, men vill samtidigt göra den begränsningen att om ett visst mönster undantagsvis skulle visa sig utgöra den enda möjliga praktiska utformningen av en teknisk idé mönsterrätt inte bör kunna förvärfvas för denna utformning. Liknande synpunkter framförs av *NO och Sveriges grossistförbund*. *Svea hovrätt* erinrar om att utredningen — för det fall att en undantagsbestämmelse skulle finnas erforderlig — föreslagit att mönsterrätten inte skall omfatta sådana element som

uteslutande åsyftar en teknisk verkan. Hovrätten antar att en sådan bestämelse kan befinnas ändamålsenlig.

Förslaget att godta ornament som mönsterrättsobjekt tillstyrks eller lämnas utan erinran av samtliga remissinstanser.

Departementschefen. Utredningens förslag att definiera mönster som förebilden för en varas utseende innebär, att den gällande distinktionen mellan mönster och modeller, dvs. mellan tvådimensionella och tredimensionella förebilder, slopas. Detta förslag innebär en lagteknisk förenkling, som jag i likhet med remissinstanserna inte har något att invända mot.

Förslaget innebär vidare den nyheten att skydd införs för nyttomönster vid sidan av prydnadsmönster. Förslaget har i denna del godtagits av så gott som samtliga remissinstanser. Med ett allmänt utseendeskydd undgår man en rad gränsdragningsvärigheter när det gäller att bestämma tillämpningsområdena för mönsterskyddet och det patenträttsliga skyddet. Det är också tydligt att intresset av att stimulera till ett nyskapande på formgivningens område framträder minst lika starkt när det gäller nytttomönstren som i fråga om prydnadsmönstren. De farhågor för ogynnsamma samhällsliga verkningar av ett nytttomönsterskydd som har uttalats från vissa håll och som närmast tar sikte på lagstiftningens konkurrensbegränsande verkan bör inte överdrivas. I den delen kan jag återropa vad jag redan har anfört i det föregående om mönsterskyddslagstiftningens förhållande till konkurrensbegränsningslagstiftningen.

Jag biträder därför utredningens förslag att skydd enligt den nya lagen skall beredas också nytttomönster. Detta innebär att jag inte kan dela den av försvarets civilförvaltning framförda uppfattningen att mönsterskydd bör förutsätta att formgivningen är i någon grad estetiskt tilltalande eller att det estetiska momentet ger varan ett ökat värde. Att formgivningen i ett visst fall är så gott som uteslutande betingad av funktionella hänsyn — som torde vara fallet exempelvis beträffande krigsmateriel — bör enligt min mening inte i och för sig utesluta möjligheten av ett mönsterskydd. Jag är därför inte beredd att förorda några sådana undantag från lagens tillämpningsområde som civilförvaltningen har ifrågasatt.

Ett mönsterskydd som omfattar också nytttomönster lämnar visst utrymme för att enklare konstruktioner och små uppfinningar kan beredas skydd som mönster, när lösningen av det tekniska problemet just ligger i en viss utformning av en vara. Mönsterskyddet erbjuder dock i dessa fall endast ett utseendeskydd för den speciella utföringsform som mönstret representerar. Genom mönsterskyddet kan alltså inte som inom patenträtten uppnås något skydd för den tekniska idén som sådan.

I diskussionen har gjorts gällande att ett nytttomönsterskydd är till skada för den tekniska utvecklingen i sådana fall då mönstret utgör den enda möjliga praktiska utformningen av en teknisk idé.

Mönsterskyddet skulle här komma att innebära även ett idéskydd, trots att den tekniska idén inte är av sådan kvalitet att den kan skyddas som patent. Utredningen har uppmärksammat detta problem men har avstått från att föreslå någon särskild undantagsbestämmelse för dessa fall. Det är enligt utredningen bara i sällsynta undantagsfall som det saknas möjligheter att tillgodogöra sig en i och för sig skyddad teknisk idé i andra yttre former än dem som mönsterskyddats. Härjämte har utredningen åberopat svårigheter-na att tillämpa en undantagsregel på lämpligt sätt.

Några av remissinstanserna har intagit en motsatt ståndpunkt och har förordat en undantagsregel. För egen del ansluter jag mig emellertid till utredningens uppfattning. De fall då en undantagsregel skulle bli tillämplig torde i verkligheten bli ytterligt fåtaliga, om de över huvud taget kommer upp. Varken utredningen eller någon av de remissinstanser som har rekommenderat en undantagsbestämmelse har kunnat anföra något praktiskt exempel. Med hänsyn till den moderna teknikens nivå och utvecklingstakt är det också högst sannolikt att praktiskt taget varje teknisk idé kan realiseras i flera än en utförandeform. Det måste under alla förhållanden vara utomordentligt svårt att på förhand avgöra om en viss utformning av en teknisk idé är den enda tänkbara. Hur undantagsregeln än utformas skulle det därför sannolikt möta stora svårigheter att tillämpa den i praktiken, och det får antas att registreringsmyndigheten skulle komma att visa stor restriktivitet i tillämpningen. Det finns också anledning anta att man i de sällsynta undantagsfall som kan bli aktuella för en tillämpning av regeln i verkligheten har att göra med ett tekniskt nyskapande av sådan uppfinningshöjd att ett idéskydd kan beredas enligt patentlagstiftningen. Och om det i något enstaka gränsfall skulle visa sig att mönsterskydd har kommit att åtnjutas för en formgivning som representerar den praktiskt sett enda möjliga utformningen av en icke patenterbar teknisk idé och detta leder till en allvarlig snedvridning av konkurrensen bör, som jag tidigare har uttalat, förfarande enligt konkurrensbegränsningslagstiftningen inte vara uteslutet. Skulle det i övrigt framstå som ett allmänt intresse av synnerlig vikt att ensamrätten till mönstret bryts, torde de regler om tvångslicens som utredningen har föreslagit (28 § andra stycket) och som även jag vill förorda utgöra ett tillräckligt effektivt instrument att tillgodose de ändamålssynpunkter som ligger till grund för tanken att helt undanta mönster av denna art från lagens tillämpningsområde.

Utredningens förslag att mönsterskydd skall beredas även för s. k. o r n a m e n t — dvs. fantasiskapelser, som är ägnade att användas till dekorerings av varor — står i överensstämmelse med vad som gäller enligt internationell praxis. Förslaget har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av samtliga remissinstanser. Även jag biträder förslaget.

Till frågor om den närmare innebörden av uttrycken »förebild», »vara» och »ornament» återkommer jag i det följande.

Nyttighetsmodeller

Utredningen. Utomlands förekommer på sina håll, att man vid sidan av patent och mönsterrätt tillhandahåller en skyddsform för enklare konstruktioner av typen nyttighetsmodeller, s. k. *Gebrauchsmuster*. Denna skyddsform avser tekniska idéer till skillnad från mönsterrätten, som gäller en varas form eller utseende. Man kan därför tala om ett idéskydd eller funktionsskydd — inte olikt ett patent — i ena fallet och ett formskydd eller utseendeskydd i det andra. Denna distinktion har viss betydelse för skyddsomfånget i de båda fallen. Mönsterrätten lämnar skydd endast åt formen, oavsett om denna ger uttryck åt en teknisk idé, medan *Gebrauchsmuster* — enligt tysk praxis — lämnar skydd för den tekniska idén utan bundenhet till formen. Intrång i rätten till *Gebrauchsmuster* kan således föreligga även då föremålet inte har samma utseende som det registrerade utan överensstämmer med detta bara i fråga om den bakomliggande uppfinningstanken, sådan denna kommit till uttryck i skyddsanspråket.

De nordiska utredningarna har inte funnit skäl att föreslå en skyddsform av typen *Gebrauchsmuster* vid sidan av patent och mönsterrätt. Som ett starkt skäl mot att införa ensamrätt till enklare konstruktionsidéer har åberopats att man, när det gäller en teknisk idé som ligger under patenterbarhetsgränsen, principiellt måste utgå från att varje fackman på området är i stånd att åstadkomma samma sak. Ytterligare ett viktigt skäl är, att ett inte obetydligt skydd erbjuds genom en mönsterrätt som omfattar även nyttomönster. Att de nordiska patentlagkommittéerna har varit negativt inställda till saken har för den svenska utredningen framstått som ett betydelsefullt skäl mot att införa skydd för *Gebrauchsmuster* hos oss. Den stora enhetlighet på patenträttens område som uppnåtts skulle nämligen luckras upp på ett allvarligt sätt om man i Sverige ensidigt införde ett *Gebrauchsmuster*-system.

Remissyttrandena. Utredningens ståndpunkt att inte föreslå någon särskild skyddsform för nyttighetsmodeller (*Gebrauchsmuster*) tillstyrks eller lämnas utan erinran av så gott som alla remissinstanser.

Patent- och registreringsverket anser att uppfinningar som inte har tillräcklig uppfinningshöjd och teknisk effekt för att kunna patenteras inte bör medges ensamrätt utan bör hållas fria för begagnande av envar. Enligt vad verket har sig bekant har erfarenheterna utomlands av *Gebrauchsmuster* inte varit sådana att systemet bör införas i Sverige. *Skånes handelskammare* delar likaledes utredningens uppfattning, att spørsmålet om införande av skydd för *Gebrauchsmuster* har sådan anknytning till patenträtten att frågan härom inte bör närmare övervägas inom mönsterskyddslagstiftningens ram. Enligt handelskammarens mening synes det inte heller lämpligt att nu pröva frågan i särskild ordning, eftersom införandet av en sådan skydds-

form i svensk rätt skulle innebära, att den nordiska rättslikhet som uppnått på det industriella rättsskyddets område skulle gå förlorad. Därtill kommer, att om utredningens förslag om skydd för nyttomönster genomförs, framförda önskemål om skydd för enklare konstruktioner i viss utsträckning blir tillgodosedda. Likartade synpunkter framförs av *näringsfrihetsrådet*, *föreningen Sveriges statsåklagare*, *handelskammaren i Gefle*, *handelskammaren för Örebro och Västmanlands län*, *Sveriges grossistförbund*, *Svenska industriens patentingenjörers förening* och *SACO*.

Några remissinstanser uttalar sig emellertid till förmån för ett Gebrauchsmusterskydd. *Statens konsumentråd* anser att en utvidgning av det föreslagna nyttomönsterskyddet i riktning mot Gebrauchsmuster skulle kunna medge ett smidigt och billigt skydd även för funktionella förbättringar på konsumentvaruområdet. *Svenska patentombudsföreningen* tycker visserligen inte att lagstiftning om Gebrauchsmuster hör hemma i en lag om skydd för mönster. Föreningen kan emellertid inte godta att utredningen helt avvisat tanken på ett Gebrauchsmusterskydd. En lag om skydd för Gebrauchsmuster eller enklare konstruktioner (»Kleinpatent») kan och bör enligt föreningen ges ungefär samma ställning av satellitlag till patentlagen som fotografilagen intar till upphovsrättslagen.

KF tar inte definitiv ställning för eller emot institutet Gebrauchsmuster. Sedan den nya patentlagen och mönsterskyddslagen trätt i kraft och har verkat någon tid, kan det dock enligt förbundet visa sig nödvändigt att komplettera patentskyddet och mönsterskyddet på ett eller annat sätt. Därvid kan såväl ett extra skydd för enklare uppfinningar, s. k. småuppfinningar, som ett idéskydd av typ Gebrauchsmuster komma i fråga. Övervägandena härom torde få göras av en särskild utredning.

Svenska uppfinnarkontoret framhåller i detta sammanhang, att behov av en särskild skyddsform för enklare uppfinningar har framträtt med hänsyn till den kraftiga ökningen av antalet småuppfinningar av konstruktions- eller förbättringstyp. Kontoret föreslår, att denna fråga blir föremål för särskild utredning.

Departementschefen. I Tyskland förekommer vid sidan av vanligt mönsterskydd och patent den speciella skyddsform som benämns Gebrauchsmuster. En liknande skyddsform förekommer även i vissa andra länder, dock inte i något av de nordiska länderna. Innebörden av Gebrauchsmusterskydd är, att den bakom mönstrets utformning liggande tekniska idén skyddas i viss utsträckning, oberoende av den presenterade utföringsformen. Skyddet kan därmed typiskt sett sägas ligga mellan det vanliga mönsterskyddet och patentskyddet.

Utredningen har inte funnit skäl att förorda ett Gebrauchsmuster-skydd här i landet. Så gott som samtliga remissinstanser delar denna uppfattning. Vid de nordiska departementsöverläggningarna har också enighet rått om att

en sådan skyddsform f. n. inte bör införas. De skäl som har anförts till stöd för denna ståndpunkt finner jag övertygande. Jag beaktar särskilt, att de ändamål som ett Gebrauchsmusterskydd skulle tjäna i viss utsträckning kommer att tillgodoses genom det skydd som kommer att beredas s. k. nyttomönster, låt vara att skyddet här begränsas till den givna utformningen och inte får karaktär av ett idéskydd.

Att tanken på ett Gebrauchsmusterskydd avvisas i detta sammanhang hindrar givetvis inte att frågan kan tas upp på nytt sedan de nya patent- och mönsterskyddslagarna har varit gällande någon tid och behovet av en särskild skyddsform av denna typ kan bedömas i belysning av då vunna erfarenheter av de nya lagarnas tillämpning.

Under remissbehandlingen har framställts önskemål om en särskild skyddsform för enklare uppfinningar. Som jag framhöll redan vid remissen till lagrådet av förslaget till patentlag (prop. 1966:40 s. 52) torde det emellertid inte föreligga något större praktiskt behov av sådana specialregler. Jag är därför inte beredd att nu lägga fram något förslag på denna punkt.

De allmänna skyddsförutsättningarna

Kravet på mönsterskapande verksamhet

Gällande rätt. Enligt 1 § ML äger mönstrets upphovsman eller hans rättsinnehavare vinna mönsterrätt. Andra personer är utestängda från att förvärva ett giltigt mönsterskydd. Regeln upprätthålls genom 16 § ML, enligt vilken den som anser sin rätt vara förnärmad genom registreringen kan föra talan vid allmän domstol om registreringens upphävande. — Bestämmelserna förutsätter, att rätten att erhålla mönsterregistrering är en rättighet som kan överlåtas, gå i arv osv.

Utredningen. Utredningen förordar, att i likhet med vad som allmänt gäller inom mönsterrätten upphovsmannaskap till mönstret skall utgöra en förutsättning för rätten att erhålla mönsterskydd. Enligt utredningen är det ur allmän synvinkel oeftergivligt att skydds rätt till mönster medges bara om mönstret har framkommit genom en skapande arbetsinsats. Mönsterskyddet fyller uppgiften att ge stimulans till nyskapande och det är i konsekvens härmed som utredningen bland skyddsförutsättningarna i första hand uppställer villkoret att rättigheten skall tillkomma mönsterskaparen. Med mönsterskaparen bör enligt utredningen likställas dennes rättsinnehavare.

Utredningen framhåller, att kravet på mönsterskapande innebär dels att ingen annan än mönsterskaparen eller dennes rättsinnehavare får förvärva mönsterrätt — alltså t. ex. inte den som olovligen tillägnat sig mönstret —

dels att det verkligen är fråga om ett framskapat mönster och inte ett rent naturföremål som en snäcka, en sten, ett löv osv. eller ett på slumpartad mekanisk väg framkallat alster. Naturföremålen bör som sådana hållas utanför mönsterrätten, och en medveten verksamhet bakom mönstrets tillkomst bör krävas.

Beträffande mönsterskapandet bör enligt utredningen inte gälla någon särskild kvalifikation. Om arbetsinsatsen varit stor eller ringa saknar betydelse. Svensk och utländsk mönsterskapare ställs lika. Har flera personer medverkat vid frambringandet av mönstret, är de gemensamt att anse som mönsterskapare. Kravet på den skapande insatsen anser utredningen bäst kunna uttryckas negativt, dvs. att alstret inte får ha tillkommit genom efterbildande. När det gäller mönster som har framställts med ett naturföremål eller annat redan existerande föremål som direkt förebild, t. ex. en människa eller ett djur, torde i vissa fall kravet på mönsterskapande inte vara uppfyllt, medan i andra fall en bearbetning, stilisering eller anpassning till praktiskt bruk otvivelaktigt innefattar en mönsterskapande verksamhet. Ett avgjutande torde dock aldrig kunna betraktas som en arbetsinsats av sådan karaktär att mönsterskapande föreligger.

Genom möjligheten för mönsterskaparens rättsinnehavare att förvärva mönsterrätt har utredningen markerat, att det liksom enligt gällande rätt redan innan ansökan om registrering görs föreligger en rättighet till mönstret, som inte är identisk med rätten till föremålet som lösöre betraktat. Det gäller här rättigheten att skaffa sig den ensamrätt till mönstret, som mönsterrätten erbjuder. Utredningen fastslår, att rättigheten är överlåtbar och att den kan gå i arv, testamenteras osv. Av rättighetens överlåtbarhet torde följa att den kan utmätas, se närmare betänkandet s. 307.

Remissyttrandena. Utredningens uttalanden om innebörden av kravet på mönsterskapande verksamhet har väckt gensagor från bara ett fåtal remissinstanser. *Patent- och registreringsverket* anser det oriktigt att kräva att det verkligen skall vara fråga om ett framskapat mönster till skillnad från ett på slumpartad mekanisk väg framkallat alster. En sträng distinktion torde här ofta vara svår att upprätthålla. Verket anser, att en tillräcklig insats kan ligga redan i upptäckandet av en vacker eller ändamålsenlig form hos ett slumpartat framkommet föremål. Även *Stockholms rådhusrätt* hävdar att ett på slumpartad väg framkallat alster bör kunna föranleda mönsterskydd, under förutsättning att erforderlig nyhet och skillnad föreligger. Samma uppfattning hävdas av *KF*, som vidare framhåller att det ofta torde vara omöjligt att klarlägga om ett mönster har tillkommit mera av en slump än som resultatet av ett på utformning inriktat skapande.

Departementschefen. I likhet med utredningen anser jag att, i överensstämmelse med gällande rätt, upphovsmannaskap till mönstret bör gälla

som förutsättning för skydd enligt mönsterskyddslagen. Den skyddssökande måste själv ha åstadkommit mönstret genom någon form av skapande arbete eller också ha förvärvat mönsterskaparens rätt till mönstret, dvs. vara dennes rättsinnehavare. I allt väsentligt kan jag också ansluta mig till utredningens uttalanden om vad detta krav skall innebära. I likhet med vissa remissinstanser anser jag dock, att kraven på skapande insats inte bör ställas så högt, att man helt utesluter möjligheten att bereda skydd för mönster som har tillkommit mera av en slump än som resultatet av en i egentlig mening skapande arbetsinsats. Det kan i det enskilda fallet vara nära nog ogörligt att med bestämdhet avgöra, hur mönstret har tillkommit. Genom att fast upprätthålla nyhets- och skillnadskraven torde man i praktiken kunna uppnå också den begränsning av tillämpningsområdet som är önskvärd från dessa synpunkter.

Registreringskravet

Utredningen. Utredningen anför, att ett registreringssystem tillämpas enligt de allra flesta länders mönsterrättslagar. Mestadels är registreringen obligatorisk och tillhör därmed skyddsförutsättningarna. Huvudalternativet till ett obligatoriskt registreringssystem torde enligt utredningen vara den upphovsrättsliga ordningen, dvs. att mönsterrätt erkänns uppstå utan att några formaliteter iakttas.

För ett obligatoriskt registreringssystem talar enligt utredningen framför allt, att det till skillnad från ett skyddssystem utan formkrav tillgodoser allmänhetens intresse av att lätt kunna skaffa sig information om förekommande mönsterrätter. Visserligen gagnar ett formlost skyddssystem mönsterskaparna och deras rättsinnehavare genom att de slipper besvär med registreringsåtgärder och kostnader i samband därmed. Utredningen har dock funnit, att allmänhetens och framför allt industrins intresse av tillgängliga informationsmöjligheter väger så avsevärt mycket tyngre att ett frångående av registrering som en skyddsförutsättning inte kan komma i fråga. Utredningen föreslår därför att mönsterrätt förvärfvas genom registrering, vilken liksom hittills bör ske centralt för hela riket hos patent- och registreringsverket.

Utredningen har övervägt, om med registrering skulle kunna jämsställas någon form av inarbetning såsom inom varumärkesrätten men har avvisat denna möjlighet.

Remissyttrandena. Förslaget att mönsterrätt skall kunna förvärfvas endast genom registrering tillstyrks eller lämnas utan erinran av samtliga remissinstanser. De remissinstanser som har uttalat sig i frågan delar också utredningens uppfattning, att man inte jämsides med registrering bör godkänna inarbetning som skyddsgrundande. *Patent- och registreringsverket*

framhåller, att inarbetsbegreppet synes främmande och principiellt oriktigt med hänsyn bl.a. till att mönsterskyddet bör vara tidsbegränsat.

Departementschefen. Utredningens förslag att mönsterrätten liksom hittills skall grundas på ett registreringssystem har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av samtliga remissinstanser. Även jag biträder detta förslag.

Jag delar även utredningens och remissinstansernas uppfattning att det inte är ändamålsenligt att godkänna inarbetning som skyddsgrundande.

Nyhetskravet

Utredningen. I valet mellan ett krav på objektiv nyhet i patenträttslig mening och ett krav på endast subjektiv nyhet i upphovsrättslig mening har utredningen i överensstämmelse med gällande rätt stannat för det förra systemet. Utredningen framhåller därvid bl. a., att kravet på subjektiv nyhet inte innefattar någonting annat än den fordran på mönsterskapande som utredningen har förordat. Frågan gäller därför bara om det därutöver skall ställas krav på objektiv nyhet. Ett viktigt skäl för ett sådant krav är enligt utredningen, att förslaget omfattar också nyttomönster och därmed närmar sig patenträtten. Vidare framhåller utredningen, att sannolikheten för dubbelkapande på den industriella formgivningens område är tämligen stor. Den understryker också bevissvårigheterna. Den omedelbara grunden till utredningens ståndpunkt är emellertid att det från allmän synpunkt inte kan anses rimligt att erbjuda ensamrätt för annat än sådant som objektivt sett har tillfört varumönsterområdet någonting nytt. Även utredningens grundsyn, att mönsterrättens främsta ändamål är att stimulera till nyskapande, leder enligt utredningen till att ett krav på objektiv nyhet måste förordas. Av skäl som utredningen närmare utvecklar (bet. s. 114 f) finner den inte heller anledning föreslå någon form av begränsning av nyhetskravet, vare sig till tid, rum eller miljö.

Medan gällande rätt bland nyhetshindren tar upp bara mönster som har funnits intaget i allmänt tillgänglig tryckt skrift eller varit återgivet på alster som har hållits till salu offentligen, förordar utredningen ett praktiskt taget **a b s o l u t n y h e t s k r a v**. Allt som har blivit allmänt tillgängligt, vare sig det skett genom avbildande, utställande, saluhållande eller på annat sätt, skall anses som känt och därmed vara uteslutet från mönsterskydd. Beträffande den närmare innebörden av nyhetskravet hänvisar utredningen i första hand till vad patentlagkommittéerna har anfört i frågan (prop. 1966:40 s. 73 f, jfr mönsterskyddsutredningens betänkande s. 116 f).

Den generella nyhetsregeln medför att även tidigare ingiven ansökan, varigenom mönstret eller ett liknande mönster presenterats, verkar som nyhetshinder, om den tidigare ansökningen blivit offentlig när den senare ansökningen görs. Utredningen föreslår emellertid i annat sammanhang, att handlingarna i ärende rörande mönsterregistrering skall på sökandens begäran

hållas hemliga under en tid av högst sex månader. Fråga uppkommer då om förhållandet mellan en äldre hemlig ansökan och en yngre ansökan (k o l l i s i o n). I gällande lag föreskrivs, att om ansökan om registrering av samma eller väsentligen lika mönster görs av flera, den av de sökande skall ha företrädde som först inkom till registreringsmyndigheten med fullständiga ansökningshandlingar (10 § ML). Någon möjlighet att få handlingarna hemlighållna av registreringsmyndigheten finns inte nu. Regeln täcks således av det nu föreslagna generella nyhetskravet, men bestämmelsen härom löser inte problemet vid kollision med en äldre hemlig ansökan.

Efter förebild av patentlagförslaget förordar utredningen att även mönster, som framgår av en äldre hemlig ansökan om patent eller om varumärkesregistrering eller om mönsterregistrering, bör utgöra nyhetshinder, om mönstret sedermera i samband med ansökningen här i landet görs tillgängligt för envar av vederbörande myndighet.

Utredningen framhåller att vissa generella u n d a n t a g måste göras från nyhetskravet. I anslutning till art. 11 i Pariskonventionen föreslås, att mönsterrätt skall kunna förvärfvas utan hinder av att mönstret inom sex månader innan registreringsansökningen gjordes hade blivit allmänt tillgängligt till följd av att sökanden eller någon, från vilken denne härleder sin rätt, förevisat mönstret på officiell eller officiellt erkänd, internationell utställning.

I detta sammanhang avvisar utredningen på närmare anförda skäl tanken att införa ett allmänt kortvarigt publiceringsskydd (betänkandet s. 117 f).

I överensstämmelse med patentlagförslaget föreslår utredningen vidare, att undantag skall göras även för det fall att mönstret inom samma tid före registreringsansökningen hade blivit allmänt tillgängligt genom att någon gentemot sökanden eller någon från vilken denne härleder sin rätt uppenbart missbrukat vunen kännedom om mönstret.

Med hänsyn till att mönsterrätt förvärfvas genom registrering anser utredningen, att dagen för ansökan om registrering bör vara avgörande för frågan, om den erforderliga nyheten föreligger eller har gått förlorad. Detta överensstämmer med vad man möter på patentområdet och vad som för närvarande gäller enligt mönsterlagarna i Sverige, Danmark och Norge liksom i flertalet andra länder.

Remissyttrandena. Utredningens förslag om ett o b j e k t i v t och praktiskt taget a b s o l u t n y h e t s k r a v har vunnit allmän anslutning. *Svenska patentombudsföreningen* framhåller, att det faktum att även rent tekniska moment skall beaktas vid bedömningen av ett mönsters helhetsutseende gör det nödvändigt att kräva objektiv nyhet vid bedömningen av mönstret.

Svea hovrätt går närmare in på förslaget, att en äldre hemlig ansökan om mönsterregistrering eller om patent vid k o l l i s i o n med en yngre an-

sökan om mönsterregistrering skall äga verkan som nyhetshinder oberoende av om den leder till registrering och under förutsättning bara att den blir allmänt tillgänglig för allmänheten, innan den avskrivs eller avslås. Förslaget har här samma innebörd som förslaget till patentlag (2 §). Hovrätten erinrar om att kommittéerna för nordiska patent motiverade denna regel med att överensstämmelse borde uppnås med Europarådets konvention om förenhetligande av vissa delar av patenträtten samt EEC:s preliminära utkast till patentkonvention. Europarådets lagkonvention och EEC-förslaget gäller emellertid inte mönsterrätten. Det föreligger därför enligt hovrättens mening knappast anledning att i mönsterlagen gå lika långt som i patentlagen. Hovrätten förordar, att en äldre hemlig ansökan, som blir allmänt känd efter det en yngre ansökan om mönsterregistrering har getts in, skall gälla som nyhetshinder endast om den leder till registrering.

Departementschefen. Utredningens förslag att behålla gällande rätts krav på o b j e k t i v nyhet hos mönstret som en skyddsförutsättning har lämnats utan erinran av remissinstanserna. Även jag biträder detta förslag.

I gällande mönsterlagstiftning är nyhetskravet begränsat genom att nyhetshindrande material beaktas endast i vissa former. Mönstret skall sålunda ha tagits in i allmänt tillgänglig tryckt skrift eller ha återgetts på alster som hållits till salu offentligt. Utredningens förslag innebär att denna begränsning upphävs och att nyhetskravet blir av praktiskt taget a b s o l u t karaktär. Allt som är allmänt känt blir sålunda i princip av betydelse för bedömningen av mönstrets nyhet. Förslaget har också i denna del allmänt godtagits vid remissbehandlingen. Principiella synpunkter talar för utredningens förslag. Till förmån för detta kan även åberopas samhällets intresse av att registrering inte sker för ett mönster som har gjorts tillgängligt för allmänheten, låt vara att kännedomen ännu faktiskt är begränsad till en mindre grupp personer. Jag ansluter mig därför till utredningens förslag.

Enligt utredningen förstås med uttrycket »vad som blivit känt» allt som har blivit allmänt tillgängligt, vare sig detta skett genom avbildande, utställande, saluhållande eller på annat sätt. I överensstämmelse med vad som gäller beträffande uppfinning enligt PatL bör ett mönster anses ha blivit allmänt tillgängligt, när en större eller obestämd krets av personer har haft tillfälle att få del av det, varvid undantag dock får göras för fall då de personer det gäller står i ett särskilt förhållande till mönsterskaparen.

Som en nyhet föreslår utredningen, att också i vissa fall av k o l l i s i o n med äldre ansökningar nyhetshinder skall anses föreligga. Sålunda skall enligt förslaget mönster som framgår av en inte allmänt tillgänglig ansökan om patent eller om varumärkes- eller mönsterregistrering anses som känt, förutsatt att mönstret sedermera i samband med nämnda ansökan görs tillgängligt för envar. Detta förslag har i allmänhet inte föranlett någon erinran vid remissbehandlingen. I ett yttrande förordas dock att en äldre ansökan

skall verka nyhetshindrande endast om den äldre ansökningen leder till registrering. Utredningens förslag stämmer emellertid överens med vad som gäller enligt 2 § PatL och jag finner det önskvärt att patent- och mönsterrätten får samma innehåll i detta hänseende. Jag biträder därför utredningens förslag.

Utredningen har föreslagit vissa *undantag* från nyhetskravet. Enligt förslaget skall således mönsterrätt kunna förvärfvas utan hinder av att mönstret inom sex månader före registreringsansökningen har blivit allmänt tillgängligt genom att *antingen* sökanden eller någon från vilken denne härleder sin rätt har förevisat mönstret på officiell eller officiellt erkänd, internationell utställning *eller* också att kännedom om mönstret uppenbart missbrukats gentemot sökanden eller någon från vilken denne härleder sin rätt. Det förra undantaget, som återgår på en bestämmelse i Pariskonventionen, finns redan i gällande rätt men har i förslaget preciserats i vissa hänseenden. Förslaget har i denna del inte föranlett erinringar vid remissbehandlingen och torde böra godtas.

Det senare undantaget är nytt och motiveras av att mönsterskaparen i viss omfattning bör vara skyddad mot sådant offentliggörande av mönstret som sker utan hans vilja. Ett liknande undantag har föreskrivits i 2 § PatL. Även på denna punkt har förslaget lämnats utan erinran av remissinstanserna och det bör enligt min mening godtas.

Skiltnadskravet

Utredningen. Utredningen erinrar om att ett mönster som är helt identiskt med ett allmänt tillgängligt mönster till följd av nyhetskravet inte kan be-redas skydd. I anslutning härtill uppkommer frågan om ett mönster kan vinna skydd, när det visserligen inte är identiskt med förut tillgängligt mönster men företer endast så små avvikelser att man kan tala om viss överensstämmelse. Man står inför frågan om det s. k. skillnadskravet. Denna fråga har sin motsvarighet när det gäller att bestämma mönsterrättens skyddsomfång, dvs. hur långt ensamrätten sträcker sig utanför identitetsfallen.

Enligt utredningen bör som en grundläggande regel gälla, att det är mönstrets helhetsutseende som skall betraktas och jämföras med vad som redan har blivit allmänt tillgängligt. Det får alltså i princip inte vara så, att man bedömer likhet och avvikelser bara i detaljer. I fråga om graden av skillnad bör som regel gälla att man skall få ett nytt helhetsintryck av mönstervaran. Detta kan dock enligt utredningen leda vilse i vissa speciella situationer. Så t. ex. kan en förändring te sig ringa och därmed ha föga verkan på helhetsutseendet men trots det utgöra resultatet av ett omfattande formgivningsarbete och därjämte kräva en avsevärd insats i form av verktygsanskaffning och annat för exploatering av produkten. De utseendemässiga

förändringar som föreligger i sådana fall kan lätt iakttas av fackmän på området. Det finns alltså tillfällen, när det är befogat med skydd mot efterbildande även av mönster som till synes skiljer sig bara obetydligt från andra mönster. Exempel på detta kan hämtas från bestickområdet, där tämligen små förändringar, som normalt kanske inte omedelbart observeras av allmänheten, skall kunna vara tillräckliga för att uppfylla skillnadskravet. I andra fall kan en ringa förändring bli mycket framträdande och därigenom få stor betydelse för helhetsutseendet utan att det fördenskill finns anledning att ge skydd åt det förändrade mönstret. Som exempel på detta nämner utredningen att man förser en eljest neutral yta på ett föremål med en stor röd prick, som uppenbarligen kan ge ett nytt helhetsutseende åt varan men som knappast gör det förändrade föremålet mönsterskyddsvärt. Gemensamt för båda dessa ytterlighetsfall är enligt utredningen, att man har tagit fasta på om någonting som är väsentligt för det skyddsvärda har inträffat genom förändringen. Detta bör som regel vara fallet, när helhetsutseendet har förändrats så att de mönster det gäller tydligt skiljer sig från varandra. Så bör emellertid enligt utredningen även i övrigt vara fallet, när förändringen är väsentlig. Som skyddsförutsättning bör alltså gälla — i överensstämmelse med nu gällande rätt — att mönstret väsentligen skiljer sig från vad som redan har blivit allmänt tillgängligt. Detta uttryckssätt omfattar även nyhetskravet, vilket således liksom i gällande rätt inte behöver anges särskilt.

Skillnadskravet bör enligt utredningen visserligen ges ett anspråksfullt innehåll men bör dock inte tillämpas för strängt. Utredningen understryker, att skillnadskravet inte får uppfattas som ett krav på uppfinningshöjd eller som ett kvalitetskrav i gängse mening utan endast som ett krav på utseendemässig distans eller olikhet av inte ringa betydelse.

Utredningen är inte enhällig i denna del. En ledamot har med instämmande av experten föreslagit att skillnadskravet uttrycks så att mönstret skall »tydligt» skilja sig från vad som har blivit känt. Ordet »väsentligen» i majoritetens förslag ger enligt reservanterna uttryck för en alltför sträng uppfattning i fråga om skillnadskravet. Ordet »tydligt» bör enligt deras mening ge underlag för en något mildare praxis än den som utredningens majoritet synes åsyfta. Det klargör dessutom bättre att skyddet är ett rent utseendeskydd. Reservanterna har utvecklat sin mening närmare i betänkandet (s. 349 ff).

Skillnadskravet medför enligt utredningen, att obetydliga skillnader inte skall erkännas som tillräckliga för att en mönsterrätt skall kunna förvärras. Utredningen förutsätter således att vad man brukar kalla för banala mönster merendels kommer att lämnas utan skydd.

Enligt utredningen ligger det i sakens natur att man måste använda olika måttstock när man skall bedöma mönsterskillnader inom olika branscher. Inom sådana varuområden som exempelvis textil- och möbeline-

dustrierna måste avvikelserna vara tämligen stora för att erforderlig skillnad skall anses föreligga. Utredningen belyser sin mening med flera exempel på tillämpningen av skillnadskravet (betänkandet s. 124—126).

Utredningen tar i detta sammanhang upp frågan om man vid sidan av skillnadskravet bör ställa krav på egenart hos ett mönster för att det skall skyddas. Under hänvisning till att ett sådant krav är främmande på nyttomönsterområdet och att skillnadskravet bör kunna fylla samma funktion ställer sig utredningen emellertid avvisande till denna tanke.

Frågan om en väsentlig skillnad skall anses föreligga i det enskilda fallet är enligt utredningen uppenbarligen beroende av en subjektiv värdering. Enligt utredningen bör man här i tveksamma fall hämta ledning från uppfattningen hos den sakkunskap som representerar branschen i fråga. Utredningen understryker att de mönsterrättsliga skyddsförutsättningarna inte är avsedda att tillämpas efter en konstnärlig bedömning. Utredningen har inte ansett det nödvändigt att gå in på frågan om att upprätta en särskild sakkunnig nämnd för hithörande frågor men förutsätter att behov härav kan uppstå i framtiden.

Remissyttrandena. Utredningens bestämning av skillnadskravet har väckt delade meningar. Till förmån för majoritetens förslag att skillnadskravet skall anses uppfyllt när ett mönster *väsentligen* skiljer sig från vad som redan har blivit allmänt tillgängligt uttalar sig bl. a. *hovrätten för Västra Sverige*. Hovrätten granskar minoritetens invändningar, att ordet »väsentligen» tyder på att man åsyftar detsamma som genom kravet på uppfinningshöjd vid patent och att uttrycket »tydligt» bättre klargör, att mönsterskyddet är ett utseendeskydd. Det förstnämnda argumentet anser hovrätten knappast bärande, särskilt som ett annat uttryckssätt har använts i patentlagförslaget. I fråga om den senare invändningen framhåller hovrätten, att enligt utredningsmajoriteten även andra faktorer än sådana som direkt hänför sig till varans utseende skall beaktas vid skillnadsprövningen. Enligt hovrättens mening har majoriteten anfört goda skäl för en friare bedömning av skillnadsfrågan. Hovrätten erinrar i detta sammanhang om att termen väsentligen eller något liknande uttryck har använts av lagstiftaren i åtskilliga fall av vitt skiftande natur för att beteckna att mera bagatellartade förhållanden inte skall medföra en viss rättsföljd. Även *Föreningen Sveriges statsåklagare* ansluter sig till majoritetens uppfattning. Den av majoriteten förordade utformningen av skillnadskravet överensstämmer enligt föreningen med den formulering som f. n. gäller inom mönsterlagen, och någon förändring av tillämpningen har inte åsyftats. Föreningen anser att det valda uttryckssättet även på ett lämpligt sätt ger uttryck för tanken att obetydliga skillnader inte skall erkännas som tillräckliga, för att ett mönsterskydd skall kunna förvärfvas. Som utredningen har framhållit bör mönstrets helhetsut-

seende självfallet läggas till grund för ett bedömande av om skillnadskravet skall anses uppfyllt.

Av de instanser som godtar majoritetens förslag uttalar sig flera för en sträng tillämpning av skillnadskravet. Hit hör *Skånes handelskammare*, *handelskammaren i Gefle*, *SAF*, *Sveriges hantverks- och industriorganisation*, *Sveriges industriförbund*, *Textilrådet* och *Svenska industriens patentingenörers förening*. *Textilrådet* uttalar att mönsterskydd inte bör kunna ges för en textil bindning och inte heller för enfärgade, randiga, rutiga och diagonalmönstrade alster. Även *Sveriges grafiska industriförbund* betonar att skydd inte bör medges för exempelvis enfärgade tapeter, viss typ av s.k. gauffring eller för enklare randade eller rutade mönster.

Enligt *kommerskollegium* ligger majoritetens förslag i och för sig i linje med kollegiets syn på hithörande frågor men har samtidigt påtagliga nackdelar. Det innebär nämligen att skyddet kommer att bli tämligen vidsträckt. Detta beror bl. a. på att straffbart mönsterintrång kommer att föreligga i fall då någon utnyttjar ett mönster som visserligen skiljer sig från det skyddade mönstret men utan att skillnaden är väsentlig. Enligt kollegiets uppfattning är en sådan ordning ägnad att skapa osäkerhet inom näringslivet. Många kommer att avstå från att använda ett mönster av rädsla för att det sedermera hävdas att han har gjort sig skyldig till intrång i annans mönsterrätt. Också för vederbörande myndigheter måste det bli vanskligt att bedöma om intrång föreligger. Kollegiet hoppas att bedömningen inte blir alltför restriktiv. Likartade synpunkter framförs av *statens pris- och kartellnämnd*. Enligt nämnden gäller det att utestänga sådana mönster från skydd som har en påfallande likhet med redan tillgängliga mönster eller som är helt banala och vilka det från allmän synpunkt inte finns anledning att skydda. Ett för långt drivet skillnadskrav kan emellertid få skadliga verkningar från konkurrenssynpunkt genom att skyddet för ett registrerat mönster blir alltför omfattande. Avgörande kommer att bli vilken praxis som utvecklas hos registreringsmyndigheten. Nämnden anser att denna praxis måste följas noga och att ändringar i lagtexten bör vidtas senare, om tillämpningen leder till betänkliga resultat.

Åtskilliga remissinstanser förordar att skillnadskravet, i enlighet med minoritetens förslag, uttrycks med ordet »tydligt». *Patent- och registreringsverket* framhåller, att detta uttryck bättre än ordet »väsentligen» anger att det är fråga om varans utseende, det visuella. Ordet »väsentligen» har en vidare innebörd. Vid registreringsmyndighetens skillnadsprövning måste avgörande vikt fästas vid varans utseende, eftersom prövningen annars blir alltför subtil och kommer att kräva expertis på skilda områden. Det kan exempelvis göras gällande, att en ändring som inte är tydlig likväl är väsentlig, eftersom den innebär en skillnad i förhållande till det ursprungliga mönstret som är påtaglig för en fackman. Ändringen kan sålunda medföra att varan kan framställas på ett betydligt enklare sätt och med väsentligt

lägre produktionskostnader. Om ordet »tydligt» väljs bör detta dock — med hänsyn till den internordiska rekommendationen om överensstämmelse mellan skyddsomfång och skillnadskrav (betänkandet s. 159 f) — ersätta ordet »väsentligen» i både 2 och 5 §§ i lagförslaget. Skulle ordet »väsentligen» ha valts för att möjliggöra likalydande texter i de nordiska mönsterlagarna eller för att tillgodose starka krav från industrins eller formgivarnas sida, vill verket inte motsätta sig att det står kvar i lagen. Detta får dock inte medföra att skillnadskravet uppfattas annorlunda eller strängare än om ordet »tydligt» hade använts. *Sveriges advokatsamfund* anser att den framställning som utredningen har gett i fråga om skillnadskravet lämnar läsaren i ovisshet om hur skillnaden egentligen skall bedömas. Samfundet finner ordet »väsentligen» oklart i detta sammanhang, eftersom det kan råda delade meningar om och bero på olika värderingar vad som är väsentligt. I likhet med minoriteten anser samfundet att ordet »tydligt» ger en bättre uppfattning om vad som åsyftas. Även *Stockholms rådhusrätt* finner majoritetens uttalanden om skillnadskravet i vissa delar svårförståeliga. Utredningen synes mena, att man vid bedömandet av kravet på »utseendemässig distans» bör ta hänsyn till sådana — endast för en fackman på området lätt iakttagbara — omständigheter som omfattningen av formgivningsarbetet och storleken av insatserna i form av anskaffning av verktyg o. l. för exploatering av produkten. Att sådana omständigheter skulle kunna vara av betydelse för bedömande av skillnadskravet finner rådhusrätten svårt att godta. Rådhusrätten delar utredningens uppfattning, att skillnadskravet inte får uppfattas som ett kvalitetskrav och att mönsterskyddet bör vara ett rent utseendeskydd. Att sådana omständigheter som de nyss anförda får beaktas innebär, att man tillerkänner omständigheter vid sidan av mönstrets faktiska utseende betydelse vid skillnadsprövningen. För såväl allmänheten som registreringsmyndigheten kan det enligt rådhusrätten medföra stora olägenheter att vid bedömningen av skillnaden mellan olika mönster tvingas göra sådana överväganden som utredningen förutsätter vara erforderliga. Överväganden av denna art kan vara inte bara svåra att göra utan också kostnadskrävande. I stället för uttrycket »väsentligen» bör ordet »tydligt» användas, vilket självklart måste åsyfta vad som kan omedelbart iakttas vid betraktande av ett mönster. Även *Svea hovrätt*, *åklagarmyndigheten i Göteborg*, *Svenska patentombudsföreningen*, *KF*, *Svenska uppfinnareföreningen* och *KIF* uttalar sig till förmån för minoritetens formulering.

Näringsfrihetsrådet framhåller angelägenheten av att mönsterrätt inte får förvärras för sådana b a n a l a m ö n s t e r som inte nämnvärt skiljer sig från ett allmänt tillgängligt mönster och som sålunda inte utgör resultatet av någon större insats av upphovsmannen. Från konkurrenssynpunkt synes det vara av vikt att kraven på denna insats ställs tämligen högt, så att inte övriga tillverkares rörelsefrihet hämmas alltför mycket. Samma uppfattning uttalas av bl. a. *Svea hovrätt*. En åtgärd, som enligt hovrättens

mening kan i viss mån bidra till att mönsterregistret inte belastas av banala mönster, är att göra avgiften för mönsterregistrering tämligen hög.

SAF, Sveriges hantverks- och industriorganisation, Sveriges industriförbund samt *Sveriges grossistförbund* betonar nödvändigheten av att man vid tillämpningen av skillnadskravet beaktar speciella förhållanden inom olika branscher. *Skånes handelskammare* och *handelskammaren i Gefle* understryker särskilt vikten av att skillnadskravet tillämpas strängt inom beklädnadsbranschen. Därigenom synes de nackdelar av ett mönsterskydd som företrädare för denna bransch har befarat kunna motverkas på bästa sätt.

Handelskammaren för Örebro och Västmanlands län anser att inrättandet av en särskild sakkunnig nämnd för bedömning av skillnadskravet skulle verksamt bidra till att skapa en enhetlig rättstillämpning på detta område.

Departementschefen. Det tidigare berörda kravet på nyhet medför, att mönster som helt överensstämmer med ett tidigare känt mönster inte kan registreras. Enligt utredningens förslag bör dessutom, liksom i gällande mönsterlag, uppställas ett skillnadskrav som innebär att en viss utseendemässig distans eller olikhet av inte helt ringa betydelse måste föreligga mellan det aktuella mönstret och vad som redan är känt. Enligt utredningens förslag skall mönstret väsentligen skilja sig från vad som är känt.

Två reservanter har föreslagit att skillnadskravet i stället uttrycks så, att mönsterrätt förvärvas endast för mönster som tydligt skiljer sig från vad som redan är känt. Härigenom ges enligt reservanterna underlag för en mindre sträng tillämpning av skillnadskravet än som följer av det av utredningens flertal förordade förslaget.

Vid remissbehandlingen har yppats delade meningar i denna fråga. Åtskilliga remissinstanser har uttalat sig till förmån för minoritetens förslag och har därvid åberopat bl. a. att ordet »tydligt» ger bättre uttryck för att skillnadsprövningen hänför sig enbart till mönstrets utseende.

Jag vill till en början betona att mönsterskyddet är ett rent utseendeskydd. Skillnadskravet bör inte vara ett kvalitetskrav utan som utredningen har framhållit ett krav på utseendemässig distans av inte ringa betydelse. För att skillnadskravet skall vara uppfyllt bör i regel fordras att man får ett nytt helhetsintryck av mönstervaran. Den visuella bedömningen grundas emellertid inte bara på rent kvantitativa jämförelser. Även små yttre förändringar kan i vissa fall, som t. ex. inom bestickområdet, medföra en sådan kvalitativ skillnad att det nya mönstret bör tillerkännas skydd. Omvänt kan även en kvantitativt betydande förändring vara så banal att det nya mönstret inte förtjänar skydd. Detta medför, att ett mönster i vissa fall kan skilja sig tydligt från vad som tidigare var känt utan att denna skillnad ändå bedöms vara så väsentlig att mönstret bör få skydd. Redan av detta

skäl synes uttrycket »väsentligen» vara att föredra. Den viktigaste synpunkten hänför sig emellertid till den praktiska tillämpningen av skillnadskravet. I gällande praxis har tillämpningen tenderat mot allt större generositet. Den nya mönsterlagen bör medföra en betydande ändring härvidlag. Skillnadskravet bör, som flera remissinstanser har uttalat, tillämpas strängt. Detta framhålls klarare om man kräver att ett nytt mönster skall skilja sig »väsentligen» från tidigare kända mönster än om man väljer det svagare ordet »tydligt» eller något liknande uttryck.

En viktig följd av den skärpning av skillnadskravet som jag sålunda förordar blir att vad man brukar kalla för *b a n a l a m ö n s t e r* klart kommer att utestängas från skydd.

Det sagda innebär, att jag inte kan ansluta mig till utredningens uttalande att sådana omständigheter som omfattningen av formgivningsarbetet och av mönsterskaparens insatser i form av verktygsanskaffning och annat för exploatering av produkter skall tillerkännas betydelse vid bedömande av om skillnadskravet är uppfyllt.

Som utredningen och flera remissinstanser har framhållit blir det givetvis nödvändigt att vid tillämpningen av skillnadskravet beakta de speciella förhållanden som kan gälla inom olika branscher. Så t. ex. torde det vara skäl att tillämpa skillnadskravet särskilt strängt i fråga om mönster inom textil- och konfektionsindustrierna samt möbelindustrin.

Innan erfarenhet har vunnits av tillämpningen av den nya lagstiftningen anser jag inte skäl föreligga att överväga inrättande av en särskild *s a k k u n n i g n ä m n d* för att bedöma hithörande frågor.

Variantregistrering

Utredningen. Utredningen anför att skillnadskravet i förening med regeln om äldre rätt — dvs. att mönster som framgår av en äldre skyddsansökan kan konstituera nyhetshinder för en yngre ansökan, även om det offentliggörs först efter det att den senare ansökningen gjordes — medför att en sökande kan drabbas av sin egen äldre ansökan som hinder för en ny ansökan avseende en variant av det mönster som den tidigare ansökningen omfattar. Utredningen har emellertid funnit angeläget att införa någon form av *v a r i a n t r e g i s t r e r i n g*. Därmed avses registrering av en serie mönster vilka har något gemensamt drag, som har varierats i sådan mindre mån att skillnadskravet inte är uppfyllt vid jämförelse mellan de olika mönster som ingår i serien. Särskilt inom textilindustrin torde sådana varianter förekomma, men de kan ha aktualitet också på andra områden. Om mönster-varianterna söks registrerade samtidigt, bör det enligt utredningen inte föreligga hinder mot att samtliga varianter blir registrerade, även om de sinsemellan inte uppfyller skillnadskravet. Visserligen måste det krävas en ansökan för varje i serien ingående mönster, men det bör inte anses att

mönstren genom ansökningarna har blivit allmänt tillgängliga i viss ordning. I och med att mönstren har getts in samtidigt bör de tvärtom behandlas som om inte något av dem hade blivit känt tidigare än de övriga. Bestämmelsen om kollision med äldre rätt som registreringshinder strider inte häremot. En förutsättning för tillämpning av denna bestämmelse är nämligen att det äldre mönstret skall anses ha blivit känt innan ansökan om registrering gjordes. Utredningen framhåller ytterligare, att variantregistrering kräver en ansökan för varje mönster, vilket följaktligen skall registreras för sig.

I ett särskilt yttrande har en ledamot med instämmande av experten under hänvisning till patentlagförslagets regler om tilläggspatent ifrågasatt ett system med tilläggsmonster. Reservanterna framhåller, att om man accepterar ett sådant system inom mönsterskyddet, det skulle innebära att en sökande som inte åberopar prioritet från annat land skulle få möjlighet att begära hemlighållande av den första ansökningen och sedan under en sexmånadersperiod kunna lämna in ansökningar om tilläggsmonster, varvid lägre skillnadskrav skulle gälla. I varje fall om utredningens stränga krav på »väsentlig» skillnad behålls bör man enligt reservanterna överväga ett system med tilläggsansökningar efter patentlagförslagets modell. Detta skulle ge formgivarna bättre möjlighet att under tiden närmast efter det att den första ansökningen har getts in göra tilläggsansökningar på variationer. Reservanterna nämner att inga årsavgifter utgår för tilläggspatent. Sådana avgifter skall enligt patentlagförslaget komma i fråga först om huvudpatentet faller och patenthavaren med anledning därav vill omvandla tilläggspatentet till ett självständigt patent för den återstående skyddstiden (se nu 41 § andra stycket PatL).

Remissyttrandena. Utredningens förslag om variantregistrering har väckt både positiv och negativ kritik.

KIF anser, att förslaget inte går tillräckligt långt. Enligt föreningen bör hinder inte möta att söka registrering av flera varianter i en och samma ansökan. Föreningen önskar också, att en mönsterhavare skall få söka variantregistrering efter det att huvudmönstret redan har registrerats.

Sistnämnda önskemål framförs även av *hovrätten för Västra Sverige*. Den av utredningen anförda motiveringen för att inte medge efterföljande variantregistrering — att något särskilt skäl inte föreligger att gynna sökanden framför andra som har framställt motsvarande varianter (betänkandet s. 127) — synes hovrätten svår att acceptera. Enligt hovrättens mening ter det sig rimligt att ge företrädare åt den mönsterskapare som faktiskt har låtit registrera det näralliggande mönstret och därför åtminstone typiskt sett går fri från misstanken att ha efterbildat andras idéer vid variantens tillkomst. Sökandens intresse av variantregistrering kan vara lika stort i fall då behovet härav — kanske på grund av fabrikationstekniska framsteg eller av

liknande anledning — yppar sig först efter det att den tidigare ansökningsen har getts in. Hovrätten framhåller, att förslaget till patentlag i en liknande situation tillåter sökanden att komplettera sin ansökan. Enligt 7 § i detta förslag kan han nämligen söka tilläggsopatent på uppfinningar som ligger nära hans egen, innan hans ansökan om huvudopatentet har blivit allmänt tillgänglig. Hovrätten nämner också regeln i 24 § VmL, som möjliggör för innehavare av registrerat varumärke att få vissa oväsentliga ändringar i märket införda i registret. Hovrätten hemställer att frågan om variantregistrering — vilken kan medföra komplikationer även vid tillämpning av 17, 18, 31 och 32 §§ i förslaget — övervägs ytterligare under departementsbehandlingen. KF ställer sig mycket tveksamt till förslaget i denna del och anser att det bör ses över grundligt. I varje fall bör en klarläggande regel beträffande ordningen för variantregistrering inflyta i själva lagtexten.

NO och Sveriges advokatsamfund avstyrker förslaget om variantregistrering, som enligt dessa instanser skulle bryta hela systemet. Resultatet av den av utredningen förordade formen av variantregistrering skulle enligt advokatsamfundet bli att det skulle kunna finnas ett flertal självständiga mönsterrätter avseende mönster, som är så lika varandra att det normala skillnadskravet inte är uppfyllt. Detta skulle innebära ett undantag från den av utredningen själv (betänkandet s. 233) angivna regeln att två ensamrätter inte kan uppstå till samma eller liknande mönster. Advokatsamfundet framhåller vidare, att intrång i annans mönsterrätt kan begås inte bara genom att visst mönster utnyttjas för varor, som helt överensstämmer med mönstret, utan också genom att mönstret utnyttjas för liknande varor (»varor som icke väsentligen skilja sig från mönstret»). I den av utredningen förordade variantregistreringen skulle de mönster som ingår i en mönster-serie inte behöva väsentligen skilja sig från varandra inbördes. Vid en sådan variantregistrering måste det därför regelmässigt komma att inträffa, att den som gör intrång i ett av dessa mönster samtidigt gör intrång i alla övriga mönster i serien. Samfundet anser att detta inte skulle vara så farligt, om de olika mönsterrätterna hade samma innehavare. Detta behöver emellertid inte vara fallet. Enligt utredningen kräver nämligen den föreslagna formen av variantregistrering en ansökan för varje mönster, och varje mönster skall registreras för sig. Även om sökanden för de i en variantregistrering ingående mönstren måste vara en och samma person (8 § i utredningens förslag till tillämpningskungörelse), är det ingenting som hindrar att denna sökande senare till skilda personer överlåter sin rätt till de olika mönsterrätterna. Den orimliga situationen skulle då kunna uppkomma att en person, som har begått mönsterintrång, för samma gärning skulle kunna bli föremål för en rad åtal och rättegångar med olika kärande som yrkar skadestånd och påföljder enligt 37 § i förslaget. Alla dessa kärande skulle ju var och en i sin rättegång kunna begära »skäligt vederlag för utnyttjande av mönstret». Om den föreslagna variantregistreringen medges, kan man myc-

ket väl tänka sig att en »smart» självständig mönsterskapare följer utredningens förslag och samtidigt i eget namn ger in en mångfald ansökningar om skydd för mönster som inte sinsemellan väsentligen skiljer sig från varandra samt därefter — med bevis i sin hand om de olika ansökningarna — i tur och ordning vänder sig till lämpliga intressenter och förmår dem att mot ersättning förvärva rätten till ett av mönstren utan vetskap om att konkurrenter tidigare har förvärvat eller senare kan förvärva likartade mönster.

Patent- och registreringsverket tar upp det av en minoritet inom utredningen framförda förslaget om ett system med tilläggs mönster men finner ett sådant system knappast nödvändigt. Verket framhåller, att föreskrifterna om hemlighållande av mönsteransökan kan användas som en viss ersättning för detta förfarande. En sökande som avser att senare ansöka om skydd för en variant av det i ansökningen upptagna mönstret kan nämligen begära att hans ansökan hålls hemlig. Han kan därefter inom sekretessfristen återkomma med nya ansökningar, där han begär skydd för både det ursprungliga mönstret och dess senare tillkomna variant. Han bör därvid samtidigt återkalla den först ingivna hemliga ansökningen. Med ett sådant förfarande undviker han att den först ingivna ansökningen blir nyhetshindrande i förhållande till de senare ansökningarna. I praktiken kan alltså härigenom samma effekt uppnås som med ett system med tilläggs mönster.

Departementschefen. Av redogörelsen i det föregående för nyhets- och skillnadskraven framgår, att en sökandes egen äldre ansökan om mönster-skydd kan utgöra hinder för en ny ansökan, vilken avser en variant av det mönster som den tidigare ansökningen omfattar. Detta gäller enligt utredningsförslaget under viss förutsättning även om den äldre ansökningen var hemlig när den yngre gavs in. Utredningen har emellertid ansett önskvärt att det erbjuds en möjlighet till variantregistrering, dvs. samtidig registrering av en serie mönster med något gemensamt drag, som har varierats endast i sådan mindre mån att skillnadskravet inte är uppfyllt i de olika mönstrens inbördes förhållande. Det förutsätts enligt förslaget att särskild ansökan ges in för varje variant.

Under remissbehandlingen har förslaget väckt delade meningar. Några instanser vill utvidga möjligheten till variantregistrering. Andra åter avstyrker förslaget.

Jag är i princip ense med utredningen om att det föreligger behov av någon form av variantregistrering. Vid de nordiska departementsöverläggningarna har det också uppnåtts enighet på den punkten. På mönsterskapandets område är emellertid variationsmöjligheterna stora. Ett system med mycket vittgående möjligheter att få en hel serie mönstervarianter registrerade skulle medföra, att en mönsterskapare eller ett företag skulle kunna genom sin ensamrätt blockera ett mycket stort område till förfång för en

effektiv fri konkurrens. Möjligheterna till variantregistrering bör därför hållas inom ganska snäva gränser. Som utredningen har föreslagit bör sålunda registrering av varianter medges bara när ansökningarna görs samtidigt. Jag är således inte beredd att förorda ett sådant system med tilläggs-mönster som en minoritet inom utredningen har föreslagit. I överensstämmelse med utredningens förslag bör vidare gälla, att särskilda ansökningar skall ges in för var och en av varianterna och att sökanden har att erlægga full ansökningsavgift för vart och ett av mönstren. Också i dessa hänseenden har det rätt enighet vid de nordiska departementsförhandlingarna.

Under remissbehandlingen har särskilt understrukits det principiellt betänkliga i att självständiga och var för sig överlåtbara ensamrätter skall kunna beviljas för mönster som sinsemellan inte företer sådana variationer att det grundläggande skillnadskravet är uppfyllt. Advokatsamfundet har med rätta påtalat konsekvenserna i fråga om möjligheterna av ett flertal rättegångar om mönsterintrång med skilda kärande i anledning av en och samma intrångshandling.

En möjlighet att komma till rätta med dessa olägenheter kunde vara att föreskriva förbud mot separata överlåtelser av variantregistrerade mönster. Effekten av ett sådant överlåtelseförbud — som sannolikt skulle komma att leda till åtskilliga tvister — torde emellertid i praktiken kunna uppnås med betydligt enklare medel och utan att man gör några ingripanden i mönsterhavarens rätt att fritt förfoga över sin ensamrätt. Vid departementsöverläggningarna har principiell enighet uppnåtts om följande lösning. När en sökande samtidigt begär registrering av flera mönster, som sinsemellan utgör varianter på ett och samma tema och som inte i förhållandena inbördes uppfyller skillnadskravet, skall registreringsmyndigheten i mönsterregistret och på registreringsbeviset för vart och ett av mönstren särskilt anmärka, att registrering samtidigt har sökts eller beviljats för ett antal varianter av mönstret samt därvid ange registreringsnumren för dessa ansökningar eller registreringar. Härigenom får utomstående sin uppmärksamhet riktad på förhållandet, och de olägenheter som är förbundna med att varianterna har registrerats som självständiga och därmed var för sig överlåtbara mönster torde i det närmaste helt elimineras. Föreskrifter om vad registreringsmyndigheten har att iaktta i berörda hänseende är avsedda att tas in i tillämpningskungörelsen till den nya lagen.

Under remissbehandlingen har framförts önskemål om att möjligheterna till variantregistrering kommer till uttryck i lagtexten. Frågan har diskuterats under de nordiska departementsförhandlingarna. Härvid har de delegerade särskilt beaktat det numera i patentlagarna genomförda förslaget om en s. k. dagregel i fråga om nyhetskravet. Denna innebär att endast vad som har blivit känt före den dag då registreringsansökningen görs skall anses utgöra nyhetshinder. Man har alltså frångått de ursprungliga patentlagförslagen, enligt vilka allt som har blivit känt innan patentansökningen görs

— alltså även samma dag — skall anses utgöra nyhetshinder. Mot bakgrund av den nya ståndpunkten har de delegerade enats om att en motsvarande reglering bör ske i mönsterlagarna. Härigenom skulle tydligt markeras, att registreringsansökningar som sker samma dag aldrig kan utgöra nyhetshinder i förhållande till varandra. Därav följer också utan vidare möjlighet till variantregistrering, under förutsättning att ansökan om registrering av samtliga varianter sker samma dag. Jag biträder de delegerades förslag och anser det inte nödvändigt att föreslå några ytterligare lagbestämmelser om variantregistrering.

Det bör i detta sammanhang påpekas, att den s. k. dagregeln möjliggör inte bara variantregistrering utan också s. k. dubbelregistrering av identiska eller likartade mönster. Om olika mönsterskapare oberoende av varandra har skapat mönster som inte väsentligen skiljer sig från varandra, kan visserligen i princip bara den få skydd som först ger in sin ansökan. Skulle det emellertid hända att båda ansökningarna ges in samma dag, kommer på grund av dagregeln ingendera av dem att utgöra nyhetshinder för den andra, och två olika registreringar måste alltså meddelas för identiska eller likartade mönster. Risker för sådant sammanträffande är uppenbarligen mycket ringa. Skulle mot förmodan dubbelansökan och dubbelregistrering någon gång äga rum, kommer emellertid detta förhållande att anmärkas i registret på samma sätt som vid variantregistrering. Härigenom får sökandena och eventuella förvärvare av mönstren kännedom om förhållandet och risken för rättsliga komplikationer minskar betydligt. Även när det gäller dubbelregistrering kommer alltså eventuella olägenheter att väsentligen elimineras.

Registreringsförfarandet

Utredningen. Registrering av mönster bör enligt utredningen som hittills äga rum hos patent- och registreringsverket som central registreringsmyndighet för hela landet.

Det största intresset i detta sammanhang tilldrar sig enligt utredningen frågan, om registreringsmyndigheten skall företa nyhetsgranskning eller inte. Utredningen sammanfattar därefter de skäl som kan anföras för ett förprövningssystem, enligt vilket registreringsmyndigheten utför nyhetsgranskning av ingivna ansökningar, resp. ett anmälnings-system, som innebär att registreringsansökningarna underkastas bara en formell granskning och därefter omedelbart kan registreras. Efter att ha övervägt för- och nackdelar med de båda systemen förordar utredningen, att nu gällande förprövningssystem behålls. I anslutning därtill föreslår utredningen, att varje mönsterregistrering skall föregås av publicering av mönstret i en periodisk tidskrift.

Registreringsmyndighetens granskning omfattar f. n. registrerade

mönster, sådana ansökningar som inte har lett till registrering samt tidigare ingivna ansökningar som är under behandling (s. k. kollisionsgranskning). Vidare granskas undantagsvis de senaste årens nummer av några tidskrifter samt vissa hos myndigheten förvarade kataloger, broschyrer och liknande. Av utredningens redogörelse för vad som gäller utomlands framgår, att både Danmark och Norge till skillnad från Sverige har ett anmälningssystem.

Utredningen framhåller, att en fullständig nyhetsgranskning inte är praktiskt möjlig att utföra. Under utredningens gång har det befunnits angeläget att frågan om granskningens omfattning blir löst i nordisk enighet. Som minimikrav i fråga om granskningen skall enligt den kompromiss som de nordiska kommittéerna har kommit fram till gälla, att de giltiga mönsterregistreringarna i det egna landets register granskas. Inget av länderna skall emellertid behöva binda sig för att utföra nyhetsgranskning ex officio endast i det egna mönsterregistret. Vid de nordiska överläggningarna har vidare uttalats sympati för tanken att granskning skall ske också av registreringar som har utlöpt under de senaste fem åren före granskningsåret. För Sveriges del rekommenderar emellertid mönsterskyddsutredningen att granskningsmaterialet tills vidare skall omfatta alla mönsterregistreringar i Sverige samt kungjorda mönsterregistreringsansökningar i Danmark, Finland och Norge. Därjämte bör enligt utredningen granskning ske av här i landet inneliggande ansökningar om mönsterregistrering.

Förprovningssystemet innebär att registreringsmyndighetens granskning sker ex officio. Fråga uppkommer då om myndigheten vid den begränsade förprovning som utredningen föreslagit har rätt och skyldighet att beakta även sådant nyhetshindrande material vid sidan om det fastställda granskningsmaterialet som myndigheten har sig bekant. Mellan de nordiska mönsterkommittéerna har meningarna varit delade i frågan. För Sveriges del hävdar mönsterskyddsutredningen, att den föreslagna regleringen av granskningens omfattning talar för att granskningsresultatet inte får bli beroende av sådana tillfälligheter som kan hänföras till granskarens personliga kunskaper och ambition. En motsatt lösning skulle lätt kunna leda till en inte avsedd utvidgning av granskningsmaterialet.

De nordiska kommittéerna har varit ense om att nyhetsgranskningens omfattning inte skall i detalj anges direkt i lagen utan att denna fråga bör regleras i administrativ ordning, dvs. för Sveriges del genom bestämmelser som Kungl. Maj:t meddelar. I enlighet härmed föreslår mönsterskyddsutredningen att i lagen tas in endast en bestämmelse om att vid provning av registreringsansökan frågan huruvida förutsättningarna för mönsterregistrering är för handen skall undersökas i den utsträckning som Kungl. Maj:t förordnar.

Utredningen föreslår vidare, att ett på nu angivet sätt begränsat förprovningssystem kompletteras med ett k u n g ö r e l s e - o c h i n v ä n d n i n g s - f ö r f a r a n d e. Enligt förslaget skall ansökningen kungöras och mönstret

publiceras med tillkännagivande att invändning mot ansökningen skall göras skriftligen hos registreringsmyndigheten inom två månader från kungörelsedagen.

Utredningen förutsätter att det internationella klassificeringssystem som är under utarbetande inom BIRPI skall komma till användning i de nordiska länderna, dock endast som hjälpmedel för administrationen och för allmänheten men utan att klassificeringen skall ha någon materiell betydelse.

I syfte att ytterligare förstärka den nyhetsgranskning som skall utföras föreslår utredningen vidare, att varje sökande skall under straffansvar lämna en försäkran om att mönstret, såvitt han har sig bekant, är nytt. Därigenom kan man enligt utredningen i någon mån motverka, att den som har tillägnat sig ett allmänt tillgängligt mönster, t. ex. på en utländsk mässa, söker registrering av mönstret.

Utredningen avvisar tanken på någon form av hemlig registrering. Där emot föreligger det enligt utredningen goda skäl för att sökanden på ansökningsstadiet skall få åtnjuta sekretess under viss begränsad tid för att kunna förbereda sin tillverkning och marknadsföring av mönstervaran, innan mönstret i ansökningsärendet görs tillgängligt för allmänheten. Utredningen har dock varit tveksam huruvida det finns tillräcklig anledning att på detta sätt frånga offentlighetsprincipen. Men denna kan kringgås genom att sökanden utnyttjar reglerna om konventionsprioritet. Det kan enligt utredningen gå till så, att en sökande gör sin första ansökan i ett land där sekretess tillämpas i förvaltningsförfarandet (t. ex. i Danmark) och inom sex månader därefter gör en motsvarande ansökan här i landet under åberopande av prioritet från dagen för ansökningen i utlandet. Härigenom kan han få åtnjuta sekretess under sex månader utan att gå miste om företrädesrätt från den första ansökningsdagen. Enligt utredningens mening saknas anledning att premiera ansökningar i utlandet framför nationella ansökningar i förevarande hänseende. Utredningen anser sig därför kunna förorda viss tids sekretess och föreslår sålunda, att det på sökandens begäran skall anstå med offentliggörandet av ansökningen till dess att den av sökanden begärda respittiden har gått till ända, dock längst sex månader från den dag då ansökningen gjordes eller, om prioritet har yrkats, den dag från vilken prioritet har begärts. Genom den sistnämnda begränsningen av tiden åstadkommer man överensstämmelse med prioritetstiden samtidigt som man utesluter att prioritetstiden och tiden för anstånd med kungörandet läggs samman. Om prioritetstiden har utnyttjats till fullo, kan man således enligt förslaget inte få uppskov med offentliggörandet.

De nordiska kommittéerna har diskuterat frågan, om det på mönsterområdet bör införas någon motsvarighet till de s. k. nordiska patentansökningarna, dvs. en ordning som innebär att en skyddsansökan kan ges in till registreringsmyndigheten i ett nordiskt land och där beviljas med giltighet

i två eller flera av de övriga nordiska länderna (3 kap. i de nordiska patentlagarna). Kommittéerna har dock inte funnit att en sådan ordning erbjuder tillräckliga fördelar för vare sig registreringsmyndigheterna eller sökandena och har därför avstått från att lägga fram något förslag om nordisk gemenskap i fråga om registreringsförfarandet.

Utredningen har gjort en prognos angående det väntade antalet ansökningar om mönsterregistrering efter den nya lagens ikraftträdande. Enligt utredningens beräkningar kan antalet årliga registreringsansökningar i Sverige enligt den nya lagen väntas uppgå till 3 000 å 4 000. Skulle systemet med nyttomönster visa sig vara mer attraktivt än vad utredningen har räknat med, kan siffran enligt utredningen komma att öka.

Beträffande registreringsmyndighetens organisation föreslår utredningen, som jag tidigare har nämnt, att registreringsverksamheten som hittills skall skötas av patent- och registreringsverket. Den arbetsenhet som skall handlägga ansökningarna om mönsterregistrering bör enligt utredningen bilda en särskild sektion inom verkets varumärkesbyrå, vilken sedan gammalt handlägger mönsterärenden.

Utredningen redogör därefter närmare för den organisation inom registreringsmyndigheten som kan bli behövlig för handläggning av ärenden om mönsterregistrering (betänkandet s. 146 f).

Utredningen har inte kunnat göra någon uppskattning av det antal mönsterärenden som kan väntas komma under patent- och registreringsverkets besvärsavdelnings prövning efter besvär. Utredningen lägger därför inte fram något förslag om förstärkning av besvärsavdelningen. En viss förstärkning får man emellertid enligt utredningen räkna med.

I fråga om kostnaderna för den nya organisationen och för registreringsförfarandet har utredningen utgått från att ansöknings- och tilläggsavgifter samt övriga avgifter skall vara så avpassade, att organisationen och förfarandet kan bekostas med dessa liksom fallet är när det gäller patent, varumärken och aktiebolag.

Remissyttrandena. Frågan om nyhetsgranskningen har väckt delade meningar under remissbehandlingen.

Ett sådant begränsat förprövningssystem som utredningen har föreslagit finner *patent- och registreringsverket* vara väl avvägt. Samma uppfattning uttalar *SAF*, *Sveriges hantverks- och industriorganisation* samt *Sveriges industriförbund*. För att en mönsterhavare skall kunna investera i exploatering av ett mönster behöver han enligt dessa organisationer så starka garantier som möjligt för att mönstret verkligen är nytt, att han med rimlig grad av säkerhet kan räkna med att ensamrätten till mönstret skall stå sig. Ett förprövningssystem är därför av största betydelse. *Föreningen Svenska industridesigner* och *Svenska industriens patentingenjörers förening* betonar värdet av den trygghet som förprövningen ger. Även *Svenska upp-*

finnareföreningen tillstyrker utredningens förslag och framhåller att följden av ett anmälningssystem skulle bli att utredningsarbetet vältras över på den skyddssökande allmänheten och att det då skulle bli den ekonomiskt starkare som i de flesta fall får ett oberättigat övertag. *Svea hovrätt* ansluter sig likaledes till utredningens förslag. Hovrätten uttalar att den kompromisslösning som utredningen har föreslagit medför den nackdelen att registret kommer att belastas av ett måhända betydande antal registreringar, som i själva verket inte avser nya mönster. Eftersom det uppenbarligen inte är möjligt för registreringsmyndigheten att utföra en fullständig nyhetsgranskning torde emellertid någon bättre ordning svårigen kunna åstadkommas. Hovrätten framhåller i detta sammanhang betydelsen av att tillverkarna i möjligaste mån bereds tillfälle att på ett snabbt och enkelt sätt få kännedom om huruvida registrering har meddelats på mönster liknande det som vederbörande själv ämnar tillverka. Det synes därför hovrätten angeläget att ett lättfattligt klassificeringssystem för registrerade mönster upprättas. Hovrätten finner det även vara en fördel, om en publikation med jämna mellanrum ges ut, så att tillverkarna fortlöpande kan få kännedom om sökta och beviljade mönsterregistreringar. *KF, Skånes handelskammare, handelskammaren i Gefle, handelskammaren för Örebro och Västmanlands län* samt *KIF* delar också utredningens uppfattning att registreringsförfarandet bör baseras på ett förprovningssystem.

Stockholms handelskammare ställer sig däremot avvisande till utredningens förslag. Handelskammaren anser att granskningen blir av förhållandevis ringa värde med hänsyn bl. a. till att den inte kommer att omfatta utomnordiska mönster. Granskningen kommer dock med all säkerhet att bli mycket tidsödande och kostnadskrävande. I ett flertal europeiska industriländer har anmälningssystemet ansetts tillräckligt för mönsterrätternas behov. Handelskammaren förordar, att detta system införs även i Sverige, gärna kompletterat med bestämmelser om sådan nyhetsförsäkran som utredningen har föreslagit. Liknande synpunkter framförs av *Kommerskollegium*. Även *försvarets civilförvaltning, Svensk industriförening* och *Sveriges juristförbund* uttalar sig till förmån för ett anmälningssystem. Enligt de båda sistnämnda instanserna står nyttan av det föreslagna systemet inte i rimlig proportion till de insatser av både personell och ekonomisk art som erfordras för att handläggningen av registreringsansökningarna skall kunna ske på ett acceptabelt sätt.

Statskontoret ifrågasätter om kostnaderna för den begränsade nyhetsprovningen är motiverade. Registreringsmyndighetens nyhetsgranskning synes enligt statskontoret närmast få betydelse genom att kungörelse av ansökningar som avser redan registrerade mönster kan undvikas. Om varje sökande åläggs att under straffansvar lämna en försäkran om att mönstret, såvitt han har sig bekant, är nytt, torde dock antalet sådana ansökningar inte bli stort. Enligt statskontorets uppfattning bör ett invändningsförfaran-

de ensamt kunna på ett tillfredsställande sätt förhindra registrering av redan kända mönster.

Utredningens förslag att granskningen skall omfatta mönsterregistreringar i Sverige, kungjorda registreringsansökningar i Danmark, Finland och Norge samt alla inneliggande ansökningar i Sverige godtas av *KIF. Skånes handelskammare* vill att förprövningen skall omfatta också publikationer innehållande mönster som har tagits in i andra länders register. *Svea hovrätt* anser att de skäl som utredningen har anfört för att granskningen bör omfatta mönsterregistret kan åberopas till stöd för en granskning även av patentregistret till utvärderande av om det mönster för vilket registrering söks ingår i något beviljat patent. Ätminstone torde detta vara fallet om på sätt hovrätten förordar nyhetshinder för ett mönster regelmässigt skall anses föreligga så snart mönstret faller inom skyddsområdet för ett patent. *Svenska patentombudsföreningen* uttalar sig till förmån för att förprövningen skall omfatta också ansökningar om registrering av varumärken samt registrerade varumärken.

Några instanser förordar en mera begränsad förprövning. *Patent- och registreringsverket* föreslår att granskningen begränsas till att avse endast i Sverige inneliggande ansökningar och här giltiga registreringar. Därigenom torde enligt verket det svenska granskningsmaterialet vid fullt genomfört system komma att uppgå till c:a 20—25 000 enheter, vilket förefaller vara ett från arbetssynpunkt rimligt underlag. Ämbetsverket anför i denna del vidare.

Med det av utredningen antagna antalet årliga ansökningar i Sverige om 3—4 000 och ett antaget lika stort antal årligen kungjorda ansökningar i övriga Norden skulle granskningsmaterialet relativt snart bli av betydande storlek och vid fullt genomfört system antagligen få en omfattning av c:a 75—100 000 enheter. Detta skulle åsamka verket ett stort administrativt arbete (jämför varumärkesbyråns granskningsmaterial om c:a 60 000 enheter). Patentverket anser att denna omfattning hos granskningsmaterialet inte har så stora fördelar att de uppväger nackdelarna. En nyhetsgranskning mot de nordiska ländernas material torde inte ge något mera tillförlitligt resultat. Nyhetshinder torde snarare påträffas hos de stora industriländerna, främst Tyskland, England och USA. Utredningen har dock helt naturligt tagit avstånd från en granskning mot dessa länders material. En större och mera naturlig begränsning av granskningsmaterialet än den av utredningen föreslagna kan man åstadkomma genom att endast föreskriva granskning av typen intrångsgranskning (infringement search) dvs. en granskning enbart mot det egna landets inneliggande ansökningar och giltiga registreringar. Den föreslagna nyhetsförsäkringen kan också anses utgöra en ersättning för nyhetsgranskning mot mönsterregistreringar i Sverige, som upphört att gälla, och mot utländska mönster. Härvid kan pekas på utvecklingen i USA där nyhetsgranskningen föreslås helt ersatt av sökandens edliga förklaring om mönstrets originalitet. Av betänkandet framgår f. ö. att man inom övriga nordiska länder varit skeptiskt inställd till en så omfattande granskning som den från svenskt håll föreslagna och närmast avsett att begränsa sig till det egna landets inneliggande ansökningar och giltiga registreringar.

Samma begränsning av granskningsmaterialet förordas av *KF* och *Svenska industriens patentingenjörers förening*.

Sveriges advokatsamfund delar inte utredningens uppfattning, att granskningsmyndigheten inte skulle få beakta även sådant nyhetshindrande material som myndigheten har sig bekant men som ligger vid sidan om det fastställda granskningsmaterialet. Eftersom det för registrering av mönster fordras objektiv nyhet, är det enligt samfundet stötande att en offentlig myndighet skall medverka till registrering av ett mönster, trots att den vet att registreringen rätteligen inte bör beviljas. Därigenom vilseleds sökanden och eventuella förvärvare av den registrerade mönsterrätten. Härtill kommer att myndigheten skulle medverka till uppkomsten av annars onödiga rättegångar. Enligt advokatsamfundets mening måste det vara en tjänsteplikt för registreringsmyndigheten att ta hänsyn till allt vad den vet som kan inverka på bedömandet av om registrering lagligen bör beviljas.

Utredningens förslag, att förprövningssystemet kompletteras med ett k u n g g ö r e l s e- o c h i n v ä n d n i n g s f ö r f a r a n d e har inte föranlett några erinringar under remissbehandlingen. Detsamma gäller utredningens förslag att man vid klassificering av mönster skall utnyttja föreliggande internationella klassificeringssystem.

KF, *SAF*, *Sveriges hantverks- och industriorganisation* samt *Sveriges industriförbund* har inget att erinra mot förslaget, att sökanden under straffansvar skall lämna en f ö r s ä k r a n om att mönstret, såvitt han har sig bekant, är nytt. Dessa instanser anser emellertid att en sådan försäkran skall kunna avges även av mönsterskaparen, eftersom denne ofta kan bedöma frågan bättre. *KF* framhåller, att när sökanden och mönsterskaparen inte är samma person, detta i praktiken torde komma att ordnas så, att mönsterskaparen i överlåtelsehandlingen till sökanden avger den föreskrivna nyhetsförsäkran. I och med att denna handling ges in till registreringsmyndigheten har sökanden dels styrkt sin rätt till mönstret och dels förebragt nyhetsförsäkran av mönsterskaparen. En sådan utökning av skyldigheten att avge nyhetsförsäkran skulle alltså inte bli särskilt betungande. Även *Skånes handelskammare*, *handelskammaren i Gefle* och *Svenska industriens patentingenjörers förening* anser att försäkran bör avges av den som har frambragt mönstret.

Svea hovrätt ställer sig tveksam till förslaget i denna del. Förslaget innebär enligt hovrätten att sökanden, om han uppsåtligen eller av grov vårdslöshet lämnar oriktiga uppgifter, kan straffas enligt 15 kap. 10 § brottsbalken. Redan den objektiva avgränsningen av vad som skall anses känt i mönsterlagens mening kan vara vanskelig. Ännu större svårigheter måste uppkomma, när det gäller att styrka uppsåt eller grov oaktsamhet. Hovrätten befarar att åtal för osann eller vårdslös försäkran mycket ofta kan komma att ogillas därför att det subjektiva rekvisitet inte kan styrkas. Den föreslagna bestämmelsen kan visserligen ändå ha en funktion att fylla genom

att den kan ge den som tänker söka mönsterregistrering viss anledning till återhållsamhet. Det förefaller emellertid hovrätten tveksamt, om behovet av bestämmelsen är så stort att denna bör tas in i mönsterlagen trots svårigheterna att styrka brottsligt förfarande. Även *överåklagaren i Stockholms åklagardistrikt* betonar dessa svårigheter. RÅ är likaledes tveksam beträffande värdet av den föreslagna regeln. RÅ berör frågan, om skyldigheten att lämna försäkran medför en straffsanktionerad skyldighet för sökanden att före undertecknandet företa en granskning för att söka utröna, om hans mönster innebär en nyhet. Enligt RÅ föreligger ingen sådan undersökningsplikt. Den som utan att göra sig närmare underrättad felaktigt tror, att hans mönster inte har blivit känt på sätt som hindrar förvärv av mönsterrätt, lämnar inte någon objektivt osann uppgift, när han försäkrar att det angivna nyhetshindret honom veterligen inte föreligger. Med hänsyn till den sålunda begränsade räckvidden av straffbestämmelsen och i betraktande av de tolkningssvårigheter som kan uppkomma kan det enligt RÅ ifrågasättas, om tillräckliga skäl föreligger att införa regeln. RÅ anmärker, att redan risken för att i onödan behöva betala ansökningsavgift och andra kostnader för en ansökan om registrering av ett mönster, som visar sig inte fylla nyhetskravet, får antas verka avhållande för den som vet, att nyhetshinder föreligger, och ha den effekten på den tveksamme att han undersöker om nyhetskravet är uppfyllt. Med hänsyn till att förslaget i denna del har tillkommit i samförstånd med de övriga nordiska mönsterkommittéerna vill emellertid RÅ inte motsätta sig en bestämmelse i ämnet. *Överåklagaren i Göteborgs åklagardistrikt* delar uppfattningen att undersökningsplikt inte kan åläggas sökanden och anser att effektiviteten av straffhotet därför inte bör övervärderas.

Svenska patentombudsföreningen anser inte att det föreligger något behov av en försäkran och framhåller att rimlig säkerhet torde kunna nås genom vindikationsreglerna i 17 och 18 §§ i förslaget, genom uppbudsförfarandet enligt 19 §, genom registreringshindren i 4 § och genom regeln om föranvändarrätt i 6 §. Det väsentliga är enligt föreningen att en sökande hindras från att orättmätigt tillskansa sig ett mönster som han har påträffat vid en utländsk mässa. Detta kan enligt föreningen åstadkommas med de nu angivna lagreglerna.

Förslaget om införande av viss tidsbegränsad sekretess i mönsterregistreringsärenden anser *handelskammaren för Örebro och Västmanlands län* ytterst värdefullt. KIF finner att den föreslagna sekretessregeln är fördelaktig och ger ett rimligt skydd för förberedande av tillverkning. Även *Svenska patentombudsföreningen* förklarar sig godta förslaget. *Sveriges juvelerare- och guldsmedsförbund* biträder förslaget i princip men anser att den föreslagna sekretesstiden är för kort.

Svea hovrätt är tveksam inför förslaget i denna del. Enligt hovrätten är skälen för sekretess under ansökningstiden betydligt starkare i patentären-

den än i mönsterärenden. Om patent inte kan erhållas på en uppfinning, måste det för uppfinnaren vara ett berättigat intresse att kunna vidareutveckla uppfinningen utan att konkurrenter kan begagna sig av de redan vunna resultaten. Likartade situationer torde enligt hovrätten knappast förekomma i fråga om mönster. Därtill kommer att den som önskar sätta i gång tillverkning av en mönstervara kan ha ett betydande intresse av att så snart som möjligt få reda på om mönstret faller inom skyddsområdet för något annat mönster för vilket registrering har sökts. Hovrätten anmärker vidare, att en sökande av mönsterregistrering enligt 36 § i förslaget kan — i motsats till vad som gäller nu — få ersättning för olovligt nyttjande redan under ansökningstiden. Med hänsyn till dessa förhållanden ifrågasätter hovrätten behovet av sekretesskydd för ansökningar om mönsterregistrering. Enligt hovrätten kan emellertid närgångna efterbildningar förekomma, som trots det föreslagna lagskyddet under ansökningstiden medför svårigheter för den som inte vill sätta i gång tillverkning och marknadsföring av en mönstervara omedelbart efter det att ansökningen om mönsterregistrering har gjorts. Och enligt utredningen har man från industrihåll uttryckt önskemål om sekretesskydd för mönster under ansökningstiden. Skälet att offentlighetsprincipen kan kringgås genom utnyttjande av konventionsprioritet talar enligt hovrätten också för att sekretesskydd införs i den svenska mönsterlagen. Hovrätten vill därför inte motsätta sig förslaget i denna del.

Förslaget avstyrks av *offentlighetskommittén*. Denna menar, att olägenheterna med hemlighållande inte blivit tillräckligt belysta i betänkandet. Kommittén anför vidare. Det är väl förståeligt om den som själv ger in en ansökan kan ha vissa önskemål om sekretess för sin ansökan. Men man måste också beakta de olägenheter som uppkommer för samtliga sökande av mönsterskydd och andra företagare genom att det över huvud taget existerar hemliga ansökningar och den försvagning av hela institutet som detta vållar. Tanken är att man skall ekonomiskt underlätta mönsterskapande och undanröja de risker som ligger i att den som lägger ner stora kostnader och mycket arbete på ett nytt mönster ser sig förbigången genom att konkurrenter utan större omgång kan kopiera hans mönster. Men detta lagens huvudsyfte motverkas genom att han inte med säkerhet kan veta, om det finns någon hemlig ansökan om mönsterskydd som har prioritet framför hans egen. En särskild aspekt på detta förhållande är att han under ärendets handläggning inte i full utsträckning har tillgång till den ansökan som anses utgöra hinder för bifall till hans egen. En rätt att få insyn i handlingarna, så länge dessa är hemliga hos registreringsmyndigheten, får han först då den tidigare ansökningen åberopas gentemot honom av sökanden (39 § första stycket). Kommittén framhåller vidare att en sekretessregel i hög grad skulle komplicera lagstiftningen, tynga administrationen av mönsterskyddsärendena och inbjuda till prioritetstvister. Olägenheterna förstärks, om man som utredningen föreslår i nyhetshänseende jämställer äldre ansökan om

patent eller varumärkesregistrering med äldre ansökan om mönsterregistrering.

Också när det gäller utformningen av utredningsförslaget i systematiskt hänseende och i fråga om sekretesskyddets förutsättningar och omfattning framför offentlighetskommittén principiella erinringar. Förslaget innebär, att sekretessfrågan behandlas i mönsterlagen och att det i sekretesslagen bara görs en hänvisning till de detaljerade föreskrifterna i mönsterlagen. Detta sätt att lösa frågan är enligt offentlighetskommittén inte riktigt. Principen för sekretesslagstiftningen är att undantag från offentlighetsprincipen skall tas upp i särskild lag, dvs. sekretesslagen, och vara noga angivna där. Att de nuvarande bestämmelserna om sekretess för patentansökningshandlingar i viss mån bryter sig ut ur systemet sammanhänger med att publiceringen av ansökningshandlingar ingår som ett centralt led i behandlingen av patentansökningsärenden. Det har därför tett sig praktiskt att ge sekretessregeln i 23 § sekretesslagen en större räckvidd än som har varit sakligt nödvändigt och att låta publiceringsförfarandet bilda undantag från sekretessbestämmelserna. Lösningen kan också försvaras med att sekretess för patenthandlingar kan vara av stor betydelse. När det gäller mönster är emellertid avsikten att handlingarna i överensstämmelse med grundlagens huvudprincip i stort sett skall vara offentliga och att sådana handlingar skall kunna hållas hemliga bara under begränsade förutsättningar. Det saknas då skäl att behandla frågan på annat sätt än grundlagen föreskriver, nämligen att inskränkningarna i offentligheten skall vara noga angivna i sekretesslagen. För att ansökningshandlingar skall hemlighållas fordras enligt utredningens förslag, att sökanden begär anstånd med kungörande. Denna konstruktion kan enligt offentlighetskommittén vålla missförstånd. Kommittén förordar att sekretessen blir beroende av att sökanden begär hemlighållande. — Enligt förslaget skall vidare sekretessen omfatta alla handlingarna i ärendet. Vad utredningen har anfört till stöd för sekretess motiverar enligt offentlighetskommittén inte att andra handlingar hålls hemliga än de som visar mönstret. Därmed avses då inte bara bild utan även t. ex. en beskrivning, med vars hjälp mönstret kan rekonstrueras. Kommittén förordar i enlighet med dessa synpunkter en sekretessbestämmelse av innebörd, att om sökanden i ärende om registrering av mönster har begärt att handling som visar mönstret skall hållas hemlig, handlingen inte får utan hans samtycke lämnas ut till annan i vidare mån än som följer av mönsterlagen. Från mönster-skyddssynpunkt torde enligt kommittén inte erfordras annat än en bestämmelse om att när ansökningen har kungjorts handlingarna i ärendet skall hållas tillgängliga för envar. — Innan erfarenhet har vunnits av lagens tillämpning kan det enligt kommittén inte antas vara behövt att också, på samma sätt som i PatL, införa en särskild maximering av sekretesstiden för att förhindra att denna utsträcks till följd av att ärendenas handläggning drar ut på tiden. Enligt kommitténs mening är det å andra sidan inte till-

fredsställande att handlingar till avskrivna och avslagna ansökningar skall kunna hållas hemliga utan tidsgräns. Praktiskt sett måste sekretessbehovet upphöra så småningom. Kommittén hänvisar till de överväganden inom kommittén som numera har föranlett kommittén att i sitt betänkande »Offentlighet och sekretess» (SOU 1966:60) föreslå en tidsgräns av tio år för sekretess i ärende om patent eller annat sådant rättsskydd. Sedan denna tid har löpt ut, skulle enligt kommittén även avskrivna och avslagna ansökningar i regel bli offentliga. En bestämmelse av angivet innehåll bör enligt kommittén redan nu införas som ett tredje stycke i 23 § sekretesslagen och alltså få tillämpning även på patenthandlingar. Undantag kan möjligen böra göras för företags- eller yrkeshemligheter.

Försvarets civilförvaltning berör frågan om behovet av militär sekretess. Om utredningens förslag upphöjs till lag, kan det enligt ämbetsverkets mening bli behövligt att sekretessbelägga mönster för alster av en uppfinning, som skall hållas hemlig med hänsyn till rikets försvar. Saknas sådan föreskrift, kan svårigheter uppstå att hemlighålla en uppfinning som inte får offentliggöras. Ämbetsverket anser att frågan bör utredas särskilt, om mönsterrätten skall gälla även krigsmateriel.

Patent- och registreringsverket tvivlar på riktigheten av utredningens prognos angående det väntade antalet ansökningar om mönsterregistrering efter den nya lagens ikraftträdande. Uträkningen bygger på så många osäkra faktorer att resultatet knappast kan anses ge någon vägledning. Verket framhåller bl. a., att inget av de i jämförelsematerialet ingående länderna torde ha ett registreringssystem med höga avgifter, klass-system, nyhetsförsäkran, nyhetsgranskning och invändningsförfarande. Hur dessa faktorer inverkar på tillströmningen av ärenden är det enligt verkets mening inte möjligt att bedöma på förhand. De kan antingen hejda eller stimulera tillströmningen. Som skäl för det senare antagandet anför verket, att även en mönsterregistrering med den av verket förordade begränsade nyhetsgranskningen torde ge bättre besked om mönstrets nyhetsvärde och bättre skydd än en registrering enligt de flesta utomlands använda systemen.

Förslaget att kostnaderna för registreringsförfarandet skall täckas av avgifter godtas eller lämnas utan erinran av samtliga remissinstanser. Förslaget biträds uttryckligen av bl. a. *statskontoret*, *SAF*, *Sveriges hantverks- och industriorganisation* samt *Sveriges industriförbund*. *Sveriges juristförbund* anser att taxan bör bestämmas enligt principen om full kostnadstäckning. Förbundet antar att avgifterna då kommer att uppgå till sådana belopp att endast seriösa skyddsanspråk görs gällande. *Svea hovrätt*, *NO*, *textilrådet*, *kommerskollegium* och *näringsfrihetsrådet* gör liknande uttalanden. *KIF* hoppas däremot att största möjliga hänsyn skall tas till formgivarnas önskemål att kostnaderna hålls nere så långt det är möjligt.

STEFO föreslår, att statsmakterna som en gärd av stöd och uppmuntran åt tecknarna, formgivarna och mönsterskaparna bestämmer att varje an-

sökan enligt mönsterlagen skall vara avgiftsfri om den inges av upphovsmannen själv.

Departementschefen. Som utredningen har föreslagit bör patent- och registreringsverket också framdeles vara registreringsmyndighet för mönsterrättsärenden.

Enligt utredningens förslag skall förfarandet liksom hittills ordnas enligt ett förprovningssystem, dvs. att registreringsmyndigheten skall företa nyhetsgranskning beträffande det mönster för vilket registrering söks. En annan ordning utgör anmälningssystemet, som tillämpas i många länder, bl. a. Danmark och Norge, och som innebär att registreringsansökningen underkastas endast en formell granskning före kungörandet. Utredningens förslag har tillstyrkts av flertalet remissinstanser, bland dem flertalet företrädare för mönsterskaparna och industrin. Några remissinstanser har dock förordat anmälningssystemet.

Valet mellan ett förprovningssystem och ett anmälningssystem måste träffas efter en avvägning mellan å ena sidan den större säkerhet för mönsterhavarna som en förprovning innebär och å andra sidan den större snabbhet i förfarandet och de kostnadsbesparingar som ett anmälningssystem för med sig. Av betydelse för detta val är hur ingående man vill göra den granskning som är förenad med förprovningssystemet. Utredningen har föreslagit, att granskningen skall omfatta registreringar och inneliggande registreringsansökningar i Sverige samt kungjorda ansökningar i Danmark, Finland och Norge. De remissinstanser som förordat anmälningssystemet har menat, att en sådan granskning blir av förhållandevis ringa värde, eftersom den inte kommer att omfatta utomnordiska mönster, men ändå ställer sig mycket tidsödande och kostnadskrävande. Bland de remissinstanser som i princip har godtagit ett förprovningssystem finns några som har förordat en mera omfattande granskning. Andra åter, bland dem patent- och registreringsverket, har förordat att granskningen begränsas till att omfatta endast i Sverige giltiga registreringar och inneliggande registreringsansökningar.

Som utredningen har framhållit är det inte tänkbart att föreskriva en fullständig nyhetsgranskning. En ordning med förprovningssystem kan inte medföra absoluta garantier för att ett mönster som vinner registrering verkligen är nytt. Men också ett system med en enligt rimliga grunder begränsad nyhetsgranskning torde bereda mönsterhavarna sådan trygghet i detta hänseende att det har påtagliga förtjänster. Tryggheten ökar, om man som utredningen har föreslagit kombinerar nyhetsgranskningen med ett invändningsförfarande. Genom ett sådant förfarande bereds utomstående tillfälle att genom ett enkelt skriftligt påpekande till registreringsmyndigheten göra anmärkning om föreliggande nyhetshinder. Förslaget har i den delen lämnats utan erinran av remissinstanserna. Av stor praktisk betydelse i detta sammanhang är också den publicering av registreringsansökningar som för-

utsätts äga rum i en av registreringsmyndigheten utgiven publikation och som medför att uppgifterna blir lätt tillgängliga för allmänheten.

Förprovningssystemet medför visserligen längre tidsutdräkt och större kostnader än anmälningssystemet. Med en förnuftig begränsning av granskningsmaterialet behöver dock olägenheterna inte bli besvärande. Utredningen räknar med att, om dess förslag i fråga om nyhetsgranskningens omfattning genomförs, granskningen skall vara avslutad inom en eller ett par månader efter det ansökningen har kommit in. En sådan ordning får anses fullt godtagbar. Ett granskningsarbete som kan slutföras på sådan tid torde inte heller bli alltför kostnadskrävande.

På grund av vad jag nu har anfört biträder jag utredningens förslag att registreringsförfarandet ordnas enligt förprovningssystemet.

De nordiska kommittéerna har enhälligt föreslagit, att nyhetsgranskningens omfattning inte regleras i själva lagen utan, med stöd av en fullmactsbestämmelse i lagen, regleras genom särskilda bestämmelser som för Sveriges del skall meddelas av Kungl. Maj:t. Vägande skäl kan anföras för en sådan ordning, och i likhet med remissinstanserna biträder jag detta förslag. Eftersom frågan om granskningens omfattning har en viss principiell betydelse och har berörts under remissbehandlingen, vill jag dock beröra frågan något närmare. I några remissyttranden har förordats, att vid nyhetsgranskningen också utomnordiska mönsterregistreringar och registreringsansökningar skall beaktas. En sådan utsträckt granskning skulle emellertid enligt mitt bedömande leda till ett avsevärt merarbete för granskningsmyndigheten och därmed sådan tidsutdräkt och sådana kostnadsökningar att motsvarande fördelar knappast står att vinna i form av ökad trygghet för mönsterhavarna. Jag är därför inte beredd att förorda en så omfattande granskning. Däremot kan det ifrågasättas att låta granskningen omfatta såväl kungjorda registreringsansökningar i våra nordiska grannländer som där giltiga registreringar. Även en sådan ordning torde emellertid medföra ett avsevärt ökat administrativt besvär för registreringsmyndigheten och en förlängning av handläggningstiderna samt en ökning av kostnaderna. Det kan därför vara anledning att i stället följa den mera begränsade granskning som patent- och registreringsverket har förordat och som innebär, att granskningsmaterialet skall bestå endast av giltiga registreringar och inkomna registreringsansökningar i Sverige. En sådan ordning ansluter nära till vad man brukar kalla intrångsgranskning (»infringement search»), som inskränker sig till en undersökning av om sökandens mönster kolliderar med en bestående mönsterrätt. Den överensstämmer också med den ordning man tänker sig i Danmark och Norge. Att i enlighet med mönsterskyddsutredningens förslag låta granskningsmaterialet omfatta även kungjorda ansökningar i våra nordiska grannländer torde visserligen innebära en obetydlig ökning av registreringsmyndighetens besvär och från den synpunkten borde inte betänkligheter möta mot utredningsförslaget i den delen.

På det nordiska planet finns emellertid anledning räkna med en systematisk bevakning från formgivarnas och industrins sida. Det föreslagna invändningsförfarandet torde därför ge tillräckliga garantier för att kungjorda ansökningar i de nordiska länderna faktiskt blir beaktade vid prövningen av nya ansökningar. Ett slutligt ställningstagande till frågan, om granskningen skall omfatta sådana ansökningar, bör därför kunna anstå till dess viss tids erfarenhet har vunnits av den nya lagstiftningen.

Att i Sverige gällande registreringar och inregistreringar skall beaktas är uppenbart. Däremot kan det vara tveksamt om även sådana mönsterregistreringar som har upphört skall beaktas. En granskning också av sådana registreringar torde dock inte nämnvärt öka belastningen på registreringsmyndigheten. Enligt min mening bör därför granskningen omfatta också registreringar som har upphört.

Utredningens uttalande, att registreringsmyndigheten inte ex officio skall beakta sådant material som ligger vid sidan om det föreskrivna granskningsmaterialet men som myndigheten ändå har sig bekant har föranlett kritik under remissbehandlingen. Jag är benägen att instämma i denna kritik och för egen del anför, att även sådant material som faktiskt är känt för registreringsmyndigheten bör beaktas vid nyhetsgranskningen även om det inte ingår i det föreskrivna granskningsmaterialet. Detta torde vara en naturlig följd av det absoluta nyhetskrav som förslaget uppställer enligt vad jag har anfört tidigare. En annan sak är att några efterforskningar i annat material än det föreskrivna inte bör ske. Det skulle fördröja och fördyra granskningen på ett sätt som inte är avsett.

I likhet med remissinstanserna biträder jag utredningens förslag, att förprovningssystemet kompletteras med ett kungörelse- och invändningsförfarande. Jag återkommer till detaljerna i denna del.

Utredningens förslag, att sökanden skall avge en skriftlig försäkran på heder och samvete, att mönstret såvitt han har sig bekant inte redan har blivit känt, har i allmänhet godtagits under remissbehandlingen. Viss kritik har anförts i fråga om möjligheterna att upprätthålla den därmed förenade straffsanktionen. Visserligen kan det ofta bli svårt att styrka, att oriktiga uppgifter i en försäkran har lämnats uppsåtligen eller av grov oaktsamhet, och möjligheterna att ingripa med straffpåföljd för osann eller vårdslös försäkran enligt 15 kap. 10 § brottsbalken kan därför väntas bli begränsade. En sådan försäkran får emellertid ändå anses bli ett värdefullt komplement till nyhetsgranskningen. Rent allmänt sett torde nämligen den föreslagna regeln verka återhållande på obetänksamma sökande och särskilt motverka att någon söker registrering för ett allmänt tillgängligt mönster som han har tillägnat sig t. ex. på en mäsas. Jag anser mig därför kunna godta utredningens förslag i denna del. Däremot är jag med hänsyn till de praktiska tillämpningssvårigheterna inte beredd att biträda ett under remissbe-

handlingen framfört förslag om att även mönsterskaparen skall avge en liknande försäkran, när annan är sökande.

Som en viktig nyhet föreslår utredningen möjlighet till viss tids s e k r e t e s s i mönsterregistreringsärenden. Enligt förslaget skall sålunda sökanden kunna begära anstånd med kungörandet av ansökningshandlingarna under en tid av högst sex månader, under vilken ansökningshandlingarna skall hållas hemliga. Förslaget har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av det stora flertalet remissinstanser. Det har därvid från industrihåll omvittnats, att regeln skulle fylla en viktig funktion. Offentlighetskommittén har emellertid avstyrkt förslaget under hänvisning till de olägenheter som ett sekretesskydd kan medföra för övriga sökande av mönsterskydd och andra företagare.

Mot varje ingrepp i grundsatsen om allmänna handlingars offentlighet talar starka principiella skäl. Mönsterskyddsutredningens förslag att införa visst sekretesskydd på mönsterområdet innebär emellertid inte någon nyhet inom immaterialrätten. Enligt PatL åtnjuter sålunda patentansökningar visst sekretesskydd. Den gällande mönsterlagen gör visserligen inte några inskränkningar i offentlighetsprincipen och som också Svea hovrätt har framhållit torde behovet av ett sekretesskydd allmänt sett vara mindre framträdande på mönsterområdet än på patentområdet. I samband med att mönsterskyddet utvidgas till att gälla för samtliga industrigrenar och till att omfatta även nyttomönster finns det dock enligt min mening goda skäl att överväga ett visst begränsat sekretesskydd också på mönsterrättens område. Ett viktigt skäl är att offentlighetsprincipen, som utredningen har påpekat, lätt kan kringgåas genom utnyttjande av reglerna om s. k. konventionsprioritet. Jag delar därför i princip utredningens uppfattning att ett visst sekretesskydd bör gälla också på mönsterområdet. Till frågan om förutsättningarna för och omfattningen av detta sekretesskydd skall jag strax återkomma. Jag vill emellertid först beröra en fråga av systematisk art, vilken har principiell betydelse.

Mönsterskyddsutredningen har förordat att bestämmelserna om sekretess tas upp i mönsterskyddslagen och att det på samma sätt som när det gäller sekretess i patentärenden i sekretesslagen bara tas in en hänvisning till mönsterskyddslagens bestämmelser. Offentlighetskommittén har riktat erinringar mot detta förslag. Eftersom utgångspunkten även enligt utredningens förslag är, att handlingarna i ärende angående ansökan om mönsterregistrering är offentliga och att sekretess skall medges bara under särskilda förutsättningar, saknas det enligt kommitténs mening skäl att behandla sekretessfrågan på annat sätt än grundlagen föreskriver, dvs. att inskränkningarna i offentligheten noga anges i sekretesslagen.

Grundläggande bestämmelser om inskränkning i allmänhetens rätt att utbekomma allmänna handlingar skall enligt uttrycklig föreskrift i tryckfrihetsförordningen tas upp i särskild lag. På de skäl offentlighetskommittén har anfört anser jag det bäst överensstämma med denna grundlagsföre-

skrift, att reglerna om hemlighållande av handling i ärende om registrering av mönster tas upp i sekretesslagen och att det i mönsterskyddslagen görs en hänvisning till dessa regler.

Med hänsyn till den omfattning mönsterskapandet har i våra dagar och till den snabba utvecklingstakten på området måste sekretesskyddet begränsas på ett rimligt sätt för att motverka de olägenheter för »nya» mönsterskapare och företagare som ett sekretesskydd otvivelaktigt medför. Utredningsförslaget tillgodoser dessa synpunkter på två sätt. För det första är det enligt förslaget en förutsättning för sekretesskydd att sökanden begär anstånd med kungörandet av ansökningsen. Utgångspunkten är således att handlingarna i ansökningsärendet är offentliga. I det avseendet skiljer sig förslaget från vad som gäller på patentområdet, där utgångspunkten är att handlingar i ärendet angående ansökan om patent är hemliga under viss tid, om inte sökanden begär att de skall offentliggöras. För det andra skall enligt utredningsförslaget sekretess kunna åtnjutas endast under en tid av sex månader, räknat från ansökningsdagen eller, i vissa fall, från den dag från vilken prioritet har begärts.

Offentlighetskommittén har kritiserat utredningens förslag även i denna del. Enligt kommitténs mening kan den föreslagna konstruktionen, att handlingarna skall hållas hemliga om sökanden begär anstånd med kungörandet, vålla missförstånd. Kommittén förordar därför att sekretessen görs beroende av att sökanden begär hemlighållande. Offentlighetskommittén hävdar ytterligare att vad som har anförts till stöd för sekretessreglerna inte motiverar att andra handlingar än sådana som visar mönstret hålls hemliga. Slutligen uttalar offentlighetskommittén, att innan erfarenhet har vunnits av den nya mönsterskyddslagens tillämpning, det inte är behövligt att införa en maximering av sekretesstiden. Från mönsterskyddssynpunkt behövs enligt kommittén bara en bestämmelse om att handlingarna i ärendet skall hållas tillgängliga för envar, när ansökningsen har kungjorts. Enligt kommittén är det emellertid inte tillfredsställande att handlingar till avskrivna och avslagna ansökningar skall kunna hållas hemliga utan tidsgräns. Under hänvisning till de överväganden inom kommittén som numera har lett till att kommittén i sitt betänkande Offentlighet och sekretess (SOU 1966:60) har föreslagit en tidsgräns av tio år för sekretess i ärende om patent eller annat sådant rättsskydd förordar kommittén att en regel härom redan nu tas upp i sekretesslagen.

Jag delar offentlighetskommitténs uppfattning att en förutsättning för hemlighållande av handling i ärende om registrering av mönster bör vara att sökanden framställer en uttrycklig begäran härom. I fråga om sekretessskyddets sakliga omfattning anser jag en vägledande synpunkt böra vara, att sekretesskydd medges bara i den utsträckning som behövs för att tillgodose sökandens intresse av att få viss tid på sig för att förbereda sin tillverkning av mönstervaran, innan mönstret görs tillgängligt för allmänheten.

Det är uppenbarligen tillräckligt att, som offentlighetskommittén har förordat, medge hemlighållande av sådan handling som visar mönstret. Något övertygande skäl att låta sekretesskyddet omfatta också andra ansökningshandlingar kan enligt min mening inte förebringas. De skäl som sålunda bör föranleda en begränsning av sekretesskyddets omfattning motiverar å andra sidan, att man på sätt som utredningen har föreslagit också inför en maximering av sekretesstiden. I PatL är den principiella utgångspunkten att handlingar i ärende rörande patentansökan är hemliga, om inte sökanden begär annat. PatL innehåller likväl en regel om att handlingarna skall offentliggöras senast arton månader efter ansöknings(prioritets-)dagen. Det skulle rimma illa med dessa bestämmelser att i mönsterskyddslagen, där utgångspunkten är att ansökningshandlingarna är offentliga, införa en ordning som medger att handling i ansökningsärende hålls hemlig under praktiskt taget obegränsad tid. Jag finner därför inte anledning att frångå mönsterskyddsutredningens förslag på denna punkt. Den sekretesstid av sex månader som utredningen har föreslagit finner jag lämplig.

Utredningsförslaget innebär, att om registreringsmyndigheten vid sekretessfristens utgång har beslutat avskryva eller avslå ansökningshandlingarna förblir hemliga, om inte sökanden begär återupptagning eller anför besvär. I den delen överensstämmer förslaget med vad som gäller enligt 22 § PatL. Frågan om att föreskriva en sådan yttersta tidsgräns av tio år för sekretesskyddet i hithörande fall som offentlighetskommittén har föreslagit bör enligt min mening övervägas i ett större sammanhang, närmast i samband med en framtida prövning av kommande förslag till ny sekretesslagstiftning. Jag är därför inte beredd att nu ta ställning till denna fråga.

Som jag tidigare har framhållit bör den nya mönsterskyddslagen i likhet med gällande lag omfatta även mönster för krigsmateriel. Det är inte uteslutet att behov kan uppkomma av särskilda sekretessregler i fråga om mönster för sådan materiel. Innan någon erfarenhet vunnits av den nya lagens tillämpning finns det dock knappast anledning att tillmötesgå det krav på utredning av denna fråga som har förts fram av Försvarets civilförvaltning.

Det är inte möjligt att f. n. bedöma riktigheten av utredningens prognos för det väntade antalet ansökningar om mönsterregistrering efter den nya lagens ikraftträdande. Den föreslagna lagstiftningen torde emellertid göra det nödvändigt att bygga ut registreringsmyndighetens organisation. Redan genomförda eller planerade rationaliseringar på varumärkesbyrån torde dock göra behovet av utökade personalresurser mindre än vad utredningen har förutsatt. Det finns emellertid inte anledning att gå närmare in på denna fråga nu. Den torde få anmälas senare av chefen för handelsdepartementet.

Utredningens förslag, att kostnaderna för registreringsförfarandet skall täckas av avgifter som fastställs av Kungl. Maj:t, har inte föranlett

erinringar vid remissbehandlingen. En sådan ordning kan, som också har framhållits i några remissyttranden, i sin mån bidra till att endast seriösa skyddsanspråk görs gällande. Jag ansluter mig därför till utredningens förslag. Däremot anser jag mig inte kunna biträda ett av en remissinstans framfört förslag om att mönsterskaparen själv befrias från avgift.

Mönsterrättens innehåll

Utnyttjandeformerna

Gällande rätt. Enligt 1 § ML består mönsterskyddet i en ensamrätt att begagna mönstret vid tillverkning till avsalu av alster tillhörande metallindustrin. Den som utan tillstånd av rättsinnehavaren begagnar mönstret på sätt som sägs i 1 § eller saluhåller eller för försäljning till Sverige inför metallvarualster, som har tillverkats efter sådant mönster, gör sig enligt 16 § skyldig till intrång i mönsterrätten. Det är således tre slags utnyttjanden som kommer i fråga, nämligen tillverkning, saluhållande och import av mönstervaran. Även beträffande tillverkning och import gäller villkoret, att förfarandet skall ha ägt rum i försäljningssyfte för att intrång skall föreligga.

Utredningen. Den ensamrätt till mönster som enligt utredningens förslag skall kunna förvärfvas genom registrering benämns i förslaget *mönster-rätt*. Detta uttryck ger enligt utredningen bättre ledning än det i ML begagnade uttrycket skydds rätt och stämmer överens med de vanligen förekommande benämningarna upphovsrätt, patenträtt, varumärkesrätt och namnrätt.

Utredningen förordar, att ensamrättens innehåll beskrivs särskilt för sig i en materiell regel och att föreskrifter om intrångspåföljder meddelas särskilt för sig. Liksom enligt gällande rätt begränsas mönsterrätten enligt förslaget till att omfatta vissa angivna *utnyttjandeformer*. Utredningen anser det inte böra komma i fråga att generellt förbehålla mönstrehavaren allt yrkesmässigt utnyttjande av ett skyddat mönster eller av mönstervaran. Så sker visserligen i fråga om patent, men förhållandena är enligt utredningen uppenbart olika på de båda områdena. De nordiska mönsterkommittéerna har enats om att de otillåtna utnyttjandeformerna bör begränsas till att avse dels tillverkning, saluhållande och import, dels utbudande till försäljning, överlåtande och uthyrande. Därmed har bl.a. användandet av en mönstervara lämnats utanför det skyddade området.

Utredningen framhåller att inte allt slags tillverkning, saluhållande etc. av varor som har framställts med mönstret som förebild bör innefattas i mönsterrätten. Mönstrehavaren behöver bara kunna beivra sådant olovligt utnyttjande som är av ekonomisk betydelse för honom. Utnyttjande som inte sker yrkesmässigt utan endast för att tillgodose ett personligt behov

har i regel inte någon sådan betydelse för honom. Ett olovligt utnyttjande måste alltså äga rum yrkesmässigt för att ensamrätten skall anses kränkt. Kravet på yrkesmässig verksamhet har enligt utredningen samma innehåll som inom patenträtten.

Varutillverkning med det skyddade mönstret som förebild är enligt utredningen ett typfall av mönsterintrång. Därmed bör jämnställas tillverkning efter en förebild som någon har frambringat självständigt och oberoende av det skyddade mönstret men som det oaktat inte väsentligen skiljer sig från detta. Detta överensstämmer med regleringen inom patenträtten men skiljer sig från förhållandena inom upphovsrätten. Utredningens standpunkt står i samklang med kravet på nyhet i objektiv mening och medför att mönsterhavaren i ett intrångsmål inte behöver bevisa att motparten har utnyttjat hans mönster som förebild.

Den svenska mönsterlagen kan inte sträcka sina verkningar till utnyttjanden som äger rum utanför landets gränser. Varutillverkning med ett i Sverige skyddat mönster som förebild kan således äga rum utomlands utan att mönsterhavaren kan ingripa med stöd av sin svenska mönsterrätt. Hans skyddsbehov tillgodoses här genom att i m p o r t behandlas som ett otillåtet sätt att utnyttja mönstret. Om någon importerar en utomlands tillverkad mönstervara för att använda den i sin rörelse, måste enligt utredningens mening importen anses ha ägt rum i yrkesutövning och således innefatta en kränkning av mönsterrätten. Det är därvid utan betydelse om tillverkningen utomlands har ägt rum med eller utan den svenske mönsterhavarens lov. Ensamt avgörande bör vara om tillstånd till importen föreligger.

Utredningen finner emellertid att vissa speciella importsituationer måste uppmärksammas särskilt. Gemensamt för dessa situationer är enligt utredningen, att det föreligger en mönsterregistrering i Sverige, att mönstervaran tillverkas utomlands samt att varan yrkesmässigt importeras till Sverige. I ett första fall tänkes, att mönsterhavaren i Sverige (som kan vara svensk eller utlänning) också är den som tillverkar varan utomlands samt att en utomstående företagare i Sverige köper varan i utlandet, sedan tillverkaren där fört ut den på marknaden, och importerar varan hit. Fallet kan varieras så att den utomstående företagaren köper varan direkt av tillverkaren utomlands och genomför importen. Ett annat fall är, att mönsterhavaren i Sverige är den utländske tillverkarens generalagent och hans rättsinnehavare med avseende på mönstret samt att — även i detta fall — en utomstående företagare här i landet importerar mönstervaran sedan denna förts ut på marknaden utomlands av tillverkaren. Detta fall kan också varieras så att företagaren importerar varan direkt från tillverkaren — fastän detta är en föga sannolik situation, när ett agenturförhållande föreligger. Frågan är nu, om importen i de tänkta fallen bör omfattas av mönsterrätten eller ej. Motsvarande spörsmål har väckt uppmärksamhet både i rättstillämpning och lagstiftning inom patenträtten,

varumärkesrätten och upphovsrätten. En i viss mån nyanserad ställning togs av departementschefen och första lagutskottet vid behandlingen av förslaget till varumärkeslag. Utredningen vill i anslutning därtill förorda en rättstillämpning som tillgodoser de olika intressen som kan göra sig gällande i skilda situationer. Beträffande det här först valda fallet synes importen enligt utredningen inte böra anses som en mönsterrättskränkning; varan har redan av *mönsterhavaren* förts ut på marknaden — låt vara utomlands — och därmed skulle med en annan terminologi hans mönsterrätt såvitt angår dessa varuexemplar kunna sägas vara konsumerad. Det andra fallet synes enligt utredningen böra bedömas på samma sätt för den händelse den svenske generalagenten/mönsterhavaren, såsom i exemplet förutsattes, härleder sin rätt till mönstret från den utländske tillverkaren och uppträder endast såsom ett ombud för denne. Rättsinnehavaren i Sverige bör således inte rimligen äga bättre rätt med avseende på varor som hans fångesman och huvudman har marknadsfört än vad denne själv äger eller såsom mönsterhavare här i landet skulle kunna äga. Vid bedömandet av dessa exempel har utredningen inte fäst någon vikt vid om förfarandena står i överensstämmelse med konkurrensbegränsningslagstiftningens syften utan har sökt hålla sig till ett rent mönsterrättsligt betraktelsesätt.

Utredningen behandlar därefter försäljningsledet och framhåller att sådana förberedande åtgärder som utbudande till försäljning och saluhållande av mönstervaran bör omfattas av mönsterskyddet. Allt överlåtande av varan, vare sig det sker genom försäljning eller på annat sätt, bör i princip också omfattas av mönsterhavarens rätt. Mönsterrätten skall dock inte kunna åberopas gentemot åtgärder med varor som mönsterhavaren själv har tillverkat och marknadsfört eller som har förts ut på marknaden med hans tillstånd, s.k. konsumtion. Utredningen jämför utthyrande av mönstervara med överlåtande. Det har nämligen uppgetts, att vissa slags varor i betydande utsträckning ställs till disposition genom uthyrning. Detta är enligt utredningen vanligt inom kontorsmaskinbranschen, i fråga om lantbruksmaskiner och när det gäller viss servisutrustning, vissa textilier, bilar m.m.

Avslutningsvis diskuterar utredningen, om det finns behov att under mönsterrätten inrymma avbildande av mönster och mönstervaror samt spridande av sådana avbildningar. Frågan besvaras nekande under hänvisning främst till att man här har avlägsnat sig alltför långt från det centrala intresset att skydda mönstrets användande som förebild vid varutillverkning. Inte heller anser utredningen behov föreligga av regler som hindrar framställning och spridande av s.k. mönsterböcker.

I detta sammanhang berör utredningen också frågan, om mönsterskaparens ideella intressen (»droit moral») bör skyddas inom mönsterrätten. Också på denna punkt intar utredningen en avvisande hållning och hävdar,

att formgivarnas intressen i detta hänseende bör tillvaratas genom överenskommelser mellan formgivare och fabrikanter.

Remissyttrandena. Den föreslagna begränsningen av ensamrätten till vissa närmare angivna utnyttjandeformer godtas eller lämnas utan erinran av remissinstanserna. Utredningens förslag, att ensamrätten skall avse endast sådant utnyttjande som sker yrkesmässigt, har också vunnit remissinstansernas gillande.

Beträffande de särskilda utnyttjandeformerna noterar *KIF*, att förbudet mot import till Sverige av varor, som inte väsentligen skiljer sig från här i landet registrerat mönster, är av stor vikt för föreningens medlemmar. Föreningen uttalar att den möjlighet som tidigare har funnits till kopiering och produktion i utlandet för export hit har varit en nagel i ögat på svenska formgivare.

Näringsfrihetsrådet betonar den betydelse för en effektiv konkurrens som det har att de speciella importsituationer som utredningen har berört inte anses innebära mönsterrättskränkning utan att de behandlas så som utredningen har föreslagit. Rådet förutsätter, att import blir tillåten inte bara när mönsterhavaren i Sverige är den som tillverkar varan utomlands eller är tillverkarens generalagent utan även när varan utomlands tillverkas av annan än mönsterhavaren enligt licens av denne. Detta synes överensstämma med principen, att mönsterrätten inte skall kunna åberopas gentemot fortsatta åtgärder med varor som mönsterhavaren själv har tillverkat och marknadsfört eller som har förts ut på marknaden med hans tillstånd. Samma uppfattning hävdas av *kommerskollegium* och *NO*, vilken särskilt understryker det praktiska sambandet mellan den omfattning i territoriellt hänseende som ges mönsterrätten och varumärkesrätten. Den senare rättighetens territoriella omfattning var föremål för närmare överväganden vid varumärkeslagens tillkomst. *NO* anser det angeläget att mönsterrätten inte får ett vidare territoriellt skydd, eftersom man i så fall skulle kunna kringgå föreliggande möjligheter till import av utomlands lagligen märkta varor genom att förse dessa med ett rättsligt skyddat mönster. Även *Sveriges grossistförbund* gillar utredningens bedömning av de speciella importfallen.

Flera remissinstanser riktar emellertid skarp kritik mot utredningens uttalanden i denna del och hävdar att mönsterrätten — i likhet med patenträtten — bör omfatta all import. Uttalanden i denna riktning görs av bl.a. *Skånes handelskammare* och *handelskammaren i Gefle*. *Sveriges advokatsamfund* kritiserar utredningens uttalande, att marknadsföring i utlandet i vissa fall skall leda till att mönsterrätten i fråga om dessa varuexemplar kan sägas vara konsumerad även i Sverige. Om denna uppfattning är riktig, skulle möjlighet inte föreligga för den som är innehavare av mönsterrätt både i ett främmande land och i Sverige att upplåta en ensamrätt endast

för Sverige. Enligt samfundets mening föreligger det emellertid ett påtagligt behov av en sådan möjlighet. I regel brukar marknadsföringen ske genom att ensamrätt lämnas till en generalagent eller ensamförsäljare, som måste lägga ner avsevärda kostnader för reklam, lagerhållning, service, garanti m.m. En sådan marknadsförare är i regel i behov av mönsterskydd. Lagstiftaren bör beakta vikten av att man beträffande mönsterrätt — liksom beträffande patenträtt — kan upplåta territoriellt begränsade licenser, varvid skydd skall kunna erhållas mot import av sådana varor som omfattas av mönsterskyddet.

I samma riktning uttalar sig *SAF, Sveriges hantverks- och industriorganisation* samt *Sveriges industriförbund*. Dessa organisationer erinrar om att utredningens förslag anknyter till vad som på en del håll har ansetts gälla inom varumärkesrätten. Patenträtten däremot anses allmänt vara exklusiv inom det område där skyddet beviljats, och import av en patenterad produkt från ett skyddsområde till ett annat kan med hänsyn till patenträttens territoriella begränsning inte ske utan samtycke av rättsinnehavaren i det senare området. Enligt organisationernas mening har mönsterrätten väsentligt närmare anknytning till patenträtten än till varumärkesrätten. Utredningen synes vara av samma uppfattning, när den framhåller att det synes »naturligt att betrakta mönsterrätten på samma sätt som patenträtten, eftersom de båda skyddsformernas ensamrättskaraktär är tämligen överensstämmande» (betänkandet s. 62). Organisationerna kan inte finna att den av utredningen föreslagna lösningen kan grundas på ett mönsterrättsligt betraktelsesätt utan finner det tvärtom uppenbart att utredningen — fastän den hävdar motsatsen — har påverkats av konkurrensbegränsningsrättsliga synpunkter. Sedan man har intagit ståndpunkten att det är rimligt och utvecklingsfrämjande att samhället tillerkänner skaparen av ett mönster en ensamrätt till detta, är det enligt organisationernas mening principiellt felaktigt att samtidigt urholka denna ensamrätt genom att begränsa importskyddet. Principen om ett obegränsat importskydd synes dessutom vara allmänt vedertagen i flertalet av de länder som har mönsterlagstiftning. En mönsterhavare i Sverige skulle enligt förslaget komma i ett sämre läge i detta avseende än mönsterhavare i andra länder. De senare behöver inte finna sig i fri import av mönsterskyddade produkter, som de har fört ut på marknaden i andra länder. Om i utlandet tillverkade mönsterskyddade produkter fritt kan importeras hit utan hinder av svensk mönsterrätt, torde en svensk licenstagare till mönstret inte ha något nämnvärt intresse av att erlægga licensavgifter och investera i tillverkning av produkten ifråga. Ett svenskt företag torde vidare knappast vara intresserat av att upplåta tillverkningsrätt för mönsterskyddade produkter till utländska företag, om risk föreligger för att de utomlands tillverkade produkterna kan föras in i Sverige och konkurrera med företagets egna produkter. Särskilt uppenbara blir olägenheterna härav, om de utländska produkterna är av sämre kvalitet.

Det är vanligt att en produkt utförs i olika kvaliteter för olika marknader men efter samma mönster. För det fall att tillverkning utomlands av en svensk produkt har skett genom tvångslicens till ett mönster eller genom frivillig licens under hot om tvångslicens, ter sig enligt dessa remissinstanser utredningens förslag än mer stötande. Förslaget kan enligt organisationerna leda till allvarliga olägenheter för svenska mönsterhavare och licenstagare och kan komma att i hög grad begränsa möjligheterna att träffa licensavtal om tillverkning av mönsterskyddade produkter. En sådan utveckling är inte i företagets eller det allmännas intresse.

Liknande synpunkter framförs av *Svenska industriens patentingenjörers förening* och av *en ledamot av näringsfrihetsrådet*. *Sveriges allmänna exportförening* framhåller att utredningens ståndpunkt får en olämplig exporthindrande verkan. Föreningen anför vidare, att mönsterrättens territoriella begränsning visserligen kan komma att brytas genom tillkomsten av större marknader av typen EEC men anser att innan ett sådant läge blir aktuellt extra-territoriella händelser inte bör få påverka den svenska mönsterrättens innehåll.

Vad utredningen har uttalat om övriga utnyttjandeformer godtas eller lämnas utan erinran av remissinstanserna. *Hovrätten för Västra Sverige* framhåller emellertid att yrkesmässig utlåning av mönstervara inte är förbjuden enligt förslaget. Detta kan enligt hovrätten få praktisk betydelse exempelvis när någon som ett led i en affärstransaktion upplåter rätten att använda varan till annan person utan att vederlag utgår för just denna prestation. I upphovsrättslagen och förslaget till patentlag — vilka bara exemplifierar förbjudna förfaranden — nämns däremot utbudande till utlåning vid sidan av utbudande till uthyrning (2 § UhL samt numera 3 § PatL). Utredningens förslag kan enligt hovrätten medföra risk för att bestämmelserna om mönsterskydd kringgås. I så fall bör all yrkesmässig upplåtelse av mönstervara uttryckligen förbjudas.

Departementschefen. I likhet med remissinstanserna anser jag det av utredningen föreslagna uttrycket *mönsterrätt* vara en lämplig beteckning på den skydds rätt som registrering av mönster medför.

Utredningen har föreslagit, att ensamrätten till ett registrerat mönster inte skall omfatta alla tänkbara former av utnyttjande av mönstret utan att i lagen bör, liksom i gällande lag, uttömmande anges de former av utnyttjande som skall förbehållas mönsterhavaren. Remissinstanserna har allmänt anslutit sig till denna ståndpunkt. Också jag delar utredningens uppfattning på denna punkt. Utredningen intar vidare den principiella ståndpunkten att mönsterrätten — till skillnad från vad som gäller f.n. — bör bereda skydd bara mot sådant olovligt utnyttjande av mönstret som sker yrkesmässigt. Även i den delen biträder jag i likhet med remissinstanserna utredningens förslag.

I frågan vilka utnyttjandeformer som bör omfattas av mönsterskyddet innebär utredningens förslag en utvidgning av skyddsomfånget i förhållande till vad som gäller f.n. Mönsterrätten föreslås nämligen bereda skydd inte bara mot tillverkning av mönsterskyddade varor och mot saluhållande och import av varor, som har framställts utan mönsterhavarens tillstånd och som inte väsentligen skiljer sig från mönstret, utan också mot utbudande, försäljning, överlåtelse — på annat sätt än genom försäljning — och uthyrning av sådana varor. Under remissbehandlingen har inte riktats några principiella erinringar mot denna utvidgning. Jag vill också biträda förslaget i denna del. I detta sammanhang bör särskilt understrykas betydelsen av att till skillnad från vad som gäller inom patenträtten ett faktiskt användande av en mönsterskyddad vara inte kommer att omfattas av mönsterrätten, vare sig det sker i en rörelse eller det sker på annat yrkesmässigt sätt. En motsatt ståndpunkt skulle uppenbarligen innebära att skyddet sträcktes alldeles för långt och att ett stort antal näringsutöware belastades med en betungande undersökningsplikt som i många fall skulle vara praktiskt omöjlig att fullgöra.

En remissinstans har ifrågasatt om inte också yrkesmässig utlåning bör omfattas av mönsterskyddet. Alldeles bortsett från att den praktiska betydelsen av en sådan utvidgning av skyddet med säkerhet skulle bli mycket ringa — utlåning innebär vederlagsfri upplåtelse och torde kunna tänkas förekomma bara i välgörande syfte eller i allmän verksamhet — synes det principiellt riktiga vara att under ensamrätten inrymma bara sådant utnyttjande av mönstret som kan vara av ekonomisk betydelse för mönsterhavaren. Dennes ekonomiska intressen torde i utlåningsfallen bli fullt ut tillgodosedda genom bestämmelserna om skydd mot olovlig tillverkning och import. Risken för att mönsterskyddsbestämmelserna skall kringgås genom att en mönstervara som ett led i en större affärstransaktion upplåts till annan utan särskilt vederlag torde vara ringa, eftersom man vid bedömande av om det verkligen är fråga om vederlagsfri upplåtelse måste ta hela den föreliggande situationen i betraktande och en sådan bedömning ofta torde leda till att upplåtelsen anses som uthyrning.

En svensk mönsterskyddslag kan inte sträcka sina verkningar utanför svenskt territorium. En i Sverige mönsterskyddad vara kan alltså obehindrat tillverkas utomlands. Mönsterhavarens intressen tillgodoses här genom att import till Sverige får ske bara med hans tillstånd. Utredningen anser emellertid att undantag bör göras för vissa speciella importsituationer. Om den svenske mönsterhavaren själv tillverkar varan utomlands eller är generalagent för den utländske tillverkaren, bör tredje man enligt utredningen fritt få införa en här mönsterskyddad vara som han har förvärvat på den utländska marknaden eller som han har köpt utomlands av tillverkaren för import till Sverige.

Vid remissbehandlingen har denna fråga varit omstridd. Några remissinstanser har tillstyrkt utredningens förslag under hänvisning till dess betydelse för en effektiv konkurrens och har hänvisat till att likartade regler anses gälla inom varumärkesrätten. Dessa remissorgan vill att undantag skall gälla också när varan har tillverkats utomlands enligt licens av den svenske mönsterhavaren. Flera remissinstanser, däribland näringslivets organisationer, har emellertid riktat skarp kritik mot utredningens förslag och har hävdat att mönsterrätten liksom patenträtten bör omfatta all import. De har anfört bl.a. att den föreslagna regleringen skulle göra det omöjligt för den som har mönsterrätt såväl i Sverige som i utlandet att upplåta ensamrätt till mönstret enbart för Sverige. Förslaget skulle även få exporthindrande verkan genom att en svensk mönsterhavare kan bli ovillig att upplåta tillverkningsrätt till utländska företag, om han riskerar att de utomlands tillverkade varorna utan hinder av mönsterrätten kan införas till Sverige.

Denna fråga om s.k. parallellimport synes vara av betydelse framför allt inom varumärkesrätten. Inom patenträtten däremot har behov av motsvarande inskränkningar i ensamrätten inte gjort sig gällande. Där upprätthålls principen om ensamrättens territoriella exklusivitet utan undantag. Detta har hitintills inte visat sig medföra några nämnvärda nackdelar. Det finns enligt min mening ingen anledning att införa en avvikande reglering inom mönsterrätten. Om man i likhet med utredningen vill anlägga ett rent mönsterrättsligt betraktelsesätt, synes detta snarast leda till ett resultat motsatt det som utredningen har kommit till. Undantag av den art som utredningen har föreslagit skulle utgöra ett allvarligt ingrepp i mönsterrätten och skulle avsevärt minska dess värde. I det avseendet delar jag de kritiska synpunkter som har förts fram under remissbehandlingen. Från konkurrensbegränsningssynpunkt synes det närmast finnas än mindre skäl på mönsterområdet än på patentområdet att avvika från principen om skyddsrettens territoriella exklusivitet. Jag hänvisar i den delen till vad jag har anfört i det föregående om risken för konkurrensbegränsande verkningar av ett utvidgat mönsterskydd.

Jag vill således förorda, att mönsterrätten får bereda skydd mot alla former av yrkesmässig import av mönstervaror som sker utan mönsterhavarens tillstånd. Detta får viss betydelse när det gäller att bedöma förutsättningarna för sådan konsumtion av mönsterrätten som anses inträda, när en mönstervara med mönsterhavarens samtycke har förts ut på marknaden, och som innebär att mönsterhavaren inte kan åberopa ensamrätten beträffande senare utnyttjanden av samma vara. I enlighet med vad jag nu har anfört om mönsterrättens territoriella exklusivitet äger sådan konsumtion rum endast inom det land där varan har förts ut på marknaden. Import till annat land, där varan är mönsterskyddad, och annat utnyttjande av varan i det landet kan däremot ske endast med tillstånd av den som innehar

mönsterrätten där. Om en mönsterhavare har ensamrätt inte bara i Sverige utan också i ett annat land och någon där har inköpt mönsterskyddade varor, som lovligen har förts ut på marknaden, kan således konsumtion inte åberopas när det gäller utnyttjande av varan i Sverige. Det innebär mönsterintrång att föra in varorna här i landet utan tillstånd.

Vad utredningen har anfört i fråga om övriga utnyttjandeformer har inte föranlett några erinringar under remissbehandlingen, och jag kan i allt väsentligt ansluta mig till dessa uttalanden. Jag vill emellertid särskilt framhålla att varje led i en mönstervaras exploatering skall bedömas självständigt i mönsterrättsligt avseende. Bortsett från vad som gäller om s.k. konsumtion är sålunda frågan om ett visst led omfattas av ensamrätten i princip oberoende av vad som i detta hänseende gäller om ett annat led. Tillverkning eller import omfattas alltså av ensamrätten även om de tillverkade eller importerade varorna t.ex. skall säljas först efter skyddstidens utgång och försäljningen således bli fri.

Skyddets omfattning

Utredningen. Om ett klassificeringssystem begagnas vid mönsterregistreringen, ligger det enligt utredningen nära till hands att man låter skyddet begränsas till varuslagen inom den klass mönstret kommer att tillhöra. Det kan sägas vara av vikt för industrin att veta vad man får tillverka utan hinder av mönsterrätten. Fabrikanterna bör fördenskull i princip inte behöva undersöka registreringar i andra klasser än dem som det egna tillverkningssortimentet tillhör. Vid de nordiska mönsterkommittéernas överläggningar har man visserligen funnit det önskvärt att införa en begränsning av skyddets verkan. Man har emellertid enats om att det lämpligaste är att den åsyftade begränsningen får följa vad registreringssökanden själv uppger i ansökningen om den vara som han avser med mönstret. Den registreringsklass till vilken mönstret hänförs skall sålunda enligt förslaget inte få någon omedelbar betydelse för skyddsverkningarna. Utslagsgivande blir i stället registreringssökandens egen varuuppgift. Bl.a. för att inte begränsningen av skyddet skall bli snävare än vad som påkallas av hänsyn till allmänheten, måste varuuppgiften rimligen få gälla även för näraliggande varuslag, dvs. för »likartade varor». Härigenom undviks även att varuuppgiften behöver göras alltför omfattande till sitt innehåll.

I fråga om det registrerade mönstrets sk y d s o m f å n g har man inom de nordiska kommittéerna enats om att använda samma normer som föreslås gälla för skillnadskravet som skyddsförutsättning. I lagtext kommer detta till uttryck så, att mönsterrätten innefattar yrkesmässigt utnyttjande av mönstret genom tillverkning m.m. av varor, som inte väsentligen skiljer sig från det registrerade mönstret. För att markera att likhetskravet är

avsett att överensstämma med det skillnadskrav som föreslås som en förutsättning för registrering, har samma grundbestämning använts, nämligen »väsentlig skillnad». I fråga om det närmare innehållet i denna bestämning hänvisar utredningen till sin behandling av skillnadskravet.

Den angivna bestämningen av likhetskravet medför enligt utredningen att man praktiskt taget slipper alla fall av mönsterrättsliga s.k. beroendeförhållanden, dvs. fall där skillnadskravet har uppfyllts och mönsterrätt alltså kan förvärfvas men mönstret inte utan särskilt tillstånd får utnyttjas därför att det faller inom skyddsomfånget för annans mönsterrätt. Detta resultat skulle kunna inträffa, om likhetskravet är mindre omfattande än skillnadskravet. Beroendeförhållanden kan visserligen uppstå både i fråga om patent och inom upphovsrätten. På mönsterområdet gäller emellertid inte i samma mån något krav på en kvalificerad skapande insats och utredningen anser det inte behövt att ge rum för beroendeförhållanden utan finner det tvärtom vara fördelaktigt att skyddsomfånget ges en omfattning som motsvarar skillnadskravet.

Endast i ett avseende har utredningen funnit det nödvändigt att låta ett beroendeförhållande uppkomma. Det gäller de fall då ett registrerat mönster i sin helhet har tagits upp i ett mönster som söks registrerat. Det kan härvid föreligga väsentlig skillnad mellan mönstren vid den totaljämförelse som skall göras för tillämpning av skillnadskravet, och denna skyddsförutsättning skulle alltså vara uppfylld. Trots detta bör mönsterrätten enligt utredningen omfatta de fall då ett mönster har utnyttjats på det sättet att det i sin helhet ingår i ett nytt mönster. I fall av komplexa, dvs. sammansatta, mönster kan följaktligen ett avhängighetsförhållande inte undvikas. För att göra detta så litet besvärande som möjligt föreslår emellertid utredningen att mönster som innehåller ett mönster som redan är registrerat för annan inte får registreras, utan att innehavaren av det registrerade mönstret ger sitt tillstånd. Förhållandet bör således bli reglerat redan på registreringsstadiet. Därigenom minskar de olägenheter som annars skulle uppkomma.

Remissyttrandena. Den föreslagna begränsningen av skyddets verkan med avseende på olika varuslag godtas i allmänhet av remissinstanserna. *Svenska patentombudsföreningen* delar utredningens uppfattning att klassificeringen av en mönsterskyddsansökan inte skall ha någon omedelbar betydelse för skyddets omfattning och att den viktigaste bedömningsgrunden i stället bör vara sökandens varuuppgift. Även *patent- och registreringsverket* anser den föreslagna avgränsningen rimlig. Ämbetsverket anser det emellertid önskvärt med ett uttalande om att registreringsmyndighetens granskning i huvudsak får begränsas till att avse den registreringsklass till vilken mönstret hänförs. Om sökanden vill att granskningen eller skyddet skall avse också annan klass, bör han alltså ange till vilka klasser han anser att

varan kan hänföras samt erlægga den högre avgift en sådan utvidgning medför. Detta gäller i särskilt hög grad ornament men kan få betydelse också för andra mönster. KIF kan däremot inte ansluta sig till utredningens ståndpunkt, att sökanden vid registrering skall lämna uppgift om de varugrupper för vilka han söker skydd. Formgivarens kunskap om för vilka varuslag ett ornament i och för sig skulle passa kan av naturliga skäl vara begränsad. Han kan alltså lätt råka ut för att någon under åberopande av registreringsansökningens innehåll använder ornamentet för en vara om vars existens formgivaren vid ansökningen var okunnig men som han självklart skulle ha tagit med i ansökningen om han känt till den. Även *Konstindustriskolan i Göteborg* anser det väsentligt att ett mönster kan skyddas totalt. *Överåklagaren i Göteborgs åklagardistrikt* anser att ökad klarhet och precisering vinnas om begreppet »likartade varor» anknyts till någon form av s.k. klasslista.

Beträffande skyddsomfånget har utredningens uppfattning, att det bör råda korrespondens mellan skillnadskravet och likhetskravet, vunnit uttryckligt gillande av bl.a. *Svenska patentombudsföreningen* och *patent- och registreringsverket* samt i övrigt lämnats utan erinran av flertalet remissinstanser. *Näringsfrihetsrådet* framhåller emellertid, att det registrerade mönstret inte i rättstillämpningen får ges så stort skyddsomfång, att den bakomligande tekniska idén faktiskt kan komma att skyddas. En varuutformning bör vidare enligt rådets mening falla utanför mönsterskyddet, så snart den någorlunda tydligt skiljer sig från det registrerade mönstret. Mot utredningens förslag uttalar sig endast NO, som önskar att likhetskravet modifieras, förslagsvis genom att väsentlighetsrekvisitet utgår.

Vad utredningen uttalat om s.k. mönsterrättsliga beroendeförhållanden har inte föranlett erinringar under remissbehandlingen. Med de lösningar utredningen har föreslagit uppnår man enligt *patent- och registreringsverket* den fördelen att beroendeförhållanden blir reglerade redan på registreringsstadiet.

Försvarets civilförvaltning erinrar om att handlingar som upprättats hos sådan myndighet som avses i 2 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen enligt 9 § upphovsrättslagen inte är föremål för upphovsrätt. Denna undantagsregel torde gälla även ritningar. I analogi härmed föreslår verket att det i en ny lag om mönster tas in en bestämmelse av innehåll att mönster som frambragts hos myndighet som avses i 2 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen inte skall vara föremål för mönsterrätt.

Departementschefen. Med den begränsning av tillämpningsområdet för den nu gällande mönsterlagen som följer av att skydd kan beredas bara för alster inom metallindustrin föreligger inte något behov att ytterligare inskränka mönsterskyddets verkningar till att omfatta bara vissa bestämda varuslag. Ett registrerat mönster ger således f.n. ett totalt

skydd mot efterbildningar inom hela metallindustrins område. Läget blir emellertid ett annat när man, som nu föreslås, utvidgar mönsterskyddet till att gälla inom samtliga industrigrenar. Jag är i princip ense med utredningen om att skyddet enligt den nya lagen bör gälla endast i fråga om vissa från början bestämda varuslag. Att som ett par remissinstanser har förordat låta skyddet bli totalt och gälla alla tänkbara varuslag skulle enligt min mening föra för långt. Ett sådant system skulle nämligen kunna få inte obetydliga konkurrensbegränsande verkningar, samtidigt som det skulle innebära att man sträckte mönsterskyddet betydligt längre än som betingas av önskemålet att stimulera till nyskapande på mönsterområdet och bereda mönsterhavarna ett rimligt mått av trygghet och säkerhet.

En sådan avgränsning av skyddsomfånget som det här gäller kan åstadkommas på olika sätt. Som utredningen har framhållit kan det ligga nära till hands att utnyttja ett klassificeringssystem och låta skyddet omfatta endast varor inom den klass som mönstret kommer att tillhöra. Ett sådant system skulle visserligen underlätta för formgivare och fabrikanter att göra sig underrättade om huruvida en registrering föreligger som hindrar dem att utnyttja ett visst mönster för en bestämd vara eller grupp av varor. Å andra sidan skulle metoden sannolikt ofta leda till en sakligt olämplig avgränsning av skyddsomfånget. Av praktiska skäl måste klassindelningen bli i viss mån schematisk och antalet klasser begränsat. Att låta skyddsomfånget följa klassindelningen kan därför lätt leda till att skyddet sträcks längre än som är sakligt motiverat och t.o.m. kanske längre än sökanden egentligen avsett. Omvänt kan det tänkas att sökandens bristande förtrogethet med klassificeringssystemet medför att ett mönster klassas på sådant sätt att vissa varor i direkt strid med sökandens intentioner faller utanför skyddsområdet enbart på den grund att de formellt tillhör en annan klass.

Den principiellt riktigaste metoden, som också torde vara bäst ägnad att leda till materiellt tillfredsställande resultat i de enskilda fallen, synes vara att det läggs i sökandens hand att bestämma vilka varuslag han vill att skyddet skall omfatta. Detta är också utredningens ståndpunkt, vilken har vunnit gillande av flertalet remissinstanser. Förslaget innebär, att registrering skall ske inte för varor eller varuslag tillhörande viss klass utan för de varor eller varuslag som sökanden har angett i sin ansökan och att skyddet därefter skall omfatta de varor för vilka registrering har skett. Jag finner en sådan ordning ändamålsenlig och biträder förslaget.

Denna lösning innebär att det inte får någon rättslig betydelse i fråga om skyddsomfånget till vilken klass ett registrerat mönster hänförs. En annan sak är att man i praktiken bör kunna räkna med att det normalt skall råda överensstämmelse mellan det rättsliga skyddsomfånget och mönstrets klassificering. Den som vill utnyttja ett mönster för en viss vara

bör med andra ord kunna vinna ett rimligt mått av säkerhet även om han inskränker sina undersökningar till att gälla registreringar inom den klass varan tillhör. En förutsättning är givetvis att man får ett efter varusortimenten på marknaden väl anpassat klassificeringssystem och att detta tillämpas på ett förnuftigt och smidigt sätt. Uppenbart är att registreringsmyndigheten vid klassificeringen bör fästa stort avseende vid sökandens egna önskemål och synpunkter.

Patent- och registreringsverket har i detta sammanhang uppmärksammat vissa frågor som sammanhänger med nyhetsgranskningens omfattning. Enligt verket bör denna granskning kunna i huvudsak begränsas till att gälla registreringar och ansökningar inom den klass till vilken sökanden hänför mönstret. En utvidgning av granskningen till att omfatta andra klasser bör ske bara om sökanden uttryckligen begär det och erlägger den högre avgift som utvidgningen medför.

Jag är inte beredd att nu i detalj ta ställning till frågor om granskningens omfattning. Dessa kommer att regleras i den tilltänkta tillämpningskungörelsen till den nya lagen. I princip bör det visserligen åligga sökanden att ange till vilka varuklasser mönstret enligt hans mening skall hänföras men det ankommer ytterst på registreringsmyndigheten att avgöra klassificeringsfrågan med ledning av sökandens varuuppgift. Sedan myndigheten bestämt till vilka klasser mönstret skall hänföras, måste granskningen givetvis omfatta dessa klasser. Eftersom det emellertid enligt förslaget i princip skall gälla ett krav på absolut nyhet, kan man inte uppställa någon kategorisk regel om att granskning aldrig behöver ske inom andra klasser. I gränsfall torde det vara oundvikligt att granskningen utvidgas. Som patent- och registreringsverket har antytt blir frågan om granskningens omfattning särskilt av betydelse när det gäller ornament. Om sökanden uttryckligen begär granskning också inom annan klass, bör hans önskemål efterkommas. Oavsett om en utvidgad granskning sker på myndighetens initiativ eller på sökandens begäran, skall givetvis avgifterna bestämmas med utgångspunkt från det antal klasser som granskningen omfattar.

Inom ramen för den bestämning av skyddets omfattning som ligger i begränsningen till vissa angivna varor uppkommer fråga om skydd som få n g e t, dvs. huruvida registreringen skall skydda bara mot utnyttjande av mönster som helt överensstämmer med det registrerade mönstret eller om skyddet också i någon utsträckning skall omfatta sådana mönster som företer på visst sätt bestämd likhet med det registrerade. Utredningen har stannat för det senare alternativet. Dess förslag innebär att man vid fastställande av likhetskravet använder samma normer som när det gäller att fixera skillnadskravet. Skyddet skall alltså enligt förslaget omfatta också mönster som inte väsentligen skiljer sig från det registrerade mönstret.

Utredningens ståndpunkt i detta hänseende har vunnit allmän anslutning under remissbehandlingen. Också för egen del ansluter jag mig till för-

slaget, som från både praktiska och principiella synpunkter synes leda till en naturlig och lämplig avgränsning av skyddsomfånget. Att skyddet utsträcks till att omfatta också mönster som inte helt överensstämmer med men dock företer påtagliga likheter med det registrerade synes nödvändigt för att mönsterrätten skall få erforderlig styrka och på ett effektivt sätt kunna tillgodose de ändamålssynpunkter som bär upp mönsterskyddslagstiftningen. Jag finner det också lämpligt att likhetskravet korresponderar mot det skillnadskrav som enligt förslaget skall utgöra en skyddsförutsättning. Som utredningen har påpekat medför dess förslag bl.a. den fördelen, att man på mönsterområdet slipper praktiskt taget alla fall av s.k. beroendeförhållanden, dvs. fall då visserligen skillnadskravet är uppfyllt men mönsterhavaren ändå inte kan utnyttja mönstret utan tillstånd av annan mönsterhavare med vars registrerade mönster det nya mönstret företer likheter. Sådana beroendeförhållanden, med de olägenheter de för med sig för både mönsterskapare och fabrikanter, skulle kunna uppkomma om kravet på likhet vid bestämmande av skyddsomfånget sätts lägre än kravet på skillnad som skyddsförutsättning. De skäl som utredningen har anfört mot att på mönsterområdet ge rum för sådana beroendeförhållanden finner jag övertygande. Utredningens ståndpunkt medför bl.a. ökad säkerhet för att ett mönster som efter verkställd nyhetsgranskning vinner registrering också kan utnyttjas av mönsterhavaren utan att denne riskerar att begå intrång i annans mönsterrätt — under förutsättning givetvis att nyhetsgranskningen har varit effektiv och fullständig. Detta bidrar uppenbarligen till att stärka mönsterrättens förmögenhetsrättsliga värde.

Som utredningen har framhållit torde man emellertid inte kunna undvika ett bestämt slag av beroendeförhållanden. Om ett mönster i sig har upptagit ett tidigare registrerat mönster kan det visserligen föreligga så väsentlig skillnad mellan de båda mönstren vid den totaljämförelse som skall ske vid prövningen av registreringsansökningen att skillnadskravet kan anses uppfyllt. Som exempel har utredningen nämnt, att ett klubbmärke, som åtnjuter skydd, anbringas på en klubbjacka för vilken mönsterskydd därefter söks. Enligt utredningen bör den tidigare mönsterhavaren i princip åtnjuta skydd mot att hans mönster utnyttjas på detta sätt. Den lösning av problemet som utredningen har föreslagit innebär, att ett mönster, som i sig har tagit upp ett tidigare för annan registrerat mönster i dess helhet, inte får registreras utan tillstånd av den som innehar rätten till det sistnämnda mönstret. Att beroendeförhållandet på detta sätt blir reglerat redan på registreringsstadiet finner jag i likhet med patent- och registreringsverket vara en fördel. Jag vill därför biträda utredningens förslag i denna del. Den regel som utredningen har föreslagit bör enligt min mening gälla också det fallet att ett mönster i sig har upptagit ett mönster som inte väsentligen skiljer sig från ett tidigare registrerat mönster, dvs. ligger inom det äldre mönstrets skyddsomfång.

Jag delar helt näringsfrihetsrådets uppfattning att skyddsomfånget inte får ges en sådan utformning att en bakomliggande teknisk idé faktiskt kan komma att skyddas. I detta hänseende vill jag hänvisa till vad jag har anfört i det föregående vid behandlingen av frågan om en särskild undantagsregel för sådana fall som avses i näringsfrihetsrådets yttrande. Som framgår av vad jag därvid har uttalat förblir mönsterskyddet enligt mitt förslag ett rent utseendeskydd.

En remissinstans har föreslagit att mönster som frambragts hos myndighet som avses i 2 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen inte skall vara föremål för mönsterrätt och har härvid hänvisat till bestämmelserna i 9 § upphovsrättslagen, enligt vilken handlingar som upprättats hos sådan myndighet inte är föremål för upphovsrätt. De skäl som har föranlett denna bestämmelse och som nära sammanhänger med principen om allmänna handlingars offentlighet gör sig emellertid inte gällande på samma sätt på mönsterområdet. Det ligger betydligt närmare till hands att här dra en parallell med förhållandena på patentområdet. Någon inskränkning i möjligheten att få patent på uppfinningar som har gjorts hos myndighet gäller emellertid inte enligt PatL, som i den delen överensstämmer med tidigare gällande rätt. Jag finner inte heller anledning att från den nya mönsterskyddslagens tillämpningsområde göra undantag för mönster som har skapats hos statlig eller kommunal myndighet.

Skyddstiden

Gällande rätt. Enligt gällande ML omfattar skyddet för registrerat mönster en tid av fem år, räknat från den dag då ansökningen inkom till registreringsmyndigheten. De flesta främmande länder har en skyddstid av mellan tio och femton år. I Danmark och Norge är tiden maximalt femton år, uppdelad på treårsperioder.

Utredningen. Den som har framställt ett mönster och därefter satsar på att utnyttja mönstret affärsmässigt måste enligt utredningen kunna räkna med att inte bara få igen nedlagda initialkostnader utan också njuta någon vinst av verksamheten. Det måste löna sig att framställa nya mönster och tillverka nya mönstervaror för att nyskapande på området skall stimuleras. Utredningen finner det uppenbart att en femårig skyddstid är för kort. För utredningen har valet stått mellan tio och femton år. Å ena sidan framträder intresset av att mönsterrätten inte hämmar utvecklingen för andra företagare. Å andra sidan är en längre skyddstid ägnad att ge mönsterrätten en starkare position. Härigenom skapas bättre underlag för att låta mönsterrätten ersätta upphovsrätten, när det gäller alster inom gränsområdet mellan de båda skyddsformerna. På det nordiska planet har det visat sig, att en kompromiss måste åstadkommas mellan dem som har

förordat ett tioårigt skydd och andra som har rekommenderat en skyddstid av tjugو år. De nordiska mönsterrättskommittéerna har därför enats om att föreslå en längsta mönsterskyddstid av femton år, uppdelad i femårsperioder. Enligt förslagen skall således en mönsterregistrering gälla till dess fem år har förflutit från den dag då ansökan om registrering gjordes och därefter kunna på begäran förnyas för ytterligare två femårsperioder.

För att motverka slentrianmässiga förnyelser och för att markera, att förnyelse bör begäras endast när det är företagsekonomiskt motiverat — och således i regel inte i vad man kan kalla förråds- eller defensivsyfte — förordar utredningen, att Kungl. Maj:t fastställer förnyelseavgifter enligt en i förhållande till registreringsavgiften stigande skala.

Remissyttrandena. Förslaget om en utsträckning av mönsterskyddstiden från fem till femton år biträds av *överintendenten och chefen för nationalmuseum*. Även *Skånes handelskammare, handelskammaren i Gefle och Svenska patentombudsföreningen* godtar uttryckligen förslaget.

Med tanke på att det föreslagna generella mönsterskyddet är en nyhet för svenska förhållanden förordar *Svea hovrätt* i första hand, att mönsterregistrering skall gälla under fem år med rätt till förnyelse för ytterligare en femårsperiod eller således under sammanlagt högst tio år. Med hänsyn till vikten av att nordisk enighet uppnås har hovrätten dock intet att erinra mot en skyddstid av sammanlagt femton år, om övriga nordiska länder går på denna linje. *Försvarets civilförvaltning* anser att den föreslagna skyddstiden är för lång. Civilförvaltningen finner det inte tillfredsställande att ett monopol beviljas för så lång tid för mönster som inte fyller några som helst krav på tekniska eller konstnärliga meriter. *Sveriges juvelerare- och guldsmedsförbund* framhåller däremot att den föreslagna skyddstiden är för kort för exempelvis bestickmodeller. Förbundet nämner att några av de bästa och i dag mest sålda bestickmodellerna är mer än 30 år gamla. Kostnaderna för verktygs- och lanseringsinvesteringar är mycket höga i fråga om sådana artiklar och det tar lång tid att tillverka verktygen.

Svea hovrätt understryker, att man i möjligaste mån bör undvika förnyelser i »förråds- eller defensivsyfte» och att förnyelseavgifterna därför bör fastställas enligt en tämligen kraftigt stigande skala. Liknande synpunkter uttalas av *näringsfrihetsrådet*. *Statens pris- och kartellnämnd* anser att kraven vid förnyelse av registrering inte får ställas för lågt. Det bör enligt nämndens mening föreligga en klart påvisbar företagsekonomisk motivering för utsträckning av skyddstiden utöver fem år. Annars kan förlängning av skyddet komma att tillgodose enbart ett defensivsyfte.

Departementschefen. Frågan om skyddstidens längd är ett av de viktigaste spörsmålen vid en revision av mönsterlagstiftningen. F.n. gäller en skyddstid av fem år från den dag då registreringsansökningen gjordes.

Den kan inte förlängas. I Danmark och Norge är skyddstiden maximalt femton år, uppdelad på treårsperioder. Utredningens förslag, att skyddstiden skall bestämmas till fem år med möjlighet till förlängning för ytterligare två femårsperioder, eller således till maximalt femton år, har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av det övervägande flertalet av remissinstanserna. Även jag vill med hänvisning bl.a. till intresset av att stimulera till nyskapande på mönsterområdet och till önskemålet att få nordisk rättslikhet på området ansluta mig till förslaget. Mönsterregistrering skall alltså enligt vad jag föreslår gälla intill dess fem år har förflutit från ansökningsdagen men på begäran kunna förnyas för ytterligare två femårsperioder. Jag kan i likhet med vissa remissinstanser instämma i utredningens uttalande om vikten av att förnyelse sker endast när detta är företagsekonomiskt motiverat. Förnyelseavgifterna bör därför bestämmas enligt en progressiv skala och till sådana belopp att man i görligaste mån undgår förnyelse i förråds- eller defensivsyfte.

Arbetslagarmönster

Utredningen. I gällande mönsterlag finns inte någon bestämmelse om rätten till mönster, som har framställts av en arbetslagare i hans anställning eller av en uppdragstagare på beställning av annan (arbetslagarmönster). Utredningen anser också att bestämmelser om rätten till arbetslagarmönster inte hör hemma i mönsterskyddslagen utan lämpligen bör, efter förebild i lagstiftningen om rätten till arbetslagares uppfinningar, finna sin plats i en särskild lag. Regleringen bör enligt utredningen samordnas med lagstiftningen om rätten till arbetslagares uppfinningar och med upphovsrättens bestämmelser. De nordiska kommittéerna är ense om att frågan bör göras till föremål för särskild utredning.

I fråga om arbetslagarmönster är således innebörden av utredningens förslag, att rätten till mönster tillkommer mönsterskaparen, att dennes arbetsgivare eller uppdragsgivare måste träffa avtal om förvärv av mönstret för att få rätten till detta och att även ersättningsfrågan får regleras genom avtal.

Remissyttrandena. Utredningens förslag om en särskild utredning rörande frågan om rätten till mönster, som framställts av en arbetslagare i hans anställning, tillstyrks så gott som allmänt. *Försvarets civilförvaltning*, *Sveriges advokatsamfund* och *KF* betonar vikten av att utredningen bedrivs så snabbt att lagförslag kan föreläggas riksdagen för behandling samtidigt med förslaget till ny mönsterskyddslag. Enligt *LOs* mening bör man först pröva vägen med överenskommelser mellan arbetsmarknadens organisationer, liknande dem som redan finns beträffande rätten till ar-

betstagares uppfinningar. Om det skulle visa sig att denna väg inte är framkomlig bör frågan enligt LO utredas särskilt. Liknande synpunkter framförs av TCO. *Handelskammaren för Örebro och Västmanlands län* anser att saken kan ställas på framtiden, eftersom mönsterskaparen och hans arbetsgivare har frihet att avtala om förvärv av mönstret och om de ekonomiska villkoren härför. *Svenska industriens patentingenjörers förening* uttalar att i nuvarande tillämpning — i överensstämmelse med den allmänna arbetsrättens principer och uttalandena i 1916 års mönsterlagförslag — tjänsteförhållandet för en anställd designer torde, om inte annat har avtalats, anses i sig innebära ett generellt avtal om att mönsterrätten skall tillkomma arbetsgivaren, varvid formgivarens lön normalt anses utgöra ersättning för arbetsresultaten.

Några instanser kritiserar utredningens uttalande om innebörden i förevarande hänseende av utredningsförslaget. *Sveriges advokatsamfund* anser det vara alltför kategoriskt och onyanserat. Frågan vem som skall bli ägare till ett mönster, som en arbetstagare har frambragt i sin tjänst, måhända som ett direkt resultat av honom lämnat uppdrag, måste bedömas med hänsyn till samtliga omständigheter, som har samband med anställningen. I de fall då det enligt nu gällande lag anses klart att ett mönster som en arbetstagare har frambragt, vare sig det kan anses utgöra ett skyddat verk eller inte, skall tillkomma hans arbetsgivare, bör enligt samfundets uppfattning den omständigheten att mönstret kan skyddas enligt den nya lagen inte medföra att arbetsgivaren går miste om rätten till mönstret. *SAF, Sveriges hantverks- och industriorganisation* samt *Sveriges industriförbund* anser att utredningens uttalande strider mot vedertagen arbetsrättslig uppfattning. I ett av utredningen (s. 166) refererat uttalande av auktoritetskommittén framhålls att inom vissa anställningsförhållanden tjänsteavtalet i regel torde innebära, att upphovsmannen till arbetsgivaren överlåter hela sin förfoganderätt till de arbeten han skapar i anställningen. Enligt organisationerna äger detta uttalande alltjämt giltighet. Frågan om rätten till arbetstagemönster kan inte ses som ett isolerat spörsmål utan bör lösas under beaktande även av förhållandena på närliggande områden, t.ex. inom upphovsrätten. Organisationerna förutsätter därför att det av mönsterskyddsutredningen gjorda uttalandet tillrättaläggs i det fortsatta lagstiftningsarbetet. *Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare* uttalar att få arbetsavtal torde inrymma uttrycklig reglering av avtalsparternas rättigheter i denna fråga. Att som utredningen utgå från att mönsterrätten vid sådant förhållande alltid skall tillkomma mönsterskaparen bör inte komma i fråga. I stället bör lagen om rätten till arbetstagares uppfinningar i tillämpliga delar kunna göras analogiskt tillämplig i mönsterrättsliga frågor. Om utformningen av mönster för ett företags räkning är en arbetstagares huvudsakliga verksamhetsområde — exempelvis för en chef-designer — är det knappast rimligt att därvid framkomna mönster skall

vara arbetstagarens privategendom, som företaget inte skall kunna utnyttja tvångsvis. Enligt *försvarets civilförvaltning* föreligger det en väsentlig skillnad mellan rätten till mönster och rätten till uppfinningar. I fråga om de senare görs i lagen om rätten till arbetstagares uppfinningar en uppdelning av uppfinningarna i olika kategorier med olika möjligheter för arbetsgivaren att förvärva rätt till uppfinningarna. En sådan uppdelning finner ämbetsverket inte vara möjlig i fråga om mönster, eftersom varje anställd som har att konstruera en produkt måste ge denna en form. Den formgivning som utredningen närmast har avsett torde vara sådan som åstadkoms av särskilda formgivare. Dessa anställs eller anlitas av en tillverkare för att ge en tilltalande form åt tillverkarens produkter. Det har ofta framhållits att däremot ingen anställs för att uppfinna. En uppfinning anses oftast vara en prestation utöver vad som åligger arbetstagaren enligt anställningsavtalet. Vad en formgivare åstadkommer blir enligt arbetsrättens regler arbetsgivarens egendom och civilförvaltningen anser inte att man har anledning att genom särskild lagstiftning göra avsteg från denna princip.

Departementschefen. Till skillnad från vad som gäller i fråga om uppfinningar finns inte några bestämmelser om rätten till mönster som har framställts av en arbetstagare i hans anställning eller av en uppdragstagare vid fullgörande av uppdraget, s.k. arbetstagarmönster. Med hänsyn till det snävt begränsade tillämpningsområdet för gällande lag om mönster torde frågan hittills också ha varit av underordnad praktisk betydelse. Man har därför få hållpunkter för vad som idag kan anses vara gällande rätt på området.

Med ett sådant utvidgat mönsterskydd som nu föreslås framträder på ett helt annat sätt det praktiska intresset av att frågan om arbetstagarmönster blir löst. Det gäller emellertid här inte i första hand en mönsterrättslig fråga utan ett spörsmål som måste besvaras från arbetsrättsliga utgångspunkter och med tillämpning av allmänna arbetsrättsliga grundsatser. Att mönsterskyddsutredningen har avstått från att inom ramen för sitt uppdrag lägga fram förslag till en reglering av frågan framstår mot denna bakgrund som följdriktigt. Utredningen har emellertid härvid utgått från att frågan om arbetstagarmönster skall bli föremål för särskild utredning och att en eventuell lagstiftning samordnas med lagstiftningen om rätten till arbetstagares uppfinningar och med en motsvarande lagstiftning på det upphovsrättsliga området.

Önskemålet om särskild utredning har vunnit stöd hos åtskilliga remissinstanser. Jag vill inte heller utesluta att det kan visa sig nödvändigt att låta utreda frågan med sikte på att få till stånd en särskild lagstiftning i ämnet. Av flera skäl anser jag emellertid att tiden ännu inte är mogen här för. Som utredningen har framhållit bör en sådan lagstiftning samordnas med bl.a. lagstiftningen om rätten till arbetstagares uppfinningar. Frågan om revision av 1949 års lagstiftning på detta område har nyligen varit

föremål för utredning. Det lagförslag som lades fram år 1964 (SOU 1964: 49) blev emellertid hårt kritiserat, och det torde inte kunna läggas till grund för lagstiftning. Vid Nordiska rådets 16:e session i Oslo i februari 1968 antogs en rekommendation till regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att ta upp överläggningar med sikte på att få till stånd enhetlig lagstiftning om arbetstagares uppfinningar och därvid lägga den gällande svenska lagstiftningen till grund för förhandlingarna. Rekommendationen har föranlett initiativ till förnyade nordiska departementsöverläggningar. Enligt min mening bör resultatet av dessa överläggningar avvaktas, innan frågan om arbetstagarmönster tas upp. Härtill kommer att man ännu saknar underlag för att bedöma hur en lagstiftning på detta område bör utformas inom ramen för en mönsterskyddslag med så generell räckvidd som nu föreslås. Först sedan den nya lagen har varit i tillämpning någon tid kommer ett tillräckligt erfarenhetsmaterial att vara tillgängligt.

Det avgörande skälet för mitt ställningstagande ligger emellertid på ett annat plan. Både på patentområdet och på mönsterområdet synes hithörande frågor lämpa sig väl för en reglering på frivillighetens väg genom överenskommelser mellan arbetsmarknadens huvudorganisationer. Den i princip dispositiva karaktären av 1949 års lag om rätten till arbetstagares uppfinningar har också utnyttjats för sådana överenskommelser, som till viss del satt lagens bestämmelser ur spel. Något hinder att frågan om arbetstagarmönster regleras på motsvarande sätt föreligger givetvis inte, och jag anser att den vägen bör prövas i första hand. Sedan numera kollektivavtal kan slutas också för statliga tjänstemän, kan en avtalsmässig reglering i princip ske över hela fältet. Jag fäster stor vikt vid att de två största arbetstagarorganisationerna, LO och TCO, i sina yttranden har förordat att det tills vidare lämnas åt arbetsmarknadens parter att lösa frågan om arbetstagarmönster genom frivilliga överenskommelser. Först om det visar sig omöjligt att på denna väg nå en tillfredsställande lösning, är jag beredd att ta upp frågan om en utredning.

Hur rättsläget kommer att gestalta sig, om eller så länge frågan om rätten till arbetstagarmönster inte blir löst vare sig genom överenskommelser på arbetsmarknaden eller lagstiftningsvägen är som jag redan har antytt ovisst. Uppenbart är emellertid att tillkomsten av den nya mönsterlagen inte i och för sig medför någon ändring i förhållande till vad som gäller redan nu i fråga om mönster inom metallindustrin. En annan sak är, att den nya lagstiftningen innebär en väsentlig utvidgning av det område inom vilket frågan får praktisk betydelse.

Det finns inte anledning att här gå närmare in på spörsmålet om innebörden av gällande rätt. Det måste besvaras med tillämpning av allmänna arbetsrättsliga regler. Den principiella utgångspunkten måste emellertid vara, att det primärt är mönsterskaparen som innehar rätten till sin skapelse. Sätillvida gäller också här den grundsats som i fråga om arbetstagares

upppfinningar har kommit till uttryck i 2 § första stycket 1949 års lag om rätten till arbetstagares upppfinningar, och så långt är jag alltså ense med utredningen. Därmed är emellertid inte sagt att det måste förutsättas ett uttryckligt avtal mellan arbetsgivaren och arbetstagaren för att rätten i ett enskilt fall i stället skall anses tillkomma den förre. Speciellt när det gäller särskilt anställda formgivare ligger det nära till hands att i själva tjänsteavtalet intolka en rätt för arbetsgivaren att utan särskilt medgivande av den anställda och normalt utan annan ersättning än som inryms i dennes löneförmåner tillgodogöra sig resultaten av den anställdes mönsterskapande verksamhet. I vissa fall kan dock omständigheterna vara sådana att arbetsgivaren visserligen bör anses ha rätt att omedelbart på grund av anställningsförhållandet inträda i arbetstagarens rätt till mönstret men endast under förutsättning att han utger skälig ersättning. För dessa bedömanden bör de principer som ligger till grund för den legislativa och avtalsmässiga regleringen i fråga om rätten till arbetstagares upppfinningar kunna tjäna till ledning. Det är dock inte möjligt att ställa upp några allmängiltiga regler. Spörsmålet får lämnas till rättstillämpningen att avgöras från fall till fall under hänsynstagande till samtliga föreliggande omständigheter.

Skydd mot s.k. slavisk efterbildning

Utredningen. I utländsk rätt behandlas på sina håll som ett särskilt spörsmål frågan om skydd mot vad man har kallat för slavisk efterbildning. Härmed avses ett skydd mot mycket närgånget efterbildande av annans arbetsresultat, bl.a. när det gäller en varas utformning, varvid några formaliteter i form av registrering, deponering e.d. inte behöver iakttas för att skydd skall åtnjutas och skyddet inte heller förutsätter att något egentligt nyhetskrav är uppfyllt. För utredningen har frågan aktualiserats vid olika tillfällen genom framställningar från representanter för textilindustrin.

Det ter sig från allmän synpunkt ändamålsenligt, framhåller utredningen, att man inom speciallagstiftningen, dvs. lagarna om patent, upphovsrätt, varumärkesrätt och mönsterrätt, söker tillvarata det intresse av skydd mot efterbildande som kan föreligga på dessa områden och samtidigt förutsätter att någon kompletterande generell bestämmelse inte skall gälla. En sådan ordning innebär t.ex. att mönster, som inte är registrerat — på den grund att det inte uppfyller mönsterskyddsförutsättningarna, att ansökan om registrering inte har gjorts eller att skyddstiden har löpt ut — är fritt till allmänt begagnande som förebild vid varutillverkning, såvida inte annan speciallagstiftning lägger hinder i vägen därför. Även ett slaviskt efterbildande av sådant mönster skulle således vara tillåtet. Vissa fall av slaviskt efterbildande kan emellertid enligt utredningen te sig stötande, även om objektet inte är föremål för någon skydds rätt enligt speciallagstiftningen.

Utredningen har övervägt att föreslå en alternativ skyddsform, där

skyddet skulle uppnås genom att mönstret — eller den färdiga varan — deponeras hos offentlig myndighet, innan den förs ut på marknaden eller genom att det på annat sätt förs bevisning om när produkten förs ut på marknaden. Skyddet skulle rikta sig bara mot efterbildande i egentlig mening och gälla under bara sex månader eller högst ett år. Från branschhåll har framhållits som önskvärt att någon fordran på nyhet inte skall gälla. Detta utgör emellertid enligt utredningen en brist från mönsterrättslig synpunkt. Mönsterskyddet bör framför allt uppmuntra nyskapande insatser, och det kan därför inte gärna godtas att ensamrätt till en känd formgivning skall ges åt den som först har börjat exploatera formgivningen. I fall då en utvecklande insats vid formgivningen inte föreligger tillgodoses konsumenternas intressen bäst genom en obunden konkurrens, i sina former reglerad från de speciella synpunkter som bär upp lagstiftningen mot illojal konkurrens. Utredningen åberopar också bevisssvårigheter när det gäller påståenden om olovlig efterbildning. Det synes utredningen mindre önskvärt att man har att göra med mer än en mönsterskyddsform och även utredningen avvisar därför tanken på att för den ifrågavarande skyddsordningen ställa upp samma nyhetskrav som skall gälla för erhållande av mönsterskydd.

Utredningen anser sig på grundval av dessa överväganden inte böra inpassa någon form av skydd mot slavisk efterbildning i det föreslagna mönsterrättssystemet. Utredningen hänvisar i det sammanhanget till möjligheterna att inom ramen för en eventuellt reviderad lagstiftning om illojal konkurrens införa någon form av skydd vid sidan av speciallagstiftningen, t.ex. för särskilt odiösa fall av efterbildande. En sådan reglering behöver enligt utredningen inte anses strida mot den föreslagna mönsterrätten eller grunderna för denna.

Remissyttrandena. Remissinstanserna godtar allmänt att frågan om skydd mot slavisk efterbildning behandlas inom ramen för lagstiftningen om skydd mot illojal konkurrens. *Patent- och registreringsverket* anser att frågan inte hör hemma i mönsterlagen och betonar att vad som inte är skyddat genom speciallagarna på området i princip bör vara fritt för allmänt begagnande. Det är bl.a. just till denna gränsdragning mellan skyddat och fritt som lagstiftaren har att ta ställning. *SAF, Sveriges hantverks- och industriorganisation* samt *Sveriges industriförbund* framhåller att införande av skydd mot slavisk efterbildning är ett starkt önskemål. Att sådant skydd införs genom lagstiftningen mot illojal konkurrens är en förutsättning för att *Textilrådet* skall kunna godta den föreslagna mönsterlagen.

Utredningen om illojal konkurrens konstaterar att man vid den revision av den immaterialrättsliga ensamrättslagstiftningen i Sverige under de senaste decennierna som har resulterat i nya lagar och lagförslag om patent, upphovsrätt, rätt till fotografisk bild samt varumärken och andra känne-

tecken har utgått från att något objektskydd inte skall ges i lagstiftningen utöver det skydd som dessa lagar ger. Man har på varje särskilt rättsområde med beaktande av det samhällsekonomiska intresset vägt intressena av skydd och handlingsfrihet mot varandra. Utredningen anser att denna princip bör tillämpas också i fråga om mönster. Detta innebär att objekt, som inte är mönsterskyddade och inte heller skyddas enligt annan speciallagstiftning, är fria till allmänt begagnande som förebilder vid varutillverkning. Inför utredningen om illojal konkurrens har som exempel på särskilt förkastliga efterbildningar nämnts att efterbildningen görs med hjälp av personal, som efterbildaren har lockat till sig från tillverkaren av originalvaran, eller att efterbildaren har begagnat sig av bestickning, spioneri eller andra jämförliga metoder. Enligt utredningens uppfattning bör sådana metoder bedömas efter de normer som i olika avseenden begränsar handlingsfriheten, exempelvis de allmänna reglerna om förmögenhetsbrott i brottsbalken och framför allt bestämmelserna i lagen om illojal konkurrens. Även allmänna kontraktsrättsliga normer är av betydelse i dessa sammanhang. — I sitt remissyttrande berör utredningen om illojal konkurrens innehållet i sitt numera avlämnade betänkande med förslag till lag mot otillbörlig konkurrens (SOU 1966:71) och anför.

I detta förslag vidgas tillämplighetsområdet för lagen betydligt. Sålunda föreslås stadganden mot bestickning och tagande av muta i näringsverksamhet, vilka är väsentligt mer generellt utformade än motsvarande stadganden i gällande lag. Vidare föreslås att envar som bereder sig eller försöker bereda sig tillgång till företagshemlighet skall kunna straffas. Detta gäller oavsett om vederbörande är anställd i det företag, som disponerar hemligheten, eller inte. Förslag kommer också att framläggas om att envar som obehörigen använder eller ger annan del av teknisk förebild, vilken anförtratts honom för utförande av arbete eller för affärsändamål, skall kunna drabbas av ansvar. Teknisk förebild definieras av utredningen såsom **föremål** efter eller med ledning av vilket varor kan tillverkas eller tekniska yrkesprestationer utföras. Utredningen vill särskilt betona vikten av detta sistnämnda förslag. Enligt detta kan nämligen missbruk av textil- eller konfektionsmönster, som ännu inte kommit ut i den allmänna omsättningen, ofta stävjas. En situation, som utredningen avser, är att en konfektionär låter en textilindustri framställa prover efter hans anvisningar och där- efter lägger ut beställningar med ledning av provena hos andra textilindustrier. Ett annat exempel är att ett detaljhandelsföretag, som får del av en textilfabrikants kollektion på provstadiet innan produktionen kommit i gång, beställer färdiga varor av de enligt dess mening mest attraktiva mönstren hos annan tillverkare än den som, kanske med stora kostnader, framställt provena. I det förra fallet föreligger ett förtroendemissbruk från beställarens sida. Avtalet mellan den textilindustri, som framställt provena, och beställaren måste nämligen i allmänhet antas bygga på förutsättningen, att den slutliga beställningen, om provet utfaller till belåtenhet, skall göras hos samma textilindustri. Även i det andra exemplet får provena normalt anses vara anförtrödda detaljhandelsföretaget i ändamål att leda till en slutlig beställning hos det företag, som producerat provkollektionen. Så är na-

turligtvis alltid fallit om uttrycklig överenskommelse därom träffats, men även om detta inte skett torde denna förutsättning ofta stå klar för båda parter. Är situationerna de beskrivna blir det alltså, med den definition av teknisk förebild som utredningen föreslår, möjligt att ingripa mot missbruk av mönstren inte bara civilrättsligt utan också med stöd av lagen mot otillbörlig konkurrens.

I utredningsförslaget till lag mot otillbörlig konkurrens har intagits en allmän bestämmelse av innehåll att i näringsverksamhet inte får vidtas konkurrensåtgärd, genom vilken hederlighet och god affärsmoral åsidosätts gentemot konsument eller näringsidkare. Sanktionen mot överträdelse härav föreslås bli förbud. I enlighet med dess inledningsvis deklarerade principiella inställning till frågan om objektskydd för de skilda immaterialrättsliga företeelserna anser utredningen om illojal konkurrens att denna allmänna bestämmelse inte skall tillämpas subsidiärt i förhållande till lagen om mönster. Emellertid kan det tänkas förekomma särskilt förkastliga metoder vid efterbildning, vilka till sin art är annorlunda än de som behandlas i befintliga eller föreslagna straffstadganden och som ter sig lika etiskt klandervärda som dessa. Utredningen anser att sådana metoder bör kunna förbjudas med stöd av den allmänna bestämmelsen. Däremot skall det enligt utredningens mening inte vara möjligt att »summera» ett angrepp, vilket inte fullt når upp till en straffbar eller kontraktsrättsligt otillåten nivå, med ett objekt, som inte helt fyller förutsättningarna för ensamrätt, och sålunda utverka förbud enligt lagen mot otillbörlig konkurrens. En komplettering i denna mening av allmänna straffrättsliga eller kontraktsrättsliga normer och av objektskyddet enligt den immaterialrättsliga ensamrättslagstiftningen harmoniserar inte med intresset av fri konkurrens. Utredningen om illojal konkurrens anmärker avslutningsvis att den rättstekniska behandlingen av det immaterialrättsliga ensamrättsskyddet inte är densamma i de övriga nordiska länderna. Man har inte i något av dessa länder haft ambitionen att helt reglera efterbildningsfrågorna inom ramen för speciallagstiftningen. Följaktligen anses generalklausulen i dessa länders lagar mot otillbörlig konkurrens i större eller mindre utsträckning kunna tillämpas på fall av otillbörlig efterbildning, som inte täcks av speciallagstiftningen. Det är emellertid här fråga endast om historiskt betingade olikheter i fråga om rättstekniken, som inte behöver leda till skilda materiella resultat.

Departementschefen. Med s.k. slavisk efterbildning brukar förstås mycket närgånget efterbildande av annans arbetsresultat, bl.a. när det gäller en varas utformning. Under mönsterskyddsutredningens arbete har bl.a. från textilindustrins sida förts fram önskemål om att vid sidan av mönsterrätten införs ett av registrering oberoende skydd mot sådana efterbildningar för fall då mönsterskydd inte kan komma ifråga, exempelvis på den grund att nyhetskravet inte är uppfyllt. Utredningen har emellertid efter övervägande av tänkbara möjligheter att tillgodose detta önskemål avvisat tanken att

inpassa någon sådan form av skydd i det föreslagna mönsterrättssystemet, en tanke som utredningen har funnit mindre väl förenlig med allmänna mönsterrättsliga grundsatser. Denna ståndpunkt har vunnit allmän anslutning hos remissinstanserna. Jag finner också för egen del att utredningen förebragt övertygande skäl mot att det vid sidan av mönsterskyddet skapas en särskild form av skydd mot slavisk efterbildning.

Vid mitt ställningstagande har jag i likhet med mönsterskyddsutredningen också beaktat att föreliggande behov av sådant skydd åtminstone i viss omfattning torde kunna tillgodoses inom ramen för lagstiftningen mot illojal konkurrens. I det förslag till lag om otillbörlig konkurrens som utredningen om illojal konkurrens har lagt fram — och som också har remissbehandlats — finns en bestämmelse om att den som obehörigen använder eller ger annan del av teknisk förebild, vilken har anförtrots honom för utförande av arbete eller för affärsändamål, skall kunna ådömas ansvar. En bestämmelse av detta slag torde ge vissa möjligheter att ingripa mot en del fall av missbruk av mönster. Förslaget innehåller också en allmän bestämmelse om att i näringsverksamhet inte får vidtas konkurrensåtgärd genom vilken hederlighet och god affärsmoral sätts åsido gentemot konsument eller näringsidkare. Enligt vad utredningen framhåller i sitt yttrande över förslaget till lag om mönster skall denna bestämmelse visserligen i princip inte tillämpas subsidiärt i förhållande till sistnämnda lag, men det kan enligt utredningen dock tänkas att särskilt förkastliga former av slavisk efterbildning kan förbjudas med stöd av bestämmelsen.

Det är visserligen inte möjligt att nu uttala sig om huruvida detta lagförslag kommer att leda till lagstiftning eller om och i så fall i vilken form bestämmelser av antytt slag kommer att ingå i en ny lagstiftning på området. Förslaget ger dock en anvisning om att de nu aktuella problemen rörande slavisk efterbildning kan få sin lösning inom ramen för en sådan lagstiftning. Alldeles bortsett från de sakliga skäl som kan anföras mot att söka en lösning av dessa problem genom mönsterrättsliga skyddsbestämmelser, bör uppenbarligen ett slutligt ställningstagande till det berörda lagförslaget inte föregripas. Jag kommer emellertid att ta upp frågan i hela dess vidd i samband med att förslaget om en revision av lagstiftningen mot illojal konkurrens tas upp till slutlig prövning.

Skydd för brukskonst

Utredningen. Enligt sina direktiv har utredningen haft i uppdrag att även undersöka frågan om det upphovsrättsliga skyddet för alster av konsthantverk och konstindustri. Vid en samlad bedömning av de upphovsrättsliga och de mönsterrättsliga aspekterna framträder särskilt spörsmålet om den upphovsrättsliga skyddstidens längd och i nära anslutning därtill frågan om de upphovsrättsliga skyddsförutsättningarna. Vidare uppkommer frå-

gan om upphovsrätten över huvud taget bör äga tillämpning på bruksföremål som framställs industriellt i stor skala. Slutligen inställer sig frågan om det s.k. dubbla skyddet, dvs. hur upphovsrätt och mönsterrätt bör förhålla sig till varandra.

Den allmänna innebörden av uttrycken konsthantverk och konstindustri i gällande rätt torde vara tämligen känd, men gränsen mellan de båda beteckningarna är enligt utredningen flytande och torde dessutom sakna betydelse i rättstillämpningen. Med hänsyn härtill och då utredningen föreslår en viss förskjutning i förhållande till gällande rätt i frågan om vad som bör skyddas som alster av konsthantverk och konstindustri, synes det påkallat att i klarhetens intresse ersätta de båda beteckningarna med en enda term. Utredningen har stannat för beteckningen *brukskonst*, vilken anknyter till motsvarande uttryck i danskt och norskt språkbruk.

Även formgivning som har bestämts mer eller mindre av tekniska eller i övrigt praktiska ändamål kan enligt utredningen anses som verk av brukskonst. Det är vanskligt att göra en avvägning mellan ett föremåls halt av estetiska resp. funktionella element. Enligt utredningen måste i stället helhetsintrycket i estetiskt hänseende bli avgörande. I praktiken finns dock anledning räkna med att renodlat funktionell utformning sällan eller aldrig motsvarar fordringarna på att alstret skall vara konstnärligt och präglad av upphovsmannens individualitet. Vid varje bedömning på brukskonstområdet måste nämligen dessa faktorer vara utslagsgivande. Upphovsrätten gäller dock självfallet inte för tekniska detaljer av ett skyddat verk och lämnar än mindre skydd för tekniska idéer. Det behöver således inte befaras att skyddet för verk av brukskonst får någon hämmande effekt för den tekniska utvecklingen.

Utredningen berör härafter det brittiska systemet för gränsdragning mellan vad som skall åtnjuta upphovsrättsligt skydd och vad som endast skall kunna få mönsterrättsligt skydd. Den brittiska ordningen går i korthet ut på att serietillverkade produkter, som tillverkas i mer än 50 exemplar, inte åtnjuter upphovsrättsligt skydd utan endast mönsterskydd. Till förmån för det brittiska systemet talar enligt utredningen att områdena för upphovsrätt och mönsterrätt hålls i sär på ett praktiskt sätt och att mönsterrätten får anses vara den naturliga och mest lämpade skyddsformen för de alster det här gäller. Först genom ett registreringsförfarande får man den översikt av de skyddade alstren som är av betydelse för industriföretagen.

Å andra sidan skulle ett införande av det brittiska systemet i svensk rätt medföra en försämring av det nuvarande skyddet. Det skulle beträffande alla serietillverkade brukskonstverk innebära en övergång från upphovsrättsligt skydd, tillgängligt utan iakttagande av några formaliteter, till ett mönsterskydd som förutsätter registrering. Även de verk som besitter den yppersta konstnärliga form — t.ex. vissa alster med brukskaraktär inom

glaskonsten, vissa produkter på tapet- och textilområdet osv., där den estetiska effekten klart överväger nyttofunktionen — skulle bli utestängda från upphovsrätt. Det brittiska systemet förutsätter vidare många undantag, vilket gör reglerna svåröverskådliga. Det skulle också kräva komplicerade övergångsbestämmelser. Slutligen är det enligt utredningen från upphovsrättslig synpunkt godtyckligt att låta antalet tillverkade varuexemplar bli bestämmande för tillämplig skyddsform. Av dessa skäl ställer sig utredningen avvisande till den brittiska ordningen, som inte heller har väckt något allvarigare intresse utanför samväldesländernas krets.

Den nuvarande regeln om en tioårig upphovsrättslig skyddstid för verk av brukskonst synes enligt utredningen inte ha några förespråkare. Skyddstiden bör därför förlängas. Vid bedömningen av frågan om skyddstidens längd bör man väga konstnärernas, producenternas och konsumenternas intressen mot varandra. Från konstnärshåll hävdas att brukskonst inte bör sättas i en särskild upphovsrättslig klass med kortare skyddstid än annan konst. På producentsidan åter har den uppfattningen förts fram att brukskonstskyddet inte bör utformas så att det hindrar andras självständiga och redliga formgivningsverksamhet och att brukskonst därför inte bör ges lika lång skyddstid som övrig konst. En lång skyddstid anses göra det svårt för industriföretagen att utröna om planerade produkter överensstämmer med redan förefintliga skyddade alster. Likhet med ett äldre, skyddat verk kan enligt denna uppfattning komma att betraktas som ett bevis för att ett efterbildande har förekommit. Vad konsumentintresset beträffar framhåller utredningen att förbrukarna i allmänhet är intresserade av att så snabbt som utvecklingen tillåter få del av goda nyheter på bruksvaruområdet och att få köpa de nya varorna till skäliga priser. Utredningen anser den från konstnärshåll framförda synpunkten förtjäna beaktande av bl.a. den anledningen att gränsen mellan bildkonst och brukskonst i praktiken ofta är flytande. Antagandet att en lång skyddstid skulle skapa svårigheter för industriföretagen och öka fallen av intrång förutsätter enligt utredningen, att det föreligger risk för att resultatet av ett självständigt skapande — dvs. ett sådant skapande oberoende av medvetna eller omedvetna förebilder som är ett villkor för upphovsrätt — skall komma att överensstämma med ett redan skapat verk i sådan grad, att det från objektiv synpunkt kan sägas föreligga intrång i upphovsrätten till detta. Det förutsätter vidare att ett sådant intrång också medför rättsliga påföljder, dvs. att god tro i fråga om existensen av det tidigare verket inte skyddar producenten.

Frågan om god tro gäller enligt utredningen närmast de subjektiva betingelserna hos den som påstår sig ha skapat ett visst alster. Så snart han har skapat verket självständigt och oberoende — varvid i upphovsrättsligt sammanhang bortses från sådant som ämnesval, motiv och idéinnehåll, som det alltid är tillåtet att hämta från annat håll — torde han

vara fri från påföljd för det intrång i objektiv mening som han kan sägas ha gjort och dessutom själv åtnjuta upphovsrätt till sitt verk. Även hans rättsinnehavare torde gå fri från sådana påföljder vid förfoganden över verket. Har han däremot medvetet efterbildat annans skyddade verk, föreligger i regel uppsåt i straffrättslig mening. Är efterbildningen omedveten, kan oaktsamhet föreligga — låt vara mera sällan av så grov beskaffenhet som krävs för att straffpåföljd skall inträda.

Blotta likheten med ett äldre skyddat verk kan enligt utredningen ha ett starkt värde som bevis för att efterbildande har förekommit, när det gäller verk med påtaglig individuell prägel, men bevisvärdet torde sjunka med minskad individualitet hos alstret. I regel finns det tillgång till åtskilliga andra bevisomständigheter, och för att ett efterbildande skall kunna konstateras måste totalbedömningen av förebragt utredning ge vid handen, att ett skyddat verk har utnyttjats som förebild.

Utredningen behandlar härafter frågan i vilka fall bestämmelsen i 54 § UHL om skyldighet för den som i god tro gör intrång i upphovsrätt att utge skäligt vederlag för utnyttjandet kan vara av betydelse för tillverkarna. Om någon medvetet eller omedvetet har utnyttjat ett skyddat verk som förebild och inte har skapat sitt alster självständigt samt därefter överlåter sin förfoganderätt till alstret till en tillverkare, kan denne vara i god tro i fråga om överlåtarens utnyttjande av en förebild. Till följd av att en efterbildning i realiteten föreligger går tillverkaren dock inte fri från skyldighet att betala ersättning till den verkliga upphovsmannen för sitt utnyttjande av verket. Sedan han har gjorts uppmärksam på rätta förhållandet äger han inte heller fortsätta tillverkningen utan överenskommelse med upphovsmannen. Om däremot ett dubbelskapande föreligger, blir tillverkaren inte ersättningsskyldig och han behöver givetvis inte heller upphöra med tillverkningen.

Ett industriföretag har således ett visst ansvar för att förvärvade alster inte har tillkommit genom efterbildande av annans skyddade verk. Detta innebär att viss aktsamhet måste iaktas vid förvärv av brukskonstalster. Aktsamheten gäller frågan om man kan lita på att den som uppgett sig ha skapat produkten verkligen har gjort detta självständigt och oberoende. Även om all rimlig aktsamhet har iakttagits i detta hänseende kan ett efterbildande ha förekommit, och i så fall undgår fabrikanten inte att utge ersättning till upphovsmannen för utnyttjandet. Från allmän synpunkt innebär denna lösning enligt utredningens mening en godtagbar avvägning.

Sannolikheten för dubbelskapande, dvs. att två oberoende av varandra skapade produkter sammanfaller till utseendet i sådan grad att man objektivt sett kan tala om intrång, är enligt utredningen större när det gäller bruksföremål än i fråga om bildkonst. I det förra fallet är nämligen verksamheten mer eller mindre bunden av funktionella hänsyn — liksom ibland även av en moderiktning — varav följer att variationsmöjligheterna inte

är så många som när det gäller skapande på den fria konstens område. I vilken utsträckning dubbelskapande av brukskonstalter kan förekomma beror av vilka krav på originalitet och individuell prägel man ställer upp för att ett alster skall tilläggas karaktär av konstnärligt verk. Risker för dubbelskapande bör enligt utredningens mening motverkas. För erhållande av upphovsrättsligt skydd på brukskonstområdet bör därför krävas att produkten tack vare en individuell utformning inte riskerar att framkomma också genom annans självständiga skapande. Denna skyddsförutsättning sammanfaller enligt utredningen med det krav på att verket skall vara präglad av upphovsmannens individualitet som emellanåt uttrycks så att en viss »verkshöjd» måste föreligga. Vid bedömandet av den individuella prägeln bör hänsyn tas till samtliga omständigheter i fallet, varvid exempelvis sådana faktorer som konstnärlig utbildning, konstnärligt syfte osv. kan ha en viss om ock föga avgörande betydelse.

Vad angår frågan om skyddstidens betydelse för prissättningen anser utredningen det vanskligt att bedöma om en utsträckning av skyddstiden för brukskonstalter till vad som gäller för andra konstnärliga verk skulle medföra en högre prissättning än den som skulle tillämpas under fria förhållanden. Utredningen anser det dock inte sannolikt att en lång skyddstid skulle verka prishöjande. Under den tid då efterfrågan på varan är störst lär priset knappast bli högre som följd av en lång skyddstid. I de fall då varan har stor efterfrågan och lång livslängd på marknaden kan de stora serier i vilka produkten tillverkas utan risk för konkurrens genom efterbildning ge goda betingelser för en skälig prissättning även efter den tidpunkt då en kort skyddstid skulle ha löpt ut. Utvecklingen har då f.ö. medfört många nya produkter som genom konkurrens med den äldre varan kan bidra till att dess pris inte blir oskäligt.

En förlängning av skyddstiden kommer enligt utredningen således knappast att medföra några olägenheter. Härvid räknar utredningen med att det uppställda kravet på individuell prägel hos alstren iakttas i rättstillämpningen. Till bedömandet har också bidragit den omständigheten att skyddstidens längd inte har så stor praktisk betydelse i fråga om brukskonstalter. Den övervägande delen av de produkter det här gäller förlorar kommersiellt intresse redan efter tämligen kort tid. Principiella skäl talar för att skyddstiden för brukskonstalter görs lika lång som för andra konstverk. Vidare är den internationella aspekten och framför allt den nordiska anknytningen av sådan betydelse, att Sverige enligt utredningens mening inte bör ställa sig utanför den gemenskap i lagstiftningen som råder tämligen allmänt.

Utredningen föreslår i enlighet härmed att upphovsrättens giltighetstid när det gäller verk av brukskonst görs lika lång som för annan konst och således utsträcks att gälla till utgången av femtionde året efter det då upphovsmannen avled.

Utredningen berör härefter närmare kraven på att verket skall vara konstnärligt och präglad av upphovsmannens individualitet. För närvarande torde varken domstolarna eller Svenska slöjdföreningens opinionsnämnd ställa särskilt stränga krav på konstverksegenskaper hos ett bruksföremål för att detta skall tillerkännas upphovsrättsligt skydd. Detta har kanske berott på att andra möjligheter att skydda bruksföremålens utformning inte har funnits till följd av att mönsterrätten varit inskränkt till alster inom metallindustrin. Det finns enligt utredningen anledning tro att ett generellt och modernt utformat mönsterrättssystem i praktiken kommer att lämna ett fullgott skydd även för produkter som hittills i någon mån har fått uppfångas av upphovsrätten. Utredningen förutsätter därför att skärpta krav nu skall iakttas vid bestämmande av vad som skall anses vara verk av brukskonst. Detta innebär emellertid inte att utredningen förordar en ordning enligt vilken en längre skyddstid — såsom i lagen om rätt till fotografisk bild — görs beroende av att alstret äger konstnärligt värde. En inskränkning av skyddet till vad som enligt rådande uppfattning betecknas som »god konst» skulle enligt utredningen verka både godtyckligt och hämmande för den konstnärliga utvecklingen. Utredningen understryker, att skyddsområdet i vissa fall, särskilt när utrymmet för den konstnärligt skapande insatsen har varit begränsat av funktionella hänsyn, inte är så stort. Slöjdföreningens opinionsnämnd brukar i sådana fall förklara, att skydd kan påkallas endast mot efterbildningar som kommer originalet mycket nära. Utredningen ansluter sig till denna uppfattning.

Till exemplifiering av sin ståndpunkt i fråga om kravet på konstnärlighet framhåller utredningen att de tre brukskonstalster — en stol, en bokhylla och en väggspegel — som senast har bedömts av högsta domstolen (NJA 1958 s. 68, 1962 s. 750 och 1964 s. 532), med den nu förordade skärpningen knappast motsvarar de krav som bör gälla framdeles. För alster av denna karaktär erbjuder i stället mönsterrätten en lämplig skyddsform. I fråga om sådana rent dekorativa element som ytmönster på textilier, tapeter osv. har man däremot enligt utredningen att göra med ett av funktionella hänsyn tämligen obundet konstskapande, som har mycket gemensamt med ren bildkonstverksamhet. Att med hänsyn till risken för dubbelskapande i nämnvärd utsträckning förordar andra krav på detta område än som gäller för bildkonsten i övrigt finner utredningen därför inte påkallat. I sista hand får det givetvis överlämnas åt rättstillämpningen att dra gränsen för det upphovsrättsliga skyddet.

Utredningens uttalande i denna fråga är inte enhälligt. Tre ledamöter önskar att det skärpta kravet på konstnärlig höjd framhävs ännu kraftigare. De understryker, att de medverkat till utredningens förslag under den förutsättningen att en väsentlig ändring av nuvarande rättspraxis sker, så att höga krav på konstnärlig originalitet och skaparhöjd tillämpas i fråga om vad som skall anses falla inom brukskonstens område. En annan leda-

mot anser att hänvisningen till avgöranden av högsta domstolen bör utgå och att den framtida gränsdragningen i praxis bör ske från fall till fall med ledning av sakkunnigas uttalanden.

Utredningen erinrar om att Svenska slöjdföreningens opinionsnämnd ofta har anlitats som sakkunnigorgan av domstolar, åklagare och enskilda, när fråga har uppkommit att fastställa vad som skall skyddas som upphovsrättsligt verk och att bedöma vad som skall anses utgöra intrång i upphovsrätten. Utredningen har övervägt om dessa uppgifter för framtiden i stället bör anförtros en för ändamålet särskilt inrättad statlig nämnd men har stannat för att erfarenheter av rättstillämpningen bör avvaktas, innan något nytt sakkunnigorgan inrättas. Utredningen rekommenderar att det allmänna tills vidare stöder opinionsnämndens verksamhet, vilken f.n. drivs av Svenska slöjdföreningen med alltför knappa resurser.

När det gäller verk av brukskonst som har skapats före ikraftträdandet av de nya bestämmelserna om längre skyddstid — i det följande kallade äldre verk — anser utredningen visserligen principiella skäl tala för att man inte frångår den grundsats som hittills har brukat tillämpas vid genomförandet av ny lagstiftning på upphovsrättens område, dvs. att de nya bestämmelserna skall gälla även i fråga om äldre verk. Detta skulle emellertid innebära ett återupplivande av skyddet för verk, som har tillkommit för mycket lång tid sedan och vilkas upphovsmän i många fall inte längre är i livet. Sålunda skulle det t.ex. kunna bli aktuellt att medge skydd t.o.m. 1970 för ett brukskonstverk, som har skapats 1890 (eller tidigare) av en person som avlidit 1920. Verket skulle då ha varit utan skydd i ungefär 75 år för att därefter komma i åtnjutande av skydd under några år.

De anförda exemplen utgör ytterlighetsfall men belyser enligt utredningen den extrema karaktär som en regel om generell tillämpning av den nya lagens skyddstid på äldre verk skulle få. När en sådan grundsats har lagfästs tidigare, torde det aldrig ha gällt en så avsevärd förlängning av skyddstiden som nu är aktuell. Med hänsyn härtill och då en retroaktivt verkande lagstiftning ofta medför olägenheter för den som har inrättat sig efter det rådande rättstillståndet anser sig utredningen i detta fall inte bunden av hittills gällande principer på området. Utredningen förordar i stället, att den nya lagens bestämmelser skall gälla — förutom självfallet beträffande de verk som skapas efter lagens ikraftträdande — endast beträffande verk som vid ikraftträdandet åtnjuter skydd enligt den nuvarande lagens huvudregel om en tioårig skyddstid eller regeln om provisorisk förlängning av skyddstiden. Emellertid bör enligt utredningens mening endast sådana verk som uppfyller de nu förordade strängare kraven på konstnärlighet få tillgodonjuta den längre skyddstiden enligt den nya lagen.

Speciella förhållanden uppkommer beträffande vissa kategorier av äldre verk, nämligen sådana som har tillkommit före ikraftträdandet av den nya lagen och vilkas upphovsrättsliga giltighetstid enligt UHL inte har upphört

vid nya lagens ikraftträdande. På grund av att äldre verk skall uppfylla samma krav på konstnärlighet som verk vilka har tillkommit efter lagens ikraftträdande, för att upphovsrättsligt skydd skall komma i fråga, kan i särskilda fall ett sådant verk komma att gå förlustigt någon del av den skyddstid som för närvarande gäller för verket. Detta kan bli fallet i fråga om verk, som åtnjuter skydd på grund av den provisoriska förlängningen av skyddstiden t.o.m. år 1971. Det blir också fallet beträffande verk, som har offentliggjorts inom tio år före ikraftträdandet av den nya lagen. För att på ett praktiskt sätt bereda ett skäligt skydd för sådana verk föreslår utredningen, att verken skall ges upphovsrättsligt skydd enligt nuvarande skyddsförutsättningar under den tid som för närvarande gäller samt därutöver under en schablontid av tio år, räknat från den nya lagens ikraftträdande.

Tre ledamöter av utredningen är av skiljaktig mening beträffande övergångsbestämmelserna och anser att de nya reglerna bör gälla även beträffande verk som har offentliggjorts före år 1950.

I 69 § UhL föreskrivs att äldre lag skall tillämpas på sådant avtal om överlåtelse av upphovsrätt som har tillkommit före nya lagens ikraftträdande. Denna regel, som anses bygga på allmänna rättsgrundsatser, bör enligt utredningens mening äga tillämpning även i anslutning till den nu föreslagna förlängningen av skyddstiden för verk av brukskonst. Regeln innebär, att t.ex. en producent, som vill fortsätta utnyttjandet av en upphovsmans verk även under den nya längre skyddstiden, i regel måste träffa nytt avtal med upphovsmannen därom. I samma paragraf föreskrivs vidare, att 29 § UhL dock skall lända till efterrättelse i fråga om äldre överlåtelseavtal. Härigenom öppnas möjlighet till jämkning av villkor i sådana avtal, och bestämmelsen bör enligt utredningens mening äga tillämpning oberoende av den föreslagna förlängningen av skyddstiden. Utredningen har inte ansett påkallat att i övergångsbestämmelserna till den nu föreslagna lagstiftningen ge särskilt uttryck åt att 69 § UhL skall gälla som övergångsbestämmelse också till den nu föreslagna nya lagstiftningen.

Sverige har som nämnts inte utnyttjat bestämmelsen i Bernkonventionen om att ett unionsland äger rätt att vägra upphovsrättsligt skydd åt verk av brukskonst från land som skyddar verket endast som mönster. När nu ett generellt mönsterskydd kan erbjudas uppkommer fråga om det finns anledning att göra bruk av denna möjlighet. Med hänsyn till det tämligen ringa intresse som skulle kunna tillgodoses genom att här kräva reciprocitet i förhållande till varje särskilt främmande land, som skyddar bruksföremål endast inom mönsterlagstiftningens ram, har utredningen dock inte funnit skäl att föreslå någon inskränkning av UhL:s tillämpning på brukskonstverk med annat unionsland som hemland. 62 § UhL lämnar visserligen bemyndigande åt Kungl. Maj:t att meddela föreskrifter om lagens tillämpning med avseende på annat land endast under förutsättning

av ömsesidighet. Därmed avses emellertid enligt utredningens uppfattning inte annat än den generella reciprocitet som en anslutning till Bernkonventionen innefattar och som i detta sammanhang innebär att rättsskydd för verk av brukskonst i någon form skall upprätthållas i samtliga unionsländer. Utredningen anser att det således inte heller av formella skäl finns anledning att föreslå ändring i vare sig upphovsrättslagen eller dess tillämpningsförfattning.

Förhållandet mellan upphovsrätt och mönsterrätt regleras i gällande rätt i 10 § UHL. Enligt detta lagrum kan upphovsrätt till ett verk göras gällande utan hinder av att verket har registrerats som mönster. Denna regel ger uttryck åt vad man brukar kalla för *dubbelt skydd*. Ett alster av brukskonst, som har registrerats som mönster, åtnjuter således skydd enligt både ML och UHL under den tid ML anger samt är dessförinnan och därefter skyddat som konstnärligt verk.

Från industrihåll har man anfört betänkligheter mot ett dubbelt skydd och hävdade att en mönsterregistrerad produkt bör vara fri för utnyttjande när mönsterskyddet upphör. Allmänheten bör kunna lita på att när mönsterregistreringen har upphört för ett alster inga andra skyddsformer skall kunna återopas. Utredningen anser emellertid inte att detta skäl är tillräckligt vägande. Den lättnad för allmänheten som skulle erbjudas genom den förordade regleringen uppväger nämligen inte den lättnad en ordning med dubbelt skydd bereder den som står inför valet att låta mönsterregistrera sitt alster och är oviss om alstret motsvarar konstverksförutsättningarna. Med hänsyn till vanskligheten för upphovsmannen att själv bedöma eller snabbt få auktoritativa uttalanden om alstrets karaktär av konstverk måste det för honom eller hans rättsinnehavare vara ytterst angeläget att kunna utnyttja mönsterrätten utan att därigenom gå förlustig en upphovsrätt som gäller men inte kan med rättslig verkan fastslås av annan än domstol.

Redan på grund härav anser sig utredningen kunna godta principen om dubbelt skydd. Som ett ytterligare skäl mot att göra inskränkningar i upphovsrätten anför utredningen, att upphovsrätten tillvaratar delvis andra intressen än dem som den mera industriellt betonade mönsterrätten är avsedd att tillgodose. Tydligast framträder detta i upphovsrättens skydd för det ideella intresset (»droit moral»), omfattande en rätt för upphovsmannen att bli namngiven i förbindelse med sitt verk och att motsätta sig att verket återges i förvanskad eller stympad skick eller på annat sätt utsätts för förfaranden som är kränkande för honom. Av särskilt intresse är att upphovsmannen i regel inte kan överlåta den ideella rätten, dvs. den del av upphovsrätten som inte gäller själva förfoganderätten till hans verk. Men även i andra hänseenden än i fråga om »droit moral» innefattar upphovsrätten skydd som inte mönsterrätten erbjuder, t.ex. mot offentliggöranden av skilda slag. Utredningen finner alltså, i likhet med övriga nordiska kom-

mittéer, inte skäl att förordna någon jämkning av det dubbla skyddet sådant det gäller enligt bestämmelsen i 10 § första stycket UHL.

Remissyttrandena. Utredningens förslag att ersätta termerna konsthantverk och konstindustri med beteckningen brukskonst godtas praktiskt taget allmänt. *Föreningen Sveriges statsåklagare* ifrågasätter dock lämpligheten av den föreslagna ändringen under åberopande av att begreppet brukskonst ännu inte erhållit någon entydig innebörd i svenskt språkbruk. *Svea hovrätt* föreslår att man i stället använder ordet »nyttokonst», som språkligt sett bättre motsvarar vad som avses.

Endast *NO* uttalar sig till förmån för det brittiska systemet för gränsdragning mellan upphovsrättsligt och mönsterrättsligt skydd. *NO* finner det brittiska systemet innebära beaktansvärda fördelar från både producent- och konsumentsynpunkt och anser att det bör ytterligare övervägas att i fråga om brukskonst genomföra en ordning liknande den brittiska. *Skånes handelskammare* och *handelskammaren i Gefle* ifrågasätter det berättigade i att tillerkänna en serietillverkad produkt samma konstnärliga skydd som en modell vilken förekommer i endast ett fåtal exemplar samt anser det brittiska systemet i och för sig efterföljansvärt men är samtidigt medvetna om att övergången till ett helt nytt system kan innebära så stora olägenheter att det nuvarande därför bör behållas.

Förslaget att förlänga den upphovsrättsliga skyddstiden för verk av brukskonst att gälla till utgången av femtionde året efter det då upphovsmannen avled tillstyrks av bl.a. *RÅ*, *Svea hovrätt*, *hovrätten för Västra Sverige*, *patent- och registreringsverket*, *överintendenten och chefen för nationalmuseum*, *Stockholms handelskammare*, *handelskammaren för Örebro och Västmanlands län*, *näringsfrihetsrådet*, *statens pris- och kartellnämnd*, *akademien för de fria konsterna*, *svenska patentombudsföreningen*, *SAF*, *Sveriges hantverks- och industriorganisation*, *Sveriges industriförbund*, *Textilrådet*, *KF*, *Svenska slöjdföreningen*, *Svensk industriförening*, *Konstindustriskolan i Göteborg*, *SAR*, *SIR* och *KIF*. I yttrandena framhålls bl.a. svårigheterna att dra en bestämd gräns mellan de olika slagen av konstnärliga verk och angelägenheten av att Sverige inte ställer sig utanför den internationella och nordiska gemenskapen. *Stockholms rådhusrätt* är tveksam men har på de av utredningen anförda skälen funnit sig böra godta förslaget. Även *Föreningen Sveriges statsåklagare* känner tvekan. Det kan enligt föreningen inte bortses från att en så utsträckt skyddstid kan verka hämmande på utvecklingen inom konsthantverk och konstindustri. Det främsta skälet att likväl acceptera en skyddstid av 50 år anser föreningen vara önskemålet att erhålla en likformig nordisk lagstiftning. *Statens konsumentråd* finner å ena sidan inga skäl föreligga att ha en annan skyddstid för brukskonst än för annan konst och anser det angeläget att svensk lagstiftning bringas i samklang med den nordiska lagstiftningen på området. Å andra

5 — Bihang till riksdagens protokoll 1969. 1 saml. Nr 168

sidan ifrågasätter rådet från konsumentsynpunkt om den mycket långa skyddstid som det här är fråga om verkligen är motiverad. En säker analys av frågan om verkningarna på prisbildningen av en lång skyddstid anser rådet inte vara möjlig att genomföra. Om den långa skyddstiden tillämpas endast på konstnärligt särpräglade produkter, kommer enligt rådet prissättningen snarast att vara avhängig av produktens konstnärliga höjd. Också från konsumentsynpunkt synes det rådet önskvärt att det vid sidan av enklare produkter finns särpräglade produkter av hög konstnärlig halt, även om de betingar ett högre pris än vad som kan uppnås vid produktion av enklare alster. NO ställer sig ytterst tveksam till utredningens förslag. En skyddstid, som i praktiken kommer att sträcka sig betydligt över 50 år, får enligt NO antas medföra påtagliga olägenheter för såväl konsumenter som producenter.

Några instanser uttalar sig mot utredningens förslag. *Skånes handelskammare* framhåller att ett långvarigt skydd innebär en avsevärd begränsning av rörelsefriheten för andra formgivare och tillverkare till förfång för konsumenterna. Samtidigt uppstår med tiden allt större svårigheter att utröna om en modell i upphovsrättslig mening tillhör någon annan, varigenom risken ökar för intrång och därmed för de ekonomiska konsekvenser ett intrång kan få för det företag som gör sig skyldigt därtill, något som ytterligare accentueras av att modellens egenskap av konst är beroende av en särskild, på mer eller mindre subjektiva grunder baserad bedömning. Handelskammaren finner den föreslagna skyddstiden orimligt lång och yrkar att skyddet för brukskonst inte utsträcks till att gälla under längre tid än 25 eller 30 år från verkets offentliggörande. Samma ståndpunkt intar *handelskammaren i Gefle*. Även *Östergötlands och Södermanlands handelskammare* anser det rimligt att skyddstiden räknas från tidpunkten för offentliggörandet, vilket innebär att upphovsmannen anses frigöra sig från sitt verk i och med att han ställt detsamma till allmänhetens förfogande. Härigenom når man en direkt anknytning till föremålets inneboende livslängd och kan välja en skyddstid, som står i rimligt förhållande härtill. Denna handelskammare förordar att skyddstiden för alster av brukskonst i allmänhet fastställs till 20 år från verkets offentliggörande. Endast vissa ur konstnärlig synpunkt särskilt högtstående alster av brukskonst med övervägande estetiskt syfte bör enligt handelskammaren hänföras till sådana konstnärliga verk som åtnjuter den längre skyddstiden av 50 år från upphovsmannens frånfälle. Om den föreslagna kategoriklyvningen av brukskonsten i två delar med olika skyddstid skulle framstå som praktiskt genomförbar, förordar handelskammaren alternativt att all brukskonst får en skyddstid av 20 år från offentliggörandet. Sistnämnda förslag framförs även av *kommerskollegium*. *Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare* anser den föreslagna långa skyddstiden vara kommersiellt otypiskt och ägnad att hindra effektiviteten inom näringslivet. Handelskammaren

ifrågasätter om det inte finns större fog för att överväga en samordning av skyddstiderna för mönster och för brukskonst. Även *Svenska industriens patentingenjörers förening* anser att samma skyddstid som för mönster är tillräcklig.

Utredningens uttalande att skärpta krav bör iakttas vid tillämpningen av vad som skall anses vara verk av brukskonst har vunnit praktiskt taget enhällig anslutning. Det betonas allmänt att den föreslagna förlängningen av skyddstiden bör komma till stånd endast under förutsättning av en betydande skärpning i detta hänseende. Tillkomsten av den nya mönsterskyddslagen bör enligt *Svea hovrätts* mening i viss mån underlätta en sådan skärpning, eftersom ju i fortsättningen även alster, som inte skyddas av upphovsrättslagen, får ett ganska betydande skydd enligt mönsterskyddslagen. *Skånes handelskammare* och *handelskammaren i Gefle* framhåller det angelägna i att — oberoende av skyddstidens längd — kraven för att ett bruksföremål skall betraktas som konst, avsevärt skärps i praxis. *Textilrådet* ställer en sådan skärpning av kraven på brukskonst som villkor för att rådet skall kunna godta den föreslagna utformningen av mönsterskyddslagen. Skärpningen bör enligt textilrådet gälla även rent dekorativa element såsom ytmönster på textilier. Sålunda får t.ex. randningar och rutningar i vävmönster ej medges långvarigt upphovsrättsligt skydd med den motiveeringen att avstånden mellan ränderna eller rutornas dimensioner eller färgkombinationerna avviker från det sedvanliga. *Näringsfrihetsrådet* understryker utredningens uttalande att de föremål — en stol, en bokhylla och en väggspiegel — som i praxis har bedömts som konstalster, inte motsvarar de krav som bör gälla framdeles. *RÅ* ansluter sig till det särskilda yttrande som avgetts av tre ledamöter i utredningen och betonar att skärpningen bör innebära en väsentlig ändring av nuvarande praxis. Samma ståndpunkt intar *SAF*, *Sveriges hantverks- och industriorganisation* samt *Sveriges industriförbund*. Även *KF* anser det vara en väl avvägd lösning att stora delar av den formgivning som med hittillsvarande rättstillämpning har åtnjutit upphovsrättsligt skydd i fortsättningen kommer att vara hänvisade till endast mönsterskydd.

Två remissinstanser avstyrker en skärpning av de konstnärliga kraven. *Konstfackskolan* hävdar att brukskonst bör i upphovsrättsligt hänseende utan förbehåll likställas med annan konst. Enligt *Svenska slöjdföreningens facksektion* torde det inte finnas något annat kriterium för konst än de ledande omdömesgilla experternas utsago. Att införa en legal definition på konst som består i att skärpta krav skall iakttas i tillämpningen innebär att man låser fast utvecklingen på ett olyckligt sätt. Facksektionen anser det förkastligt att införa ett nytt begrepp som strider mot begreppet brukskonst sådant det i bästa anslutning till de ledande konstexperternas uppfattning har utformats i Svenska slöjdföreningens opinionsnämnds arbete och av högsta domstolen. Utredningens förslag innebär enligt facksektionen bety-

dande faror för vårt lands framstående industridesigner. För en stor del av sina produkter kommer de att bli beroende av mönsterskyddet och därmed i praktiken av arbetsgivare resp. beställare. Den enskilde formgivaren kommer ofta att sakna praktiska möjligheter att klara det mått av pappers-exercis som mönsterskyddet medför. Rättsförluster på grund av okunnighet är långt ifrån uteslutna. Att det upphovsrättsliga skyddet behålls är därför synnerligen viktigt för denna yrkesgrupp och särskilt för de yngre personer som inte har hunnit bli kända namn.

Utredningens uttalande om Svenska slöjdföreningens opinionsnämnds ställning om sakkunnigorgan på detta område godtas av *överintendenten och chefen för nationalmuseum, konstfackskolan och Sveriges juristförbund*. Svenska slöjdföreningen uttalar tillfredsställelse över utredningens rekommendation om statligt stöd åt nämndens verksamhet. KIF däremot anser inte att slöjdföreningens konstruktion, sammansättning och verksamhet i och för sig gör den lämpad att tillsätta och i stort sett själv stå för kostnaderna för ett organ, som bör inge den enskilde samma förtroende som en domstol eller en skiljenämnd. Enligt KIF finns starkt behov av ett sakkunnigorgan, som är helt frigjort från alla privata intressen och hänsyn. Föreningen förordar därför att det i samband med mönsterlagens ikraftträdande inrättas ett statligt sakkunnigorgan med representanter från registreringsmyndigheten, organisationer och särskilda sakkunniga från olika produktionsområden.

Beträffande de nya bestämmelsernas tillämpning på äldre verk understryker SAF, Sveriges hantverks- och industriorganisation, Sveriges industriförbund och KF vikten av att endast verk som vid de nya reglernas ikraftträdande åtnjuter skydd enligt de gamla reglerna och som uppfyller de strängare konstnärliga kraven skall få åtnjuta den längre skyddstiden. Även Svea hovrätt biträder utredningsmajoritetens ståndpunkt i denna del. Hovrätten för Västra Sverige uttalar tveksamhet. Med hänsyn till intresset av att dessa frågor regleras på ett så likartat sätt som möjligt inom svensk och utländsk upphovsrätt finner hovrätten — trots de komplikationer ett återupplivande av skyddet för äldre verk kan medföra — de starkare skälen tala för att de nya skyddstidsbestämmelserna utan inskränkning tillämpas även på äldre verk. Hovrätten utgår härvid från att det skärpta kravet på konstnärlighet skall medföra, att återupplivning blir aktuell bara i undantagsfall. Också Svenska slöjdföreningen ansluter sig till utredningsminoritetens förslag. Föreningen erinrar om minoritetens uttalande att verk av sådana kända brukskonstnärer som Märta Måås-Fjetterström, Carl Malmsten och Edward Hald — till vilka föreningen fogar även Bruno Mathsson — skulle lämnas fria för efterbildning om utredningens förslag skulle vinna giltighet. En sådan utveckling skulle för de intressen Svenska slöjdföreningens företrädare te sig som både orimlig och olycklig. Minoritetens förslag

stöds även av *överintendenten och chefen för nationalmuseum, akademien för de fria konsterna, SIR och KIF*.

SAF, Sveriges hantverks- och industriorganisation samt Sveriges industriförbund skulle helst ha sett att upphovsrätten och mönsterrätten klart avgränsats gentemot varandra, så att ett dubbelt skydd undvikits. Om de upphovsrättsliga kraven på verk av brukskonst skärps, elimineras i någon mån olägenheterna av det dubbla skyddet. Organisationerna vill därför under förutsättning att en sådan skärpning verkligen genomförs inte motsätta sig utredningens förslag på denna punkt. Även *Svea hovrätt, patent- och registreringsverket, Svenska patentombudsföreningen, SIR, KIF* och *STEFO* godtar det dubbla skyddet. *Överåklagaren i Göteborgs åklagar-distrikt* anser att en erinran om det dubbla skyddet bör införas i lagtexten.

Endast *Svenska industriens patentingenjörers förening* uttalar sig mot utredningens förslag. Föreningen framhåller att olägenheten av det dubbla skyddet inte är påtaglig så länge skyddstiden för brukskonst inte eller endast oväsentligt överskrider skyddstiden för mönster. Men om en väsentlig förlängning av skyddstiden för brukskonst genomförs ökas betydelsen av huvudskälet mot dubbelt skydd, nämligen att allmänheten bör kunna lita på att när mönsterregistreringen upphört för ett alster inga andra skyddsformer skall kunna åberopas. Det dubbla skyddet medför vid en väsentlig förlängning av skyddstiden för brukskonst osäkerhet för producenterna.

Departementschefen. Efter en mycket ingående undersökning har utredningen lagt fram förslag till vissa ändringar i 1960 års upphovsrättslag i fråga om skyddet för konsthantverk och konstindustri. Dessa båda uttryck bör enligt utredningens mening ersättas med den gemensamma beteckningen *brukskonst*, som har sin motsvarighet i danskt och norskt språkbruk. En remissinstans har föreslagit att i stället uttrycket »nyttkonst» används. Av hänsyn främst till önskvärdheten av nordisk enhetlighet förordar jag dock utredningens förslag.

I Storbritannien tillämpas ett system för gränsdragning mellan upphovsrätt och mönsterrätt som i korthet går ut på att serietillverkade produkter inte åtnjuter upphovsrättsligt skydd utan endast mönsterskydd. Att införa det brittiska systemet i Sverige skulle som utredningen har framhållit innebära en försämring av det nuvarande rättsskyddet. Som några remissinstanser har påpekat skulle en övergång till ett helt nytt system dessutom innebära stora olägenheter. Den gällande ordningen är också den som allmänt förekommer bland Bernunionens mera betydande länder, om man undantar Storbritannien. Jag ansluter mig därför till utredningens ståndpunkt och finner inte skäl att föreslå några särbestämmelser för serietillverkade produkter eller över huvud några särskilda regler om gränsdragningen mellan upphovsrätt och mönsterrätt. Till frågan om s.k. dubbelt skydd återkommer jag i det följande.

Beträffande den upphovsrättsliga skyddstiden för verk av brukskonst föreslog auktorrättskommittén i sitt betänkande år 1956 att samma skyddstid skulle gälla som för övriga konstverk, dvs. till utgången av femtionde året efter upphovsmannens dödsår. Vid remissen till lagrådet av förslaget till upphovsrättslag biträdde också föredragande departementschefen detta förslag. Lagrådet förordade inte någon annan lösning men påpekade att frågan ägde samband med mönsterrätten. I propositionen togs därför inte slutlig ståndpunkt till frågan utan ställningstagandet sköts upp i avvaktan på att arbetet på en revision av mönsterrätten blev slutfört. I UHL behölls i enlighet härmed den tidigare gällande regeln om en tioårig skyddstid för verk av konsthantverk och konstindustri, räknat från verkets offentliggörande eller, om verket inte var offentliggjort vid konstnärens död, från dennes dödsår. Som ett provisorium föreskrevs vidare, att om rätt till sådant verk annars skulle upphöra vid utgången av något av åren 1960—1970, rätten skall gälla intill utgången av år 1971.

Mönsterskyddsutredningen föreslår nu att skyddstiden för verk av brukskonst skall vara densamma som för annan konst. Utredningen åberopar främst att man av principiella skäl och med hänsyn till att gränsen mellan de olika konstarterna i praktiken ofta är flytande inte bör göra någon skillnad i skyddshänseende mellan brukskonst och annan konst men hänvisar också till de internationella aspekterna och önskemålet om nordisk rättslikhet. Till motverkande av de risker för dubbelskapande inom området för brukskonst som en förlängning av skyddstiden kan tänkas medföra föreslår utredningen att skärpta krav iakttas vid bedömningen av vad som skall anses vara verk av brukskonst.

Det stora flertalet av remissinstanserna har tillstyrkt utredningens förslag i denna del. Några handelskammare förordar dock en skyddstid på 20 eller 30 år och två instanser anser att samma skyddstid som för mönster bör gälla.

Utredningens uttalande att den nuvarande tioåriga skyddstiden inte synes ha några förespråkare har alltså bestyrkts under remissbehandlingen. Även jag anser att utgångspunkten för den fortsatta prövningen bör vara att skyddstiden skall förlängas. När det gäller att bestämma skyddstidens längd bör beaktas att frågan gäller endast produkter som har fått en sådan individuell och konstnärlig gestaltning att de är att anse som konstverk. I likhet med majoriteten av remissinstanserna tillstyrker jag utredningens förslag att kraven på konstnärlighet skärps. Som jag kommer att utveckla närmare i det följande innebär denna skärpning att det i framtiden i princip skall ställas lika höga krav i detta hänseende när det gäller verk av brukskonst som i fråga om andra konstverk. Under sådana förhållanden finns det enligt min mening inte skäl att föreskriva kortare skyddstid för verk av brukskonst än för konstverk i allmänhet. I våra nordiska grannländer liksom i ett flertal andra länder inom Bernunionen har sedan länge

gällt en femtioårig skyddstid även för verk av brukskonst. Denna ordning synes inte ha medfört några olägenheter. I likhet med utredningen anser jag att riskerna för ogynnsamma verkningar för prisbildningen inte bör överdrivas. Också de övriga skäl utredningen har anfört till stöd för sitt förslag i denna del finner jag övertygande. Jag förordar i enlighet härmed att skyddstiden för verk av brukskonst blir lika lång som för andra verk av bildande konst.

Som jag nyss nämnde har utredningen förutsatt, att man vid bedömningen av vad som skall anses utgöra verk av brukskonst s k ä r p e r k r a v e n på individualitet och konstnärlig gestaltning i förhållande till vad som hittills har gällt i praxis. Jag biträder i princip denna uppfattning, som har vunnit livlig och praktiskt taget enhällig anslutning av remissinstanserna.

Bakgrunden till både utredningens och min egen ståndpunkt i denna del är, att sannolikheten för dubbelskapande med därav följande olägenheter är större när det gäller brukskonst än i fråga om exempelvis bildkonst. Utformningen av bruksföremål är mer eller mindre bunden av funktionella hänsyn med härav följande begränsning av variationsmöjligheterna. Det bör därför vara ett krav för erhållande av upphovsrättsligt skydd på brukskonstområdet att produkten fått en sådan individuell och konstnärlig gestaltning att risken för att samma produkt också skall framkomma genom annans självständiga skapande är obefintlig eller i varje fall mycket ringa. Som utredningen framhåller har man hittills i praxis inte ställt särskilt stränga krav i detta hänseende. Ätminstone delvis torde detta bero på att det f.n. inte finns några andra möjligheter att få skydd för produkter av brukskonst utanför metallindustrins område. I och med att ett generellt mönsterskydd införs skapas emellertid helt nya förutsättningar för att upprätthålla ganska stränga krav på konstnärlighet när det gäller att bestämma den ram inom vilken verk av brukskonst skall beredas upphovsrättsligt skydd, eftersom de produkter som lämnas utanför detta skyddsområde i stor utsträckning i stället kan beredas mönsterskydd.

Det ställer sig emellertid svårt att ge några närmare riktlinjer för hur eller var gränsen skall dras. Syftet att så långt det är möjligt undgå riskerna för dubbelskapande inom det upphovsrättsliga skyddsområdet bör som nämnts vara allmänt vägledande. Som utredningen har framhållit torde detta innebära bl.a., att de tre alster som senast har bedömts av högsta domstolen — en stol, en bokhylla och en väggspegel — i framtiden inte skall anses uppfylla kraven på konstnärlighet och individuell prägel. Beträffande rent dekorativa element torde det inte finnas skäl att tillämpa andra normer än dem som tillämpas för bildkonst i allmänhet. Men även i övrigt synes bedömningen av alster av brukskonst böra så långt det är möjligt ske utifrån samma värderingar som är vägledande vid bedömningen av alster av exempelvis bildkonst eller skulptur. Sålunda bör endast sådana produkter beredas skydd som enligt allmänt förhärskande uppfattning

bedöms som produkter av konstnärligt skapande, låt vara att det i fråga om vissa produkter med hänsyn till de begränsade variationsmöjligheterna kan finnas anledning att visa jämförelsevis stor generositet.

Utredningens uttalanden om betydelsen av god tro vid dubbelskapande eller utnyttjande av skyddade brukskonstverk och om bevisprövningen vid bedömande av om efterbildning föreligger har inte rönt gensagor under remissbehandlingen och föranleder inte heller några principiella invändningar från min sida.

Jag delar utredningens uppfattning att det f.n. inte finns anledning att inrätta ett särskilt s a k k u n n i g o r g a n för att tillhandagå med uttalanden om huruvida förutsättningar föreligger för att bereda verk av brukskonst upphovsrättsligt skydd. Härvid förutsätter jag att Svenska slöjdförningens opinionsnämnd också framdeles kommer att utnyttjas för detta ändamål. Till frågan om statligt stöd åt nämndens verksamhet kan det bli anledning att återkomma i annat sammanhang, men det synes inte finnas skäl att nu göra några uttalanden i denna fråga.

Det är allmänt godtaget inom upphovsrätten att ny lagstiftning i princip skall tillämpas även på ä l d r e v e r k, dvs. verk som har tillkommit före den nya lagstiftningens ikraftträdande. Eftersom den nu föreslagna lagstiftningen innebär en avsevärd förlängning av skyddstiden, skulle emellertid en strikt tillämpning av denna princip i vissa fall medföra ett återupplivande av skyddet för verk som har tillkommit för mycket lång tid sedan. Detta skulle uppenbarligen kunna medföra olägenheter för dem som har inrättat sig efter det rådande rättstillståndet. Utredningen har därför föreslagit den begränsningen i fråga om retroaktiv tillämpning av de nya reglerna att dessa skall gälla endast beträffande sådana äldre verk som vid ikraftträdandet fortfarande åtnjöt skydd, dvs. i huvudsak alster som har offentliggjorts under 1950 eller senare. Härvid förutsätter utredningen vidare att äldre verk i princip skall beredas skydd endast om de uppfyller de stränga krav på individualitet och konstnärlig gestaltning som enligt förslaget skall tillämpas efter den nya lagens ikraftträdande. För att äldre verk som inte uppfyller dessa krav inte till någon del skall förlora det skydd som de åtnjuter f.n., föreslår emellertid utredningen en regel av innebörd att sådant verk skall äga upphovsrättsligt skydd enligt nuvarande bestämmelser under den skyddstid som nu gäller för det samt därutöver under en schablontid av tio år, räknat från den nya lagens ikraftträdande. Sådant skydd skall föreligga oberoende av när verket offentliggjordes. — Utredningens förslag är inte enhälligt. En minoritet om tre ledamöter föreslår att de nya reglerna blir gällande även beträffande verk som har offentliggjorts före år 1950.

I likhet med det stora flertalet remissinstanser anser jag praktiska skäl tala för majoritetens ståndpunkt. Dessa skäl bör enligt min mening bli avgörande. Jag biträder följaktligen utredningens förslag att de nya regler-

na skall tillämpas på äldre verk endast om verket vid den nya lagens ikraftträdande åtnjöt skydd enligt äldre lag. Jag delar också utredningens — i denna del enhälliga — uppfattning att skydd enligt den nya lagstiftningen i princip bör beredas endast sådant äldre verk som uppfyller de skärpta krav på individualitet och konstnärlig gestaltning som enligt vad jag tidigare har anfört bör gälla som förutsättning för upphovsrättsligt skydd. Den särskilda övergångsbestämmelse som utredningen har föreslagit och som innebär, att äldre verk dock skall skyddas med tillämpning av nu gällande grundsatser i fråga om skyddsförutsättningarna under den skyddstid som gäller för verket enligt äldre lag samt därutöver under en tid av tio år från den nya lagens ikraftträdande, anser jag också lämplig, och jag godtar förslaget även i denna del.

Vad angår förhållandet mellan upphovsrätt och mönsterrätt har utredningen inte funnit skäl att förorda någon jämkning i den nuvarande regeln att upphovsrätt till ett verk kan göras gällande utan hinder av att verket har registrerats som mönster, s.k. dubbelt skydd. Förslaget har tillstyrkts av praktiskt taget samtliga remissinstanser och även jag biträder utredningens ståndpunkt. Regeln om dubbelt skydd i 10 § UHL bör dock underkastas en redaktionell jämkning.

Följdlagstiftning till mönsterskyddslagen m. m.

Som jag har anfört vid behandlingen av utredningens förslag till ny lag om mönster bör handlingar i ärende angående ansökan om registrering av mönster kunna beredas sekretesskydd i viss utsträckning. I enlighet med vad jag har utvecklat närmare i det föregående bör de grundläggande bestämmelserna om förutsättningarna för och omfattningen av sekretesskyddet tas upp i sekretesslagen. I 23 § nämnda lag finns f.n. bestämmelse om hemlighållande av handlingar i ärenden angående ansökan om patent. I paragrafens andra stycke bör nu tas upp föreskrift om hemlighållande av handling i ärende angående ansökan om registrering av mönster. I övrigt föranleder förslaget till mönsterskyddslag och förslaget till lag om ändring i upphovsrättslagen vissa följdändringar i 14 kap. 5 § brottsbalken, 85 § utsökningsslagen samt 1 och 2 §§ lagen den 1 december 1967 (nr 840) om patent- och registreringsverkets besvärsavdelning. Samtidigt bör viss jämkning ske i 30 § varumärkeslagen, så att där intagna bestämmelser om prioritet bringas i närmare överensstämmelse med motsvarande föreskrifter i 6 § PatL och 8 § förslaget till mönsterlag. Till frågan om den närmare innebörden av nu berörda lagändringar återkommer jag i det följande.

Skydd för vapen och andra officiella beteckningar

Utredningsmannen

Utredningsmannen behandlar först frågan, vilka svenska symboler som bör skyddas och därför tas upp i en eventuell förteckning avgiven från

svensk sida i enlighet med Pariskonventionens bestämmelser. Det saknas dock anledning att gå närmare in på den frågan i detta sammanhang.

Vad angår de bestämmelser om skydd för internationella organisationer som har tagits upp i Pariskonventionens Lissabontext, konstaterar utredningsmannen, att sådant skydd genom svensk lag redan har tillförsäkrats FN och IAEA. Vid en utbyggnad av 1960 års lag att omfatta andra organisationer lär man emellertid knappast kunna räkna upp de skyddade organisationerna i lagtexten. Detta skulle på grund av det stora antalet redan existerande organisationer medföra en icke önskvärd vidlyftighet, vartill kommer, att man kan förutse bildandet av nya sådana organisationer. Å andra sidan lär dock enligt utredningsmannen en uppräkningslista av de skyddade organisationerna inte kunna undvaras, eftersom en prövning alltid torde bli erforderlig huruvida vederbörande organisation uppfyller villkoren för att få skydd såsom en internationell mellanfolklig organisation. Utredningsmannen förordar, att de erforderliga huvudbestämmelserna tas upp i 1960 års lag om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar och att de beteckningar som funnits böra åtnjuta skydd anges i en kungörelse, som utan större omgång kan kompletteras efter hand.

Utredningsmannens förslag i denna del går sammanfattningsvis ut på att vid en svensk anslutning till Lissabontexten *dels* i 1960 års lag införs en ny 1 a § av innehåll att vad i lagens 1 § är stadgat (om skydd för staters vapen, flaggor, andra emblem m. m.) skall i fråga om de internationella mellanfolkliga organisationer, varom Kungl. Maj:t förordnat, äga motsvarande tillämpning med avseende på organisationernas vapen, flaggor och andra emblem samt på benämningar på organisationerna eller förkortningar av dessa benämningar, *dels* samtidigt en kungörelse utfärdas av innehåll att med stöd av nämnda 1 a § givits förordnande beträffande vissa, i kungörelsen närmare angivna organisationer, vilka åtnjuter skydd enligt Pariskonventionen art. 6ter. I denna kungörelse bör vidare enligt förslaget intagas FN:s och IAEA:s beteckningar. I samband därmed bör enligt utredningsmannen 1947 års lag om skydd för FN:s emblem och namn samt 1961 års lag om skydd för IAEA:s emblem upphävas.

Remissyttrandena

När det gäller frågan om vilka lagstiftningsåtgärder som bör vidtas i samband med Sveriges anslutning till Lissabontexten kommenteras utredningsmannens förslag endast av två remissinstanser, nämligen patent- och registreringsverket samt Sveriges industriförbund.

Patent- och registreringsverket har inte något att erinra mot den av utredningsmannen föreslagna 1 a § i 1960 års lag. Verket anser det ändamålsenligt att inte i själva lagen utan i en särskild kungörelse räknas upp de organisationer på vilka lagen skall tillämpas och framhåller, att en sådan kun-

görelse kommer att fordras — förutom för FN och IAEA — också för ett antal andra organisationer såsom Världshälsoorganisationen (WHO) och Förenta Nationernas organisation för undervisning, vetenskap och kultur (UNESCO). Patentverket förklarar sig ha tillgång till en av BIRPI sammanställd förteckning över de namn, emblem m. m. som det rör sig om. Verket framhåller vidare, att vid kungörelsens utformning innehållet i 1947 års lag om skydd för FN:s emblem och namn och i 1961 års lag om skydd för IAEA:s emblem bör beaktas, exempelvis i fråga om regler för tillståndsgivning. Detta nödvändiggör ett tillägg till den föreslagna bestämmelsen om lagens ikraftträdande.

Sveriges industriförbund ansluter sig också till utredningsmannens förslag att en ny paragraf infogas i 1960 års lag och att en kungörelse utfärdas i anslutning därtill. Förbundet framhåller, att även om det antal beteckningar för internationella organisationer som kommer att skyddas torde vara ganska begränsat, skyddet gäller även beteckningar som »lätt kan förväxlas» med dessa. Härigenom kan förslaget få relativt omfattande konsekvenser. Det skydd det är fråga om får därför enligt förbundet inte inkräkta på äldre rätt till kännetecken som är förväxlingsbara med de skyddade benämningarna på internationella organisationer.

Departementschefen

Genom bestämmelserna i 1960 års lagstiftning om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar samt reglerna i 14 § 1. 1960 års VmL om förbud mot registrering av varumärke, i vilket intagits vapen eller beteckning som inte får brukas som varumärke, är föreskrifterna om sådant skydd i art. 6ter i Pariskonventionens Londontext uppfyllda för svensk rätts del. De svenska skyddsreglerna går i själva verket i vissa hänseenden längre än konventionen kräver. Rörande de överväganden som ligger till grund för 1960 års nu nämnda lagstiftning hänvisar jag till prop. 1960:167 s. 103 och 220 f.

Vid Pariskonventionens revision i Lissabon år 1958 gjordes vissa ändringar i art. 6ter i konventionen. I sak innebar ändringarna dels att skyddet för annat statseblem än statsflagga skall gälla endast under förutsättning att emblemet, märket eller stämpeln tagits upp på en förteckning som på visst sätt tillställts unionsländerna, dels att nya bestämmelser infördes om skydd för vissa internationella organisationers symboler och namn. Stockholmstexten av Pariskonventionen är i dessa hänseenden likalydande med Lissabontexten. Rörande bestämmelsernas närmare innebörd hänvisar jag till den redogörelse jag har lämnat i det föregående.

För att Sverige skall kunna tillträda Pariskonventionens Stockholmstext krävs att vår lagstiftning på detta område bringas i överensstämmelse med den i Lissabon reviderade art. 6ter.

Ändringen i konventionen i fråga om förutsättningarna för skydd av stats-
emblem föranleder inte någon lagändring hos oss. Redan nu sträcker sig
skyddet för statsemblem enligt 1960 års lag om skydd för vapen och vissa
andra officiella beteckningar samt 14 § 1. VmL längre än vad konven-
tionen föreskriver, eftersom det inte i något fall krävs att emblemet finns
upptaget på någon internationell förteckning. I princip bör en sådan gene-
rell reglering alltjämt gälla.

De nya reglerna om skydd för vissa internationella organisationers sym-
boler och namn saknar emellertid motsvarighet i svensk lag utom såvitt
avser FN och IAEA. Av skäl som utredningsmannen har anfört bör det inte
komma i fråga att i lag ange alla de övriga internationella organisationer
som nu kan bli aktuella. I stället bör Kungl. Maj:t genom lag bemyndigas
att förordna om tillämpning av dessa skyddsregler i fråga om de symboler
för och namn på internationella organisationer som skall åtnjuta skydd en-
ligt Pariskonventionen eller enligt annan internationell överenskommelse.
En sådan fullmaktsbestämmelse bör som utredningsmannen har föreslagit
lämpligen infogas i lagstiftningen om skydd för vapen och vissa andra offi-
ciella beteckningar. Den bör i huvudsak ges det innehållet att Kungl. Maj:t
efter avtal med främmande stat eller med mellanstatlig organisation kan
förordna att de nuvarande skyddsbestämmelserna i 1 § i 1960 års lag i ämnet
skall äga motsvarande tillämpning i fråga om sådan organisations vapen,
flagga, emblem eller benämning.

Utredningsmannen har föreslagit, att en sådan fullmaktsbestämmelse tas
in som en ny 1 a § i 1960 års nyssnämnda lag och att i samband med att
en kungörelse med förordnanden enligt denna paragraf utfärdas 1947 och
1961 års lagar om skydd för FN:s emblem och namn resp. IAEA:s emblem
upphävs. Det är emellertid att märka, att skyddet för dessa båda organisa-
tioners emblem m. m. till skillnad från det skydd för statsemblem etc. som
föreskrivs i 1 § 1960 års lag och skyddet enligt Pariskonventionen art. 6ter
för internationella organisationers vapen m. m. inte är inskränkt till att
avse emblemens eller FN-namnets användning i näringsverksamhet. Det
blir därför nödvändigt att antingen låta 1947 och 1961 års lagar fortfara
att gälla eller också i 1960 års lag eller på annat lämpligt ställe i lagstift-
ningen ta upp en särskild bestämmelse om FN:s emblem och namn samt
IAEA:s emblem, i sak överensstämmande med föreskrifterna i nu gällande
särskilda lagar i ämnet. Med hänsyn till önskvärdheten att vinna större en-
hetlighet och överskådlighet i lagstiftningen om skydd för vapen och andra
symboler eller beteckningar vill jag för egen del förorda att såväl 1960 års
lag som 1947 och 1961 års särskilda lagar nu ersätts av en enda ny lag om
skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar. I samband därmed
kan en lagteknisk förenkling av regelsystemet ske och bl. a. reglerna om
påföljd för överträdelse av skyddsreglerna göras mer enhetliga.

En remissinstans har uttalat, att de nya skyddsbestämmelserna för inter-

nationella organisationers symboler m. m. inte bör få inkräkta på äldre rätt till kännetecken som är förväxlingsbara med de skyddade beteckningarna eller namnen. Denna synpunkt finner jag vara värd visst beaktande. Konventionen ger också i art. 6ter 1. c möjlighet att tillgodose önskemålet om undantag för äldre rättigheter. De nya skyddsreglerna behöver nämligen inte tillämpas till förfång för rättigheter som har förvärvats i god tro i resp. unionsland innan konventionen — dvs. i förevarande hänseende Lissabontexten av konventionen — trädde i kraft för det landet. Med utnyttjande av denna konventionsbestämmelse kan och bör enligt min mening åstadkommas en ordning liknande den som har gällt i fråga om rätten att använda sådana emblem eller beteckningar som avses i 1960 års lag om skydd för vapen m. fl. beteckningar eller att använda FN:s resp. IAEA:s emblem eller FN:s namn utan hinder av bestämmelserna i 1947 resp. 1961 års lagar om skydd för dessa organisationers emblem m. m. I övergångsbestämmelserna till 1960 års lag föreskrevs, att den som före lagens ikraftträdande lovligt brukade viss beteckning alltså och utan hinder av lagens bestämmelser skulle få bruka beteckningen till utgången av år 1965, dvs. under en övergångstid av fem år. Liknande övergångsbestämmelser gällde enligt 1947 och 1961 års lagar i fråga om varumärke eller firma som lagligen registrerats före resp. lags ikraftträdande och i fråga om rätten att använda varumärke som begagnats före resp. lags utfärdande, varvid dock övergångstiden bestämdes till tre resp. tre och ett halvt år. Jag vill förorda att det i övergångsbestämmelserna till den nya lagstiftning som jag nu föreslår ges föreskrift av innebörd, att den som brukar viss beteckning vid den tidpunkt då Kungl. Maj:t med stöd av lagens bestämmelse om skydd för internationella organisationers emblem och namn meddelar förordnande om skydd enligt lagen för sådant emblem eller sådan beteckning, utan hinder av förordnandet skall få använda emblemet eller beteckningen under en övergångstid av tre år, räknat från den dag då förordnandet meddelades.

Till enskildheterna i övrigt i den lagstiftning om skydd för vapen m. m. som sålunda föreslås återkommer jag i det följande.

Den av utredningsmannen särskilt behandlade frågan om innehållet i den förteckning som bör avlämnas från svensk sida enligt Lissabontextens nu aktuella bestämmelser torde få tas upp till särskild prövning i ett annat sammanhang.

De lagförslag som i enlighet med vad jag har anfört tidigare har upprättats inom justitiedepartementet torde få fogas vid statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga 4*.

Lagförslagens enskilda bestämmelser

Förslaget till mönsterskyddslag

Utredningen har som rubrik till den nya lagen föreslagit »lag om mönster». I överensstämmelse med praxis inom immaterialrätten (jfr varumärkeslagen, namnlagen och patentlagen) förordar jag dock att lagen betecknas »mönsterskyddslag».

I utredningsförslaget har lagen indelats i åtta avsnitt med särskilda rubriker (»allmänna bestämmelser», »registreringsförfarandet», »överlåtelse, licens m. m.», »upphörande av registrering», »ansvar och ersättningsskyldighet», »särskilda bestämmelser», »rättegångsbestämmelser» samt »ikraftträdande- och övergångsbestämmelser»). Vid de nordiska departementsöverläggningarna har rått enighet om att bestämmelserna om viss uppgiftsskyldighet rörande mönsterrätt m. m. (39 § i det svenska utredningsförslaget) bör placeras i ett särskilt avsnitt med rubriken »uppgiftsskyldighet» och få sin plats omedelbart efter det avsnitt som behandlar upphörande av registrering. Vidare har de delegerade förordat att rättegångsbestämmelserna placeras före de särskilda bestämmelserna. I dessa hänseenden vill jag ansluta mig till de delegerades förslag. I övrigt bör indelningen i avsnitt och avsnittens rubriker så långt möjligt bringas i överensstämmelse med motsvarande indelning och rubriker i PatL.

Som framgått av vad jag har anfört i den allmänna motiveringen föreslår jag i vissa hänseenden sakliga ändringar av principiell betydelse i förhållande till utredningsförslaget. Dessa kommenteras närmare i det följande.

Med anledning av vissa påpekanden under remissbehandlingen och för att så långt möjligt tillgodose önskemålet att anpassa den nya mönsterskyddslagen till 1967 års PatL har jag därjämte i några fall gjort smärre sakliga ändringar i utredningsförslaget, till vilka jag återkommer i specialmotiveringen till de enskilda bestämmelserna. I systematiskt och redaktionellt hänseende har departementsförslaget på åtskilliga punkter anpassats närmare till PatL. I övrigt har jag vid utformningen av de särskilda paragraferna i departementsförslaget väsentligen följt utredningens förslag.

Allmänna bestämmelser

1 §

Paragrafen motsvarar 1 § i utredningens förslag och innehåller bestämmelser om mönsterrättens föremål och om vem som kan vara innehavare av mönsterrätt.

Mönsterrättens föremål är enligt 1 § ML endast mönster som avser tillverkning till avsalu av alster tillhörande metallindustrin. Under mönster innefattas även modell som med avseende på ändamålet är jämförlig med mönster. I tillämpningen har den ytterligare begränsningen gjorts att mönsterrätten gäller endast för s. k. prydnadsmönster. Detta innebär att mönstrets form inte får huvudsakligen vara betingad av nyttiga eller eljest praktiska hänsyn. Beträffande mönsterrättens subjekt föreskrivs i samma paragraf att det endast är mönstrets upphovsman eller dennes rättsinnehavare, som är berättigad att genom registrering få en lagfäst ensamrätt till mönstret.

Första stycket

I första stycket av förevarande paragraf i departementsförslaget definieras mönster som förebilden för en varas utseende eller för ett ornament. Bestämmelsen innebär de viktiga nyheterna att skydd kan uppnås inte bara för prydnadsmönster utan även för nyttomönster samt att skyddet utsträcks att avse alla industriområden. Skälen för dessa utvidgningar av lagens tillämpningsområde har utvecklats närmare i den allmänna motiveringen.

Att mönster utgör förebilden för en varas utseende innebär att varans utseende måste framgå omedelbart av mönstret. Det fordras således inte någon beskrivning vid sidan av mönstret för att en komplett förebild skall föreligga. Mönstret för tillverkningsverktyg, klichéer, gjutformar o. d. utgör alltid förebilder endast för framställning av dessa föremål och således inte dessutom för de produkter som skall tillverkas med användande av föremålen. Som exempel kan nämnas, att ett mönster för en kakform inte skall ge skydd för kakans utseende utan bara för utseendet på kakformen. Detta hindrar inte att även kakmönstret kan skyddas, antingen jämsides med kakformen eller separat.

I fråga om trycktyper är förhållandet principiellt detsamma som beträffande klichéer o. d., men själva bokstävernas utseende, typsnitten, kan inte sägas utgöra förebilder för varor och bör inte heller betecknas som ornament. Skyddsbehovet för nya utformningar av typsnitt får emellertid anses vara tillgodosett inom upphovsrätten, som inte torde utestänga skapande verksamhet på den typografiska formgivningens (bokstavskonstens) område från skydd, när arbetsresultatet har karaktären av ett konstnärligt verk. Visst skydd kan också uppnås genom att trycktyperna till det nya typsnittet registreras som mönster. I inledningen har jag berört de internationella strävandena att bereda särskilt rättsskydd för nya typsnitt.

Med uttrycket »en varas utseende» åsyftas enligt utredningen inte bara varans yttre i betydelsen föremålets yttre konturer utan även dess invändiga form. Vid bedömning av möjligheten att bereda mönsterskydd för t. ex. ett kärl med lock, en fågelholk e. d. skall man således också beakta utform-

ningen av kärlets eller holkens inre. En hovrätt har i sitt remissvar framhållit att den invändiga formen mången gång väsentligen eller uteslutande avser en teknisk verkan, i vilket fall mönsterskyddets innebörd ofta skulle vara endast att tillförsäkra mönsterhavaren ensamrätten till en viss konstruktion — som exempel nämns en termosflaskas invändiga utformning. De praktiska skäl som har åberopats till stöd för att skydda en varas yttre form oavsett prydnadseffekten väger enligt denna hovrätt betydligt lättare, när någon sådan effekt i vanlig mening inte alls kan tänkas föreligga.

Visserligen torde en varas invändiga form sällan ha någon prydnadseffekt utan vara mer eller mindre renodlat nyttobetonad. Jag anser det emellertid inte befogat att av detta skäl utesluta invändig formgivning från skydd. Även här finns behov av att stimulera till nyskapande. Att även invändig formgivning kan skyddas medför att presentationen av ett mönster i vissa fall kommer att kräva flera ritningar eller modeller. När det å andra sidan gäller mönster som upprepas på en och samma vara — som t. ex. i fråga om textiltryck, tapeter och bildäck — räcker det i princip att en del av varan återges för att ett komplett mönster skall anses föreligga. Det förutsätts då givetvis att hela den figuration som söks skyddad återges. Ingenting hindrar att textil- och tapetmönster söks skyddade som ornament.

Det varubegrepp som avses med definitionen knyter an till det allmänna språkbrukets varubegrepp. Mönstervaran måste alltså utgöra en konkret sak som kan vara föremål för industriell eller hantverksmässig framställning och som därvid får sitt utseende fixerat. Genom anknytningen till varubegreppet vinnns den fördelen att objekten begränsas till sådana som vanligen omsätts i handeln. Sådant som anvisningar beträffande tillverkning, sömnadsmetoder, gymnastikövningar m. m., förfaranden för att nå en viss effekt, t. ex. ytbehandling av en vara, samt ritningar till rumsinredningar, skyltningar eller trädgårdsanläggningar o. d. kan således inte få skydd.

Viss tveksamhet har emellanåt yppats beträffande möjligheterna att bereda mönsterskydd när det gäller mycket omfångsrika produkter som fartyg, byggnader, flygplan osv. Någon anledning att göra undantag för sådana »varor» anser jag emellertid inte föreligga. Det ligger i sakens natur att däremot gaser, vätskor, pulver och liknande formlösa ting inte kan rymmas bland mönsterrättsobjekten. Levande djur och växter bör uppenbarligen också falla utanför det mönsterrättsliga varuområdet. Inte heller utformning eller utsmyckning av mänskliga kroppsdelar, som frisyrer, skäggform eller tatueringar, kan utgöra mönsterskyddsobjekt.

Som jag har framhållit i den allmänna motiveringen kan i mönsterrättsligt hänseende även en del av en vara, t. ex. ett handtag, ett stolsben och andra halvfabrikat som kan vara föremål för omsättning, anses som en särskild vara. Också komplexa mönster, dvs. förebilder för sammansatta varor som består av två eller flera delar, kan godtas som skyddsobjekt. Mönsterätten är nämligen avsedd att lämna skydd endast för mönstret i dess hel-

het. I fråga om vissa komplexa mönster bör emellertid delarna registreras var för sig och inte i sammansatt skick.

Vid tillämpningen av den gällande mönsterlagen har ibland uppstått tveksamhet, om man har att göra med ett eller flera mönster, när det gäller sådant som bestick, serviser, dräkter, m. m. Principiellt bör ett mönster inte avse mer än ett enda föremål. För att underlätta tillämpningen i nu nämnda fall föreslås emellertid, att sökanden under vissa förutsättningar skall få ta upp flera mönster i en och samma registreringsansökan. Härigenom åstadkoms en viss form av kollektiv registrering. Denna fråga behandlas vid 11 §.

I enlighet med gällande praxis föreskrivs vidare i 1 § första stycket att även ornament kan ges mönsterrättsligt skydd. Med ornament förstås en fantasiskapelse, som är ägnad att användas till dekorerings av varor av olika slag. Ornamentet kan vara en ytdekor eller en relief. Till skillnad från vad som gäller för den allmänna mönstertypen är det ett utmärkande drag för ornamenten, att de är ägnade att uppfattas som utsmyckande eller prydnande, dvs. att de har prydnadskaraktär och inte äger uteslutande funktionellt syfte, något som kan tänkas beträffande t. ex. plastiska utformningar. En del av ett föremål kan inte skyddas som ornament annat än när delen verkligen utgör dekor.

Med ornament åsyftas endast en dekor som är fristående från den färdiga varan. En remissinstans har ansett det nödvändigt att det ges uttryck åt detta krav i lagtexten. Av den föreslagna definitionen av mönster såsom förebilden för en varas utseende eller för ett ornament torde emellertid tillräckligt tydligt framgå att ornamentet är fristående från den vara på vilken det skall anbringas. Därmed faller sådant som smycken och andra rena prydnadsartiklar utanför ornamentsbegreppet. Sådana artiklar omfattas dock givetvis av lagens varubegrepp.

Det är det färdiga ornamentets förebild — exempelvis i form av en teckning — som utgör mönstret. Att det måste vara fråga om ett ornament, som är avsett och ägnat att användas på varor i förut angiven bemärkelse, torde gälla utan att behöva direkt utsägas i lagtexten.

För att beredas skydd behöver ornamentet inte ha någon anknytning till speciella varor utan det kan framträda helt fristående. Visserligen skall i en ansökan om mönsterregistrering lämnas uppgift om de varor för vilka mönstret söks registrerat, men ett ornament kan skyddas för flera varor genom en enda registrering utan att det i ansökningen återges anbringat på alla dessa varor.

Andra stycket

Bestämmelsen i andra stycket ger till en början uttryck åt kravet på mönsterskapande verksamhet som skyddsförutsättning. Beträffande inne-

börden härav hänvisar jag till vad jag har anfört i den allmänna motiveringen. Utredningen har här använt termen »frambringa» ett mönster. I likhet med några remissinstanser har jag dock ansett att ordet »skapa» bättre ger uttryck för kravet på skapande verksamhet. I andra stycket föreskrivs vidare, att ensamrätten förvärfvas genom registrering. Som jag har anfört i den allmänna motiveringen bör något annat sätt att uppnå mönsterskydd inte finnas.

I frågan vem som skall kunna erhålla registrering innebär förslaget, att man behåller den nuvarande huvudregeln i ML att endast mönsterskaparen eller hans rättsinnehavare är berättigad därtill. Frågan om rätten till mönster som har skapats av en arbetstagare eller en uppdragstagare i och för hans tjänst resp. uppdrag bör av skäl som jag har utvecklat närmare i den allmänna motiveringen inte behandlas i mönsterskyddslagen.

För att beteckna den skydds rätt som registrering av ett mönster medför har i analogi med termerna upphovsrätt, varumärkesrätt etc. valts uttrycket mönsterrätt.

Frågan om mönsterrättens innehåll behandlas i 5 §.

2 §

I denna paragraf, som motsvarar 2 § i utredningens förslag, behandlas kraven på nyhet och skillnad samt frågan om kollision med äldre skyddsansökningar.

Den inom mönsterrätten gällande grundsatsen att mönster skall vara nytt för att kunna beredas skydd kommer i gällande ML till uttryck redan i den förut omnämnda inledande bestämmelsen i 1 §. Den närmare innebörden av nyhetskravet framgår av 3 § första stycket. Enligt denna bestämmelse anses ett mönster inte som nytt, om det innan ansökan om dess registrering gjordes har funnits intaget i allmänt tillgänglig tryckt skrift eller har varit återgivet på alster som offentligen saluhållits eller om det inte väsentligen skiljer sig från mönster som förut har blivit känt på sådant sätt. I praxis anses även tidigare registrerat mönster som nyhetshinder, oavsett om det har varit återgivet i tryckt skrift eller på alster som saluhållits. När flera personer gör ansökan om registrering av samma eller väsentligen lika mönster, har enligt 10 § ML den företrädare som först inkom till registreringsmyndigheten med fullständiga ansökningshandlingar.

Första stycket

Mónsterrätt skall enligt förslaget kunna förvärfvas endast för mönster som är nytt. För att ett mönster skall anses som nytt krävs liksom enligt gällande rätt att det håller en viss utseendemässig distans i förhållande till mönster som redan tidigare har blivit kända. Detta s. k. skillnadskrav kommer i lagtexten till uttryck genom föreskriften i första stycket, att mönster

registreras endast om det väsentligen skiljer sig från vad som blivit känt före dagen för registreringsansökningen. Skillnadskravet har närmare behandlats i den allmänna motiveringen och jag hänvisar till vad jag har anfört där.

Endast sådant som har blivit känt före den dag då registreringsansökningen gjordes skall beaktas vid nyhetsgranskningen. Det innebär bl.a., att flera samma dag gjorda skyddsansökningar inte utgör nyhetshinder i förhållande till varandra. Som jag har framhållit i den allmänna motiveringen möjliggör denna reglering s.k. variantregistrering, dvs. samtidig registrering av varandra närliggande varianter av ett och samma mönster.

Andra stycket

Nyhetskravet är i gällande rätt begränsat genom att endast vissa former för bekantgörande beaktas som nyhetshindrande omständigheter. Enligt förslaget upphävs denna begränsning. Allt som har blivit allmänt tillgängligt anses enligt andra stycket *första punkten* som känt och skall följaktligen i princip beaktas vid bedömningen av mönstrets nyhet. Lagtextens exemplifiering av olika sätt på vilka ett mönster kan ha blivit allmänt tillgängligt är givetvis inte uttömmande. Rörande innebörden härav hänvisar jag i första hand till vad jag har anfört i den allmänna motiveringen.

Förslaget går emellertid längre och innebär att i vissa fall även mönster som vid tiden för registreringsansökningen ännu inte har blivit allmänt tillgängligt skall utgöra nyhetshinder. Som känt skall nämligen enligt andra stycket *andra punkten* anses även ett icke allmänt tillgängligt mönster, om det framgår av en ansökan i Sverige om patent eller om varumärkes- eller mönsterregistrering, vilken är eller enligt vad därom är föreskrivet skall anses gjord före den dag som anges i första stycket, och mönstret sedermera i samband med ansökningens handläggning görs allmänt tillgängligt. Denna regel om s. k. äldre rätt som nyhetshinder är ny.

En äldre ansökans nyhetshindrande verkan är anknuten till mönsterrepresentationen, dvs. bilden eller modellen av mönstret. Denna verkan inträder först från och med den dag då representationen har getts in i ärendet och således inte från ansökningsdagen, om denna är en annan. Det förutsätts ytterligare, att mönsterrepresentationen ingår bland de handlingar i ärendet som görs offentliga efter det att den senare ansökningen har getts in.

Det är här fråga bara om det offentliggörande som sker genom vederbörande myndighets försorg — dvs. genom patent- och registreringsverket som patentmyndighet resp. registreringsmyndighet för varumärkes- eller mönsterärenden — enligt de särskilda bestämmelserna härom i PatL, VmL resp. mönsterskyddslagen. Sökandens eget offentliggörande av mönstret får däremot inte nyhetshindrande verkan från dagen för ingivandet av representationen utan först från dagen för offentliggörandet. Detsamma gäl-

ler om annan skulle offentliggöra mönstret. Sökanden kan emellertid, om han så önskar, begära att myndigheten skall hålla handlingarna tillgängliga för allmänheten tidigare än vad han ursprungligen har begärt, och vid sådant offentliggörande inträder givetvis den nyhetshindrande verkan.

Enligt bestämmelserna om konventionsprioritet i 8 § kan en ansökan om registrering här i landet av mönster, som tidigare har sökts skyddat utom riket, vid tillämpning av 2 § anses gjord samtidigt med ansökningen utomlands. Detta innebär att ansökningen i och med offentliggörandet får verkan som nyhetshinder i förhållande till en senare ansökan från tidpunkten för ansökningen utom riket. Härvid torde den svenska registreringsmyndigheten — om särskild utredning härom saknas — få utgå från att mönsterrepresentationen har getts in vid ansökningstillfället utomlands.

Jag är därmed inne på frågan om kollisioner mellan ansökningar om patent eller varumärkesregistrering, å ena, och ansökningar om mönsterregistrering, å andra sidan. Ett mönster kan uppenbarligen företes i patentansökningshandlingar såsom en utföringsform av den patentsökta uppfinningen. Ett mönster kan också ha karaktär av en varuutstyrsel — antingen det gäller själva varans utformning eller utformningen av en varas förpackning — och i vissa fall även av ett figurvarumärke, och det kan sålunda förekomma i en ansökan om varumärkesregistrering. Om ansökningshandlingarna är allmänt tillgängliga, innefattar mönsterrepresentationen i patent- eller varumärkesärendet ett nyhetshinder enligt huvudregeln i förevarande paragraf. Är däremot handlingarna i ärendet hemliga, måste regeln om äldre rätt tillgripas för att samma verkan skall uppnås. Skälen att i nu förevarande hänseende låta äldre ansökningar om patent- och varumärkesregistrering få samma verkan som äldre ansökningar om mönsterregistrering är desamma som har föranlett den föreslagna regleringen av kollisioner mellan ansökningar om mönsterregistrering. Handlingarna i ärenden rörande patent kan hållas hemliga i högst 18 månader från ansökningdagen resp. prioritetdagen (22 § PatL). Ansökningar om varumärkesregistrering kan visserligen inte hållas hemliga i Sverige, men ansökan om registrering kan göras i annat land där handlingarna inte omedelbart blir offentliga (t. ex. Danmark eller Norge) och därefter fullföljas i Sverige under åberopande av konventionsprioritet (30 § VmL). Kolliderar en sådan ansökan här med en redan ingiven ansökan om mönsterregistrering och ligger den sistnämnda i tiden efter varumärkesansökningen utomlands, får mönstret inte registreras. I annat fall skulle, om rättigheterna tillkommer olika personer, dessa kunna blockera varandra med sina resp. ensamrätter. Är det åter en och samma person, som önskar uppnå varumärkes- och mönsterregistrering, får han först ge in sin ansökan om mönsterregistrering och därefter ansökningen om varumärkesregistrering. Något nyhetshinder uppstår därvid inte. Vill någon erhålla både patent- och mönsterregistrering, får han antingen ge in ansökningarna därom samtidigt eller

först ge in patentansökningen utan att därvid presentera mönstret som en utföringsform av uppfinningen samt därefter ge in ansökningen om mönsterregistrering och senare eventuellt komplettera patentansökningen med en ritning av mönstret.

Jag har inte ansett mig f. n. kunna förorda att hänsyn skall tas även till äldre nordiska patentansökningar, som har gjorts i annat nordiskt land (jfr 30 § andra punkten PatL).

Beträffande förhållandet mellan patent och mönsterrätt vill jag i anledning av ett remissyttrande ytterligare framhålla, att en äldre patentansökan endast i undantagsfall torde kunna vara nyhetshindrande i förhållande till en senare ansökan om mönsterregistrering, om mönstret inte direkt har visats i patentansökningen i form av en ritning. En beskrivning i ord av ett mönster lär nämligen sällan kunna bli så exakt att mönstret kan sägas »framgå» därav.

3 §

Denna paragraf motsvarar 3 § i utredningens förslag och behandlar vissa undantag från nyhetskravet.

I 3 § andra stycket ML föreskrivs, att om mönster har förevisats på internationell utställning, den omständigheten att mönstret därvid eller sedermera har blivit känt genom tryckt skrift eller genom alsters hållande till salu inte får hindra mönstrets registrering, om ansökan därom inkommer inom sex månader efter det att mönstret utställdes.

Nu förevarande bestämmelse i departementsförslaget har utformats i överensstämmelse med 2 § tredje stycket PatL. Den innebär att mönsterrätt kan förvärfvas utan hinder av att mönstret inom sex månader innan registreringsansökningen gjordes har blivit allmänt tillgängligt antingen 1) till följd av uppenbart missbruk i förhållande till sökanden eller någon från vilken han härleder sin rätt eller 2) genom att sökanden eller någon från vilken han härleder sin rätt förevisat mönstret på officiell eller officiellt erkänd internationell utställning.

Undantaget under 1) är en nyhet i förhållande till gällande rätt. Det avser det fall att annan än den som är berättigad till mönstret på ett otillbörligt sätt har föranlett att mönstret blivit offentliggjort. För att bestämmelsen skall vara tillämplig fordras i princip att varken sökanden eller någon från vilken han härleder sin rätt själv har medverkat till offentliggörandet. Enligt utredningen skall även medverkan som sker av oaktsamhet medföra att undantagsregeln inte blir tillämplig. Vid remissbehandlingen har emellertid en hovrätt ifrågasatt, om den som har gjort sig skyldig till olovligt tillgrepp av en ritning eller till ett förtroendemissbruk rimligen bör gynnas på bekostnad av en sökande, som kan lastas endast för att han visat alltför stor godtrogenhet eller liknande oförsiktighet. Hovrätten finner detta ännu mera

stötande, om oaktasamhet inte kan läggas sökanden personligen till last. Ett länkbart skäl att ge begreppet missbruk en annan innebörd i mönsterskyddslagen än i patentlagen kan enligt hovrätten vara, att både möjligheterna att obehörigen ta del av ett mönster och de förhållanden varunder det blir tillgängligt för allmänheten typiskt sett torde vara andra än när det gäller patent. Om utredningens ståndpunkt godtas, bör enligt hovrätten i varje fall denna begränsning i rätten att erhålla registrering komma till uttryck i lagtexten.

Eftersom bestämmelsen utgör ett undantag från det absoluta nyhetskravet, finner jag det naturligt att den ges en restriktiv innebörd. För att sökanden skall få dra fördel av undantagsregeln bör det därför fordras att både han och den från vilken han härleder sin rätt har gjort vad som rimligen kan begäras av dem för att hålla mönstret hemligt. Det synes också angeläget att regleringen på denna punkt blir densamma som i PatL. Jag har därför inte funnit skäl att på denna punkt avvika från den patenträttsliga regleringen, som f. ö. har internationell hävd.

För att missbruk skall föreligga fordras att den som direkt eller indirekt är ansvarig för offentliggörandet har uppträtt otillbörligt i förhållande till sökanden eller annan som tidigare har innehaft mönstret. Detta kan ha skett t. ex. genom att han har skaffat sig upplysningar om mönstret på rättsstridigt sätt eller genom att han har vidarebefordrat sådana upplysningar under omständigheter som innefattar tillitsbrott. Missbruket behöver således inte hänföra sig till själva offentliggörandet utan kan avse åtgärder som senare leder till offentliggörande.

Det missbruk som har lett till att mönstret offentliggjorts skall ha varit uppenbart. Detta innebär att åtgärden skall ha varit av sådan karaktär att det framstår som klart att missbruk föreligger. Däremot avses ej att ställa krav på bevisningens styrka.

Missbruket skall vara riktat mot sökanden eller någon från vilken denne härleder sin rätt. Detta är inte fallet, om de offentliggjorda upplysningarna härrör från en person som oberoende av sökanden har skapat samma mönster (dubbelskapande). I sådant fall medför offentliggörandet nyhetshinder enligt huvudregeln.

Fristen för den berättigade att utan hinder av offentliggörandet kunna förvärva mönsterrätt är sex månader. Av hänsyn till allmänheten räknas tiden från det otillbörliga offentliggörandet och inte från den för utomstående mer obestämda tidpunkt då den berättigade får kännedom om offentliggörandet.

Undantaget under 2) rörande internationella utställningar överensstämmer väsentligen med motsvarande undantag i ML men har något begränsats genom att bestämmelsen hänvisar endast till sådan internationell utställning som är officiell eller officiellt erkänd. Begränsningen innebär att regeln bara omfattar utställning, som avses i konventionen den 22 november 1928

angående internationella utställningar (SÖ 1932:27, jfr Sö 1950:34). Detta medför att praktiskt taget inga utställningar i Norden blir aktuella i sammanhanget.

Innebörden av utställningsskyddet är, att den som har utställt ett mönster eller en mönsterrepresentation av vad slag som helst, t. ex. den färdiga varan, skall kunna förvärva mönsterrätt inom sex månader därefter utan hinder av att mönstret har offentliggjorts genom utställandet. Andra offentliggöranden än sådana som har samband med utställandet blir emellertid att betrakta som nyhets hinder på vanligt sätt.

Undantagsreglerna i 3 § syftar omedelbart på de fall då det råder identitet till utseendet mellan det otillbörligen offentliggjorda eller utställda mönstret samt det mönster som söks registrerat. Reglerna gäller emellertid även när utseendet har varierats men det offentliggjorda mönstret är så näraliggande i förhållande till det som söks registrerat att det skulle ha utgjort nyhets hinder enligt 2 §.

Bestämmelserna innebär endast en begränsning i nyhetsregeln. De medför inte någon prioritetsrätt eller någon förlängning av den tid varunder konventionsprioritet åtnjuts enligt 8 §. För användarrätt kan sålunda uppkomma ända till dess registreringsansökningen görs.

4 §

Paragrafen motsvarar 4 § i utredningens förslag och behandlar vissa speciella registrerings hinder.

Gällande rätt. I 2 § ML föreskrivs, att om mönster innehåller framställningar, som kan väcka förargelse, eller om dess begagnande skulle strida mot lag eller goda seder, mönstret inte får registreras.

Utredningen. I denna paragraf har utredningen samlat de skyddsförutsättningar av mera speciellt slag som föreslås vid sidan av nyhetskravet och skillnadskravet i 2 §. Utredningen har begagnat *hinderkatalogen* i 14 § VmL som förebild men har använt en något avvikande lagteknik.

I paragrafens första stycke har utredningen tagit upp några fall, som motiveras av allmänna hänsyn och är av absolut karaktär. Därefter tas i andra stycket under särskilda punkter upp sådana hinder som inte skall gälla när vederbörligt tillstånd föreligger. I punkt 1) tillgodoses vissa intressen av allmän karaktär, medan i punkterna 2)–4) bereds skydd för enskilda intressen av olika slag.

Enligt *första stycket*, som ansluter nära till motsvarande bestämmelse i PatL, erhålls inte mönsterrätt, om mönstret eller dess utnyttjande skulle strida mot goda seder eller allmän ordning. Med goda seder avses sedligheten och med allmän ordning åsyftas sådana förhållanden som behandlas i 16 kap. brottsbalken under rubriken brott mot allmän ordning. Vad som

t. ex. är ägnat att väcka förargelse hos allmänheten strider mot allmän ordning. Att generellt låta allt som strider mot lag ingå bland de absoluta hindren har däremot inte ansetts lämpligt.

Utredningen har utformat *andra stycket* i paragrafen så, att särskilda tillstånd upphäver de föreslagna hindren. Formuleringen är avsedd att också ge uttryck åt att ett efterföljande tillstånd — dvs. tillstånd som har meddelats efter det att mönstret har sökts registrerat — skall ha samma verkan som ett föregående samtycke. Denna grundsats återkommer i 31 §, som handlar om hävande av registrering. Där föreslås nämligen, att sådant hävande får ske endast när skälet mot registrering alltjämt föreligger vid tiden för rättegången. Meningen är också att ett intrång, som har begåtts innan det erforderliga tillståndet ännu har meddelats, inte skall gå fritt från påföljd utan skall följa samma regler som annars gäller för mönsterintrång.

I *punkt 1)* tar utredningen upp sådant statsvapen och sådan internationell beteckning som enligt lag inte får finnas obehörigen anbragt på saluhållna varor. Vidare upptas sådant som lätt kan förväxlas med statsvapen eller beteckningar av nu nämnt slag. Utredningen framhåller att förväxlingsbarheten bör bedömas med utgångspunkt från det speciella skyddsintresse som de särskilda lagarna på området har att tillgodose. Innebördens av bestämmelsen är, att statsvapen och ifrågavarande beteckningar inte skall få ingå i registrerat mönster. Uppenbarligen får ett mönster inte heller bestå enbart av sådant vapen eller sådan beteckning, men för dessa fall träder nyhetskravet omedelbart i tillämpning.

Med statsvapen avses inte bara det svenska vapnet utan även utländska statsvapen. Ett visst uttryck för att statsvapen internationellt sett bör tillerkännas ett starkare skydd än t. ex. flaggor och andra statsemlen kan enligt utredningen spåras i Pariskonventionen art. 6ter 9. En liknande inställning kommer till uttryck i lagen den 2 december 1960 om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar, vilken lämnar skydd för statsvapen även i andra sammanhang än när de brukas som kännetecken för varor och tjänster, medan övriga beteckningar skyddas endast i sådant sammanhang. Utredningen har funnit lämpligt att komplettera det skydd som generellt ges för statsvapen i nämnda lag genom att ta upp statsvapen i hinderkatalogen i förevarande paragraf. Däremot har utredningen inte funnit skäl föreslå att andra statliga beteckningar som statsflaggor, vissa andra statsemlen, kontroll- och garantibeteckningar m. m. eller kommunala vapen inte skall få förekomma i registrerat mönster. Sådana beteckningar och vapen kan fylla en passande och rimlig funktion särskilt på souvenirer o. d. utan att det skyddsintresse som tillvaratas i andra sammanhang, såsom i VmL, eller något beaktansvärt intresse i övrigt kan anses förnärrat.

Med internationell beteckning, som enligt lag inte obehörigen får finnas anbragt på saluhållna varor, avses Förenta Nationernas emblem, Rödakors-

beteckningarna och Internationella atomenergiorganets emblem. Det valda uttryckssättet korresponderar med formuleringarna i de särskilda lagar som reglerar skyddet för dessa beteckningar.

Enligt *punkt 2)* får vissa kännetecken, som i något hänseende utmärker annan än mönsterhavaren, inte tas in i registrerat mönster. Det gäller här annans firma och varukännetecken samt annans namn och porträtt, om namnet eller porträttet inte åsyftar någon för länge sedan avliden person. Utredningen har här valt en formulering som nära ansluter till bestämmelsen i 14 § 4) VmL. Det skydd för kännetecken som det här gäller kan sägas gå mindre långt än ett skydd mot förväxling och avser huvudsakligen kännetecken, som har tagits in i mönster i oförändrat skick eller bara med obetydliga tillägg eller ändringar. Lika med firma får enligt utredningen anses beteckning för stiftelse, ideell förening eller dylik sammanslutning. Beträffande annans namn har bestämmelsen i likhet med föreskrifterna i 14 § 4. VmL samt 19 och 20 §§ namnlagen preciserats till att avse släktnamn och konstnärsnamn eller likartat namn, dvs. pseudonymer, signaturer, artistnamn och dylika benämningar, under vilka konstnärer, idrottsmän m. fl. har blivit kända. I fråga om tillstånd av namninnehavare påpekar utredningen, att enstaka bärare av ett namn inte kan disponera över namnet till förfång för övriga bärare av detta. Medgivande av sådan enstaka namnbärare torde därför i regel få betydelse endast om det framgår, att just denne avses, t. ex. genom att släktnamnet har förenats med förnamn eller att en titel har använts.

Utredningen framhåller att det i fråga om porträtt inte föreligger något lagstadgat generellt skydd här i riket. Varumärkeslagen lämnar emellertid skydd mot att porträtt ingår i varumärke. Utredningen anser att man också bör förbjuda att annans porträtt tas med i ett mönster men att förbudet inte bör gälla, om det rör sig om någon som har avlidit för länge sedan.

Beträffande frågan om det är nödvändigt att föreskriva särskilda mönster rättshinder när det gäller sådant som åtnjuter skydd enligt annan lagstiftning, t. ex. firmalagen, varumärkeslagen eller namnlagen, framhåller utredningen att skyddet enligt nämnda lagar bara avser användande av kännetecknet i dess huvudsakliga funktion, dvs. som firma, varumärke, namn osv. Skyddet avser däremot inte användande i andra funktioner, t. ex. som utseendeelement i ett mönster (en komposition på en scarf e. d. av olika firmor, varumärken eller namn). Man bör emellertid söka motverka att i mönsterregistret inflyter mönster, som annan än sökanden har rätt till i något hänseende. Mönsterrätt bör således enligt utredningen inte få förvärras för ett mönster, som utan tillstånd innehåller annans firma, varukännetecken eller namn. Utredningen framhåller att innehållet i p. 2) inte har blivit detsamma i alla de nordiska ländernas förslag, eftersom man i varje kommitté har varit angelägen att följa det egna landets varumärkeslagstiftning så nära som möjligt.

Enligt *punkt 3)* får i mönster inte förekomma något som är ägnat att uppfattas som titel på annans skyddade litterära eller konstnärliga verk, när titeln är egenartad (jfr 50 § UHL) eller något som kränker annans upphovsrätt till sådant verk eller rätt till fotografisk bild. Förslaget överensstämmer väsentligen med 14 § 5) VmL. Utredningen anser det inte vara ett opraktiskt fall att ett mönster innehåller ett upphovsrättsligt verk (t. ex. en liten skulptur i en askfatsmodell eller som lampsockel) eller ett foto (vilket t. ex. kan överföras som dekor på en souvenir). Visserligen innefattar nästan allt slags olovligt utnyttjande av konstnärligt verk och av fotografisk bild principiellt intrång i upphovsrätt resp. rätten till fotografisk bild, men de nordiska mönsterskyddskommittéerna har funnit lämpligt att ta upp dessa fall i hinderkatalogen. Det är nämligen angeläget att man redan på registreringsstadiet skall kunna komma till rätta med planerade utnyttjanden av konstnärliga verk och fotografiska bilder.

Om registreringsmyndigheten enligt 19 § andra stycket i utredningsförslaget publicerar ett mönster, som innehåller ett skyddat konstnärligt verk eller en skyddad fotografisk bild eller en upphovsrättslig bearbetning därav, får detta inte betraktas som ett intrång i upphovsrätt eller rätt till fotografisk bild. Registreringssökandens egna åtgärder, varigenom annans verk görs tillgängligt för allmänheten, innefattar däremot i princip sådant intrång.

Patent har inte tagits upp i punkt 3. Vid 2 § har utredningen framhållit, att ett patent i och för sig inte bör hindra mönsterrätt för en utföringsform av den patenterade uppfinningen.

I *punkt 4)* föreskrivs hinder för mönsterrätt, om annans här i riket registrerade mönster har tagits in i mönstret. Det rör sig här om fall då ett mönster ingår i ett annat men där skillnadskravet, som ju avser en totalbedömning av de aktuella mönstren, är uppfyllt. Som exempel nämner utredningen att ett emblem är mönsterskyddat och att någon annan än den som innehar skyddet söker registrering av en klubbjacka med emblemet anbringat därpå. Skillnaden mellan emblemet, å ena, och klubbjackan med emblemet, å andra sidan, är i och för sig så väsentlig, att det från den synpunkten inte föreligger hinder för mönsterregistrering av jackan med emblemet. Trots detta finner utredningen det rimligt, att emblemet i enlighet med bestämmelserna om mönsterrättens innehåll i 5 § i förslaget över huvud inte bör få begagnas av annan än den som har skydd för det. I konsekvens därmed föreslår utredningen, att mönsterrätt inte skall medges i sådana fall, om inte innehavaren av det tidigare registrerade mönstret lämnar tillstånd därtill.

Remissyttrandena. Det är enligt *patent- och registreringsverket* önskvärt att samtliga i paragrafen upptagna omständigheter på samma sätt som i hinderkatalogen i 14 § VmL tydligt anges utgöra hinder mot registrering. Ge-

nom en sådan utformning av lagtexten nås även bättre överensstämmelse med övriga bestämmelser i lagförslaget, bl.a. 15, 19, 31 och 38 §§. Verket finner det vidare tveksamt, om bestämmelsen i andra stycket *punkt 1* bör begränsas att avse endast statsvapen och vissa internationella beteckningar. Verket anser det inte rimligt att behöva registrera ett mönster, försett med statsflagga eller statligt kontroll- eller garantimärke, om sökanden inte har tillstånd att anbringa flaggan eller märket på den avsedda varan. Ett kontrollmärke av typen S-märket för elektriska artiklar torde under alla förhållanden vara olämpligt som dekoration på souvenirer och dylikt. Även *utredningen angående rikets vapen och flagga* ifrågasätter lämpligheten av att statsflaggor utesluts från det skydd som har getts åt statsvapen. *Statens heraldiska nämnd* erinrar att 1960 års lag om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar skyddar inte bara statsvapen utan också statsflagga och annat statseblem, statlig kontroll- och garantibeteckning, annan beteckning vilken hänsyftar på svenska staten och därigenom ger kännetecknet en officiell karaktär, samt svenskt kommunalt vapen. I näringsverksamhet får sådant vapen etc. inte utan vederbörligt tillstånd användas i varumärke eller annat kännetecken för varor eller tjänster. Statsvapen åtnjuter ett utsträckt skydd i det att sådant vapen över huvud inte får användas i näringsverksamhet utan tillstånd. Nämnden finner emellertid att denna åtskillnad i 1960 års lag inte kan åberopas till stöd för att ge enskild person rätt att genom registrering få ensamrätt till mönster, vari något av övriga i 1960 års lag nämnda skyddsobjekt ingår. Olägenheterna av en sådan ordning synes nämnden ligga i öppen dag. Hänsyn måste tas till att flaggan som nationalsymbol vid sidan av riksvapnet intar en bestämd särställning. Nämnden finner det även olämpligt att en så central statlig beteckning som den kungliga kronan skulle utan tillstånd få tas upp i ett registrerat mönster. Det torde vidare enligt nämnden ligga i sakens natur att kontroll- och garantibeteckningar inte bör få förekomma i andra sammanhang än sådana för vilka de är avsedda. Nämnden anser att det skulle vara direkt skadligt att undanta dem från hinderkatalogen. Nämnden finner det naturligt att hinderkatalogen tar upp samtliga i 1960 års lag nämnda skyddsobjekt och har inte kunnat finna tillräckligt vägande skäl att utesluta något eller några av dem.

Beträffande de i andra stycket *punkt 2* upptagna registreringshindren utgår *patent- och registreringsverket* från att även firmadominant normalt skall anses utgöra hinder. Eftersom detta inte klart framgår av motiven, efterlyser verket ett förtydligande. *Hovrätten för Västra Sverige* ifrågasätter om inte motivuttalandet om att beteckning för stiftelse, ideell förening eller dylik sammanslutning skall likställas med firma bör återspeglas i lagtexten. Det kan enligt hovrätten tänkas fall, då beteckningen uppenbarligen inte gäller en firma — den avser t. ex. en välkänd idrottsförening — men ändå bör träffas av förbudet. *Firmautredningen* uttalar att med firma även torde

böra likställas annat kännetecken för näringsverksamhet som inarbetats här i riket för annan (jfr 10 § 6 namnlagen). *SID* anser det önskvärt med en närmare precisering av uttrycket »någon sedan länge avliden».

Bestämmelsen i andra stycket *punkt 4* att registrering inte får ske av mönster som innehåller ett för annan här i riket registrerat mönster sammanhänger enligt *hovrätten för Västra Sverige* med förbudet i 5 § första stycket mot vissa förfaranden med varor som i sig har upptagit det skyddade mönstret, oavsett om de väsentligen skiljer sig från detta eller inte (betänkandet s. 160 f). Lagtexten kan enligt hovrätten tyda på att det visserligen är förbjudet att i varan ta upp identiskt samma mönster som det skyddade, medan man däremot skulle godta varor, där mönstret undergått vissa om också obetydliga ändringar. Enligt motiven täcks emellertid även detta senare fall. Hovrätten anser, att detta bör markeras i lagtexten.

Departementschefen. Efter förebild av *hinderkatalogen* i 14 § VmL har utredningen i förevarande paragraf samlat de speciella skyddsförutsättningar som anses böra gälla vid sidan av nyhets- och skillnadskraven. För att nå största möjliga överensstämmelse med de övriga nordiska lagförslagen har utredningen emellertid använt en annan teknik än i VmL. Vid remissbehandlingen har patent- och registreringsverket förordat att VmL i detta hänseende får tjäna som förebild för mönsterlagen. Härigenom markeras onekligen tydligare att de i paragrafen angivna omständigheterna utgör hinder mot registrering. Vidare nås bättre överensstämmelse med övriga bestämmelser i förslaget. Jag ansluter mig därför till patent- och registreringsverkets uppfattning, som även har godtagits vid de nordiska departementsöverläggningarna. I enlighet härmed bör första och andra styckena i utredningens förslag sammanföras i ett stycke, varvid första stycket i utredningens förslag bör tas upp som en första punkt samt andra stycket i utredningsförslaget tas upp som en andra punkt och där — med vissa tillägg som berörs närmare i det följande — ordnas i fem undergrupper, betecknade a) — e).

I första stycket i utredningens förslag har tagits upp en av allmänna hänsyn motiverad bestämmelse om att mönsterrätt inte kan förvärfvas, om mönstret eller dess utnyttjande skulle strida mot goda seder eller allmän ordning. Regeln ansluter nära till gällande rätt. Den har inte föranlett erinringar vid remissbehandlingen och ger inte heller mig anledning till några sakliga invändningar. Bestämmelsen har med en redaktionell jämkning tagits upp som *punkt 1* i departementsförslaget.

Andra stycket i utredningsförslaget innehåller under 1) — 4) bestämmelser om att registrerat mönster inte utan vederbörligt tillstånd får innehålla vissa närmare angivna element. Dessa regler saknar motsvarighet i gällande lag.

Under 1) i utredningsförslaget föreskrivs, att registrerat mönster inte

utan vederbörligt tillstånd får innehålla sådant statsvapen eller sådan internationell beteckning, som enligt lag inte får obehörigen finnas anbragt på saluhållna varor, eller något som lätt kan förväxlas därmed. Några remissinstanser har ansett bestämmelsen för begränsad och har föreslagit att även övriga skyddsobjekt som anges i lagstiftningen om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar tas upp i hinderkatalogen. Även jag finner det olämpligt att beteckningar som enligt lag inte får olovligen användas i varumärke eller annat kännetecken för varor eller tjänster skall utan tillstånd få förekomma i mönster. Jag förordar därför, att bestämmelsen utvidgas på sätt som dessa remissorgan har föreslagit. Härigenom nås också bättre överensstämmelse med de övriga nordiska lagförslagen. Bestämmelse i ämnet har i departementsförslaget tagits upp som *punkt 2 a)*. Vid bestämmelsens utformning har jag beaktat den utvidgning av tillämpningsområdet för lagstiftningen om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar till att omfatta också vissa internationella organisationers vapen, flagga, emblem eller namn som jag enligt vad jag tidigare har anfört kommer att föreslå.

Genom bestämmelserna i andra stycket 2)—4) i utredningens förslag bereds skydd för enskilda intressen av olika slag.

Bestämmelsen under punkt 2) förbjuder att vissa kännetecken, som utmärker annan person än mönsterhavaren, tas in i registrerat mönster. Det gäller här sådant som är ägnat att uppfattas som annans firma eller varukännetecken eller som annans släktnamn, konstnärsnamn eller likartat namn eller annans porträtt, när namnet eller porträttet uppenbarligen inte åsyftar någon sedan länge avliden. Bestämmelsen har i allmänhet godtagits vid remissbehandlingen, men några påpekanden har gjorts. Jag kan ansluta mig till patent- och registreringsverkets uttalande, att firmadominant bör likställas med firma. Förslaget från en hovrätt, att uttrycklig föreskrift meddelas om att beteckning för stiftelse, ideell förening eller därmed jämförlig sammanslutning inte heller får förekomma i registrerat mönster, torde även böra godtas. Av lagtexten bör vidare framgå, att endast firma och varukännetecken som är skyddat här i landet omfattas. Firmautredningens förslag att med firma likställa annat kännetecken för näringsverksamhet, som har inarbetats här i landet för annan, bör också godtas och föranleda ett särskilt tillägg.

De nu berörda bestämmelserna har i departementsförslaget tagits upp i *punkt 2)* under *b)* och *c)*, varvid under *b)* behandlas beteckning för stiftelse och annan sammanslutning samt firma och andra kännetecken och under *c)* behandlas användande av porträtt eller personnamn.

Förbudet mot användande av annans porträtt eller namn, om porträttet eller namnet uppenbart inte åsyftar någon sedan länge avliden, har sin motsvarighet i VmL. Bestämmelsen innebär bl. a., att namn på historiska personer eller deras porträtt får ingå i registrerade mönster. Att närmare

ange hur gränsdragningen bör göras är vanskligt. Bestämmelsens syfte att skydda de efterlevande synes dock fordra att man i allmänhet kräver att minst 50 år förflutit från dödsfallet.

Punkt 3) i utredningsförslaget avser fall då mönstret innehåller något som är ägnat att uppfattas som egenartad boktitel o. d. eller något som kränker annans upphovsrätt m. m. Bestämmelsen har inte föranlett erinran vid remissbehandlingen och har utan saklig ändring tagits upp i departementsförslaget under *d)*. Av lagtexten framgår, att endast här i landet skyddat verk eller här skyddad fotografisk bild avses.

Punkt 4) i utredningens förslag innebär att mönster inte får innehålla ett för annan här i riket registrerat mönster. Vid remissbehandlingen har en hovrätt ansett, att lagtexten kan tyda på att det visserligen är förbjudet att i mönstret ta upp identiskt samma mönster som det skyddade, medan man däremot skulle godta förfarandet om det upptagna mönstret har undergått vissa, om än obetydliga ändringar. Enligt vad utredningen har uttalat i motiven avser emellertid bestämmelsen även detta senare fall. Hovrätten anser att detta bör markeras i lagtexten. Jag biträder denna uppfattning. Förbudet att utan tillstånd i ett mönster ta upp ett för annan här i landet registrerat mönster bör således utvidgas att även avse förbud mot att ta upp mönster som inte väsentligen skiljer sig från registrerat mönster. *Punkt 2 e)* i departementsförslaget har utformats i enlighet härmed.

Om ett visst mönster — eller något som inte väsentligen skiljer sig därifrån — har tagits upp i ett annat mönster, vilket söks registrerat, och det förstnämnda mönstret inte har registrerats när ansökningen ges in men i sin tur är föremål för en äldre registreringsansökan, bör ett villkorligt hinder mot att bevilja den senare ansökningen anses föreligga på grund av nu förevarande bestämmelse. Registreringsmyndigheten bör låta prövningen av den yngre ansökningen anstå till dess det äldre ansökningsärendet har avgjorts. Om den äldre ansökningen leder till registrering, blir 4 § 2 e) i förslaget tillämplig men om den avslås eller avskrivs och ej återupptages enligt 14 §, utgör den inte hinder mot bifall till den senare ansökningen. Föreskrifter om förfarandet i hithörande fall bör tas upp i tillämpningskungörelsen.

Ett tillägg, motsvarande hänvisningen i punkt 2 e) i förevarande paragraf till det fall att ett mönster, som inte väsentligen skiljer sig från ett registrerat mönster, har tagits upp i ett annat mönster, bör göras i 5 § första stycket i departementsförslaget, som behandlar mönsterrättens innehåll. Härtill återkommer jag vid nämnda paragraf.

5 §

I denna paragraf behandlas mönsterrättens innehåll. Den motsvarar 5 § i utredningens förslag.

Enligt 1 § ML består mönsterskyddet i en ensamrätt att begagna mönstret

vid tillverkning till avsalu av alster tillhörande metallindustrin. Den som utan tillstånd av rättsinnehavaren begagnar mönstret på detta sätt eller saluhåller eller för försäljning till Sverige inför metallvarualster, som har tillverkats efter sådant mönster, gör sig enligt 16 § ML skyldig till intrång i mönsterrätten. Denna avser således tre slags utnyttjanden av mönstervaran, nämligen tillverkning, saluhållande och import. Även i fråga om tillverkning och import gäller att förfarandet skall ha ägt rum i försäljningssyfte, för att intrång skall föreligga.

Första stycket

Mönsterrättens innehåll har behandlats ingående i den allmänna motiveringen. I överensstämmelse med de överväganden som jag har redovisat där föreskrivs i första stycket av förevarande paragraf, att mönsterrätt, med de undantag som anges i det följande i lagen, innebär att annan än innehavaren av mönsterrätten (mönsterhavaren) inte får utan dennes lov utnyttja det registrerade mönstret yrkesmässigt genom att tillverka, importera, utbjuda, saluhålla, överlåta eller hyra ut vara, vars utseende inte väsentligen skiljer sig från mönstret eller som i sig har tagit upp något som inte väsentligen skiljer sig från detta.

Förslaget innebär att mönsterskyddet utvidgas till att omfatta utbudande, överlåtande och uthyrande av mönstervaror. Uppräkningen av de olika utnyttjandeformerna är uttömmande. Ett utnyttjande som inte kan hänföras till tillverkning, import, utbudande, saluhållande, överlåtande eller uthyrande omfattas således inte av mönsterrätten. Som jag har framhållit i det föregående kan mönsterrätt inte åberopas mot åtgärder med varor som har tillverkats och marknadsförts av mönsterhavaren eller med dennes tillstånd. Beträffande sådana varuexemplar har s.k. konsumtion inträtt och är försäljningsåtgärder och andra former av utnyttjanden tillåtna. Utbudande, saluhållande, överlåtande och uthyrande blir regelmässigt mönsterrättskränkande bara i fråga om varor som har tillverkats eller importerats utan mönsterhavarens lov, eftersom tillstånd att tillverka eller importera en mönstervara normalt lär innefatta tillstånd också till övriga utnyttjandeformer.

Enligt förslaget omfattar mönsterrätten endast utnyttjanden som sker yrkesmässigt. Som utredningen har anfört har kravet på yrkesmässig verksamhet samma innehåll här som inom patenträtten. Det medför till en början att ensamrätten inte omfattar sådant tillgodogörande av en mönstervara som bara syftar till att tillfredsställa personliga behov. Å andra sidan behöver inte den verksamhet i vilken varan utnyttjas vara av ekonomisk art. Så t. ex. får statlig och kommunal verksamhet regelmässigt anses som yrkesmässig i nu förevarande hänseende. Också organiserad välgörenhet och annan rent ideell verksamhet blir ofta att hänföra till yrkesmässig verk-

samhet. Omvänt behöver inte allt utnyttjande av en mönstervara som sker i vinningssyfte falla inom skyddsområdet. Om en privatperson tillverkar ett enstaka exemplar av en mönsterskyddad vara och i klart syfte att göra sig en förtjänst erbjuder annan att köpa varan, bör hans utbudande av varan eller försäljningen inte anses ha skett yrkesmässigt.

Utredningen har emellertid ansett, att eftersom mönsterrätten till skillnad från patenträtten inte omfattar användande av mönstervara, inte heller en privat tillverkning av ett föremål som skall användas i en yrkesmässig verksamhet bör hänföras till yrkesmässig tillverkning. Som exempel anför utredningen att en hotellägare — som inte också driver snickerirörelse — själv tillverkar en säng efter förebild av ett skyddat mönster för att använda den i hotellrörelsen. En sådan tillverkning omfattas enligt utredningen inte av mönsterrätten. Enligt vad utredningen framhåller har däremot upphovsrätten här ett annat innehåll. Det torde således enligt utredningen utgöra intrång i upphovsrätten till ett verk — som kan vara ett bruksföremål — om någon framställer ett exemplar av verket i förvärvssyfte, t. ex för att använda det i en hotellrörelse. Därigenom görs nämligen verket tillgängligt för allmänheten. Om man emellertid ändrar exemplet med hotellsängen så, att hotellägaren i stället för att själv tillverka sängen importerar den för bruk i hotellrörelsen, har enligt utredningen importen ägt rum yrkesmässigt och följaktligen intrång skett i mönsterrätten.

Under remissbehandlingen har patent- och registreringsverket uttalat, att utredningen genom dessa exempel har gett uttrycket yrkesmässigt en alltför snäv innebörd. Enligt verkets mening bör man inte bedöma kravet på yrkesmässighet isolerat utan mot bakgrunden av syftet med utnyttjandet och med beaktande av om detta är att yrkesmässigt tillgodogöra sig mönstrets ekonomiska värde. Visserligen faller det slutliga användandet av en mönstervara hos konsumenten inte under ensamrätten, men detta medför enligt verket inte att man vid bedömande av övriga utnyttjandeformer kan bortse från om dessa syftar till ett yrkesmässigt användande av varan, vilket bör vara det avgörande kriteriet för att man skall uppnå en enhetlig bedömning. Möjligen bör detta enligt verket komma till uttryck genom att man i lagtexten använder uttrycket »i yrkesmässigt syfte». Också Svea hovrätt ifrågasätter om det vid bedömandet av om mönsterintrång har skett är lämpligt att göra skillnad mellan de båda fall som utredningen har exemplifierat.

Det exempel som utredningen har anført med hotellägaren, som själv tillverkar en säng efter ett skyddat mönster för att använda den i sin rörelse, utgör ett svårbedömt gränsfall. Med hänsyn till det omedelbara sambandet mellan tillverkningen och den av hotellägaren yrkesmässigt bedrivna hotellrörelsen vill jag närmast ansluta mig till de remissinstanser som har ansett att tillverkningen i exemplet bör omfattas av skyddet. Jag kan således inte reservationslöst ansluta mig till utredningens uttalande, att en

privat tillverkning av ett föremål som skall användas i en yrkesmässig verksamhet inte bör hänföras till yrkesmässig tillverkning. Särskilt när det gäller alster av brukskonst bör vid bedömningen fästas avseende vid önskvärdheten av att såvitt möjligt vinna överensstämmelse med den upphovsrättsliga regleringen av skyddsomfånget. Det är emellertid inte möjligt att ge generella riktlinjer för bedömningen av gränfallen. Det får ankomma på rättstillämpningen att träffa avgöranden i de enskilda fallen med utgångspunkt från de ändamålssynpunkter som ligger till grund för mönsterskyddslagstiftningen. Något sådant förtydligande av lagtexten som patent- och registreringsverket ifrågasatt har jag inte ansett behövt.

I överensstämmelse med vad jag har anfört vid 4 § har bestämmelsen i första stycket av nu förevarande paragraf utformats så, att den täcker även fall då i mönstret för en vara har tagits upp ett registrerat mönster eller något som inte väsentligen skiljer sig från sådant mönster. Formuleringen »eller i sig upptagit något som icke väsentligen skiljer sig från mönstret» torde täcka även det av en remissinstans berörda fallet att på en vara har anbragts ett ornament, som endast i ringa mån skiljer sig från ett registrerat ornament.

Mönsterhavaren har inte en ovillkorlig ensamrätt att utnyttja sitt mönster. Begränsningar kan gälla på grund av annan lagstiftning (t. ex. angående patent, arbetarskydd osv.) eller till följd av importrestriktioner o. d. Hans rätt att beivra intrång liksom hans rätt att överlåta mönsterrätten och att upplåta denna till nyttjande är emellertid i princip oinskränkt.

Andra stycket

Enligt förevarande bestämmelse omfattar mönsterrätten endast sådana varor för vilka mönstret har registrerats och därmed likartade varor. Också denna regel utgör en nyhet i förhållande till gällande rätt. I fråga om grunderna för bestämmelsen hänvisar jag till vad jag har anfört i den allmänna motiveringen. Bestämmande för vad som skall hänföras till »likartade varor» bör vara om det vid utformandet av en ny vara kan anses ligga nära till hands att söka efter förebilder inom området för det varuslag till vilket det registrerade mönstret har hänförts på grundval av registreringssökandens varuuppgift.

Regleringen i andra stycket har föranlett föreskriften i 11 § departementsförslaget, att en ansökan om mönsterregistrering skall innehålla uppgift om de varor för vilka mönstret söks registrerat. Det är med andra ord sökandens egen varuuppgift som är bestämmande för vilka varukategorier skyddet omfattar. Registreringsmyndigheten måste därför ta in sökandens uppgift därom i kungörelser, i mönsterregistret osv.

Frågor om intrång i mönsterrätt behandlas i 35 och 36 §§.

6 §

Paragrafen motsvarar 6 § i utredningens förslag och behandlar den s. k. för användarrätten.

I 14 § ML föreskrivs, att skyddsrätten inte gäller mot någon som vid tiden för registreringsansökningen begagnade det registrerade mönstret inom riket eller hade vidtagit väsentliga åtgärder för dess begagnande här. Föresvarande bestämmelse i departementsförslaget stämmer väsentligen överens med 14 § ML. Den har utformats efter förebild av 4 § PatL.

Första stycket

För användarrätt innebär i princip, att den som vid tiden för en ansökan om mönsterregistrering redan utnyttjade mönstret eller hade vidtagit vissa förberedelser för att utnyttja detta får fortsätta utnyttjandet utan hinder av mönsterrätten. Dessa två fall av för användarrätt behandlas i första stycket av denna paragraf.

Enligt *första punkten* får den som utnyttjade mönster yrkesmässigt här i riket, när ansökan om registrering av mönstret gjordes, utan hinder av mönsterrätt fortsätta utnyttjandet med bibehållande av dess allmänna art, om utnyttjandet inte innefattade uppenbart missbruk i förhållande till sökanden eller någon från vilken han härleder sin rätt. Bestämmelsen avser samtliga de utnyttjandeformer som enligt 5 § omfattas av mönsterrätten. Endast yrkesmässigt utnyttjande av mönstret här i landet kan grunda för användarrätt. I princip skall utnyttjandet pågå vid tiden för registreringsansökningen. I fråga om innebörden av att utnyttjandet inte får innefatta ett uppenbart missbruk i förhållande till sökanden eller någon, från vilken denne härleder sin rätt, hänvisar jag till vad jag har anfört om motsvarande föreskrift i 3 § 1). Att märka är att missbruket måste ha riktat sig mot registreringsökanden eller någon från vilken han härleder sin rätt. Ett missbruk mot någon som har skapat samma eller liknande mönster oberoende av sökanden eller dennes fångesman är således utan betydelse i detta sammanhang.

För användarrätten omfattar bara det slags utnyttjande av mönstret som ägde rum vid tiden för registreringsansökningen. Detta har i lagtexten kommit till uttryck genom föreskriften, att vederbörande får fortsätta det tidigare utnyttjandet med bibehållande av dess allmänna art. En importverksamhet får alltså inte omvandlas till en fabrikation osv. Den tidigare verksamhetens omfattning har däremot ingen betydelse för omfattningen av för användarrätten. En för användarrätt som avser import eller tillverkning av varor torde enligt allmänna mönsterrättsliga grundsatser regelmässigt även medföra rätt att därefter sälja eller på annat sätt förfoga över varorna.

I första stycket *andra punkten* föreskrivs att för användarrätt under förutsättningar motsvarande dem som anges i första punkten tillkommer även

den som har vidtagit väsentliga åtgärder för att utnyttja mönstret yrkesmässigt här i riket. Frågan om en åtgärd är väsentlig torde i regel få bedömas med hänsyn till vad som sammantaget fordras för att sätta igång utnyttjandet. Obetydliga åtgärder kan inte grunda för användarrätt, även om kostnaderna för dem är höga. Åtgärderna måste ha tagit direkt sikte på ett sådant utnyttjande som kan grunda för användarrätt. De kan ha vidtagits utomlands men måste avse ett utnyttjande i Sverige. Det måste vidare föreligga ett klart sammanhang mellan förberedelserna och det utnyttjande som sedermera kommer till stånd. Någon längre tid får i regel inte förflyta innan utnyttjandet påbörjas. Hänvisningen till de förutsättningar som anges i första punkten innebär vidare, att vidtagandet av åtgärderna inte får innefatta uppenbart missbruk i förhållande till sökanden eller någon från vilken denne härleder sin rätt.

Utredningen har i detta sammanhang behandlat frågan, om förvärv av ett mönster, som skall utnyttjas i ett företags produktion men som av tekniska eller andra interna skäl inom företaget inte kan utnyttjas förrän efter en viss tid, kan betraktas som en sådan förberedelse för utnyttjande som grundar för användarrätt. Sådana situationer lär enligt utredningen vara vanliga inom textilbranschen, där mönster ofta förvärvas utomlands. Enligt utredningen kan blotta förvärvet av mönstret i och för sig inte anses som en sådan väsentlig åtgärd som avses i första stycket andra punkten. Om en lagring sker av inköpta mönster, för att dessa sedan skall kunna tas fram vid lämpligt tillfälle, är det enligt utredningen ytterst tveksamt, om en kontinuerlig förberedelse för fabrikation kan sägas äga rum. Den som har förvärvat mönstret kan omedelbart söka detta registrerat, om han är angelägen om att annan inte skall få skydd för samma eller liknande mönster. Utredningen vill likväl inte utesluta möjligheten att för användarrätt kan erkännas i en situation av denna art. Särskilt inom textilbranschen, med dess två gånger årligen återkommande kollektioner, kan det enligt utredningen te sig oskäligt och stötande att inte medge för användarrätt, om ett mönster har inköpts och det verkligen har planerats för tillverkning längre fram, men mönstervaran med hänsyn till företagets program inte omedelbart kan sättas i produktion. En rättstillämpning grundad på detta betraktelsesätt får enligt utredningen grundas på de särskilda planerings- och produktionsförhållanden som kan råda på speciella industriområden.

För egen del kan jag i princip ansluta mig till vad utredningen har anfört. För att för användarrätt skall uppkomma i fall av denna art måste dock sådana särskilda omständigheter ha förelegat att underlåtenheten att söka registrering kan anses ursäktlig. Det måste följaktligen vara fråga om mycket speciella undantagsfall.

För användarrätt gäller i första hand i fråga om mönster, som till utseendet är identiskt med det mönster som söks registrerat. Den omfattar emellertid självfallet också mönster som inte väsentligen skiljer sig från det re-

gistrerade mönstret, dvs. samtliga mönster som ligger inom ramen för mönsterrättens skyddsomfång.

Den tidpunkt som är av betydelse för uppkomsten av för användarrätt är den dag då annan gör ansökan om registrering av mönstret. På grund av bestämmelsen i 8 § om prioritet blir den avgörande tidpunkten i vissa fall den dag då ansökan om skydd för mönstret gjordes utom landet. För användarrätt kan således inte uppkomma genom ett utnyttjande som påbörjas eller förbereds under prioritetstiden (Pariskonventionen art. 4. B). Där emot kan för användarrätt grundläggas under tiden för sådant temporärt utställningsskydd och skydd mot otillbörligt offentliggörande varom bestämmelser meddelas i 3 §.

Andra stycket

I andra stycket föreskrivs, att för användarrätt kan övergå till annan endast tillsammans med rörelse vari den har uppkommit eller vari utnyttjandet avsetts skola ske. Hela rörelsen behöver dock inte vara föremål för överlåtelse. Det räcker att den del av rörelsen överläts i vilken för användarrätten är aktuell. Bestämmelsen överensstämmer med motsvarande föreskrift i 4 § PatL.

7 §

Denna paragraf motsvarar 7 § i utredningens förslag och innehåller en bestämmelse om undantag från mönsterrätten för reservdelar och tillbehör till luftfartyg. Bestämmelsen saknar motsvarighet i ML. Den överensstämmer med 5 § andra stycket PatL.

Art. 27 a) i Chicagokonventionen den 7 december 1944 angående internationell civil luftfart, vilken Sverige har tillträtt (SÖ 1946:2), förbjuder kvarstad m. m. på luftfartyg, som nyttjas i internationell luftfart, samt ingripande mot dess ägare eller förare under åberopande av att fartygets konstruktion, utrustning m. m. innebär intrång i rätt till patent, mönster eller modell, gällande i territorium vartill fartyget har ankommit. Eftersom emellertid landning på svenskt område i och för sig inte kan betraktas som ett sådant införande till riket som avses i 5 § departementsförslaget, kan påföljd för mönsterintrång inte inträda i sådana fall. Denna konventionsbestämmelse påkallar därför inte någon särskild undantagsregel i mönsterlagen. Art. 27 b) i Chicagokonventionen föreskriver emellertid, att bestämmelserna under a) i samma artikel skall äga tillämpning även på lagrade reservdelar och reservutrustning för luftfartyg samt medföra rätt att begagna och inmontera sådan reservdel eller sådan reservutrustning vid reparation av en fördragsslutande stats luftfartyg inom en annan fördragsslutande stats territorium, under förutsättning att inte sådan del eller sådant

tillbehör säljs eller distribueras inom sistnämnda stat eller exporteras i kommersiellt syfte från den staten. Denna bestämmelse i Chicagokonventionen föranleder en föreskrift om inskränkning av mönsterrätten.

I enlighet härmed föreskrivs i förevarande paragraf, att Kungl. Maj:t kan förordna, att reservdelar och tillbehör till luftfartyg utan hinder av mönsterrätt får föras in till riket för att användas vid reparation av luftfartyg, hemmahörande i sådan främmande stat som medger motsvarande förmåner för svenskt luftfartyg. Bestämmelsen öppnar möjlighet för innehavare av främmande luftfartyg att utan hinder av mönsterrätt föra in reservdelar och reservutrustning till Sverige för reparation av luftfartyget. Föremålen får föras in för sig och lagras inom landet för att komma till användning vid framtida reparationstillfällen. Import i annan avsikt går alltså inte fri och inte heller överlåtelse eller andra förfoganden, som enligt 5 § departementsförslaget omfattas av mönsterrätten.

Undantag med stöd av denna paragraf kan medges endast under förutsättning av ömsesidighet, dvs. i fråga om luftfartyg med hemort i främmande land, där motsvarande förmån medges för svenskt luftfartyg. Enligt Chicagokonventionen har ett luftfartyg den stats nationalitet i vilken det är registrerat.

Att i mönsterlagförslaget inte har tagits upp motsvarighet till undantagsregeln i 5 § första stycket PatL om rätt att utan hinder av patent utnyttja uppfinning på utländskt samfärdsmedel för dettas behov, när det inkommer till riket vid regelbunden trafik eller eljest, beror på att de regler i art. 5ter i Pariskonventionen som ligger till grund för denna bestämmelse i PatL avser bara patent och inte mönsterrätt.

8 §

Paragrafen motsvarar 8 § i utredningens förslag och innehåller regler om konventionsprioritet, grundade på art. 4 i Pariskonventionen i dess lydelse enligt 1958 års Lissabontext. Den har sin motsvarighet i 30 § VmL och i 6 § PatL.

Innebörden av konventionsförpliktelserna är i korthet, att om den som har sökt skydd för ett mönster i något av unionsländerna inom viss tid från dagen för denna ansökan söker skydd för mönstret i annat unionsland, den senare ansökningen skall anses gjord samtidigt som den första ansökningen.

Enligt 20 § ML kan Kungl. Maj:t utfärda vissa förordnanden om prioritet vid ansökan om registrering i Sverige för mönster som är skyddat i stat, vilken gör motsvarande medgivande för här i landet registrerat mönster. Enligt första stycket kan sådant förordnande avse, att om någon har sökt registrering här i riket av ett mönster, för vilket han tidigare har sökt skydd i den främmande staten, ansökningen i förhållande till andra ansökningar och vid nyhetsprövning enligt 3 § ML får betraktas som om den var gjord

samtidigt med ansökningen i den främmande staten, under förutsättning att ansökningen här har skett inom viss i förordnandet angiven tidsfrist. Denna kan bestämmas till antingen högst sex månader från det skydd söktes i den främmande staten eller högst tre månader från det vederbörande myndighet där kungjorde, att skydd har meddelats. En ytterligare förutsättning är att sökanden hos registreringsmyndigheten här i riket har framställt anspråk på sådan företrädesrätt inom tid och på sätt, som bestäms i förordnandet. Enligt 20 § andra stycket ML kan Kungl. Maj:t förordna, att om mönster har registrerats här i riket för sökande med företrädesrätt enligt första stycket, registreringsansökningen vid tillämpning av bestämmelserna i 14 § ML om föranvändarrätt skall anses gjord samtidigt med att skydd söktes i den främmande staten. Med stöd av dessa föreskrifter har bestämmelser om konventionsprioritet meddelats i 1 § Kungl. kungörelsen den 1 december 1967 (nr 847) med bestämmelser om skydd för vissa främmande mönster och varumärken.

I *första stycket* av nu förevarande paragraf i förslaget har tagits upp bestämmelse om rätt för Kungl. Maj:t att förordna, att ansökan om registrering av mönster, vilket tidigare har angetts i ansökan om skydd utom riket, vid tillämpning av 2 och 6 §§ skall anses gjord samtidigt med sistnämnda ansökan, om sökanden yrkar det. Enligt *andra stycket* skall i förordnandet anges de villkor i övrigt under vilka sådan prioritet får åtnjutas. Paragrafen motsvarar i sak väsentligen de nuvarande bestämmelserna i 20 § ML.

Uttrycket »mönster, vilket tidigare angivits i ansökan om skydd» möjliggör att prioritet medges inte bara på grund av en utomlands gjord ansökan om mönsterregistrering utan också på grund av en utom Sverige gjord ansökan om skydd av typen Gebrauchsmuster. Däremot är bestämmelsen inte tillämplig om den tidigare ansökningen är en patentansökan eller t. ex. en ansökan om copyright-registrering i Förenta Staterna. Med ansökan utom riket avses också ansökan om internationell mönsterregistrering. Formuleringen medger även att bestämmelsen framdeles tillämpas t. ex. på en ansökan om registrering för Benelux-länderna. Det fordras inte att den utländska ansökningen har gjorts i något av Parisunionens länder. Det har inte ansetts nödvändigt att upprätthålla nu gällande krav på ömsesidighet. — Enligt 11 § i förslaget kan i vissa fall flera mönster tas upp i samma ansökan. Ingenting hindrar att prioritet härvid åtnjuts för bara ett eller några av de mönster som ansökningen omfattar.

Verkningarna av att prioritet medges är att sådana i och för sig nyhets-skadliga omständigheter som har inträffat under prioritetstiden inte kommer att utgöra nyhetshinder. Vid kollisionsfall bedöms frågan om företräde med hänsyn till dagen för den prioritetsgrundande ansökningen. Detta innebär, att ansökan som åtnjuter prioritet behöver vika bara för sådan äldre svensk ansökan om patent eller om varumärkes- eller mönsterregistrering, som har getts in före den dag då den prioritetsgrundande ansökningen gavs

in till den utländska myndigheten. I förhållande till oprioriterade ansökningar eller ansökningar med sämre prioritet kommer den svenska ansökningen att utgöra nyhetshinder retroaktivt under prioritetstiden, om mönstret sedermera i samband med ansökningen görs allmänt tillgängligt här i landet. Att den svenska ansökningen vid tillämpning av förevarande paragraf skall anses gjord samtidigt med den prioritetsgrundande ansökningen innebär, som jag tidigare har nämnt, att föranvändarrätt inte kan uppkomma under prioritetstiden.

Prioritetsrätten har inte någon inverkan på skyddstidens längd eller på dennas beräkning. Oavsett om prioritet har medgetts eller inte, räknas således skyddstiden från den dag då ansökan om registrering gjordes i Sverige (24 § departementsförslaget).

I formellt hänseende bör för åtnjutande av prioritet gälla, att begäran därom framställs redan i ansökningen. Föreskrift härom liksom övriga bestämmelser av formell karaktär kommer att tas in i tillämpningskungörelsen till mönsterskyddslagen.

Registreringsansökan och dess handläggning

9 §

Paragrafen motsvarar 10 § i utredningens förslag och innehåller föreskrift om att patent- och registreringsverket är registreringsmyndighet.

I 4 § ML föreskrivs, att mönsterregistret förs för hela riket hos den myndighet i Stockholm som Kungl. Maj:t bestämmer. Enligt 1 § Kungl. kungörelsen den 24 november 1899 (nr 94 s. 4) om mönsterregistrets förande m.m. förs mönsterregistret av patent- och registreringsverket. Enligt 2 § instruktionen den 3 december 1965 (nr 658) för patent- och registreringsverket är verket central förvaltningsmyndighet för ärenden om bl. a. mönster. Enligt 6 § instruktionen skall inom patentverket finnas bl. a. en varumärkesbyrå för varumärkesärenden och ärenden om mönster.

Det har under förarbetena till det nya lagförslaget inte från något håll ifrågasatts att registreringsverksamheten bör förläggas till annan myndighet än patent- och registreringsverket eller att den bör decentraliseras. Jag finner inte heller själv anledning föreslå någon ändring i det hänseendet. Under dessa förhållanden finns det emellertid, som utredningen har framhållit, inte något skäl att låta frågan vilken myndighet som skall vara registreringsmyndighet bli beroende av Kungl. Maj:ts förordnande. I enlighet med dessa överväganden föreskrivs i förevarande paragraf i förslaget, att registreringsmyndighet är patent- och registreringsverket.

Bestämmelser om mönsterregistret och dess förande kommer att meddelas i tillämpningskungörelsen till mönsterskyddslagen (49 § departementsförslaget).

10 §

Denna paragraf motsvarar 11 § i utredningens förslag och upptar föreskrifter om innehållet i ansökan om registrering.

Enligt 5 § 1 mom. ML skall den som vill låta registrera mönster till registreringsmyndigheten ge in eller i betalt brev sända in en skriftlig ansökan, vilken anger mönstrets allmänna beskaffenhet. Vid ansökningen skall fogas tydlig och fullständig avbildning av mönstret i tre exemplar. Ansökningen skall innehålla uppgift om sökandens namn, yrke och postadress. Uppger sökanden annan som mönstrets upphovsman, skall han enligt 5 § 2 mom. förete handling som visar, att han är dennes rättsinnehavare. Enligt 5 § 3 mom. skall sökanden bifoga en avgift av 50 kronor.

Första stycket

I enlighet med vad utredningen har föreslagit bör också i den nya lagen föreskrivas, att ansökan om registrering skall göras skriftligen hos registreringsmyndigheten. Utredningen har emellertid i detta sammanhang också föreslagit, att särskilda ansökningsblanketter tillhandahålls allmänheten och att dessa blanketter får samma innehåll och utseende i de berörda fyra nordiska länderna, så att en blankett från ett av dessa länder kan användas och godkännas vid ansökan i vart och ett av de övriga. Förslaget har inte rönt någon erinran under remissbehandlingen och har vunnit anslutning också vid de nordiska departementsöverläggningarna. För egen del finner jag förslaget principiellt tilltalande och ändamålsenligt. Enligt de grundsatser i fråga om förfarandet inför domstolar och förvaltningsmyndigheter som f. n. tillämpas hos oss torde emellertid svensk myndighet inte vara skyldig att ta emot handlingar som har avfattats på utländskt språk, om särskild föreskrift inte har meddelats därom. (Jfr 4 § tredje stycket lagen den 2 december 1932 (nr 540) om erkännande och verkställighet av dom som meddelats i Danmark, Finland, Island eller Norge och 6 § fjärde stycket lagen den 3 maj 1963 (nr 138) i anledning av Sveriges anslutning till de internationella fördragen ang. godsbefordran å järnväg samt ang. befordran å järnväg av resande och resgods. Dessa bestämmelser utsäger indirekt, att utländsk dom som företes för verkställighet i Sverige inte behöver åtföljas av översättning till svenska, om den är avfattad på danska eller norska.) Utredningens förslag torde därför inte kunna förverkligas utan att det meddelas föreskrift om att ansökan kan vara avfattad på såväl svenska som danska eller norska. En sådan föreskrift synes också behövlig för att markera att en på finska avfattad ansökningsblankett inte kan användas i Sverige. Bestämmelse i ämnet torde emellertid inte behöva tas upp i lagen utan kunna meddelas av Kungl. Maj:t och bör således tas upp i tillämpningskungörelsen.

I departementsförslaget har i enlighet med vad jag nu har anfört i första stycket av förevarande paragraf tagits upp föreskrift, att ansökan om registrering av mönster skall göras skriftligen hos registreringsmyndigheten. Enhetliga ansökningsformulär torde lämpligen kunna utarbetas vid de nordiska patentverksmöten som regelbundet äger rum.

Andra stycket

Detta stycke innehåller föreskrifter om ansökningens innehåll. Enligt *första punkten* skall ansökningen innehålla uppgift om vara, för vilken mönstret söks registrerat. Sökanden har givetvis rätt att ange flera varor eller varuslag för ett och samma mönster, något som främst är av intresse beträffande ornament. En viss precisering av varutypen fordras, så att inte alltför vittomfattande varubenämningar får bestämma skyddsomfånget. Så t. ex. kan beteckningar som textilvara, redskap, prydnadsting eller enbart dekor inte godtas. I stället bör anges t. ex. hatt, skyffel, örhänge, ornament på servisgods osv. För att ge klart uttryck åt vad som åsyftas har i lagtexten valts uttrycket vara och inte varuslag.

Vid remissbehandlingen har patent- och registreringsverket föreslagit, att sökanden åläggs att i ansökningen ange till vilken klass i den av registreringsmyndigheten använda klassificeringslistan som varan enligt sökandens mening är att hänföra. Som jag har anfört i den allmänna motiveeringen bör visserligen sökanden ange till vilken eller vilka klasser han anser att varan skall hänföras men är det registreringsmyndighetens sak att avgöra klassificeringsfrågan med ledning av sökandens varuuppgift. Av det sagda följer, att varuuppgiften inte alltid kan godkännas, om den består endast i en hänvisning till viss mönsterklass. Klassificeringen är avsedd att vara ett administrativt hjälpmedel och läggs till grund för avgifternas bestämmande i vissa fall, men den skall inte ha någon betydelse för mönsterrettens omfattning.

Om varuuppgiften av något skäl inte kan godtas, bör sökanden beredas tillfälle att komplettera eller förtydliga uppgiften. Vidtas inte rättelse, kan detta leda till att ansökningen avskrivs eller avslås. Samma påföljd inträder vid andra brister i ansökningen. Härtill återkommer jag vid 14 och 15 §§.

Det är att märka, att mönsterskyddet omfattar endast de varor som anges i ansökningen och därmed likartade varor. Mönstret blir således fritt till allmänt begagnande för andra varor. Sedan varuuppgiften har lämnats, får den därför inte ändras till att avse andra varor (13 § departementsförslaget). En inskränkning av varuangivelsen är däremot tillåten.

Den av utredningen föreslagna bestämmelsen om att i ansökningen även skall framställas eventuellt yrkande om konventionsprioritet enligt 8 § har inte tagits upp i departementsförslaget. Liksom när det gäller patentan-

sökningar får det ankomma på Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser i sådant hänseende i samband med att förordnande enligt 8 § första stycket departementsförslaget meddelas (jfr 8 § andra stycket i förslaget samt 6 § andra stycket PatL och 9 § andra stycket patentkungörelsen den 1 december 1967 (nr 838). Att begäran om hemlighållande som avses i 19 § departementsförslaget skall framställas i ansökningen framgår av förslaget till ny lydelse av 23 § sekretesslagen.

Enligt utredningens förslag (11 § första stycket tredje punkten) skall sökanden i ansökningen ange vem som har frambragt mönstret och, om sökanden är annan än mönsterskaparen, styrka sin rätt till mönstret. Bevisning sker enligt utredningen enklast genom att sökanden företer en överlåtelsehandling av något slag. Om åtkomstbevisningen inte fullgörs, skall enligt utredningen ansökningen lämnas utan bifall. Förslaget överensstämmer i denna del med gällande rätt och motiveras av praktiska och principiella hänsyn. Lagstiftningen bör enligt utredningen så långt möjligt stärka mönsterskaparens ställning och underlätta möjligheten till skälig ersättning för mönsterskapande. I ett anställningsförhållande innebär det trygghet för arbetstagaren att hans arbetsgivare såsom registreringssökande måste styrka sin åtkomst till mönstret.

Vid remissbehandlingen har några instanser, bland dem SAF, Sveriges industriförbund och vissa branschorganisationer, i anslutning till den reservation som avgetts av en ledamot av utredningen föreslagit, att endast mönsterskaparens rätt att bli namngiven i registret lagfästs och att bevisning om sökandens åtkomst skall krävas bara när omständigheterna i ärendet ger anledning därtill. Dessa remissinstanser pekar på att det i vissa fall kan vara svårt att utpeka en bestämd mönsterskapare, eftersom skapandet ofta är ett samspel mellan flera, och åberopar att mönsterskaparen ibland inte själv vill bli namngiven.

De skäl som utredningen har anfört till stöd för att man behåller nuvarande ordning i detta hänseende väger enligt min mening tyngre än de betänkligheter som har förts fram under remissbehandlingen. Jag fäster också särskilt avseende vid att de nordiska patentlagarna reglerar dessa frågor så som utredningen nu har föreslagit och att de danska och norska mönsterlagförslagen överensstämmer med det svenska på denna punkt. I enlighet med dessa överväganden föreskrivs i andra stycket *andra och tredje punkterna* av förevarande paragraf i departementsförslaget, att i ansökningen skall anges vem som har skapat mönstret (andra punkten) och att om annan än mönsterskaparen söker registrering sökanden skall styrka sin rätt till mönstret (tredje punkten).

Frågan hur åtkomstbevisningen skall föras har inte ansetts böra behandlas i lagen. I regel torde en överlåtelsehandling vara tillfyllest. Om det inte råder tvist och inte heller finns anledning misstänka att rätten till mönstret är tvistig, bör alltför stora krav inte ställas på bevisningens styrka.

Tredje stycket

Det är givetvis av största betydelse att mönstrets utseende framgår av ansökningen. Det föreskrivs därför i tredje stycket *första punkten* av förevarande paragraf, att vid ansökningshandlingen skall fogas en bild som visar mönstret. Bilden kan vara en ritning eller ett fotografi eller en annan reproduktion. Det ligger i sakens natur att bilden skall vara reproducerbar och tydligt visa mönstret. Det kan i vissa fall vara nödvändigt att flera bilder ges in, så att mönstrets utseende från olika håll framgår. Även det invändiga utseendet är ibland av betydelse. Närmare föreskrifter om bildernas storlek etc. torde få meddelas i tillämpningskungörelsen.

I fråga om många mönster är det vanskligt och ibland omöjligt att i bild troget återge alla utseendemässiga drag hos mönstret, såsom t. ex. ytstrukturer av olika slag samt färger. För att riktigt kunna bedöma nyhets- och skillnadsfrågorna och frågan om likhet vid intrångsfall kan man behöva ha tillgång till en modell — dvs. en tredimensionell framställning, ett tygstycke, ett tapetstycke osv. Utredningen har därför föreslagit, att sökanden skall få ge in en modell av mönstret tillsammans med bilden och att i så fall modellen skall äga vitsord framför bilden. Om modellen skall utgöra primärunderlaget, måste den enligt utredningen ges in redan från början i ansökningsärendet. Detta framgår av 11 § tredje stycket i utredningsförslaget. Har enbart en bild getts in tillsammans med ansökningen, kommer en därefter ingiven modell enligt förslaget inte att äga vitsord framför bilden.

Patent- och registreringsverket har i sitt remissyttrande avstyrkt förslaget i denna del. Verket framhåller, att värdet av en modellsamling från bevis- och skyddssynpunkt inte uppväger de kostnader och de praktiska problem den skulle ge upphov till, bl. a. när det gäller att skaffa förvaringsutrymmen för samlingen. I likhet med KF anser ämbetsverket däremot att registreringsmyndigheten lämpligen bör få rätt att infordra en modell.

Vid de nordiska departementsöverläggningarna har de delegerade uttalat sig till förmån för utredningens förslag i denna del. De delegerade har emellertid ansett, att modell inte nödvändigtvis skall behöva ges in redan i samband med att ansökningen görs. Sökanden bör enligt de delegerade få ge in en modell ända fram till dess att ansökningen kungörs, och en sålunda ingiven modell bör äga vitsord. Jag biträder de delegerades uppfattning. Från praktiska synpunkter torde den av de delegerade föreslagna ordningen inte vålla några större problem. I Norge har man sedan länge tillämpat systemet utan olägenheter. Som utredningen har föreslagit bör sökande som ger in en modell åläggas att betala en särskild förvaringsavgift. Härigenom kommer merkostnaderna för förvaring av modellsamlingen att täckas. Sannolikt kommer systemet att tillämpas bara i fall då det är sakligt motiverat att modell ges in. I tillämpningskungörelsen bör ges föreskrifter om storlek och vikt av modell.

I enlighet med det sagda föreskrivs i tredje stycket *andra punkten* av förevarande paragraf att om sökanden innan ansökningen kungörs enligt 18 § inger även en modell, modellen skall anses visa mönstret. Kravet att en bild av mönstret skall ges in får inte åsidosättas av den anledningen att en modell ges in. Det är att märka att kungörelse av ansökningen enligt 18 § departementsförslaget alltid skall innehålla en bild av mönstret, vilken utgör preliminärt underlag för eventuella invändningar, låt vara att det är modellen som blir utslagsgivande, om den ges in före kungörandet och alltså äger vitsord.

Som jag har anfört i den allmänna motiveringen är den nyhetsgranskning som registreringsmyndigheten enligt förslaget skall utföra ex officio mycket begränsad. Som ett betydelsefullt komplement till denna granskning föreslås ett invändningsförfarande. I syfte att vinna ytterligare garantier för att mönster som söks registrerat är nytt och av skäl i övrigt som jag har utvecklat i den allmänna motiveringen föreskrivs i tredje stycket *tredje punkten* av förevarande paragraf — i överensstämmelse med vad utredningen föreslagit — att vid ansökningshandlingen skall fogas en av sökanden egenhändigt underskriven försäkran på heder och samvete att mönstret, såvitt han har sig bekant, inte före den dag då ansökningen görs har blivit känt på sätt som enligt 2 och 3 §§ hindrar förvärv av mönsterrätt. Hänvisningen till 3 § i förslaget innebär, att utställningar och annans otillbörliga offentliggörande inte omfattas av sökandens upplysningsplikt.

Skyldigheten för sökanden att avge en försäkran av detta slag kan väntas få till följd, att den som t. ex. på en utländsk mässa har tillägnat sig annans redan offentliggjorda mönster drar sig för att söka mönstret registrerat. Kravet att försäkran skall vara egenhändigt underskriven av sökanden och skall lämnas på heder och samvete medför, att den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet lämnar osann uppgift i sin försäkran kan ådömas påföljd för osann eller vårdslös försäkran enligt 15 kap. 10 § brottsbalken.

Fjärde stycket

I den allmänna motiveringen har jag framhållit, att registreringsmyndighetens omkostnader också i fortsättningen — liksom i flertalet andra länder med förprövningssystem — bör täckas genom avgifter. Liksom f. n. bör kostnaderna fördelas på olika avgifter. I 48 § departementsförslaget har tagits upp föreskrifter om vilka avgifter som skall utgå i ärende rörande ansökan om registrering av mönster eller om förnyelse av mönsterregistrering. Avgifternas storlek skall enligt 49 § fastställas av Kungl. Maj:t. Bestämmelser om övriga avgifter meddelas i 14, 22 och 47 §§. I fjärde stycket av förevarande paragraf har tagits upp föreskrift om skyldighet för registreringssökande att erlagga de i 48 § angivna ansöknings- och tilläggsavgifterna.

Det finns enligt min mening inte något praktiskt behov av att som en remissinstans har föreslagit föreskriva möjlighet att omvandla en patentansökan till en mönsterskyddsansökan eller omvänt.

11 §

Denna paragraf motsvarar 12 § i utredningens förslag och innehåller bestämmelser om s. k. samregistrering.

Enligt 5 § 1 mom. sista stycket ML kan inte mer än ett mönster tas upp i samma ansökan. Om registrering söks för flera mönster, måste särskilda ansökningshandlingar ges in för varje mönster.

Det har ansetts oklart, om t. ex. ett bestick bestående av kniv, gaffel och sked, kan betraktas som *ett* mönster och således kan tas upp i en enda ansökan och bli föremål för en enda registrering. Svensk praxis är inte alltför sträng i detta hänseende. Praktiska skäl talar otvivelaktigt också för att inte kräva flera ansökningar i sådana fall. Med den nya lagens utvidgade tillämpningsområde får problemet ökad betydelse, t. ex. när det blir fråga om registrering av mönster till en kostym, bestående av kavaj, väst och byxor, eller en dräkt, bestående av jacka och kjol, osv. Sökanden och registreringsmyndigheten bör i fall av denna art inte behöva fundera närmare över vad som kan utgöra *ett* mönster.

I överensstämmelse med vad utredningen har föreslagit och i enlighet med vad jag nu har sagt har i förevarande paragraf i departementsförslaget till en början föreskrivits, att en ansökan får omfatta flera mönster, om de varor för vilka mönstren söks registrerade hör samman med avseende på tillverkning och bruk. För att samregistrering skall få äga rum, måste tillverkningen av de varor för vilka mönstren söks registrerade kunna hänföras till samma fabrikationsställe. Vidare krävs att varorna typiskt sett används gemensamt.

Den närmare innebörden av de uppställda villkoren kan belysas med några exempel. Bestick, serviser, möbelgrupper, klädedräkter, toalettgarnityr och sällskapsspel bör godtas för samregistrering. Däremot kan inte godtas t. ex. ett bestick *och* en servis, eftersom det nödvändiga sambandet i tillverkningsledet regelmässigt saknas (men givetvis kan tänkas i speciella fall, som när en silversmed framställer en silverservis med tillhörande bestick). Motsvarande gäller i fråga om t. ex. gardiner och lakan, som typiskt sett inte används gemensamt. Det får också anses uteslutet att registrera de olika enheterna i en kollektion, som ofta innehåller variationer på ett grundmönster, eftersom det här i regel inte är fråga om någon gemensam eller samtidig användning. Olika mönster till mattor, klockor, skor, skrivdon osv. måste således tas upp i skilda ansökningar. I särskilda fall kan dock en variantserie godtas för samregistrering, t. ex. när ett textilföretag framställer handdukar som har skiljaktigheter i mönstringen för att de skall

särskiljas såsom avsedda för olika familjemedlemmar eller när ett annat företag i samma syfte varierar dekoren på tandborstglas och tandborstar.

Som jag har anfört under 1 § vid behandlingen av varubegreppet skall som *ett* mönster i princip anses endast sådant som svarar mot *ett* föremål i gängse mening. Så snart *flera* lösa enheter föreligger, utgör förebilderna *flera* mönster, låt vara att samregistrering på här föreskrivna villkor kan komma i fråga. Även mönster som utgör förebilder för skilda enheter i en grupp föremål, vilka praktiskt sett inte kan brukas var för sig utan bara gemensamt, t. ex. spelkort, schackpjäser, typerna i tryckerisats e. d., skall således behandlas som flera mönster.

Ett och samma mönster kan avse flera olika varor eller varuslag (automobil/leksaksbil, dricksglas/vas osv.). Det blir då inte fråga om samregistrering av flera mönster utan om registrering av ett mönster med olika användningsområden, vilket kommer att framgå av sökandens varuuppgift. Samregistrering åter måste avse två eller flera mönster för lika många olika varor. Olika mönster för samma vara kan inte samregistreras.

Att mönsterrätt kan förvärfvas för ornament medför, att frågan om samregistrering i många fall inte blir aktuell. Beträffande t. ex. en servis kan det således många gånger vara tillräckligt att begära skydd för dekoren. Det blir sökandens sak att göra en avvägning och i varje särskilt fall välja den lämpligaste skyddsformen.

Som jag har anfört i den allmänna motiveringen och vid 2 § kan s. k. variantregistrering på grundval av skilda ansökningar ske, under förutsättning att ansökningarna görs samma dag. Det sätt på vilket frågan om variantregistrering har reglerats medför, att skillnadskravet i 2 § inte gäller i det inbördes förhållandet mellan mönster som tas upp i en gemensam ansökan med stöd av nu förevarande paragraf. Som exempel på att varandra närliggande varianter av ett mönster kan bli föremål för samregistrering enligt denna paragraf har nyss nämnts fall då handdukar eller tandborstgarnityr är avsedda för olika familjemedlemmar.

En ansökan om samregistrering kan omvandlas till flera separata ansökningar. Dessa bör då samtliga anses ingivna redan vid tidpunkten för den gemensamma ansökningen. Skäl till en sådan uppdelning av en ansökan kan föreligga t. ex. när det visar sig att förutsättningarna för samregistrering inte är uppfyllda.

I departementsförslaget föreskrivs ingen begränsning av möjligheterna att överlåta eller upplåta rätt till samregistrerade mönster. Det är således fullt möjligt att överlåta eller upplåta rätt till bara visst eller vissa av de samregistrerade mönstren. Av tekniska skäl har det dock ansetts lämpligt att inte medge registrering av annan överlåtelse än sådan som avser samtliga samregistrerade mönster. Föreskrift härom har i förslaget tagits upp i 27 § tredje stycket. Däremot möter inte hinder att få en anteckning i mönster-

registret om att licensupplåtelse har skett beträffande bara något eller några av flera samregistrerade mönster.

Det har rätt enighet inom de nordiska kommittéerna om att antalet mönster som skall få ingå i en samregistrering bör begränsas och att maximumantalet bör sättas till 20, vilket också utgör det högsta tillåtna antalet mönster i en s. k. »dépôt multiple» enligt Haagöverenskommelsen. Förslaget har inte mött några erinringar under remissbehandlingen av det svenska betänkandet och har också vunnit gillande vid de nordiska departementsöverläggningarna. För egen del biträder jag förslaget, och i förevarande paragraf i departementsförslaget har i enlighet härmed föreskrivits, att en ansökan inte får avse flera än 20 mönster.

Varje mönster som söks registrerat måste bli föremål för nyhetsgranskning och publiceras för sig. Kostnaderna härför nedbringas inte i nämnvärd mån av att flera mönster har tagits upp i samma ansökan. En viss avgiftsrabattering bör trots detta kunna medges vid samregistrering. När en ansökan omfattar flera mönster bör sålunda sökanden utöver sedvanlig ansökningsavgift betala endast en särskild lägre tilläggsavgift för varje mönster utöver det första. Avgiftsreduceringen bör dock inte bli så stor att den lockar till missbruk av möjligheten till samregistrering. Den i ett remissyttrande berörda frågan, hur klassavgift skall beräknas, när mönster som begärs samregistrerade hänförs till olika klasser, får bedömas på samma sätt som när i en ansökan som avser ett enda mönster varuuppgiften omfattar varor tillhörande skilda klasser. Jag delar i princip den uppfattning som har kommit till uttryck i det berörda remissyttrandet och som innebär, att särskild klassavgift bör tas ut för varje klass utöver den första. Hithörande frågor regleras i 48 §.

12 §

I denna paragraf, som motsvarar 13 § i utredningens förslag, har tagits in bestämmelse om skyldighet för sökande, som inte har hemvist i Sverige, att ha ombud. Den har sin motsvarighet i 12 § PatL.

Enligt 5 § 1 mom. tredje stycket ML skall sökande, som inte är bosatt i Sverige, foga fullmakt vid ansökningen för ett inom riket bosatt ombud att svara för honom i allt som angår skyddsätten.

Ombudstvånget för sökande, som inte har hemvist i Sverige, betingas av praktiska hänsyn. Registreringsmyndigheten skall i ett ansökningsärende inte behöva träda i direkt förbindelse med en sökande som är bosatt utomlands. Även allmänheten bör kunna vända sig till någon som är bosatt här i landet för att få kontakt med sökanden. I förevarande paragraf i förslaget föreskrivs därför i principiell överensstämmelse med vad som gäller f. n., att sökande som inte har hemvist i Sverige skall ha ett här bosatt ombud, som äger företräda honom i allt som rör ansökningen.

Bestämmelsen avser endast krav på ombud under ansökningstiden. Föreskrift om skyldighet för mönsterhavare som inte har hemvist i Sverige att ha ombud har tagits upp i 45 § departementsförslaget. Liksom i PatL är denna uppdelning betingad bl. a. av att påföljderna för underlåtenhet att ställa ombud inte är desamma i de båda fallen.

Med hemvist förstås mantalsskrivningsort resp. den ort där styrelse eller annat organ för juridisk person har sitt säte.

Om en sökande underlåter att ställa ombud enligt denna paragraf och inte efterkommer föreläggande att avhjälpa bristen, blir påföljden enligt 14 och 15 §§ departementsförslaget att ansökningen avskrivs eller avslås.

I 46 § departementsförslaget har tagits upp bestämmelse om att Kungl. Maj:t under förutsättning av ömsesidighet kan förordna att bl. a. 12 § inte skall tillämpas på sökande som har hemvist i viss främmande stat. Genom sådant förordnande kan bl. a. sökande från annat nordiskt land beredas lättnad i ombudstvånget.

13 §

Denna paragraf motsvarar 14 § i utredningens förslag och innehåller dels en regel om när registreringsansökan skall anses gjord, dels en föreskrift om förbud mot ändring av ansökan. Paragrafen saknar motsvarighet i gällande rätt. Den har däremot viss motsvarighet i 13 § PatL.

Första stycket

Ansökningsdagen är av betydelse i flera hänseenden, bl. a. enligt 2, 3, 6, 8 och 24 §§. Den har också viss betydelse när det gäller att bestämma påföljd för intrång i mönsterrätt. Med hänsyn härtill bör en ansökan om mönsterregistrering inte anses gjord, förrän mönstret har presenterats i ärendet, dvs. förrän en bild eller modell av mönstret har getts in till registreringsmyndigheten. I enlighet härmed föreskrivs i första stycket av förevarande paragraf, att ansökan om registrering inte skall anses gjord förrän sökanden har gett in en bild eller en modell som visar mönstret.

Det räcker att en bild *eller* en modell har getts in. Om endast en modell har getts in, måste visserligen sökanden komplettera handlingarna med en bild, för att hans ansökan skall kunna sakligt prövas, men ansökningen skall likväl anses gjord redan den dag då modellen gavs in.

Andra stycket

Med hänsyn till ansökningsdagens betydelse i åtskilliga hänseenden, som berör också materiellrättsliga förhållanden, bör en sådan ändring av en registreringsansökan som medför att ansökningen kommer att avse ett annat mönster inte kunna ske. Enligt 13 och 14 §§ PatL gäller visserligen en ordning enligt vilken en ansökan kan ändras på detta sätt, varvid ansöknings-

dagen förskjuts så, att ansökningen anses gjord när ändringen vidtogs. Denna ordning innebär emellertid vissa komplikationer och kan på mönsterområdet knappast motiveras av ett lika framträdande praktiskt behov som på patentområdet. Det bör i detta sammanhang erinras om de möjligheter till variantregistrering som mönsterskyddslagförslaget erbjuder och som i förening med sekretessbestämmelserna gör det möjligt att i praktiken uppnå delvis samma resultat som genom ändring av en registreringsansökan. Den som vill söka skydd för flera varianter av ett mönster men vid tiden för ansökningen om registrering av grundmönstret inte har hunnit utarbeta alla varianterna, kan begära anstånd med kungörandet, vilket medför att mönstret hålls hemligt. Sökanden kan därefter och så länge mönstret hålls hemligt ge in en ny ansökan om registrering av samma mönster jämte varianter av detta och samtidigt återkalla den äldre ansökningen. Det mönster som avses med den första ansökningen utgör då inte nyhetshinder mot de varianter som omfattas av den senare ansökningen. Med hänsyn till dessa förhållanden föreligger knappast behov av att kunna ändra en registreringsansökan till att avse annat mönster.

Av 5 § andra stycket och 10 § andra stycket framgår att mönstret blir fritt till allmänt begagnande för andra varor än dem som har uppgetts i ansökningen eller därmed likartade varor. Sedan varuuppgiften har lämnats, bör den därför inte kunna ändras till att avse andra varor.

I enlighet med dessa överväganden föreskrivs i andra stycket av förevarande paragraf, att en ansökan inte får ändras till att avse annat mönster eller andra varor än som har angetts i ansökningen. Förbudet mot ändring av mönstret får inte tolkas så strängt att varje liten förändring av det presenterade mönstret blir otillåten. Smärre, oväsentliga detaljer bör få ändras eller rättas till. Ramen för tillåtna ändringar är dock väsentligt mindre än skyddsomfånget. Sådana ändringar av mönstret som innebär att mönstrets identitet ändras är otillåtna.

Förbudet mot att ändra varuuppgiften utgör givetvis inte hinder mot att uppgiften inskränks. Men om den en gång har inskränkts, får sökanden inte därefter åter utvidga ansökningen att gälla de varor som inskränkningen avsåg. På motsvarande sätt utgör förevarande bestämmelse hinder för en sökande som begär samregistrering av flera mönster men därefter återtar ansökningen beträffande något eller några av mönstren att på ett senare stadium återigen utvidga ansökningen att omfatta dessa mönster. Frågan om en ändring är tillåten skall således alltid bestämmas med utgångspunkt från vilken omfattning ansökningen har när ändringen görs.

14 §

Denna paragraf motsvarar 15 § i utredningens förslag och innehåller bestämmelser om registreringsmyndighetens inledande behandling av en ansökan om mönsterregistrering. Den har delvis sin motsvarighet i 15 § PatL.

I 6 § ML föreskrivs, att om registreringsmyndigheten finner att sökanden inte har fullgjort vad som åligger honom enligt 5 § 1 mom. — dvs. om ansökningshandlingarna är ofullständiga i något av de hänseenden som anges i nämnda lagrum — sökanden skall underrättas skriftligen härom. Om sökanden inte inom viss av registreringsmyndigheten bestämd tid fullgör vad som brister, kan myndigheten förklara ansökningen förfallen.

Första stycket

I första stycket *första punkten* av nu förevarande paragraf föreskrivs, att registreringsmyndigheten vid prövning av ansökan om mönsterregistrering skall i den utsträckning som Kungl. Maj:t fastställer undersöka, om förutsättningarna för registrering av mönstret är för handen. Bestämmelsen ger uttryck för principen att registreringsförfarandet som hittills skall vara ordnat enligt ett förprövningssystem. Registreringsmyndigheten har att ex officio granska ansökningen i både formellt och materiellt hänseende.

De formaliteter som gäller framgår delvis av regler i lagen men avses i övrigt bli preciserade genom föreskrifter i tillämpningskungörelsen. Beträffande de formella villkoren gäller inte någon begränsning i registreringsmyndighetens granskningsplikt.

De materiella kraven är nyhetskravet och skillnadskravet (2 §) samt vad som framgår av den s. k. hinderkatalogen (4 §). Som jag har anfört i den allmänna motiveringen skall bara en begränsad nyhetsgranskning äga rum. Närmare bestämmelser härom kommer att tas upp i tillämpningskungörelsen. I fråga om de speciella hinder mot mönsterrätt som har angetts i 4 § bör officialgranskning äga rum i den utsträckning som det kan ske utan att ansökningens behandling i övrigt fördröjs.

Att registreringsmyndigheten får självant pröva, om ansökningen avser ett mönster i lagens mening, ligger i sakens natur. Huruvida sådant hinder för registrering föreligger, som inte omfattas av officialgranskningen, torde till stor del komma fram under invändningsförfarandet och frågan blir därigenom prövad av registreringsmyndigheten.

Enligt utredningen bör granskningen i både formellt och materiellt hänseende som regel utföras någorlunda samtidigt och sökanden i förekommande fall ges ett gemensamt föreläggande. Häremot har patent- och registreringsverket vid remissbehandlingen invänt, att man bör använda den metod som ger det bästa resultatet i det speciella fallet. Jag instämmer i detta uttalande men vill tillägga, att det förfarande som utredningen har rekommenderat i de flesta fall torde vara mest ändamålsenligt.

I första stycket *andra punkten* föreskrivs i överensstämmelse med motsvarande bestämmelse i 15 § första stycket PatL, att om sökanden inte har iakttagit vad som är föreskrivet om ansökan eller registreringsmyndigheten finner att det föreligger annat hinder för bifall till ansökningen, sökan-

den skall föreläggas att inom viss tid yttra sig eller vidtaga rättelse. Föreläggandet måste vara tydligt till sitt innehåll och bör vara klart motiverat. Tidsfristen bestäms av registreringsmyndigheten. Den bör inte vara alltför lång men kan givetvis i mån av behov varieras och i särskilda fall förlängas. Det har inte ansetts nödvändigt att i lagen föreskriva på vilket sätt delgivning av föreläggande skall ske.

Andra stycket

I andra stycket meddelas bestämmelser om påföljden, när sökanden inte efterkommer föreläggande enligt första stycket. Om sökanden underlåter att inom förelagd tid yttra sig eller vidtaga åtgärd för att avhjälpa anmärkt brist, skall ansökningen enligt *första punkten* avskrivas. Detta gäller vare sig hindret är av formell natur eller hänför sig till de materiella förutsättningarna. Enligt *andra punkten* skall en erinran om denna påföljd tas in i föreläggandet.

Tredje stycket

Utredningen har föreslagit en regel om återupptagning av avskriven ansökan (15 § tredje stycket). Regeln saknar motsvarighet i ML men motsvarar 15 § tredje stycket PatL. Utredningen framhåller, att det kan ha varit ett misstag rörande föreläggandets innehåll eller annat förbiseende hos sökanden som har lett till avskrivningen. I stället för att ett besvärsförfarande tillämpas med prövning i högre instans skall enligt utredningens förslag ansökningen i ett sådant fall kunna på begäran återupptagas av registreringsmyndigheten. Denna ordning kan enligt utredningen få betydelse särskilt i sådana fall då ett ursäktligt misstag har förelegat och sökandens ursprungliga ansökan skulle kunna utgöra nyhetshinder vid en ny ansökan.

Vid remissbehandlingen har förslaget i allmänhet godtagits. Under hänvisning till vikten av att registreringsförfarandet sker snabbt föreslår emellertid Svea hovrätt i första hand att man i stället, på samma sätt som i vanlig rättegång inför domstol, förelägger sökanden att inkomma med begärd komplettering vid äventyr att ärendet annars avgörs i befintligt skick. Intresset av att förfarandet blir likartat i de nordiska länderna motiverar dock enligt hovrättens mening, att den ordning utredningen har föreslagit genomförs, om man i de övriga nordiska länderna vidhåller att återupptagning bör införas. Vid de nordiska departementsförhandlingarna har också rätt enighet om att regler om återupptagning bör införas i de nya lagarna. Med hänsyn härtill och då detta institut har visat sig fylla en praktisk funktion inom patenträtten biträder även jag utredningens förslag i denna del.

Återupptagningsfristen skall enligt utredningens förslag vara en månad, räknat från utgången av den tid inom vilken svar skulle ha inkommit en-

ligt föreläggandet. Några remissinstanser har ansett denna frist vara för kort och har föreslagit att den liksom i PatL bestäms till fyra månader. En så lång frist skulle emellertid enligt min mening onödigt fördröja registreringsförfarandet. En tvåmånadersfrist har förordats från de övriga nordiska ländernas sida vid departementsförhandlingarna, och jag anser detta utgöra en lämplig avvägning. Till skillnad från vad som gäller enligt PatL bör återupptagning inte få äga rum mer än en gång i samma ärende.

Bestämmelser om återupptagning har i enlighet med det anförda tagits upp i tredje stycket av förevarande paragraf i departementsförslaget. I *första punkten* föreskrivs, att avskriven ansökan återupptages, om sökanden inom två månader efter utgången av förelagd tid inkommer med yttrande eller vidtar åtgärd för att avhjälpa brist och inom samma tid erlägger fastställd återupptagningsavgift. Enligt *andra punkten* får återupptagning ske endast en gång.

Begäran om återupptagning kan ske formlöst. Om sökanden inte inom tvåmånaderstiden yttrar sig över föreläggandet eller avhjälper anmärkt brist avslås ansökningen om återupptagning. Därefter kan återupptagning inte äga rum. Detsamma gäller, om sökanden underlåter att inom samma tid betala återupptagningsavgift. Dennas storlek kommer liksom övriga avgifter att fastställas i tillämpningskungörelsen.

Av 21 § första stycket departementsförslaget framgår, att en sökande, som anser ett avskrivningsbeslut felaktigt, i stället för att begära återupptagning kan besvara sig över beslutet. Likaså kan en sökande, vars begäran om återupptagning har avslagits, föra talan mot detta beslut genom besvär (21 § andra stycket).

15 §

Denna paragraf motsvarar 16 § i utredningens förslag och innehåller regler om handläggningen efter det sökanden har avgett yttrande med anledning av föreläggande. Den har sin motsvarighet i 16 § PatL.

I 7 § ML föreskrivs, att registreringsansökan skall avslås, om mönstret inte är av sådan beskaffenhet att det kan registreras eller om det uppenbarligen inte är nytt eller om sökande, som har uppgett annan som mönstrets upphovsman, inte har visat att han är dennes rättsinnehavare eller om sökanden har underlåtit att betala ansökningsavgift enligt 5 § 3 mom.

I förevarande paragraf i förslaget föreskrivs i överensstämmelse med 16 § PatL, att ansökningen skall avslås, om det även efter det att yttrande har avgetts föreligger hinder för bifall till ansökningen och sökanden har haft tillfälle att yttra sig över hindret samt det inte förekommer anledning att ge honom nytt föreläggande.

Vid en jämförelse mellan 14 och 15 §§ departementsförslaget framgår den formella skillnaden mellan ett avskrivningsbeslut och ett avslagsbeslut. Avskrivning ifrågakommer bara när sökanden helt har underlåtit att

efterkomma föreläggande. Om sökanden däremot har yttrat sig över föreläggandet men hindret att bifalla ansökningen alltjämt föreligger, skall ansökningen avslås. Avslagsbeslutet skall vara motiverat. Beslutet kan vara grundat antingen på formella brister i ansökningen eller på materiella skäl. Avslagsbeslut skall meddelas också när sökanden visserligen har vidtagit åtgärd för att avhjälpa brist men bristen likväl kvarstår.

Strävan bör vara, att endast ett föreläggande skall behöva meddelas. Ibland kan det dock vara behövligt och lämpligt att sökanden får ett nytt föreläggande. Det är givetvis nödvändigt att så sker, om annan brist i ansökningen uppdragas än den som har föranlett det första föreläggandet. Ett avslagsbeslut får nämligen inte grundas på en omständighet som sökanden inte har haft tillfälle att yttra sig över. Även i andra fall, t. ex. när sökanden har vidtagit åtgärd för att avhjälpa brist men någon ytterligare mindre justering trots detta är nödvändig, bör nytt föreläggande ges. Vidlyftig och långvarig korrespondens mellan registreringsmyndigheten och sökanden bör dock undvikas. Det är önskvärt, att förfarandet blir så snabbt som möjligt.

Mot registreringsmyndighetens beslut att avslå en ansökan får sökanden som nämnts föra talan genom besvär. Regler härom har tagits upp i 21 och 22 §§ departementsförslaget. Att märka är, att en brist i ansökningen många gånger — om den t. ex. gäller ombudstvånget, frånvaro av medgivande enligt bestämmelse i 4 § e. d. — kan avhjälpas i besvärshörsinstansen.

16 §

Denna paragraf motsvarar 17 § i utredningens förslag och innehåller regler om förfarandet, när någon påstår sig äga bättre rätt än sökanden till det mönster som avses med ansökningen. Bestämmelsen, som saknar motsvarighet i ML, har sin förebild i 17 § PatL.

I ärende om registrering av mönster kan det inträffa, att annan än sökanden påstår bättre rätt till mönstret. Någon gör t. ex. gällande att han själv är den verkliga mönsterskaparen och att sökanden har fått kännedom om mönstret genom att missbruka uppgifter som mönsterskaparen eller dennes rättsinnehavare har gett i förtroende. Sökandens arbetsgivare kan tänkas göra gällande att sökanden genom sitt anställningskontrakt har överlåtit rätten till alla mönster som han skapar i sin anställning till arbetsgivaren. Sökandens rätt kan också vara beroende av en civilrättslig tvist, t. ex. om arv. Någon möjlighet för registreringsmyndigheten att i fall av denna art hänskjuta tvist om bättre rätt till domstol finns inte f. n. Eftersom emellertid frågan om rätten till mönstret i varje fall kan dras inför domstol, sedan mönstret har registrerats, synes det ändamålsenligt att registreringsmyndigheten kan undandra sig en prövning i ansökningsärendet av sådana frågor vilkas behandling och avgörande ligger bättre till för allmän domstol.

I *första stycket* av förevarande paragraf föreskrivs i enlighet härmed, att om någon inför registreringsmyndigheten påstår att han äger bättre rätt än sökanden till mönster, som avses med dennes ansökan, och saken finnes tveksam, myndigheten äger förelägga honom att väcka talan vid domstol inom viss tid vid påföljd att påståendet lämnas utan avseende vid ansökningens fortsatta prövning. I *andra stycket* föreskrivs, att om tvist rörande bättre rätt till mönstret är anhängig vid domstol, ansökningen kan förklaras vilande i avbidan på att målet slutligt avgörs. Bestämmelserna omfattar både rättigheter som har uppkommit innan ansökningen gjordes och sådana som har uppkommit därefter.

Påstående om bättre rätt kan göras när som helst intill dess registreringsärendet har avgjorts. Sådant påstående är således inte jämfällt med invändning som avses i 18 § departementsförslaget men kan ha formen av en sådan invändning.

De föreslagna bestämmelserna är fakultativa. Registreringsmyndigheten får med hänsyn till omständigheterna avgöra om föreläggande skall ges, resp. om ansökningen skall förklaras vilande, eller om ansökningen skall avslås oberoende av att påstående har gjorts om bättre rätt resp. att rättgång pågår. Ett avslagsbeslut kan vara motiverat t. ex. om ansökningen gäller ett uppenbart inte registreringsbart mönster.

Enligt sin lydelse avser paragrafen närmast sådana fall då det råder tvist mellan sökanden och annan om vem av dem som har rätt till mönstret. Den bör emellertid tillämpas också när någon påstår att han har frambragt mönstret tillsammans med sökanden och därför vill bli antecknad som medsökande.

Det bör framhållas, att rätten att söka ett mönster registrerat inte kan vara föremål för godtrosförvärv. Vidare bör det påpekas, att om två personer oberoende av varandra självständigt har frambragt samma mönster (dubbelskapande), ingen av dem har bättre rätt till mönstret i förhållande till den andre. Den som först gör ansökan om registrering kan således inte angripas av den andre

Som en remissinstans har påpekat kan det förekomma, att ett avtal mellan parterna innehåller skiljedomsklausul och att följaktligen tvist som avses i denna paragraf skall avgöras av skiljemän. Föreskrifterna om hänvisning att väcka talan och om vilandeförklaring får tillämpas analogiskt i ett sådant fall.

17 §

Paragrafen motsvarar 18 § i utredningens förslag och innehåller bestämmelse om överföring på annan av ansökan om registrering av mönster. Den saknar motsvarighet i ML men har sin förebild i 18 § PatL.

Första stycket

Den som under ansökningsförfarandet visar att han äger bättre rätt till mönstret än sökanden har i regel intresse av att själv få mönstret registrerat för sig. Att hänvisa honom till att göra en ny ansökan är inte tillfredsställande, eftersom den redan föreliggande ansökningen — trots att den var oberättigad — utgör nyhetshinder, om och när handling som visar mönstret har blivit offentlig.

I första stycket *första punkten* av förevarande paragraf har därför tagits upp bestämmelse, att om någon visar att han äger bättre rätt till mönstret än sökanden, registreringsmyndigheten skall på yrkande föra över ansökningen på honom. Liksom 16 § i förslaget avser bestämmelsen både rättigheter som har uppkommit innan ansökningen gjordes och sådana som har uppkommit därefter. Genom bestämmelsen uppnås bl. a., att det i hithörande fall inte uppstår någon period under vilken mönstret inte är föremål för någon ansökan och alltså är fritt för utnyttjande av envar. Om någon visar att han har bättre rätt till mönstret än sökanden men inte begär överföring på sig av ansökningen, skall denna givetvis avslås.

Yrkande om överföring kan framställas när som helst under handläggningen av registreringsansökningen, således även i överinstans. Om sådant yrkande har framställts av någon som är bosatt utomlands, behöver denne inte låta sig företrädas av här bosatt ombud — till skillnad från vad som enligt 12 § i förslaget gäller i fråga om utomlands bosatt registrerings sökande. Däremot blir givetvis 12 § tillämplig på den nye sökanden, om överföring sker.

Att registreringsmyndigheten finner bättre rätt ha blivit styrkt i registreringsärendet och lägger detta till grund för ett beslut om överföring hindrar givetvis inte, att frågan om bättre rätt senare kan prövas av domstol. Om registreringsmyndigheten finner frågan om bättre rätt tveksam, kan den enligt 16 § i förslaget utfärda föreläggande för den som påstår bättre rätt att väcka talan vid domstol. Om sådan talan bifalls, styrks den bättre rätten inför registreringsmyndigheten genom att lagakraftvunnen dom företes.

Den som får en ansökan överförd på sig bör inte få tillgodogöra sig den ansökningsavgift som redan har erlagts för den första ansökningen. Bl. a. med tanke på det extra arbete som uppstår för registreringsmyndigheten i form av korrespondens och överläggningar med den nye sökanden bör ny avgift erläggas. I första stycket *andra punkten* föreskrivs därför, att den som får en ansökan överförd på sig skall erlägga ny ansökningsavgift.

Andra stycket

Yrkande om överföring bör inte få hindra handläggningen av ansökningsärendet, utan denna bör i princip fortsätta, medan överföringsfrågan prö-

vas. För att undvika att den berättigade åsamkas rättsförlust föreskrivs emellertid i andra stycket, att om överföring yrkas, ansökningen inte får avskrivas, avslås eller bifallas, förrän yrkandet slutligt prövats. Ett yrkande om överföring bör således lämpligen framställas samtidigt med att påstående om bättre rätt görs.

Hovrätten för Västra Sverige har i sitt remissyttrande påpekat att de nu berörda vindikationsreglerna i vissa fall kan leda till att sådana beroendeförhållanden uppkommer som man i princip har velat undvika. Om en ansökan avser flera varianter av ett mönster, kan det enligt hovrätten tänkas att annan än sökanden gör gällande bättre rätt till bara en av varianterna. Om han visar fog för sitt påstående, torde överföring av ansökningen böra ske bara såvitt angår denna variant, under det att den ursprungliga ansökningen kvarstår för sökanden i fråga om de övriga varianterna. Om båda ansökningarna sedan leder till registrering, blir resultatet enligt hovrätten, att mönsterrätt till varianter med obetydliga inbördes skillnader tillkommer olika personer och att möjligheterna att utnyttja de olika mönstren blir beroende av ömsesidigt lämnade tillstånd.

Hovrättens anmärkning är i och för sig riktig. I praktiken torde dock situationer av denna art uppkomma bara rent undantagsvis. Förhållandet blir emellertid då helt likartat med det som inträder när en innehavare av flera mönstervarianter överlåter ett av mönstren. Denna situation har berörts närmare i den allmänna motiveringen vid behandlingen av frågan om variantregistrering. Som jag har anfört i det sammanhanget kan olägenheterna av att vissa beroendeförhållanden kan uppkomma som en följd av att man godtar variantregistrering motverkas genom föreskrifter om att anteckning skall göras i registret och i registreringsbevisen om förekomsten av variantregistreringar. Dessa föreskrifter bör givetvis bli tillämpliga också i sådana fall av överföring enligt 17 § i förslaget som hovrätten har berört.

18 §

Förevarande paragraf motsvarar 19 § i utredningens förslag. Den innehåller bestämmelser om kungörande av ansökan och om invändning. Paragrafen saknar motsvarighet i ML. Det kungörelse- och invändningsförfarande som här föreslås stämmer i allt väsentligt överens med vad som gäller enligt varumärkes- och namnlagarna samt PatL.

Första stycket

Enligt första stycket *första punkten* skall ansökningen kungöras, när ansökningshandlingarna är fullständiga och hinder för registrering i övrigt inte har funnits föreligga. Kungörande skall ske utan dröjsmål, dvs. så snart officialgranskningen avslutats utan att mynna ut i avskrivnings- eller av-

slagsbeslut. I likhet med utredningen räknar jag med att officialgranskningen och den prövning som föranleds därav i regel skall vara avslutad inom ett par månader från ansökningsdagen och att granskningstiden för normalfallen inte skall behöva överstiga fjorton dagar. En förutsättning för att dessa beräkningar skall hålla är dock givetvis, att patent- och registreringsverket får de nödvändiga personella och materiella resurserna. I den delen hänvisar jag till vad jag har anfört i den allmänna motiveringen.

Till skillnad från vad som gäller beträffande patentärenden blir handlingarna i ärende angående ansökan om registrering av mönster enligt gällande rätt i princip offentliga i och med att de ges in till registreringsmyndigheten. En viktig nyhet i nu föreliggande förslag är, att sökande i ärende om registrering av mönster tillerkänns ett visst begränsat sekretessskydd. Bestämmelser härom föreslås i 23 § andra stycket sekretesslagen och i 19 § förslaget till mönsterskyddslag. De föreslagna reglerna innebär, att om sökanden i ansökningshandling begär att handling som visar mönstret skall hållas hemlig, handlingen dock skall hållas allmänt tillgänglig när den för handlingens hemlighållande begärda fristen har löpt ut och i intet fall senare än när sex månader har förflutit från den dag då ansökningshandling gjordes eller enligt förordnande med stöd av 8 § skall anses gjord.

Om handling som visar mönstret skall hållas hemlig enligt dessa bestämmelser, måste givetvis också kungörandet av ansökningshandling skjutas upp till dess sekretessfristen har löpt ut. Föreskrift härom har tagits upp i första stycket *andra punkten* av förevarande paragraf. Där föreskrivs, att om handling i ärendet skall hållas hemlig enligt vad som är särskilt föreskrivet därom, med kungörandet skall anstå till dess handlingen enligt 19 § skall hållas allmänt tillgänglig. Det är att märka att ett anstånd med kungörandet enligt denna bestämmelse förutsätter, att sökanden har begärt hemlighållande av viss eller vissa handlingar som visar mönstret. Ett blott och bart yrkande om anstånd med kungörandet är alltså inte tillräckligt. En annan sak är, att en sökande som begär anstånd med kungörandet ofta får anses därigenom också ha gjort framställning om sekretess för de handlingar i ärendet som visar mönstret. En oklarhet på den punkten kan ge registreringsmyndigheten anledning att ge sökanden ett föreläggande med begäran om ett förtydligande. Till dess klarhet har vunnits bör de handlingar som visar mönstret inte utan sökandens samtycke lämnas ut till annan och kungörande inte ske. En sökande som har begärt hemlighållande kan, som jag kommer att utveckla vid 19 §, givetvis återta sin begäran när helst han önskar med den verkan att sekretessen hävs och kungörande skall äga rum, så snart övriga förutsättningar därför är uppfyllda.

Närmare bestämmelser om vad kungörelsen skall innehålla kommer att meddelas i tillämpningsföreskrifterna. Kungörelsen bör innehålla bild av mönstret, uppgift om de varor för vilka mönstret söks registrerat samt upplysning om ansökningshuvudsakliga innehåll i övrigt. Det bör fram-

gå av kungörelsen om modell har getts in och om bild eller modell är i färg. Om flera än en bild av mönstret publiceras, bör särskild avgift utgå. Föreskrift härom har tagits upp i 48 §. Publicering i färg bör inte komma i fråga förrän metoderna att reproducera i färg har utvecklats ytterligare och kan medge billigare färgreproducering. Uppllysning om ansökningens huvudsakliga innehåll i övrigt avser främst ansökningens nummer samt sökandens namn, ansökningsdagen, eventuell begäran om prioritet och namnet på den som har skapat mönstret.

Kungörandet skall ske i en av registreringsmyndigheten utgiven periodisk tidskrift. Av hänsyn till allmänheten synes någon samordning inte böra ske med annan publikation, som för andra liknande ändamål ges ut av registreringsmyndigheten, utan en separat tidskrift är att förordas. Närmare föreskrifter härom kommer att tas in i tillämpningskungörelsen.

Andra stycket

Genom kungörandet bereds allmänheten tillfälle att göra invändningar mot ansökningen. Rätten att göra invändning måste uppenbarligen tidsbegränsas. Enligt utredningsförslaget skall gälla en invändningsfrist om två månader, räknat från kungörelsedagen. Ett par remissinstanser har förordat en frist om tre eller fyra månader. Detta skulle dock medföra en inte önskvärd förlängning av förfarandet, och i likhet med de delegerade vid de nordiska departementsförhandlingarna biträder jag därför utredningsförslaget på denna punkt.

I andra stycket föreskrivs i enlighet härmed, att kungörelsen skall innehålla meddelande om att den som vill framställa invändning mot ansökningen skall göra detta skriftligen hos registreringsmyndigheten inom två månader från kungörelsedagen. I invändningsskriften behöver inte ges någon utförlig motivering för invändningen, men grunden för denna, dvs. de faktiska omständigheter som åberopas till stöd för den, bör normalt anges. Att i lagen ställa upp ett ovillkorligt krav på att grunden skall anges har emellertid inte ansetts lämpligt. Om en invändare faktiskt har stöd för sin invändning men inte får gehör, därför att han inte har anfört någon grund, kan han föranledas att i stället föra sin talan vid domstol. Detta skulle stå i mindre god överensstämmelse med invändningsinstitutets syfte att förebygga processer. I tillämpningskungörelsen bör dock tas in en erinran om att invändare i princip är skyldig att ange grunderna för sin invändning. En sådan föreskrift, vars åsidosättande inte medför några rättsföljder, får den betydelsen att registreringsmyndigheten kan behandla invändningar som inte har motiverats närmare — kanske därför att de främst har tillkommit i förhållningssyfte — i summarisk ordning.

Med hänsyn till önskvärdheten av att handläggningstiderna inte onödigt förlängs bör registreringsmyndigheten visa återhållsamhet när det gäller att

medge uppskov för komplettering av ofullständiga invändningar, och de frister som föreskrivs bör vara så korta som möjligt.

Anmärkningar, som framställs före eller efter invändningsfristen, utgör inte invändningar i lagens mening. Det innebär bl. a., att den som gör sådan anmärkning inte får besvärsmätt enligt 21 § departementsförslaget. Detta hindrar inte, att sådana anmärkningar kan tas upp av registreringsmyndigheten. Denna har nämligen att ex officio beakta varje registreringshinder som kommer till dess kännedom. Det bör dock uppmärksammas, att en anmärkning av detta slag inte kan läggas till grund för avslagsbeslut utan att sökanden har fått tillfälle att yttra sig (15 §).

Att sökanden i regel skall beredas tillfälle att yttra sig över gjorda invändningar framgår av 20 § departementsförslaget.

19 §

Denna paragraf motsvarar 20 § i utredningens förslag och innehåller bestämmelser om sekretess. Den saknar motsvarighet i ML.

Som jag har utvecklat närmare i den allmänna motiveringen bör handlingar i ärende om registrering av mönster kunna beredas sekretesskydd i viss omfattning. Av skäl som jag har anfört i det sammanhanget bör de grundläggande bestämmelserna om vilka slags handlingar som skall kunna hållas hemliga och under vilka förutsättningar så skall kunna ske tas upp i sekretesslagen. Jag lägger i enlighet härmed nu också fram förslag till ändrad lydelse av 23 § sekretesslagen. Enligt detta förslag, som jag behandlar mer utförligt i det följande, tas i nämnda lagrum upp föreskrift, att om sökande i ärende angående ansökan om registrering av mönster begär, att handling som visar mönstret skall hållas hemlig, handlingen inte får lämnas ut i vidare mån än som följer av mönsterskyddslagen. I denna lag måste således anges, under vilka förutsättningar en handling, som enligt berörda föreskrift i sekretesslagen skall hållas hemlig, får lämnas ut. Bestämmelser härom har tagits upp i förevarande paragraf.

Av skäl som jag har anfört i den allmänna motiveringen bör sekretess för handling som visar mönstret kunna åtnjutas endast under en begränsad tid, och i enlighet med vad utredningen har föreslagit bör denna tid utgöra högst sex månader, räknat från den dag då ansökningen gjordes eller, när sökanden har begärt prioritet enligt 8 §, från den dag då ansökningen enligt nämnda lagrum skall anses gjord. Om registreringsmyndigheten vid fristens utgång har avskrivit eller avslagit ansökningen, bör dock handlingen hållas hemlig till dess sökanden eventuellt anför besvär över avskrivnings- eller avslagsbeslutet eller begär återupptagning av ansökningen.

I enlighet med vad jag nu har sagt föreskrivs i *första punkten* av förevarande paragraf i departementsförslaget, att om i ärende angående ansökan om registrering av mönster handling som visar mönstret skall hållas hemlig

enligt vad som är särskilt föreskrivet därom, handlingen icke får utlämnas utan sökandens samtycke förrän den av honom begärda fristen har löpt ut eller sex månader har förflutit från den dag då ansökningen gjordes eller, om prioritet som avses i 8 § första stycket yrkas, från den dag från vilken prioritet begärs. Enligt *andra punkten* gäller den undantagsregeln, att om registreringsmyndigheten vid denna tidpunkt har beslutat avskriva eller avslå ansökningen, handlingen därefter inte får hållas allmänt tillgänglig, om inte sökanden begär återupptagning av ansökningen eller anför besvär.

Att sekretess kan åtnjutas endast om sökanden i ärendet gör framställning därom, framgår av den bestämmelse i ämnet som enligt vad jag föreslår skall tas upp i 23 § sekretesslagen. Vid behandlingen i det följande av nämnda bestämmelse kommer jag också att närmare beröra frågan om innebörden av uttrycket »handling som visar mönstret».

Eftersom den föreskrivna sekretessfristen är en maximitid och sekretessregeln dessutom är fakultativ, kan sökanden givetvis begära en kortare sekretesstid än sex månader. Han är inte heller bunden av sitt en gång framställda yrkande om sekretess. Om han begär det, skall således den eller de handlingar som är föremål för sekretess hållas tillgängliga tidigare än som annars skulle gälla. Detta kan vara av särskild betydelse när sökanden vill vända sig med ett skadeståndsyrkande mot någon som olovligen utnyttjar hans mönster.

Enligt förslaget råder visst samband mellan ansökningshandlingarnas offentlighet och sökandens skydd mot olovligt utnyttjande av mönstret under ansökningstiden. Av 38 § departementsförslaget framgår sålunda, att rätt till skadestånd för sådant utnyttjande föreligger endast för tiden efter det att handling som visar mönstret har blivit allmänt tillgänglig. Utnyttjanden under sekretesstiden grundar med andra ord inte rätt till skadestånd.

Om sökanden, innan handling som visar mönstret har blivit allmänt tillgänglig, åberopar sin ansökan mot någon som han anser ha utnyttjat mönstret olovligen, är han enligt 34 § departementsförslaget skyldig att låta denne på begäran ta del av handlingarna. Som jag nyss har framhållit inträder emellertid inte någon rätt till skadestånd för sådant utnyttjande.

Om sökanden återkallar sin registreringsansökan, skall ansökningen avskrivas. Jag hänvisar i det hänseendet till vad jag har anfört vid 14 §. Också när ett sådant avskrivningsbeslut meddelas under sekretessfristen, är undantagsregeln i andra punkten av nu förevarande paragraf tillämplig. Jag vill understryka vikten av att en återkallad ansökan inte handläggs så, att handling som är föremål för sekretess kommer att offentliggöras mot sökandens önskan. I de fall då en återkallelse kommer in samma dag som sekretessfristen löper ut eller kort dessförinnan bör det därför tillses att avskrivningsbeslut meddelas samma dag som återkallelsen har kommit in.

Bestämmelsen i andra punkten innebär i övrigt, att sekretesskyddet automatiskt upphör i och med att sökanden ger in sina besvär över avskrivnings- eller avslagsbeslutet resp. hos registreringsmyndigheten begär återupptagning samt betalar föreskriven besvär- resp. återupptagningsavgift.

Försvarets civilförvaltning har i sitt remissyttrande påpekat, att det förhållandet att en uppfinning kan begäras skyddad enligt såväl patent- som mönsterlagstiftningen kan leda till komplikationer när det gäller sekretessreglerna. Enligt PatL skall en patentsökkan kungöras senast efter 18 månader men enligt förslaget till lag om mönster offentliggörs handling som visar mönstret senast efter sex månader. Civilförvaltningen framhåller, att den som på en gång söker patent och mönsterskydd måste offra det längre gående sekretesskyddet enligt PatL i de fall då mönstret avslöjar uppfinningen. Sökanden kan i sådant fall ställas inför ett svårt avgörande. Än mer komplicerad blir situationen, om patentsökanden är en annan än den som söker mönsterskydd. En arbetstagare som gör en uppfinning har rätt att själv söka patent. Men han är inte alltid själv upphovsman till den slutliga utformningen av uppfinningen. Om annan arbetstagare som upphovsman till formgivningen förutsätts ha rätt att söka mönsterskydd, kan han ointetgöra uppfinnarens sekretesskydd. Endast om företaget förvärvar bådas rättigheter upphävs detta motsatsförhållande, i vilket fall företaget har att avgöra om det är fördelaktigare att offra uppfinningens sekretesskydd för att få mönsterskydd eller vice versa. Mönstrets upphovsman har enligt civilförvaltningen inte rätt att avslöja uppfinningen, men det innebär att han då inte heller har möjlighet att låta registrera mönstret.

För egen del tror jag att den av civilförvaltningen berörda situationen blir så sällsynt, att man inte behöver räkna med den i det praktiska livet. Jag anser det därför inte nödvändigt att frågan särskilt regleras. Om en situation av denna art trots allt inträffar, får det ankomma på sökanden att avgöra, vilken lösning han finner lämpligast. Om uppfinningen och mönstret innehas av olika personer, blir dessa hänvisade att lösa problemet i samråd.

20 §

I denna paragraf, som motsvarar 21 § i utredningens förslag, har tagits upp bestämmelser om behandlingen av registreringsansökan efter utgången av invändningsfristen. Paragrafen saknar motsvarighet i ML. Den överensstämmer i huvudsak med 23 § PatL.

Första stycket

I paragrafens första stycke föreskrivs, att ansökningen skall tas upp till fortsatt prövning efter utgången av invändningsfristen och att bestämmelserna i 14—17 §§ om den inledande behandlingen av ansökningen därvid skall gälla i tillämpliga delar.

Ansökningens kungörande förutsätter, att registreringsmyndigheten har undersökt mönstrets registrerbarhet och kommit till att ansökningen med hänsyn till vad som dittills har framkommit kan leda till registrering. Genom beslutet att kungöra ansökningen har emellertid inte slutgiltigt avgjorts, att registrering av mönstret skall ske. Härefter gjorda invändningar kan ge anledning till en annan bedömning. En invändning kan t. ex. föranleda, att myndigheten undersöker en annan granskningsklass än den eller dem som redan har kontrollerats, och genom en sådan undersökning kan ett registreringshinder uppdagas. Material som ges in till registreringsmyndigheten utan att kunna hänföras till en formellt godtagbar invändning skall också beaktas vid den fortsatta prövningen av ansökningen. Hänvisningen till 14 § innebär, att registreringsmyndigheten vid den fortsatta prövningen helt allmänt skall undersöka, om förutsättningar för förvärv av mönster-rätt föreligger. Om inte särskilda omständigheter föranleder det, skall dock någon ny granskning inte ske. Gjorda invändningar skall självfallet alltid prövas. Beslut om avskrivning av ansökningen med rätt för sökanden att sedermera få ansökningen återupptagen kan meddelas även på detta stadium av förfarandet. Det förutsätter dock, att sökanden har getts föreläggande enligt 14 § men inte har efterkommit föreläggandet eller inte har avhjälpt anmärkt brist. Att invändningsskrivelse sänds över till sökanden för yttrande är inte att betrakta som sådant föreläggande. Om sökanden underlåter att yttra sig över invändningen och registreringsmyndigheten inte finner anledning att utfärda föreläggande, tas ärendet upp till avgörande i befintligt skick.

Av hänvisningen till 15 § framgår, att en ansökan kan avslås också på detta stadium. Beslut om avslag får dock inte meddelas, förrän sökanden har haft tillfälle att yttra sig över den anmärkning mot ansökningen som anses kunna föranleda avslagsbeslut.

Bestämmelserna i 16 och 17 §§ rörande påstående om bättre rätt till mönster och yrkande om överföring äger tillämpning även efter invändningsfristens utgång. Ett påstående om bättre rätt kan givetvis ha formen av en invändning. I de flesta fall föranleds ett sådant påstående just av ansökningens kungörande.

Andra stycket

Här meddelas föreskrift om förfarandet, när invändning har gjorts i behörig ordning. Sökanden skall underrättas om invändningen och skall beredas tillfälle att yttra sig över invändning som inte är uppenbart obefogad. Underrättelse sker lämpligen genom att ett exemplar av invändningsskriften överlämnas till sökanden. Om en invändning är uppenbart obefogad, bör det räcka med att invändningsskriften överlämnas till sökanden samtidigt med att denne får besked om att ansökningen har bifallits.

Skriftväxling med anledning av invändning bör inte göras onödigt vidlyftig. Den slutliga prövningen av ansökningen får inte onödigtvis fördröjas. Det torde ofta vara lämpligt, att invändaren delges sökandens yttrande över invändningen och får tillfälle att bemöta detta. I vissa fall bör sökanden ges tillfälle att avge slutyttrande. Ytterligare skriftväxling torde endast sällan vara påkallad. Vid patentansökningar kan utförliga tekniska diskussioner vara nödvändiga, men i fråga om mönster gäller det som regel bara att ställa upp två eller flera mönster till granskning och påvisa likheter eller skillnader mellan dem.

Om en invändare återtar sin invändning, skall denna likväl prövas i ärendet (jfr 21 §, som föreskriver, att när särskilda skäl föreligger, en invändares besvärstalan kan prövas, även om den har återkallats).

Det bör påpekas, att trots frånvaron av uttrycklig föreskrift härom i lagen en sökande bör få kännedom också om annat material än sådant som kan hänföras till en invändning i formell mening.

Har någon invändning inte gjorts och finner registreringsmyndigheten inte heller i övrigt att hinder mot registrering föreligger, skall ansökningen bifallas. Beslut härom vinner då omedelbart laga kraft. Ett beslut att bifalla ansökningen trots gjord invändning vinner däremot inte laga kraft förrän besvärstiden har gått ut (22 § första stycket första punkten). Detta innebär bl. a., att mönstret inte skall föras in i registret, förrän det visat sig att invändaren inte har anfört besvär (23 § första stycket). Om ansökningen avslås — vilket på detta stadium regelmässigt beror på att en gjord invändning har ansetts befogad — har sökanden talerätt (21 § första stycket första punkten).

21 §

Denna paragraf motsvarar 22 § i utredningens förslag och innehåller föreskrifter om rätt till talan mot registreringsmyndighetens slutliga beslut i ärenden angående ansökan om mönsterregistrering. Reglerna gäller endast i fråga om beslut som har meddelats under ärendets handläggning intill dess registreringsansökningen har slutbehandlats. Bestämmelser om talan mot beslut av registreringsmyndigheten i frågor som har kommit upp efter det att registrering har beviljats finns i 47 §.

Nu förevarande paragraf har närmast sin motsvarighet i 8 § första stycket ML, som föreskriver att besvärstalan kan föras mot beslut varigenom en ansökan har förklarats förfallen eller har avslagits. Den överensstämmer med 24 § första och andra styckena PatL.

Första stycket

I detta stycke behandlas rätten att överklaga slutligt beslut som har meddelats av registreringsmyndigheten. Enligt *första punkten* får talan mot så-

dant beslut föras av sökanden, om beslutet har gått honom emot. I *andra punkten* föreskrivs, att den som har gjort invändning i behörig ordning får föra talan i fall då ansökningen har bifallits, trots att invändning har gjorts. Enligt *tredje punkten* får invändning prövas, trots att invändaren har återkallat sin talan, om särskilda skäl föreligger.

Med slutligt beslut avses beslut varigenom myndigheten skiljer registreringsärendet från sig, dvs. beslut om avskrivning enligt 14 §, beslut om avslag enligt 15 § och beslut om bifall till registreringsansökningen enligt 23 §. Mot beslut som inte är slutligt utan avser frågor under förfarandet, t. ex. angående prioritet, frister, klassificering o. d., får särskild talan inte föras. I vissa fall kan en sådan fråga däremot komma under bedömande av en överinstans i samband med prövning av ett överklagat slutligt beslut.

Behörighet att föra talan mot slutligt beslut tillkommer endast sökanden och invändare. Sökanden får föra talan mot slutligt beslut som har gått honom emot. Han kan alltså överklaga avskrivnings- och avslagsbeslut. Mot beslut varigenom ansökan har bifallits får han däremot inte föra talan. Registreringsansökan kan nämligen aldrig bifallas i annan form eller med annat innehåll än sökanden har yrkat. Detta gäller även beträffande frågor som i och för sig är fristående i förhållande till spörsmålet om mönstrets registrerbarhet, t. ex. utformningen av varuuppgiften. Vidhåller sökanden sin uppgift i detta hänseende trots att registreringsmyndigheten inte anser sig kunna godta den, leder alltså detta till att ansökningen avslås på samma sätt som när annat registreringshinder föreligger. Ett beslut om avslag måste alltid avse ansökningen i dess helhet. Delbeslut kan inte meddelas. Invändare får föra talan mot beslut varigenom ansökan har bifallits. En förutsättning för att besvären skall kunna tas upp till prövning är dock att invändningen har gjorts skriftligen och har kommit in till registreringsmyndigheten inom den föreskrivna tvåmånaderstiden (18 § andra stycket).

Bestämmelsen i tredje punkten om att invändning i vissa fall får prövas, fastän invändaren har återkallat sin besvärstalan, motiveras av det allmänna intresset av att oriktiga beslut undanröjs. En motsvarande föreskrift finns i 24 § PatL. Särskilda skäl att pröva en återkallad invändning kan föreligga t. ex. om invändningen har grundats på att ett objektivet registreringshinder föreligger. Här överväger det allmännas intresse av att kända mönster utrensas. Om däremot invändningen har grundats på ett påstående om bättre rätt till mönstret, bör invändaren själv få disponera över sin talan. Invändningen bör alltså inte prövas, om talan har återkallats.

Andra stycket

Här meddelas regler om rätt till talan mot beslut om återupptagning och om överföring av ansökan. Mot beslut, varigenom en begäran enligt 14 § tredje stycket om återupptagning av avskriven ansökan har avslagits eller

ett yrkande om överföring av ansökan enligt 17 § har bifallits, får talan enligt *första punkten* föras av sökanden. I *andra punkten* föreskrivs, att den som har framställt yrkande om överföring av ansökan får föra talan mot beslut, varigenom yrkandet har avslagits.

Enligt utredningens förslag skulle sistnämnda bestämmelse gälla också talan mot beslut att avslå begäran om förnyelse av registrering enligt 25 §. Under remissbehandlingen har RÅ förordat, att bestämmelsen om rätt till talan mot sådant beslut i stället tas upp efter den materiella bestämmelsen om förnyelse i 25 §. Jag biträder denna uppfattning. Fråga om förnyelse av registrering kommer upp först efter det att registrering har beviljats. Samtliga bestämmelser om talerätt mot beslut i sådana frågor bör tas upp i ett sammanhang. 47 § i departementsförslaget innehåller också en bestämmelse om rätt till talan mot annat slutligt beslut av registreringsmyndigheten än sådant som avses i 21 §. Denna bestämmelse avser även talan mot beslut om avslag på ansökan om förnyelse.

Av 21 och 22 §§ följer, att andra beslut i ärende angående ansökan om mönsterregistrering än de i 21 § behandlade inte får överklagas.

22 §

Paragrafen motsvarar 23 § i utredningens förslag. Den innehåller föreskrifter om förfarandet vid överklagande av beslut som avses i 21 § departementsförslaget.

Enligt 8 § andra stycket ML skall besvär över registreringsmyndighetens beslut, varigenom en ansökan har förklarats förfallen eller blivit avlagen, anföras hos Kungl. Maj:t inom 60 dagar från beslutets dag. Besvären prövas av regeringsrätten.

Första stycket

Enligt mönsterskyddsutredningens förslag skall talan mot registreringsmyndighetens beslut föras hos den särskilda besvärsavdelning inom patent- och registreringsverket som f. n. fungerar som besvärsinstans för patent-ärenden, varumärkesärenden och namnärenden. Det föreligger enligt utredningen ett behov av en instans, som särskilt under den nya mönsterlagens första tid kan medverka till att en vägledande praxis utbildas. Frågan om besvärsavdelningens sammansättning bör enligt utredningen regleras i en särskild lag om patent- och registreringsverkets besvärsavdelning. Enligt utredningsförslaget skall besvärstiden i de fall som avses i 22 § i utredningens förslag (21 § departementsförslaget) vara två månader, räknat från beslutets dag. Klagande skall vidare inom denna tid betala fastställd besväravgift.

Förslaget att patent- och registreringsverkets besvärsavdelning skall vara överinstans i förhållande till registreringsmyndigheten har allmänt till-

styrkts eller lämnats utan erinran av remissinstanserna och bör godtas. Förslaget föranleder ändring i lagen den 1 december 1967 (nr 840) om patent- och registreringsverkets besvärssavdelning. Förslag till sådan lagändring läggs fram samtidigt med nu förevarande lagförslag. Jag behandlar ändringsförslaget närmare i det följande. I fråga om besvärstiden och skyldighet för klagande att erlägga besväravgift har utredningens förslag inte rönt några erinringar. Även jag biträder utredningsförslaget i denna del.

I enlighet med vad jag nu har anfört föreskrivs i första stycket av förevarande paragraf, att talan enligt 21 § förs hos patent- och registreringsverkets besvärssavdelning genom besvär inom två månader från beslutets dag och att den som vill besvära sig skall erlägga fastställd besväravgift inom samma tid. Storleken av besväravgiften kommer att fastställas i tillämpningskungörelsen.

Andra stycket

I fråga om rätt till talan mot besvärssavdelningens beslut har utredningen förordat, att samma ordning tillämpas som den svenska patentlagkommittén föreslog i fråga om patentärenden och som innebär, att talerätt skulle tillkomma både sökanden och invändare och att prövningen av besvär över beslut av besvärssavdelningen skulle ankomma på regeringsrätten (jfr dock 25 § PatL). Vid remissbehandlingen har patent- och registreringsverket uttalat sig mot förslaget i denna del. Verket ifrågasätter, om det inte räcker med en överinstans, besvärssavdelningen. Det har ansetts tillräckligt för namnärenden (35 § tredje stycket namnlagen). Den önskade snabbheten i handläggning av mönsterärenden skulle enligt verkets mening gagnas härav. I övrigt har inte någon av remissinstanserna ifrågasatt annat än att sökanden skall kunna föra talan mot beslut av besvärssavdelningen, om detta har gått honom emot. Meningarna har däremot varit delade i frågan, om också invändare bör ges talerätt. Flertalet remissinstanser har tillstyrkt utredningsförslaget i denna del. Förvaltningsdomstolskommittén erinrar om att kommittén på sin tid tillstyrkte patentlagkommitténs förslag att invändare i patentmål skulle få föra talan mot besvärssavdelningens beslut men att departementsförslaget till ny patentlag inte innehöll någon regel om sådan talerätt för invändare. I propositionen framhölls, att gällande bestämmelser om talerätt bör behållas i avvaktan på resultatet av den pågående utredningen om en gemensam nordisk besvärsinstans i patentärenden. Förvaltningsdomstolskommittén påpekar, att de nordiska mönsterskyddsutredningarna inte har föreslagit någon nordisk gemenskap när det gäller mönsterregistrering. Om man godtar denna ståndpunkt, finns det enligt kommittén ingen anledning att för mönsterärendenas del skjuta upp ställningstagandet till frågan om invändares talerätt. Kommittén tillstyrker därför att utredningsförslaget om invändares talerätt genomförs. KF,

Sveriges advokatsamfund samt patent- och registreringsverket avstyrker däremot förslaget och anser att invändares talerätt bör regleras på samma sätt som i 25 § departementsförslaget till patentlag (numera 25 § PatL). — Förslaget att regeringsrätten skall vara besvärshöjningen har inte rönt några erinringar under remissbehandlingen.

Från principiella synpunkter anser jag att samma instansordning bör gälla i mönsterärenden som i patentärenden. Enligt 25 § PatL gäller, att invändare inte får föra talan mot beslut av besvärshöjningen. Regleringen grundar sig dock inte på ett slutligt ställningstagande i frågan utan är betingad av att det ansetts olämpligt att ändra den nuvarande instansordningen, innan resultatet föreligger av utredningen om upprättande av en gemensam nordisk besvärshöjning för patentärenden. Eftersom slutlig ställning ännu inte har tagits till det nyligen framlagda förslaget om en sådan besvärshöjning (NU 1968:1), är det för tidigt att uttala sig om vilken ordning som framdeles kommer att gälla på patentområdet. Under dessa förhållanden är jag inte heller för mönsterlagstiftningens del beredd att nu ta ställning till frågan om invändares talerätt. Jag förordar därför, att den nuvarande instansordningen och nu gällande regler om talerätt inte rubbas f. n. och att frågan om rätt för invändare i mönsterärenden att föra talan mot besvärshöjningens beslut övervägs på nytt i samband med prövningen av förslaget om inrättande av en nordisk besvärshöjning för patentärenden. Eftersom ett ställningstagande till detta förslag torde ske inom en nära framtid och kanske redan innan den nya mönsterskyddslagen träder i kraft, blir den praktiska betydelsen av att frågan om invändares talerätt skjuts på framtiden under alla förhållanden ringa.

I enlighet med dessa överväganden föreskrivs i andra stycket *första punkten* av förevarande paragraf, att talan mot beslut på besvärshöjningen får föras av sökanden, om beslutet har gått honom emot, och i *andra punkten* av samma stycke, att talan skall föras hos Kungl. Maj:t inom två månader från beslutets dag. Att endast slutligt beslut kan överklagas framgår av 21 §. Besvärshöjning skall inte erläggas. Besvären skall som nämnts prövas av regeringsrätten. I samband med att den nya mönsterskyddslagen genomförs bör en mindre ändring göras i 2 § 14:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt. I hänvisningen till »mål om registrering av mönster och modeller» bör sålunda orden »och modeller» utgå. Förslag till sådan lagändring kommer att läggas fram i särskild ordning.

Någon form för anförande av besvär har inte föreskrivits. Enligt allmän förvaltningsprocessuell praxis skall emellertid besvär anföras skriftligen. Telegrambesvär torde f. n. inte kunna godtas. Det bör dock anmärkas, att de nordiska utredningarna om inrättande av en nordisk besvärshöjning för patentärenden i sitt nyss omnämnda betänkande med förslag till överenskommelse om en sådan besvärshöjning har föreslagit att besvär hos den nor-

diska besvärnsinstansen skall kunna anföras telegrafiskt (art. 17 andra stycket i förslaget till överenskommelse, bet. s. 21). I 5 § i det nyligen framlagda förslaget till förvaltningslag har upptagits en generell bestämmelse om att som ingivande av handling till myndighet också gäller att meddelande överbringas till myndigheten i form av telegram eller annan fjärrskrift (SOU 1968:27 s. 90 f). Slutlig ställning har emellertid ännu inte tagits till något av dessa förslag.

Det har inte ansetts påkallat att närmare reglera förfarandet hos besvärssavdelningen eller i regeringsrätten. I allmänhet torde bestämmelserna om förfarandet vid registreringsmyndigheten kunna tillämpas analogiskt. I frågor som inte regleras genom dessa bestämmelser, t. ex. frågor om återförvisning, får överinstanserna träffa avgöranden med ledning av allmän förvaltningsprocessuell praxis. Officialprincipen tillämpas även i överinstans. Prövningen där är således inte begränsad till enbart det material som förelåg i underinstansen. Såväl överinstansen som parterna själva kan föra in nytt material och part äger återropa nya bevis och framföra nya skäl. Reformatio in pejus är således inte utesluten. I överensstämmelse med officialprincipen avser prövningen i överinstans liksom vid registreringsmyndigheten först och främst att ansökningen blir sakligt sett riktigt bedömd. Ingenting hindrar därför att nytt material, som hänför sig till annat i ansökningen än det som utgjorde grund för beslut i lägre instans, kommer under bedömande i överinstansen. Registreringsmyndigheten har t. ex. avslagit ansökningen därför att nyhetskravet inte är uppfyllt. Om överinstansen väl finner att nyhetskravet är uppfyllt men däremot anser att sökanden inte är rätt innehavare av mönstret, kan den avslå ansökningen på denna grund. På liknande sätt kan invändare i besvärssavdelningen återropa andra omständigheter än dem som han har anfört till grund för invändningen vid registreringsmyndigheten.

23 §

Paragrafen motsvarar 24 § i utredningens förslag och innehåller regler om kungörande av beslut om mönsterregistrering m. m.

I 9 § första stycket ML föreskrivs, att om ansökningshandlingarna är fullständiga och anledning inte har förekommit att avslå ansökningen, mönstret skall registreras samt intyg härom och om dagen då ansökningen inkom hållas sökanden till handa, varvid ett av de inlämnade exemplaren av mönstret skall fästas vid intyget. Enligt andra stycket i samma paragraf skall kungörelse om registreringen införas i allmänna tidningarna genom registreringsmyndighetens försorg.

Första stycket

Bestämmelserna i första stycket av förevarande paragraf i förslaget överensstämmer i sak väsentligen med nu gällande föreskrifter. De innebär så-

lunda, att om ansökan om mönsterregistrering bifalls och beslut härom vinner laga kraft, mönstret skall tas in i mönsterregistret och registreringen kungöras. Av 9 § framgår, att det är patent- och registreringsverket som har att i egenskap av registreringsmyndighet föra mönsterregistret.

Vid 21 § har framhållits, att ett beslut att bifalla ansökan om mönsterregistrering får anses vinna laga kraft omedelbart, om någon invändning inte har gjorts. Mönstret förs i så fall in i registret redan i anslutning till beslutet. Har invändning gjorts, vinner beslutet däremot inte laga kraft, förrän två månader har förflutit från dagen för beslutet. Registreringsåtgärden får då anstå till dess att beslutet har vunnit laga kraft. Regeringsrättens beslut vinner laga kraft omedelbart och skall således leda till registrering utan dröjsmål.

Vid tillämpning av 28, 31 och 38 §§ i den nya lagen skall ett mönster anses registrerat den dag då mönstret enligt förevarande paragraf togs in i registret.

Vilka uppgifter som skall tas in i registret får regleras i tillämpningskungörelsen. Det är viktigt, att registret innehåller en bild, som visar mönstret. När samregistrering sker enligt 11 §, bör samtliga mönster samlas under ett gemensamt registreringsnummer. Föreskriften i denna paragraf, att »mönstret» skall tas in i registret, avser sålunda vart och ett av de samregistrerade mönstren. Dessa skall följaktligen också representeras genom var sin bild.

Lagakraftvunnet beslut om bifall till ansökan om mönsterregistrering skall enligt första stycket kungöras. Allmänheten, som genom kungörelsen enligt 18 § har fått kännedom om ansökningen och om mönstrets utseende, får genom kungörelsen enligt förevarande paragraf besked om att ansökningen har bifallits genom ett slutligt beslut och att mönstret har registrerats. Kungörelsen tas in i den tidskrift som är avsedd för kungörande av ansökningarna. Under det att kungörelse om ansökan som ett led i invändningsförfarandet skall innehålla en bild av mönstret, behöver kungörelse av beslut om registrering inte innehålla sådan bild. En hänvisning till den tidigare kungörelsen är tillräcklig. Kan mönstret återges på nytt utan nämnda kostnader, är det dock en fördel att bilden tas med även i den slutliga kungörelsen.

Andra stycket

Som ett komplement till bestämmelsen i första stycket föreskrivs i andra stycket, att även lagakraftvunnet beslut att avskriva eller avslå en ansökan som har kungjorts enligt 18 § skall kungöras. Sedan en ansökan har gjorts offentlig, blir således allmänheten alltid underrättad om det slutliga beslut som fattas i ärendet.

Det har inte ansetts nödvändigt att i lagen ta in föreskrift om att registreringsbevis skall utfärdas. Sådant bevis tilläggs inte någon rättslig betydelse.

Mönsterregistrerings giltighetstid

24 §

Paragrafen motsvarar 9 § i utredningens förslag och innehåller bestämmelser om skyddstiden.

Enligt 11 § ML består skyddet för registrerat mönster under fem år, räknat från den dag då ansökningen inkom till registreringsmyndigheten.

Första punkten

I denna bestämmelse föreskrivs, i överensstämmelse med vad jag har anfört i den allmänna motiveringen, att mönsterregistrering gäller under fem år, räknat från den dag då ansökan om registrering gjordes, och att registrering på begäran kan förnyas för ytterligare två femårsperioder.

Skyddstidens utgångspunkt är den dag då ansökan om registrering görs här i riket. En remissinstans har föreslagit, att detta framhävs tydligare för att klargöra att konventionsprioritet inte inverkar på skyddstidens längd. Detta är emellertid onödigt, eftersom det av 8 § framgår att prioritet är av betydelse bara vid tillämpning av nyhetsregeln i 2 § och av bestämmelsen om föranvändarrätt i 6 §. Att skyddstiden räknas från ansökningsdagen innebär inte utan vidare att skydd för mönstret åtnjuts från den dagen. Mönsterrätt uppkommer genom registreringen och dessförinnan gäller bara ett villkorligt skydd. Om handling i ärendet på begäran hålls hemlig, inträder skydd mot intrång först när sekretessen hävs. Hithörande frågor behandlas närmare vid 19 och 38 §§ departementsförslaget.

Ett visst villkorligt skydd gäller även under respittiden för erläggande av förnyelseavgift enligt 25 §. Att som en remissinstans har föreslagit ta in erinran härom även i förevarande paragraf har jag inte ansett påkallat.

Andra punkten

Som några remissinstanser har föreslagit bör i lagen anges, att förnyelseperiod löper från utgången av föregående period. Föreskrift härom har tagits upp i andra punkten av förevarande paragraf. Enligt 1 § lagen den 30 maj 1930 (nr 173) om beräkning av lagstadgad tid kommer förnyelseperioden att börja löpa dagen efter föregående periods utgång och sluta den dag som motsvarar föregående periods sista dag.

Mönsterrättens fortbestånd förutsätter inte att mönstret är i bruk. Pariskonventionen art. 5 B föreskriver, att mönsterskydd inte förverkas genom »försummelse att utöva mönsterrätten».

25 §

Paragrafen motsvarar 25 § i utredningens förslag och innehåller bestämmelser om förnyelse av registrering.

Skyddstiden enligt ML är som nämnts fem år och den kan inte förlängas. Enligt 24 § departementsförslaget gäller mönsterregistrering till dess fem år har förflutit från den dag då ansökan om registrering gjordes och kan registreringen på begäran förnyas för ytterligare två femårsperioder.

Första stycket

Uppdelningen av skyddstiden i perioder tjänar det ur både allmän och enskild synvinkel angelägna syftet att mönster, som inte längre är marknadsdugligt eller av annan anledning har förlorat betydelse, inte skall belasta registret under lång tid därefter. Syftet skulle tydligen förfelas, om mönsterhavaren redan från början kunde begära förlängning av skyddstiden. Utredningen har därför föreslagit att förnyelse skall kunna begäras tidigast ett år före utgången av löpande registreringsperiod. Förslaget har inte rönt erinringar under remissbehandlingen och bör godtas.

Enligt Pariskonventionen art. 5bis 1 är konventionsstaterna skyldiga att medge en respittid om minst sex månader för erläggande av avgift för upprätthållande av rättigheter som tillhör den industriella äganderätten. Det har varit föremål för delade meningar, om frist måste medges också för själva begäran om förnyelse. Mönsterskyddsutredningen har emellertid av praktiska skäl föreslagit, att anstånd med både begäran om förnyelse och betalning av förnyelseavgift skall medges under en tid av sex månader, räknat från utgången av den föregående registreringsperioden, under förutsättning att en särskild tilläggsavgift betalas.

Vid remissbehandlingen har förslaget att införa en respittid också för begäran om förnyelse av registrering avstyrkts av Svea hovrätt och RÅ. Det kan enligt hovrättens mening vara av betydande intresse för den som inte är mönsterhavare men som efter skyddstiden vill använda mönstret att vid registreringsperiodens utgång få veta, om mönsterhavaren har utnyttjat rätten att begära förnyelse. Enligt RÅ leder den föreslagna regeln till att frågan huruvida mönsterskyddet består efter utgången av löpande registreringsperiod kan hållas svävande till dess respittiden har gått till ända. Om anstånd i enlighet med vad Pariskonventionen föreskriver medges endast beträffande avgiftsbetalningen, undviks ett sådant ovisst rättstillstånd i de fall då mönsterhavaren inte avser att förnya registreringen. Man behöver enligt RÅ knappast räkna med att framställningar om förnyelse i någon större utsträckning görs enbart för att rättsläget skall hållas ovisst under respittiden.

Med hänsyn till den ovisshet som råder rörande Pariskonventionens innebörd i detta hänseende och då man från de övriga nordiska ländernas

sida under departementsöverläggningarna uttalat starka önskemål om att utredningsförslaget följs på denna punkt, har jag för egen del stannat för att biträda detta förslag. De under remissbehandlingen påtalade olägenheterna av att det under en tid av högst sex månader efter en registreringsperiods utgång kan råda ovisshet om mönsterskyddet består eller inte blir sannolikt inte så besvärande i praktiken.

I enlighet med dessa överväganden föreskrivs i första stycket, att ansökan om förnyelse av registrering skall göras skriftligen hos registreringsmyndigheten tidigast ett år före och senast sex månader efter utgången av löpande registreringsperiod (*första punkten*) samt att inom samma tid skall erläggas i 48 § angivna förnyelse- och tilläggsavgifter, vid påföljd att ansökningen avslås (*andra punkten*). Jag återkommer till frågan om avgifterna vid 48 §.

Rätt att begära förnyelse tillkommer i första hand mönsterhavaren, dvs. den som är antecknad i registret som innehavare av mönstret. Mera tveksamt är, om t. ex. en licenstagare skall kunna begära förnyelse. Enligt 22 § VmL kan endast registreringshavaren ansöka om förnyelse av varumärkesregistrering. När det gäller mönster är det emellertid många gånger så, att det är en licenstagare som har det verkliga intresset av att registreringen förnyas, medan mönsterhavaren själv kanske är mera ointresserad. Härtill kommer, att den möjlighet som står en licenstagare beträffande ett varumärke till buds att själv söka ny registrering för märket, om registreringshavaren inte låter förnya registreringen utan har gett upp varumärkesrätten, saknar motsvarighet när det gäller mönster. Det har därför inte ansetts motiverat att utesluta andra än mönsterhavaren från rätten att söka förnyelse. Om annan än den som senast är antecknad i registret som mönsterhavare begär förnyelse, skall denna likväl verkställas i mönsterhavarens namn, om den som söker förnyelse inte visar att han har förvärvat mönster-rätten.

Begäran om förnyelse skall ske skriftligen, men detta formkrav bör inte tillämpas för strängt. Om sökanden t. ex. över postgiro betalar in förnyelseavgiften och på talongen anger, att betalningen avser förnyelse av viss registrering, bör kravet på skriftlighet anses uppfyllt. Det krävs alltså inte med nödvändighet någon separat ansökan.

I paragrafen har inte tagits in någon föreskrift om att registreringsmyndigheten skall underrätta mönsterhavaren om en begäran om förnyelse. Detta hindrar dock inte att registreringsmyndigheten — på samma sätt som i fråga om patent och varumärken — lämnar sådan service.

En framställning om förnyelse som görs för tidigt eller för sent skall avslås. Detsamma gäller, om föreskrivna avgifter inte erläggs i rätt tid. Avslagsbeslut kan överklagas genom besvär enligt 47 §. Vinner beslutet laga kraft, utslocknar mönsterrätten definitivt. Avgifterna behöver inte betalas samtidigt som ansökan om förnyelse görs men respittiden får givet-

vis inte överskridas. Om förnyelseansökan görs och avgifterna betalas inom respittiden och registreringen således förnyas, anses skyddet ha bestått även under den gångna delen av respittiden, vilket bl. a. innebär att intrång som har begåtts under denna tid kan beivras.

Ett registrerat mönster skall inte avföras ur registret, förrän respittiden har löpt ut utan att förnyelse skett. Å andra sidan skall skyddet anses ha upphört vid utgången av föregående period, om förnyelse inte kommer till stånd, vare sig detta beror på att förnyelse inte begärts eller att ansökan om förnyelse gjorts för sent eller att avgiftsbetalningen försummats.

En ansökan om förnyelse kan vara oklar eller ofullständig eller uppvisa andra brister i formellt hänseende än som hänför sig till avgiftsbetalningen, och sökanden bör då — liksom när det gäller en registreringsansökan — få föreläggande att avhjälpa bristen. I fråga om föreläggandets innehåll och utformning gäller detsamma som beträffande motsvarande förelägganden i ärenden om ansökan om registrering och jag hänvisar i den delen till vad jag har anfört vid 14 §. Det är att märka att underlåtenhet att efterkomma föreläggandet skall föranleda att förnyelseansökningen avslås. Den kan således inte avskrivas, vilket sammanhänger med att det inte såsom när det gäller en registreringsansökan finns möjlighet att få ansökningen återupptagen.

Andra stycket

För att allmänheten skall bli underrättad om verkställda förnyelser skall enligt andra stycket förnyelse av registrering kungöras. Kungörelse sker i den ordning som är föreskriven beträffande kungörande av ansökningar och registreringar.

Licens, överlåtelse m. m.

26 §

Paragrafen motsvarar 26 § i utredningens förslag och innehåller bestämmelse om överlåtelse av licens till registrerat mönster. ML saknar regler om licens. Förevarande paragraf har delvis sin motsvarighet i 43 § PatL.

Med licens avses här sådan rätt att utnyttja ett registrerat mönster, dvs. nyttjanderätt, som mönsterhavaren har upplåtit till annan. En sådan rättighet kan vara mer eller mindre omfattande i olika hänseenden. Upplåtelsen kan avse antingen en ensamrätt att utnyttja mönstret (ensamlicens) eller vara begränsad på sådant sätt att ytterligare licenser kan upplåtas till mönstret (enkel licens). Förhållandena i samband med mönsterrättsupplåtelser kan över huvud taget vara så skiftande, att en fullständig reglering av licensavtalet och dess rättsföljder inte är möjlig. Liksom i PatL har föreskrift i ämnet ansetts nödvändig bara i ett avseende, nämligen i fråga om rätt för licenstagare att överlåta licensen vidare.

Första punkten

Licensavtal förutsätter i allmänhet ett visst förtroendeförhållande mellan parterna och ofta också möjlighet för mönsterhavaren att kontrollera att licensen utnyttjas på överenskommet sätt. Mönsterhavarens underlåtenhet att i samband med licensavtal förbjuda vidareöverlåtelse bör därför inte automatiskt få till följd att sådan överlåtelse blir tillåten. En licenstagare, som vill skaffa sig rätt att överlåta sin licens, bör vara hänvisad att träffa särskild överenskommelse härom med mönsterhavaren. Detta är också innebörden av den reglering av motsvarande spörsmål som för upphovsrättens, varumärkesrättens och patenträttens del har skett i 28 § första punkten UhL resp. 34 § andra stycket VmL och 43 § PatL.

Som utredningen har förutsatt bör detsamma gälla i fråga om underupplåtelse, dvs. partiell överlåtelse, av licens (underlicens). Enligt utredningens förslag inbegrips sådan upplåtelse i uttrycket överlåtelse. Hovrätten för Västra Sverige har emellertid i sitt remissyttrande förordat, att underupplåtelse nämns i lagen vid sidan av överlåtelse. Hovrätten anser det vara av värde i sammanhanget att klart skilja mellan underupplåtelse och överlåtelse av nyttjanderätt. En sådan skillnad har enligt hovrätten markerats bl. a. i arrendelagen (7 och 8 §§) och i hyreslagstiftningssakkunnigas betänkande (SOU 1966:14 s. 35 ff (32—39 §§), jfr s. 344 f och numera även 32—40 §§ lagen den 28 maj 1968 (nr 346) angående ändring i lagen den 14 juni 1907 (nr 36 s. 1) om nyttjanderätt till fast egendom. Hovrätten framhåller, att distinktionen får praktisk betydelse genom att licenshavaren endast vid underupplåtelse står kvar som berättigad i förhållande till mönsterhavaren och tredje man.

Att man i fråga om vissa andra nyttjanderätter, såsom arrende och hyra, har skilt mellan överlåtelse och underupplåtelse motiveras av att rättsinstituten på dessa områden har reglerats på olika sätt. I förevarande sammanhang är det emellertid onödigt att göra en sådan uppdelning, eftersom både vidareöverlåtelse och underupplåtelse skall omfattas av lagens förbud. Det bör alltså vara tillräckligt att på sätt som har skett i nyssnämnda lagrum i UhL, VmL och PatL nämna endast förbud mot överlåtelse.

I enlighet med vad jag nu har anfört föreskrivs i första punkten av förevarande paragraf, att om mönsterhavaren har medgett annan rätt att yrkesmässigt utnyttja mönstret (licens), denne äger överlåta sin rätt vidare endast om avtal har träffats därom. Liksom enligt UhL, VmL och PatL är överlåtelseförbudet dispositivt.

Andra och tredje punkterna

För ett speciellt fall bör dock undantag göras från överlåtelseförbudet. Om licensen ingår i en rörelse, synes licenstagarens intresse att kunna överlåta sin rörelse med alla därtill hörande rättigheter väga tyngre än möns-

terhavarens intresse av att öva kontroll över hur licensen utnyttjas. Det får anses olämpligt, att mönsterhavaren skall kunna göra en sådan överlåtelse om intet genom att motsätta sig licensens övergång. Synpunkter av liknande art ligger till grund för bestämmelsen i 28 § andra punkten UhL, att om den överlåtna rättigheten ingår i en rörelse, den får överlätas i samband med överlåtelse av rörelsen eller del av denna. Denna bestämmelse bör kunna tjäna som förebild för en motsvarande föreskrift i mönsterskyddslagen. I 28 § andra punkten UhL föreskrivs emellertid också, att om vidareöverlåtelse av rätten sker i samband med överlåtelse av rörelse, överlåtaren dock alltså svarar för att avtalet fullgörs. Mönsterskyddsutredningen har inte funnit skäl att föreslå någon motsvarande bestämmelse i lagen om mönster men har framhållit att någon skillnad i sak inte åsyftas. För att undvika motsatsslut anser jag dock att överensstämmelse bör råda mellan de båda lagarna på denna punkt. En sådan överensstämmelse är ändamålsenlig med hänsyn särskilt till att förslaget till mönsterskyddslag — som jag har nämnt i den allmänna motiveringen — förutsätter möjligheten av s.k. dubbelt skydd, dvs. att alster av brukskonst, som har registrerats som mönster, åtnjuter skydd också enligt upphovsrättslagstiftningen.

I enlighet med vad jag nu har sagt föreskrivs i *andra punkten* av förevarande paragraf, att om licens ingår i en rörelse, den får överlätas i samband med överlåtelse av rörelsen, om annat inte har avtalats, samt i *tredje punkten*, att i sådant fall överlåtaren alltså svarar för att licensavtalet fullgörs. Den mot andra punkten svarande undantagsregeln i 28 § UhL har utformats så, att det klart framgår, att om licens utövas bara i en del av en rörelse, överlåtelse av licensen kan ske i samband med överlåtelse av denna del av rörelsen. Någon sådan precisering har inte gjorts i andra punkten av nu förevarande paragraf i förslaget. Detta betingas emellertid uteslutande av önskemålet att få full överensstämmelse med bl. a. föreskriften i 6 § andra stycket i förslaget om överlåtelse av för användarrätt. Någon saklig skillnad i förhållande till 28 § UhL är inte åsyftad. En mönster-rättslicens skall alltså lika väl som en upphovsrätt eller en för användarrätt till mönster kunna överlätas i samband med överlåtelse av den del av en rörelse i vilken licensen ingår.

Som jag tidigare har nämnt innefattar lagförslaget i övrigt inte någon reglering av frivilliga licensavtal, som alltså är underkastade allmänna avtalsrättsliga regler. I det sammanhanget vill jag särskilt framhålla, att förslaget inte innehåller någon bestämmelse om befogenhet för rätten att jämka avtalsvillkor vid frivilliga licensupplåtelser. I en del lagar på förmögenhetsrättens område har tagits upp generalklausuler av innebörd att domstol kan jämka avtalsvillkor, när tillämpning därav skulle vara uppenbart stridande mot god sed eller i övrigt otillbörlig. Så har skett bl. a. i 8 § skuldebrevslagen och i 9 § lagen den 18 juni 1949 (nr 345) om rätten till arbetstagares

uppfinnningar samt i 29 § UhL. Det har dock inte ansetts lämpligt att införa en motsvarande föreskrift i mönsterskyddslagen, eftersom denna lag — med undantag för bestämmelsen i 26 § i förslaget — över huvud taget inte reglerar avtalsförhållanden. Domstols rätt att jämka otillbörligt avtalsvillkor torde emellertid numera anses följa av allmänna rättsgrundsatser och kunna grundas på en analogisk tillämpning av 8 § skuldebrevslagen även utanför dennas egentliga tillämpningsområde. Ingenting bör enligt min mening hindra att så sker också på mönsterrättens område.

I departementsförslaget finns ytterligare bestämmelser om licens i 27 § (anteckning av licens i mönsterregistret), 32 § (licenstagares rätt när registrering överförs på annan) och 42 § (vissa underrättelser rörande rättegång). Regler om tvångslicens tas upp i 28—30 §§, och en särskild form av tvångslicens behandlas i 37 §. Vissa regler i 32 § avser en obligatorisk rätt för annan än rätt innehavare av mönstret att utnyttja detta, mycket påminnande om för användarrätt.

27 §

Paragrafen motsvarar 27 § i utredningens förslag och upptar regler om anteckning i mönsterregistret vid övergång av mönsterrätt m.m. och om verkan av sådan anteckning. Paragrafen har utformats i nära överensstämmelse med 44 § PatL.

Första stycket

ML innehåller inte några regler om anteckning av licenser. I 12 § ML föreskrivs emellertid, att om skydds rätt övergår på annan, den handling varigenom sådan övergång visas skall företes hos registreringsmyndigheten med anmälan om övergången. Till dess så har skett betraktas den som skydds rättens innehavare vilken senast finns antecknad i denna egenskap hos myndigheten.

Det föreligger ett uppenbart behov av att kunna genom anteckning i mönsterregistret ge publicitet åt rättshandlingar eller andra rättsfakta som medför att mönsterrätt övergår från en person till annan. Som jag kommer att utveckla närmare i det följande torde det också vara lämpligt att låta inträdet av vissa rättsverkningar bli beroende av att sådan anteckning sker. Möjlighet bör också öppnas att få sådan licensupplåtelse som avses i 26 § departementsförslaget eller tvångslicens enligt bestämmelse i 28—30 §§ i förslaget antecknad i mönsterregistret. Licenstagaren kan härigenom få sitt förvärv offentliggjort och därmed beredas viss trygghet för att hans rätt respekteras vid senare förfoganden över mönsterrätten.

I enlighet härmed föreskrivs i första stycket *första punkten* av förevarande paragraf, att om mönsterrätt har övergått på annan eller licens har upplåtits, anteckning därom på begäran skall göras i mönsterregistret.

Bestämmelsen motsvarar 44 § första stycket PatL. I fråga om övergång av mönsterrätt överensstämmer bestämmelsen väsentligen med vad som gäller f. n. Den är tillämplig såväl när mönsterrätt har överlåtits som när rätten har övergått på grund av arv eller testamente eller genom bodelning.

En förutsättning för att anteckning om upplåtelse av licens skall ske är att upplåtelsen har skett från den som är innehavare av mönsterrätten eller från någon som själv är licenstagare och som har överlåtit sin licens vidare i överensstämmelse med avtalet med mönstrehavaren — vilket i praktiken framstår som en ny upplåtelse av licens — eller i samband med överlåtelse av rörelse. Även underlicens kan antecknas i registret.

Både den från vilken mönsterrätten har övergått eller som har upplåtit en licens och den som har förvärvat rätt till mönstret är behörig att begära anteckning om överlåtelse resp. licens. Registreringsmyndigheten skall dock i det senare fallet pröva, om det föreligger förutsättningar för anteckning. För detta ändamål kan myndigheten fordra in t. ex. överlåtelsehandling eller licensavtal. Är registreringsmyndigheten tveksam om riktigheten av innehållet i handlingarna, kan sökanden anmodas att styrka sin rätt på annat sätt. I vissa fall kan det ligga i parternas intresse att inte hela överlåtelse- eller licensavtalet ges in till myndigheten och därigenom blir offentligt. Det får avgöras från fall till fall, om en åberopad transumt av avtalet räcker.

Om en licens har upphört att gälla, kan det uppenbarligen ligga i mönstrehavarens eller licenstagarens intresse att registeranteckningen om licensen avförs. I andra stycket *andra punkten* föreskrivs därför, att sådan anteckning skall avföras, om det visas att licensen har upphört att gälla. Bestämmelsen är ny inom mönsterrätten men den har sin motsvarighet i 34 § första stycket sista punkten VmL och i 44 § andra stycket PatL.

Andra stycket

I 28—30 §§ departementsförslaget upptages vissa bestämmelser om tvångslicens, och enligt 32 § andra stycket har den som fränkänns en mönsterregistrering under vissa betingelser en med tvångslicens närbesläktad rätt att utnyttja mönstret även efter det han fränkänts registreringen. Bestämmelserna i första stycket av förevarande paragraf om anteckning rörande licensupplåtelse bör äga motsvarande tillämpning i fråga om tvångslicens och rätt enligt 32 § andra stycket. Efter mönster av 44 § tredje stycket PatL har en erinran härom tagits in i andra stycket av nu förevarande paragraf.

Tredje stycket

Samregistrering av flera mönster enligt 11 § departementsförslaget bör behållas som en enhet. Om överlåtelse av endast vissa av flera samregistre-

rade mönster kunde antecknas i registret, skulle denna enhet brytas och man skulle tvingas att dela upp samregistreringen i flera separata registreringar. I tredje stycket av förevarande paragraf föreskrivs därför, att när flera mönster har tagits upp i samma registrering, övergång får registreras bara om den omfattar samtliga mönster. Bestämmelsen innebär givetvis inte någon materiellträttslig reglering. Ingenting hindrar således att mönsterhavaren överlåter rätten till ett eller några av flera samregistrerade mönster. En sådan överlåtelse har rättsverkan mellan parterna på samma sätt som varje annat avtal men kan inte registreras. Däremot föreligger inte hinder att upplåtelse av licens till bara visst eller vissa av samregistrerade mönster antecknas i registret.

Fjärde stycket

Efter förebild av 33 § andra stycket VmL och 44 § fjärde stycket PatL har i fjärde stycket av denna paragraf tagits upp föreskrift om den saklegitimerande verkan av att någon står antecknad i mönsterregistret som innehavare av mönsterrätt. Enligt bestämmelsen skall i mål eller ärende om mönsterrätt såsom mönsterhavare anses den som senast har blivit införd i registret i sådan egenskap. Meddelanden från registreringsmyndigheten kan med hänsyn till denna föreskrift alltid sändas till den som står antecknad i registret som mönsterhavare. Vidare kan mål om mönsterrätt alltid väckas mot denne. Denna regel om saklegitimation innefattar dock självfallet inte någon reglering av frågan vem som i det särskilda fallet faktiskt är rätt innehavare av mönsterrätten. Den som är antecknad i registret som mönsterhavare är följaktligen inte på denna grund ensam behörig att föra talan i mål rörande mönsterrätten. I sådant mål gäller vanliga processuella regler om talerätt och partssuccession. I rättegång om mönsterintrång måste käranden givetvis styrka den materiella grunden för sin talan, dvs. bl.a. att intrånget pågick under tid då han faktiskt var innehavare av mönsterrätten eller att han i samband med förvärv av denna har fått skadeståndsanspråk i anledning av intrånget överlåtet på sig. Förevarande bestämmelse utesluter inte heller, att t.ex. en ogiltighetstalan riktas också mot den som efter överlåtelse eller på annat sätt har blivit innehavare av mönsterrätten utan att likväl ha låtit anteckna sig som mönsterhavare i registret.

28 §

Denna paragraf motsvarar 28 § i utredningens förslag och innehåller bestämmelser om tvångslicens. Den ansluter nära till 48 § PatL.

Gällande rätt. Regler om tvångslicens förekommer inte i ML.

Utredningen. Med tvångslicens avses ett av domstol lämnat tillstånd att mot skäligt vederlag utnyttja ett mönster till vilket annan har mönsterrätt.

Tvångslicensens karaktär av ingrepp i mönsterrätten gör enligt utredningen att sådan licens bör komma i fråga endast när starka samhälleliga eller samhällsekonomiska intressen framträder. Utredningen har mot denna bakgrund stannat för att regler om tvångslicens bör komma i fråga bara i två fall, nämligen vid tidigare utnyttjande i god tro av ett registrerat mönster och när en tvångslicens kan motiveras av hänsyn till allmänt intresse av synnerlig vikt.

I det förstnämnda fallet gäller det enligt utredningen att göra en rimlig avvägning mellan hänsynen till å ena sidan mönsterhavarens intresse att själv få bestämma licensgivningen och å andra sidan intresset hos den som utan kännedom om ansökningsömbudet om mönsterregistrering har börjat yrkesmässigt utnyttja mönstret, innan handlingarna i ansökningsärendet har blivit allmänt tillgängliga, att få fortsätta utnyttjandet. En tvångslicensrätt i dessa fall måste enligt utredningen få formen av en undantagsregel och bör betingas av synnerliga skäl. De nordiska patentlagkommittéerna bedömde frågan på samma sätt. Synnerliga skäl föreligger enligt utredningen när den som har börjat utnyttja mönstret verkligen har lagt ned så betydande arbete och kapital på varutillverkningen, att det skulle medföra omotiverad värdedestruktion att upphöra med tillverkningen, samt den licenssökande har varit i kvalificerad god tro vid sitt utnyttjande, dvs. inte har känt till ansökningsömbudet om mönsterregistrering och inte heller skäligen har kunnat skaffa sig kännedom om den. Om han har haft grundad anledning misstänka att någon har sökt registrering av mönstret eller har haft för avsikt att söka registrering under åberopande av prioritet, måste han försöka skaffa sig kännedom om dessa förhållanden, innan han börjar sin tillverkning. Annars uppfyller han inte kravet på god tro. Enligt utredningen torde hit hörande fall av tvångslicens sällan bli aktuella, eftersom utnyttjandet skall ha påbörjats antingen under prioritetstiden eller under den tid då ansökningshandlingarna här i landet varit hemliga enligt sekretessbestämmelserna i 20 § i utredningens förslag. I båda fallen rör det sig om en tidrymd av högst sex månader. Har det yrkesmässiga utnyttjandet av mönstret tagit sin början redan före prioritetsdagen eller ansökningsdagen, blir i princip reglerna om för användarrätt i stället tillämpliga. Liksom när det gäller för användarrätt bör enligt utredningen med yrkesmässigt utnyttjande jämföras att den licenssökande har vidtagit väsentliga åtgärder för att här i landet yrkesmässigt utnyttja mönstret.

På grundval av dessa överväganden har utredningen i 28 § första stycket första punkten i utredningsförslaget tagit upp bestämmelse av innebörd, att den som, när handlingarna i ärende rörande ansökan om registrering av mönster blev allmänt tillgängliga, här i landet yrkesmässigt utnyttjade mönstret utan att rätt enligt 6 § (dvs. för användarrätt) tillkommer honom äger — om ansökningsömbudet leder till registrering — erhålla tvångslicens att utnyttja mönstret, om synnerliga skäl är därtill samt han saknat kännedom

om ansökningen och inte heller skäligen har kunnat skaffa sig kännedom därom. Enligt andra punkten i samma lagrum i förslaget tillkommer rätt till sådan tvångslicens under motsvarande förutsättningar den som har vidtagit väsentliga åtgärder för att här i landet yrkesmässigt utnyttja mönstret.

Vad angår frågan huruvida tvångslicens bör medges av hänsyn till allmänt intresse av synnerlig vikt har utredningen varit mycket tveksam, inte minst därför att de övriga nordiska mönsterkommittéerna inte har tagit upp regler härom i sina förslag, främst under hänvisning till att mönster aldrig eller ytterst sällan kan sägas ha sådant allmänt intresse att en regel om tvångslicens skulle få någon praktisk funktion. Man får emellertid enligt utredningen inte underskatta den betydelse från allmän synpunkt som nyttomönstren kan ha i vissa fall. Inom säkerhetstjänsten, sjukvården, kommunikationsväsendet, krigsmakten osv. kan behovet av tillgång till ett registrerat mönster vara framträdande. Undantagsvis är det tänkbart, att en uppenbart oskälighet prissättning, vägrad licensgivning eller en marknadsuppdelning i anslutning till licenser beträffande en mönstervara, som är betydelsefull ur allmän synvinkel, innefattar ett sådant missbruk av ensamrätten att det allmänna intresset av en möjlighet till tvångslicens är av vikt. Av dessa skäl har utredningen i 28 § andra stycket i sitt förslag tagit upp en tvångslicensregel, som till innehållet helt överensstämmer med 47 § andra stycket PatL och som innebär, att den som vill yrkesmässigt utnyttja ett mönster, som är registrerat för annan, kan få tvångslicens därtill, när hänsyn till allmänt intresse av synnerlig vikt kräver det. Regeln skall enligt utredningen tillämpas restriktivt. Av kravet på att det allmänna intresset skall vara av synnerlig vikt framgår motsättningsvis, att enskilt intresse av att tvångslicens meddelas är utan betydelse.

I likhet med de övriga nordiska kommittéerna har utredningen inte ansett det vara motiverat att föreslå motsvarighet till de båda andra fall av tvångslicens som har tagits upp i PatL, nämligen vid icke-utövning av ensamrätten och vid beroendeförhållanden.

Remissyttrandena. Enligt NO är de föreslagna reglerna om tvångslicens i och för sig tillfredsställande från konkurrensteoretisk synpunkt men NO varnar för att i alltför hög grad lita till den konkurrensfrämjande betydelsen av möjligheten till tvångslicenser vid legala ensamrätter. Erfarenheterna från andra områden tyder enligt NO snarast på att förekomsten och den praktiska nyttan i konkurrenshänseende av tvångslicenser är relativt ringa.

Förslaget om tvångslicens vid utnyttjande i god tro av ett registrerat mönster godtas allmänt. Vissa påpekanden görs dock. *Hovrätten för Västra Sverige* erinrar om att mönsterrätten enligt 5 § andra stycket omfattar endast varor, för vilka mönstret registrerats, och därmed likartade varor. När mönstret nyttjas på andra varuslag, saknar en tillämpning av

28 § aktualitet. Denna begränsning bör komma till uttryck i lagtexten, exempelvis genom att 5 § nämns vid sidan av 6 §. Regeln i 28 § i förslaget att för användarrätt utesluter tvångslicens saknar motsvarighet i patentlagförslaget. Hovrätten anser det emellertid tänkbart att även en för användare kan ha intresse av en sådan licens, såsom då han har ändrat den allmänna arten av nyttjandet efter det registreringsansökningen gjordes men innan ansökningshandlingarna blev tillgängliga för allmänheten. Ett sålunda ändrat utnyttjande omfattas ju inte av användarrätten. Det kan möjligen undantagsvis vara befogat, att tvångslicens meddelas i fall av nu angiven art. I sådant fall bör orden »utan att rätt enligt 6 § tillkommer honom» utgå ur lagtexten. *Sveriges advokatsamfund* framhåller att det är en förutsättning för användarrättens uppkomst att utnyttjandet inte gentemot sökanden eller någon, från vilken denne härleder sin rätt, utgjorde uppenbart missbruk av kännedom om mönstret. Enligt samfundets mening bör det komma till uttryck i lagtexten att samma förutsättning gäller vid tvångslicens enligt 28 §. *Hovrätten för Västra Sverige* anser det naturligt att möjligheterna till tvångslicens begränsas på samma sätt som gäller i fråga om tvångslicens till patent. Enligt 48 § PatL får tvångslicens inte gå utöver det nyttjande som ägde rum, då ansökningshandlingarna blev tillgängliga för allmänheten (prop. 1966:40 s. 182; jfr s. 340 f, 363 f). Enligt hovrätten bör således i 28 § i utredningens förslag orden »att utnyttja mönstret» bytas ut mot »till utnyttjandet» (jfr prop. 1966:40 s. 363 f). Liknande förslag görs av *Sveriges advokatsamfund*. Advokatsamfundet framhåller vidare att orden »om ansökningen leder till registrering» synes ange att talan om tvångslicens inte skall kunna anhängiggöras, förrän registrering har meddelats på det mönster tvångslicensen skall avse. En sådan regel skulle göra värdet av bestämmelsen i hög grad illusoriskt. Samfundet anser det inte tillräckligt att departementschefen vid behandlingen av 48 § PatL har uttalat att talan om tvångslicens kan anhängiggöras redan innan patent meddelats och att licens som meddelas i anledning av sådan talan torde kunna avse även utnyttjande som redan har ägt rum. Även om det får antas att uttalandet skall äga tillämpning också när det gäller 28 § lagen om mönster, bör departementschefens uppfattning till undvikande av missförstånd komma till uttryck i själva lagtexten.

Förslaget att införa tvångslicens av hänsyn till allmänt intresse av synnerlig vikt tillstyrks av de pris- och monopolkontrollerande myndigheterna, men vissa av dessa anser att bestämmelsen bör skärpas eller i varje fall tillämpas i större omfattning än utredningen har förordat. *Statens pris- och kartellnämnd* uttalar sig sålunda för en utvidgning av möjligheterna till tvångslicens. Utformningen av bestämmelserna i förslaget gör dem enligt nämnden ur praktisk synpunkt ganska värdelösa som korrektiv mot missbruk av det slag som utredningen har nämnt. Nämnden föreslår därför att ordet »synnerlig» utgår ur lagtexten och att sålunda den som vill yrkes-

mässigt utnyttja mönster, som är registrerat för annan, skall kunna få tvångslicens därtill, när hänsyn till allmänt intresse av vikt kräver det. Det finns knappast anledning tro att de fall då bestämmelsen tillämpas blir särskilt talrika och på något sätt skulle kunna komma att urholka mönsterrätten. Även *NO* anser att ordet »synnerlig» bör utgå. *Näringsfrihetsrådet* framhåller, att de föreslagna bestämmelserna är av särskilt intresse från konkurrenssynpunkt. Om ett mönster utnyttjas för att genomföra konkurrensbegränsningsåtgärder och det har fastslagits att dessa har skadlig verkan samt godtagbar rättelse inte har kunnat åstadkommas inom ramen för konkurrensbegränsningslagarna, bör ett tillräckligt klart allmänt intresse anses föreligga för att tvångslicens skall kunna meddelas, om förutsättningar härför föreligger i övrigt och en sådan licens anses ägnad att underlätta upphävandet av den skadliga verkan. Också enligt *NO* bör stadgandet bli tillämpligt bl. a. i fall då förhandling inför näringsfrihetsrådet inte har lett till resultat utan den skadliga verkan av mönsterrätts utnyttjande kvarstår. Även *kommerskollegium* anser att regeln blir ett naturligt komplement till 1953 års konkurrensbegränsningslag.

Näringslivets organisationer ställer sig däremot avvisande och understryker, att bestämmelsen i varje fall måste användas med stor varsamhet. *SAF*, *Sveriges hantverks- och industriorganisation* samt *Sveriges industriförbund* erinrar sålunda om att någon motsvarande bestämmelse inte har tagits in i de övriga nordiska mönsterkommittéernas förslag. Utredningen har enligt dessa organisationer inte påvisat något behov av bestämmelsen. De förordar därför att den utgår och hänvisar i övrigt till vad de har anfört om tvångslicens till patent i de nordiska industriförbundens gemensamma yttrande över de nordiska patentlagförslagen (prop. 1966:40 s. 175). Även *Stockholms handelskammare* ställer sig avvisande och anser att det finns risk för att bestämmelsen kommer att missbrukas. Det praktiska behovet av en tvångslicens i dessa fall torde vara synnerligen ringa. Som utredningen själv har framhållit i annat sammanhang måste sådana fall där ett mönster verkligen utgör den enda möjliga tekniska utformningen av en idé antas vara mycket sällsynta. *Sveriges grossistförbund* framhåller, att även om regeln är avsedd att tillämpas restriktivt, uttrycket »allmänt intresse av synnerlig vikt» är mycket svårbestämt. Detta medför att det är praktiskt taget omöjligt att på förhand bedöma regelns konsekvenser. Inte minst med hänsyn till önskvärdheten av en uniform nordisk lagstiftning föreslår förbundet att tvångslicensregeln utgår ur lagförslaget. *Handelskammaren för Örebro och Västmanlands län* intar samma ståndpunkt.

Några remissinstanser tar särskilt upp frågan om prissättningens betydelse för bestämmelsens tillämplighet. *Statens pris- och kartellnämnd* anser att det bör vara tillräckligt för en tvångslicensgivning att ett pris har tagits ut som med hänsyn till kostnaderna och övriga omständigheter är uppenbart för högt (jfr 21 § konkurrensbegränsningslagen). Man bör därför inte

kräva att ett »uppenbart oskäligt» pris har tagits ut. Om utredningens uttalanden innebär, att enbart en uppenbart oskälig prissättning på en vara skall kunna medföra att tvångslicens beviljas, torde det enligt *Svea hovrätt* inte överensstämma med vad som för patentens del har anförts i propositionen med förslag till patentlag (prop. 1966:40 s. 179). Enligt propositionen fordras dels att den patenterade uppfinningen angår en samhällsviktig funktion, dels att de villkor under vilka uppfinningen tillhandahålls marknaden uppenbart strider mot vad som är godtagbart ur allmän synpunkt. Om den nu föreslagna bestämmelsen anses böra tas in i lagen om mönster, bör det enligt hovrätten under den fortsatta behandlingen av förslaget klargöras, hur uttrycket »allmänt intresse av synnerlig vikt» skall tolkas för mönsterrättens del. Om uttrycket skall tolkas på samma sätt som i patentlagpropositionen, fyller bestämmelsen enligt hovrätten knappast någon praktisk funktion, eftersom det måste antas vara ytterst sällsynt att ett mönster har en samhällsviktig funktion av sådan art som anges i nämnda proposition. Om återigen bestämmelsen — som motiven närmast ger vid handen — innebär, att under »allmänt intresse av synnerlig vikt» även faller oskälig prissättning, skulle den eventuellt kunna användas för att förhindra olämplig monopolisering av nyttomönster av förhållandevis lågt nyhetsvärde. Hovrätten anser det emellertid lämpligare att förhindra tendenser till sådan monopolisering genom en lagbestämmelse om viss begränsning av nyttomönsterskyddet än genom en regel som ger möjlighet till tvångslicens från fall till fall. Liknande synpunkter framförs av *hovrätten för Västra Sverige*.

Några remissinstanser anser det böra övervägas, om inte tvångslicens skall kunna meddelas enbart på grund av icke-utövning av mönsterrätt. Detta kan enligt *NO* framförallt bli aktuellt, om en person har mönsterrätt till samtliga utformningar av en idé men inte utnyttjar dem alla. *Statens pris- och kartellnämnd* finner det vara mindre lyckligt ur konsumentsynpunkt, om ett större antal registrerade mönster aldrig används. Registreringen är inte avsedd för en sådan lagringsverksamhet. Nämnden förordar att problemet omprövas, när erfarenhet har vunnits av hur systemet fungerar i praktiken.

Departementschefen. Den genom mönsterregistreringen förvärvade ensamrätten ger mönsterhavaren en monopolställning i fråga om rätten att utnyttja mönstret. Han äger i princip ensam bestämma t. ex. priset på mönstervaror, formerna för deras avsättning, i vilken utsträckning de får framställas av andra osv. På grund av monopolställningen kan han kontrollera i vilken omfattning och på vilka villkor varorna förs ut på marknaden. I vissa lägen kan enskilda eller allmänna hänsyn påkalla en inskränkning av denna rätt. Gällande lag om mönster saknar föreskrifter härom. Utredningen förordar att det införs möjlighet att meddela tvångslicens i vissa fall. Enligt utredningsförslaget skall tvångslicens kunna meddelas dels i vissa fall

när annan än sökanden vid tiden för ansökningshandlingarnas offentliggörande och i god tro redan hade börjat utnyttja eller förbereda ett utnyttjande av mönstret, dels när allmänt intresse av synnerlig vikt kräver att tvångslicens meddelas annan än innehavaren av en registrerad mönsterrätt. Dessa båda licensfall behandlas i det följande var för sig.

Första stycket

De bestämmelser om tvångslicens vid utnyttjande i god tro som utredningen har tagit upp i 28 § första stycket i sitt förslag innebär i detalj följande. Den som, när handlingarna i ärende om ansökan om registrering av mönster blev offentliga, här i landet yrkesmässigt utnyttjade mönstret, utan att s. k. för användarrätt tillkom honom, kan för det fall att ansökningen leder till registrering erhålla tvångslicens att utnyttja mönstret, om synnerliga skäl är därtill och han inte känt till ansökningen och inte heller skäligen har kunnat skaffa sig kännedom om den. Rätt till tvångslicens tillkommer under motsvarande förutsättningar också den som har vidtagit väsentliga åtgärder för att yrkesmässigt utnyttja mönstret här i landet.

De sålunda föreslagna reglerna stämmer i huvudsak överens med föreskrifterna i 48 § PatL om tvångslicens till patent. De har inte föranlett några principiella erinringar under remissbehandlingen och bör enligt min mening godtas i sina huvuddrag. I fråga om bestämmelsernas närmare utformning och innebörd vill jag i anslutning till remissuttalandena anföra följande.

Som hovrätten för Västra Sverige har påpekat omfattar mönsterrätt endast de varor för vilka mönstret har registrerats och därmed likartade varor (5 § andra stycket departementsförslaget). Att mönstret kan utnyttjas fritt för andra varukategorier och att således någon licens inte behövs för sådant utnyttjande synes så självklart, att det får anses överflödigt att på sätt som hovrätten har förordat göra en särskild erinran därom i lagtexten.

Den som har för användarrätt enligt 6 § behöver självfallet inte någon tvångslicens enligt nu ifrågakvarande regler. Det synes knappast nödvändigt att detta som utredningen har föreslagit framgår av lagtexten genom en hänvisning till 6 §. Hovrättens för Västra Sverige farhågor för att bestämmelsen kan föranleda missförståndet att för användarrätt utesluter tvångslicens till annan form av utnyttjande än sådan som omfattas av för användarrätten anser jag ogrundade.

Tvångslicens bör inte få gå utöver det nyttjande som ägde rum, när handling som visar mönstret blev tillgänglig för allmänheten. Detta bör som ett par remissinstanser har förordat framgå av lagtexten.

Redan med den avfattning som bestämmelserna har fått i utredningsförslaget står det enligt min mening klart att talan om tvångslicens — i likhet med vad som gäller enligt 48 § PatL — kan väckas redan innan registrering

meddelas. Något sådant förtydligande i det avseendet som Sveriges advokatsamfund efterlyst anser jag inte behövt. Däremot förordar jag en uttrycklig regel om att tvångslicens kan avse även tid innan mönstret registrerades.

Det säger sig självt att tvångslicens inte skall meddelas, om utnyttjandet gentemot sökanden eller någon, från vilken denne härleder sin rätt, utgjorde ett uppenbart missbruk av kännedom om mönstret. De krav på kvalificerad god tro och synnerliga skäl som jag i likhet med utredningen anser böra uppställas som villkor för tvångslicens torde emellertid göra det överflödigt att som advokatsamfundet har föreslagit meddela särskild föreskrift i detta hänseende.

I enlighet med dessa överväganden har i första stycket av förevarande paragraf i departementsförslaget tagits upp bestämmelser om tvångslicens vid utnyttjande i god tro. I *första punkten* föreskrivs, att den som utan kännedom om en ansökan om registrering av mönster och utan att skäligen ha kunnat skaffa sig sådan kännedom utnyttjade mönstret yrkesmässigt här i landet, när handling som visar mönstret blev allmänt tillgänglig, kan för det fall att ansökningen leder till registrering få tvångslicens till utnyttjandet, om synnerliga skäl föreligger. Enligt *andra punkten* tillkommer sådan rätt under motsvarande förutsättningar den som har vidtagit väsentliga åtgärder för att utnyttja mönstret yrkesmässigt här i landet. Enligt *tredje punkten* slutligen kan tvångslicens som meddelas enligt dessa regler avse även tid innan mönstret registrerades. Som jag har nämnt vid 23 § anses ett mönster registrerat den dag då det togs in i mönsterregistret enligt sistnämnda paragraf.

Uttrycket »tvångslicens till utnyttjandet» markerar att licensen inte får avse annat utnyttjande än det som ägde rum när sådan handling i ansökningsärendet som visar mönstret blev offentlig. Tvångslicensens yttersta gränser får i princip bestämmas på samma sätt som när det gäller för användarrätt enligt 6 §. Tillämpningen bör dock vara restriktiv. Syftet med bestämmelsen — att undvika egendomsförstörelse — torde i regel kunna uppnås, om man medger ett utnyttjande inom en snävare ram än för användarrätten ger. Domstolen bör bestämma licensens omfattning med beaktande av detta syfte.

Föreskrifterna i första stycket andra punkten torde inte kräva någon ytterligare kommentar. Rörande innebörden av att den licenssökande skall ha vidtagit väsentliga åtgärder för att yrkesmässigt utnyttja mönstret hänvisar jag till vad jag har anfört vid 6 §.

Om en talan med begäran om tvångslicens väcks, innan mönstret har registrerats, kan målet inte avgöras förrän registreringsansökningen har blivit slutligt prövad. Domen kan emellertid enligt tredje punkten ges retroaktiv verkan. Härigenom uppnås, att tiden för licensen börjar samtidigt som skyddstiden och att således licenstagaren skyddas mot påföljder för intrång under hela denna tid.

Andra stycket

I det följande behandlas frågan om tvångslicens av hänsyn till allmänna intressen.

Enligt 28 § andra stycket i utredningens förslag kan den som vill yrkesmässigt utnyttja mönster, som är registrerat för annan, få tvångslicens därtill om hänsyn till allmänt intresse av synnerlig vikt kräver det. Vid remissbehandlingen har meningarna varit delade. De pris- och monopolkontrollerande myndigheterna tillstyrker förslaget, och vissa av dem anser att bestämmelserna t.o.m. bör skärpas eller i varje fall tillämpas i större omfattning än utredningen har tänkt sig. Näringslivets organisationer ställer sig däremot mera kritiska och understryker att bestämmelserna i varje fall måste användas med stor varsamhet.

Frågan huruvida tvångslicensbestämmelser av detta slag bör tas upp i mönsterskyddslagen är av principiell räckvidd. Lagen syftar till att stimulera formgivarna till ett nyskapande, som kan komma allmänheten till godo i form av nya, både estetiskt och funktionellt högvärdiga produkter. Tvångslicensbestämmelser av den generella karaktär som här diskuteras är i viss mån oförenliga med detta syfte. Ensamrätten till ett mönster kan å andra sidan i vissa fall utnyttjas på ett sätt som strider mot viktiga samhällsintressen. Konflikten blir särskilt kännbar, om likvärdiga ersättningsprodukter av annan utformning inte finns att tillgå. I ett sådant läge bör det allmänna enligt min mening kunna gripa in. I vissa fall kan rättelse åstadkommas genom tillämpning av bestämmelser om prisövervakning eller om förhindrande av konkurrensbegränsning. I andra fall åter torde konflikterna kunna bemästras endast genom att man begränsar ensamrätten. Jag delar därför utredningens uppfattning att möjlighet härtill bör skapas. Liksom på patentområdet bör detta ske genom en tvångslicensbestämmelse av den art som utredningen har föreslagit.

Några remissinstanser har ansett det böra övervägas att införa bestämmelse om att tvångslicens också skall kunna meddelas enbart på grund av icke-utövning av mönsterrätt — således oberoende av om allmänt intresse av synnerlig vikt kan åberopas. Som en instans har framhållit kan detta särskilt bli aktuellt, när en person har mönsterrätt till flera olika utformningar av en idé men inte utnyttjar dem alla. I likhet med statens pris- och kartellnämnd delar jag dock utredningens uppfattning, att det inte föreligger något behov av en sådan regel utanför området för mönster som berör allmänt intresse av synnerlig vikt. Och i fråga om sådant mönster torde den av utredningen föreslagna bestämmelsen täcka behovet av möjligheter till tvångslicens.

I enlighet med det sagda har den av utredningen föreslagna bestämmelsen i ämnet — med smärre redaktionella jämkningar — tagits upp i andra stycket av förevarande paragraf i departementsförslaget. Där föreskrivs sålunda,

att om hänsyn till allmänt intresse av synnerlig vikt kräver det, den som vill yrkesmässigt utnyttja mönster, vilket är registrerat för annan, kan få tvångslicens därtill.

För att bestämmelsen skall kunna tillämpas fordras först och främst att en tvångslicens är nödvändig för att ett allmänt intresse av synnerlig vikt skall kunna tillgodoses. Det är här fråga om samhällsintressen som angår säkerhetstjänsten, sjukvården, kommunikationsväsendet, försvaret och liknande samhällsviktiga funktioner. Att det skall gälla ett intresse av synnerlig vikt innebär både att de samhällsfunktioner som skall tillgodoses i och för sig är av väsentlig betydelse och att det i det enskilda fallet är av vikt att de tillgodoses genom en tvångslicens. Så kan anses vara fallet endast om de villkor under vilka mönstret tillhandahålls marknaden av den som innehar mönsterrätten eller av hans rättsinnehavare uppenbarligen inte är godtagbara från allmän synpunkt och dessa missförhållanden inte kan rättas till med andra medel. Det innebär att i första hand åtgärder bör vidtas inom ramen för den lagstiftning som direkt syftar till att motverka osunda företeelser inom näringslivet, t. ex. lagstiftningen mot konkurrensbegränsning. I fråga om denna lagstiftnings tillämplighet på mönsterrättsområdet hänvisar jag till mina uttalanden i den allmänna motiveringen.

En oskälighetsprissättning på mönstervaror kan motivera tvångslicens beträffande mönster som är av betydelse för sådana viktiga samhällsfunktioner som här har nämnts. Tvångslicens bör dock meddelas endast om priset med hänsyn till framställningskostnaderna och övriga omständigheter är uppenbart för högt.

En tillämpning av bestämmelsen kan bli aktuell i de sannolikt mycket sällsynta fall då mönstret utgör den enda möjliga praktiska utformningen av en teknisk idé. I ett sådant fall torde tvångslicens undantagsvis få tillgripas, även om de villkor under vilka mönstervaran erbjuds på marknaden inte kan betecknas som direkt oantagliga.

Jag vill understryka utredningens uttalande att bestämmelsen bör tillämpas restriktivt. Det bör också betonas att den enskildes intresse av att få tvångslicens är utan betydelse. Licenssökandens egna förhållanden kan sålunda inte beaktas. Statliga, kommunala eller i övrigt allmännyttiga företag bör principiellt inte tillerkännas någon privilegierad ställning. Självfallet kan dock inom specialiserade branscher ett visst företag framstå som bärare av det allmänna intresse som är i fråga och därvid i praktiken åberopa detta även för egen del.

Bestämmelsen i andra stycket kan i och för sig tillämpas i fall då innehavaren av mönsterrätten har helt underlåtit att utöva sin ensamrätt, men endast under förutsättning att de föreskrivna villkoren för meddelande av tvångslicens är uppfyllda. Som jag nyss nämnde har jag inte ansett det påkallat att nu gå längre än så. Utvecklingen bör emellertid följas noggrant, och som jag har antytt i den allmänna motiveringen kan en tendens till

mönsterregistrering i förråds- eller defensivsyfte få betydelse vid bestämmandet av förnyelseavgifterna.

29 §

Paragrafen motsvarar 29 § i utredningens förslag och föreskriver vissa allmänna villkor för rätten att få och utnyttja en tvångslicens. Bestämmelserna syftar till att förhindra en onödig begränsning av mönsterhavarens rättigheter. De saknar motsvarighet i ML. Reglerna har utformats efter förebild av motsvarande föreskrifter i 49 § PatL.

Första stycket

För mönsterhavaren är det ofta av stor betydelse att licenshavarens produktion uppfyller rimliga kvantitativa och kvalitativa krav. Förs mönstervaror inte ut på marknaden i en omfattning som motsvarar efterfrågan eller är de varor som marknadsförs undermåliga, kan mönstrets anseende hos allmänheten skadas. Mönsterhavarens intresse i dessa hänseenden måste beaktas vid prövningen av en ansökan om tvångslicens. I första stycket av förevarande paragraf föreskrivs därför, att tvångslicens inte får meddelas annan än den som kan antas ha förutsättningar att utnyttja mönstret på ett godtagbart sätt och i överensstämmelse med licensen. Sökanden måste vara i stånd att utnyttja mönstret själv eller genom sina anställda. Han bör dock i viss utsträckning få anlita biträde av annan person eller annat företag, men utnyttjandet måste ske i eller för sökandens egen verksamhet. Vid prövningen skall också beaktas sökandens ekonomiska, tekniska och personella förutsättningar att utnyttja mönstret i tillräcklig omfattning.

Andra stycket

Enligt andra stycket *första punkten* utgör tvångslicens inte hinder för mönsterhavaren att själv utnyttja mönstret eller att upplåta licens. Detta innebär, att tvångslicens inte kan ges i form av ensamlicens. Om marknadsförhållandena är sådana, att en produktion kan bli lönande endast om konkurrens är utesluten, medför bestämmelsen möjligen att tvångslicens inte söks. Mönsterhavaren bör emellertid inte i något fall berövas möjligheten att själv utnyttja mönstret eller upplåta licenser.

I princip bör en tvångslicens vara personlig i den meningen att den inte skall kunna övergå på annan ens med samtycke av mönsterrättens innehavare. Liksom när det gäller vanlig licensupplåtelse bör dock undantag göras för det fall att tvångslicensen utnyttjas i en rörelse. I andra stycket *andra punkten* föreskrivs i enlighet härmed, att tvångslicens kan övergå till annan endast tillsammans med rörelse, i vilken den utnyttjas eller i vilken det är

avsett att utnyttjandet skall ske. Här åsyftas fall då rörelsen överläts eller övergår på annan på grund av arv, testamente, giftorätt, utmätning etc. Om den nye innehavaren av tvångslicensen inte uppfyller kraven enligt paragrafens första stycke, kan mönsterhavaren enligt 30 § få licensen upphävd eller villkoren för denna jämkade. Förbudet mot överlåtelse av tvångslicens i andra fall avser både totalöverlåtelse och upplåtelse av underlicenser.

30 §

Denna paragraf motsvarar 30 § i utredningens förslag och innehåller bestämmelser om sättet för meddelande av tvångslicens och om upphävande eller ändring av sådan licens. Paragrafen har ingen motsvarighet i ML. Den ansluter nära till 50 § PatL.

Första punkten

Enligt bestämmelsen i första punkten av denna paragraf meddelas tvångslicens av rätten, som även bestämmer i vilken omfattning mönstret får utnyttjas samt fastställer vederlaget och övriga villkor för licensen. Beslut om tvångslicens meddelas på licenssökandens talan mot mönsterhavaren. I regel torde förhandlingar mellan parterna om en frivillig licens föregå rättegången. De villkor för en tvångslicens som rätten bestämmer skall grundas på vad parterna har yrkat och åberopat i rättegången. Villkoren kan vara mycket skiftande men bör i regel avse omfattningen av licensen, dvs. i vilka hänseenden mönstret får utnyttjas till tid, rum, myckenhet osv. samt det vederlag som skall betalas för utnyttjandet. I fråga om samtliga villkor måste hänsyn tas till omständigheterna i det enskilda fallet. Mönsterhavarens intresse att själv få bestämma över licensgivningen bör alltid beaktas.

Rättens prövning av i vilken omfattning tvångslicens skall gälla är i vissa fall begränsad av de särskilda bestämmelserna om sådan licens. Så t. ex. får tvångslicens enligt 28 § första stycket inte gå utöver sådant utnyttjande som avses i paragrafen. I övrigt får tvångslicensens omfattning bestämmas med hänsynstagande till omständigheterna i det enskilda fallet. Som allmän regel gäller att tvångslicens inte bör ges vidare omfattning än som betingas av det förhållande som ger rätt till licensen. Licensen kan t. ex. tidsbegränsas.

Även vid fastställande av vederlagets storlek skall de hänsyn beaktas som ligger till grund för de tillämpliga reglerna om tvångslicens. En remissinstans har förordat en uttrycklig bestämmelse om att vederlaget i fall som avses i 28 § första stycket skall bestämmas lägre än vad som normalt skulle ha utgått i vederlag för en licens. Någon sådan föreskrift har dock inte tagits upp i departementsförslaget. Pariskonventionen art. 4 B föreskriver att utövning av mönsterrätt under prioritetstid inte får leda till att någon rätt uppkommer för tredje man, och denna bestämmelse medför att reglerna om

tvångslicens enligt 28 § första stycket bör tolkas och tillämpas restriktivt. Vederlaget skall sålunda regelmässigt bestämmas så, att mönsterhavaren får full ersättning för den förlust som tillfogas honom genom att tvångslicens upplåts.

Har mönsterhavaren upplåtit frivilliga licenser till utnyttjande av mönstret, kan de avgifter som har bestämts för sådana licenser vara vägledande, när vederlag för tvångslicens skall fastställas. Avsteg från principen om full ersättning bör emellertid kunna ske om mönsterhavaren har missbrukat sin ställning. Ett sådant fall kan föreligga när fråga uppkommer att meddela tvångslicens av hänsyn till allmänt intresse. Det kan tänkas att vederlaget då bestäms så, att mönsterhavaren får ett sämre ekonomiskt utbyte av mönstret sedan tvångslicens har meddelats än han hade dessförinnan. Det bör dock erinras om att parterna i mål om tvångslicens äger disponera över tvisteföremålet. Vederlag kan således inte dömas ut med lägre belopp än licenssökanden har medgett.

Vederlag kan fastställas till ett belopp en gång för alla eller till en löpande licensavgift. Sådan avgift kan t. ex. sättas i relation till produktionen av den mönsterskyddade varan (royalty) eller bestämmas på annat sätt och kan sättas att utgå i de terminer som anses lämpliga i det enskilda fallet.

Som särskilda villkor för tvångslicens kan föreskrivas att licenstagaren skall ställa säkerhet för vederlaget eller att han skall iaktta andra särskilda förpliktelser, t. ex. att den framställda varan skall märkas på visst sätt. Vidare kan rätten bestämma särskilda regler för mönsterhavarens kontroll av licenstagarens redovisningar, t. ex. när vederlag skall betalas i form av royalty. Ett annat tänkbart villkor är att licenstagaren inte får anhängiggöra talan om intrång i mönsterrätten utan mönsterhavarens medgivande.

Andra punkten

I andra punkten av förevarande paragraf har tagits upp bestämmelse om befogenhet för rätten att upphäva en meddelad tvångslicens eller fastställa nya villkor för denna, när väsentligt ändrade förhållanden påkallar det. Ett fall när tillämpning av stadgandet kan komma i fråga är att tvångslicensen har övergått på annan tillsammans med rörelse vari den har utnyttjats. Även rättens förordnande att en tvångslicens skall upphävas eller att nya licensvillkor skall gälla är beroende av att någon av de berörda parterna för talan därom.

Upphörande av registrering m.m.

31 §

Paragrafen motsvarar 31 § i utredningens förslag. Den behandlar frågor om hävande av mönsterregistrering.

I 15 § första stycket ML föreskrivs, att när mönster har blivit registrerat i strid mot föreskrifterna i 1, 2 och 3 §§ ML, var och en som anser sin rätt vara förnärmad genom registreringen kan föra talan vid domstol om registreringens upphävande. När det allmännas fördel påkallar det, äger även allmän åklagare föra sådan talan.

Första stycket

Det ter sig naturligt, att en mönsterregistrering skall kunna hävas, om den inte hade bort komma till stånd. En varumärkesregistrering kan upphävas och ett patent kan förklaras ogiltigt. Detta gäller, trots att i båda dessa fall skyddsrätten har kommit till efter en tämligen rigorös officialprövning i fråga om skyddsförutsättningarna. Vid mönsterregistrering skall enligt förslaget ske endast en begränsad officialgranskning. Det är därför särskilt angeläget att ett mönster, som har registrerats trots att det inte uppfyller skyddsförutsättningarna, kan avföras ur registret.

I första stycket *första punkten* av förevarande paragraf föreskrivs i enlighet härmed, att om ett mönster har registrerats i strid mot 1—4 § och hindret mot registreringen alltjämt föreligger, rätten skall på talan härom häva registreringen. Hävningsanledningarna är begränsade till bristande uppfyllelse av de väsentliga registreringsvillkoren, vilka har angetts genom en hänvisning till 1—4 §. Motsättningsvis följer, att en registrering inte får upphävas av andra anledningar.

I bestämmelsen kan tre typfall urskiljas. Det första fallet gäller en registrering, som har meddelats för annan än den som är berättigad enligt 1 §, dvs. för annan än den som har frambragt mönstret eller den till vilken hans rätt har övergått. Det andra fallet avser en registrering, som har tillkommit utan att de i 2 § angivna skyddsförutsättningarna är uppfyllda, dvs. trots att mönstret inte väsentligen skiljer sig från vad som har blivit känt eller skall anses ha blivit känt före den dag då registreringsansökningen gjordes. Det tredje fallet slutligen hänför sig till de registreringshinder av olika slag som har tagits upp i den s. k. hinderkatalogen i 4 §.

För att registreringen skall kunna hävas i det första fallet krävs att rätten till mönstret har övergått på annan än sökanden innan registreringen vann laga kraft och att den alltjämt tillkom den andre vid sistnämnda tidpunkt. Däremot saknar det betydelse om rättigheten har uppkommit före eller efter den dag då registreringsansökningen gjordes. En talan om hävande av registreringen kan inte grundas på att den som uppgett sig ha förvärvat mönsterrätten av en tidigare mönsterhavare inte har varit berättigad att bli antecknad som mönsterhavare, t. ex. emedan något giltigt förvärv inte har gjorts. Bestämmelsen avser endast sådana fall som brukar be-tecknas som vindikationsfall, dvs. när den som har frambragt mönstret eller

dennes rättsinnehavare begär att registreringen skall upphävas därför att den har meddelats för annan än den berättigade. Om anspråket går ut på att registreringen skall föras över på käranden, är 32 § tillämplig. Som regel torde också den som anser sig ha rätt till ett mönster framför den registrerade mönsterhavaren vara mest intresserad av att få registreringen överförd på sig. Det kan dock finnas tillfällen, när han föredrar att få registreringen hävd. Talerätt har emellertid i dessa fall tillagts endast den som påstår sig vara och vid tiden för registreringen ha varit berättigad till mönstret.

Hävande av en mönsterregistrering som har tillkommit utan att de i 2 § angivna skyddsförutsättningarna är uppfyllda ifrågakommer i första hand när de allmänna kraven på nyhet och skillnad inte har uppfyllts. Förevarande bestämmelse kan emellertid bli tillämplig också när sådana s. k. fingerade nyhetshinder har förelegat som avses i 2 § andra stycket sista punkten. Dessa situationer kännetecknas av att mönstret framgår av en äldre ansökan om patent eller om varumärkes- eller mönsterregistrering, vilken ännu inte hade gjorts tillgänglig för allmänheten, när ansökningen om mönsterregistrering gjordes. Hänvisningen i förevarande paragraf till 3 § innebär att också de undantag från bestämmelserna i 2 § som har tagits upp i 3 § skall beaktas.

Om ett mönster har registrerats i strid mot en bestämmelse i den s. k. hinderkatalogen i 4 § — något som naturligtvis lätt kan inträffa med hänsyn till den begränsade officialprövningen, t. ex. när mönstret innehåller något som kränker annans upphovsrätt till ett konstnärligt verk — kan detta föranleda hävande av registreringen enligt förevarande paragraf. En förutsättning är emellertid att det skäl mot registreringen som har förelegat vid registreringstillfället alltjämt kvarstår. Detta innebär i fråga om vissa av de i 4 § angivna hindren bl. a., att ett medgivande i efterhand, t. ex. av den som innehar upphovsrätten till ett verk vars titel ingår i mönstret eller den vilkens släktnamn e. d. har utnyttjats i mönstret, är tillräckligt för att registreringen skall få bestå.

Inom patenträtten gäller att ett patent kan förklaras delvis ogiltigt. Detta är inte tänkbart beträffande mönster, där helheten måste vara avgörande. Om en mönsterregistrering kunde hävas i fråga om en del av mönstret, skulle den frågan uppstå om återstoden är skyddsvärd och i många fall kanske också hur denna återstod över huvud taget ser ut. Uppenbarligen skulle man efter ett partiellt hävande ha att göra med ett annat mönster än tidigare och kanske ett mönster som inte kan presenteras annat än genom en ny bild. Därmed skulle nyhetsläget bli ett annat. Någon motsvarighet till förekomsten av flera patentanspråk i ett och samma patent, vilka kan tjäna som underlag vid en partiell ogiltighetsförklaring, finns inte på mönsterområdet. Av dessa skäl får det anses uteslutet att medge partiellt hävande av en mönsterregistrering. I fråga om samregistrerade mönster däremot är det ingenting som hindrar att registreringen hävs beträffande ett eller flera av

de gemensamt registrerade mönstren. Det synes inte heller vara uteslutet att en registrering hävs beträffande vissa varukategorier (registreringsklasser) och därefter består för övriga varor.

I första stycket *andra punkten* föreskrivs, att en registrering inte får hävas på den grund att den som fått registreringen har varit berättigad till bara en ideell andel i mönsterrätten. De problem som uppstår, om annan än den registrerade mönsterhavaren på grund av medupphovsmannaskap eller på annan grund är jämte denne berättigad till mönstret, kan uppenbarligen inte lösas genom ett partiellt hävande av registreringen. Att medge hävande av registreringen i dess helhet skulle vara att gå för långt. Den lösning som lagförslaget anvisar innebär i stället, att medupphovsmannen kan utverka ett delvis överförande av mönsterregistreringen på sig med stöd av 32 §.

Andra stycket

I detta stycke av paragrafen meddelas särskilda regler om talerätt, när talan om hävande av registrering grundas på att registrering har meddelats för annan än den som är berättigad därtill enligt 1 §. Eftersom det är ovidkommande för andra än mönsterhavaren själv och den som anser sig berättigad till registreringen vem det är som innehar en i övrigt giltig registrering och då en rätt för utomstående att få registreringen hävd i hithörande fall skulle kunna medföra att den berättigade uteslås från att få registreringen överförd på sig enligt 32 §, bör rätt att föra talan om hävande av registrering på denna grund tillkomma endast den som påstår sig vara berättigad enligt 1 §. Föreskrift härom har därför tagits upp i andra stycket *första punkten*. Rätten till talan bör emellertid också vara tidsbegränsad. Om registreringen hävs på ett mycket sent stadium, kan den ursprungliga mönsterhavarens ekonomiska förluster bli avsevärda, och man får räkna med också andra samhällsekonomiskt olyckliga konsekvenser, t. ex. omfattande uppsägningar av personal, som har engagerats för utnyttjande av mönstret etc. I *andra punkten* föreskrivs därför, att sådan talan som nyss nämnts skall väckas inom ett år efter det att käranden fått kännedom om registreringen och om de övriga omständigheter på vilka talan grundas — dvs. de omständigheter som käranden åberopar till stöd för påståendet att han är berättigad till mönstret. En särskild tidsbegränsning gäller enligt *tredje punkten* för det fall att mönsterhavaren var i god tro när mönstret registrerades eller mönsterrätten därefter övergick på honom. Talan får då inte i något fall väckas senare än tre år efter registreringen. Denna preskriptionsbestämmelse motiveras av hänsyn till mönsterhavaren och till omställningens intresse. Med god tro förstås att mönsterhavaren inte har känt till eller haft skälig anledning misstänka, att annan var berättigad till mönstret. Den goda tron skall ha förelegat när mönsterhavaren fick mönst-

ret registrerat för sig eller, om han t. ex. genom köp har förvärvat ett redan registrerat mönster, när han förvärvade mönstret. Regeln gäller även om mönsterhavaren senare har kommit i ond tro. Bestämmelsen ger uttryck för att godtrosförvärv av mönsterrätt är möjligt. Den tre-åriga preskriptionstiden löper från registreringen. Av vad jag har anfört vid 23 § framgår att ett mönster anses registrerat den dag då det togs in i mönsterregistret enligt sistnämnda paragraf.

I anslutning till ett uttalande under remissbehandlingen vill jag framhålla, att frågan, huruvida talan har väckts i rätt tid, inte är en fråga om processförutsättningarna är uppfyllda utan rör ett materiellt rättsfaktum. Finner domstolen, att preskriptionsfristen har försuttits, skall således talan inte avvisas på grund av rättegångshinder utan ogillas såsom sakligt ogrundad.

Den som har förvärvat rätt till mönstret efter registreringen har möjlighet att föra talan om bättre rätt till mönstret. I fråga om sådan talan gäller allmänna regler och någon särskild frist inom vilken talan skall väckas är inte föreskriven.

Tredje stycket

Enligt utredningens förslag skall talan som grundas på att mönster har registrerats i strid mot 2 eller 4 § få föras, förutom av den som lider förfång av registreringen, av allmän åklagare i vissa fall. Detta gäller de fall som avses i 4 § 1) och 2 a) i departementsförslaget, dvs. när mönstret eller dess utnyttjande strider mot goda seder eller allmän ordning resp. när sådant statsvapen eller annan sådan officiell beteckning som avses i lagstiftningen om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar har tagits in i mönstret utan vederbörligt tillstånd. En bestämmelse i ämnet har tagits upp i 31 § tredje stycket andra punkten i utredningens förslag. Den motiveras enligt utredningen av hänsynen till de allmänna intressen som här skall tillgodoses.

Vid remissbehandlingen har RÅ framhållit, att motsvarande bestämmelse på varumärkesrättens område har konstruerats på ett annat sätt. Enligt 26 § VmL har »myndighet som Konungen bestämmer» tillagts talerätt. I 26 § Kungl. kungörelsen den 2 december 1960 (nr 648) med tillämpningsbestämmelser till varumärkeslagen och kollektivmärkeslagen föreskrivs att talan skall föras av allmän åklagare, om inte Kungl. Maj:t har förordnat annan myndighet för särskilt fall. Enligt 52 § andra stycket PatL gäller samma konstruktion som i VmL i fråga om talan, som på det allmännas vägnar förs om ogiltigförklaring av patent. RÅ anser det vara lämpligt att frågan blir löst på samma sätt också på mönsterrättens område. För egen del avsluter jag mig till RÅ:s synpunkter.

I enlighet med det anförda föreskrivs i tredje stycket *första punkten* av förevarande paragraf i departementsförslaget, att talan i övriga fall — dvs. talan som grundas på att mönster har registrerats i strid mot 2—4 § — får föras av den som lider förfång av registreringen, samt i *andra punkten*, att talan som grundas på bestämmelse i 4 § 1) eller 2 a) får föras även av myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer. Enligt förslaget gäller inte någon tidsgräns för väckande av sådan talan som avses här. Talan kan alltså väckas under hela den tid registreringen gäller.

Rättegångsbalkens allmänna bestämmelser om forum i tvistemål är tillämpliga beträffande talan enligt denna paragraf. I 43 § departementsförslaget tas dock upp en kompletterande forumregel av innebörd, att talan får väckas vid Stockholms rådhusrätt, om det inte finns behörig domstol enligt rättegångsbalken, t. ex. om talan riktas mot någon som inte har känt hemvist i Sverige. Bestämmelser om vissa underrättelser och expeditioner i mål om hävande av registrering finns i 42 och 44 §§ departementsförslaget. De innebär bl. a., att domen i målet skall expedieras till registreringsmyndigheten. Sedan domen har vunnit laga kraft, skall myndigheten enligt 33 § avföra registreringen ex officio.

Verkan av att en registrering hävs har inte ansetts böra regleras i lagen utom när det gäller påföljd av intrång i mönsterrätten. Till denna fråga återkommer jag vid 39 § departementsförslaget. I övrigt blir det beroende av omständigheterna i det särskilda fallet i vad mån ett hävningsbeslut skall ha verkan redan från registreringen eller först från det beslutet vinner laga kraft (*ex nunc* eller *ex tunc*). Om registrering hävs, medför detta självfallet att till mönstret knutna licensavtal upphör att gälla. Däremot torde mönsterhavaren i regel inte bli skyldig att återbetala redan uppburna licensavgifter. Genom den faktiska ensamrätt, som registreringen har medfört så länge den gällde, har licenstagaren nämligen i allmänhet fått fullt vederlag för dessa.

Vissa regler rörande talan om fastställelse, huruvida mönsterrätt består eller inte består, tas upp i 41 § departementsförslaget. En talan som grundas på att en mönsterregistrering har skett i strid mot 1—4 §, kan från vissa synpunkter sägas avse frågan om »mönsterrätt består eller icke består», men 41 § är inte tillämplig i ett sådant fall, som alltså exklusivt regleras i nu förevarande paragraf.

32 §

Paragrafen motsvarar 32 § i utredningens förslag och innehåller bestämmelse om överföring av registrering på annan än den som har registrerats som mönsterhavare. Lagrummet saknar motsvarighet i ML. Det överensstämmer i huvudsak med 53 § PatL.

Första stycket

I fall då mönster har registrerats för annan än den berättigade — dvs. mönsterskaparen eller hans rättsinnehavare — är den berättigades intresse enligt gällande rätt tillgodosett endast genom möjligheten att föra talan om registreringens hävande (15 § ML). Detta är emellertid inte tillräckligt för att den berättigade skall kunna få ekonomiskt utbyte av mönstret. Det offentliggörande av mönstret som äger rum under ansökningsförfarandet utgör hinder för den berättigade att själv få registrering på en ansökan som han ger in efter offentliggörandet. I förevarande paragraf har därför efter mönster av 53 § PatL tagits upp regler som ger honom rätt att få registreringen överförd på sig.

Enligt första stycket *första punkten* av förevarande paragraf skall domstol, i fall då mönster har registrerats för annan än den som är berättigad därtill enligt 1 §, på talan av den berättigade överföra registreringen på honom. Talan skall enligt *andra punkten* väckas inom tid som anges i 31 § andra stycket i fråga om talan om hävande av registrering. Bestämmelsen förutsätter, liksom föreskriften i 31 § om hävande av registrering på samma grund, att rättigheten har övergått på den berättigade, innan registreringsansökningen bifölls, och att den alltjämt tillkom honom vid sistnämnda tidpunkt. Det saknar betydelse om rättigheten har uppkommit före eller efter det registreringsansökningen gjordes.

Som jag har anfört vid 31 § kan vid samregistrering — men inte annars — ett partiellt hävande av registreringen ske. Ett partiellt överförande av registrering bör däremot inte få äga rum, vare sig registreringen avser ett enda mönster eller samregistrering har skett. I fråga om samregistrering överensstämmer detta med föreskriften i 27 § tredje stycket, att övergång av mönsterrätt får registreras endast beträffande samtliga samregistrerade mönster.

Vid 31 § har berörts det fallet att annan än mönsterhavaren visar sig vara medupphovsman till mönstret och på den grund berättigad till ideell andel i mönsterrätten. Medupphovsmannen och mönsterhavaren är då samägare till mönsterrätten (lagen den 30 juni 1904 (nr 48 s. 1) om samäganderätt är dock inte tillämplig). Medupphovsmannen bör i ett sådant fall kunna föra talan mot mönsterhavaren om att jämte denne bli registrerad som mönsterhavare. Det kan här visserligen sägas vara fråga om en partiell överföring av registreringen, men en sådan överföring kan ske utan att man kommer i konflikt med principen att föremålet för mönsterrätten skall vara odelbart. Som utredningen har förutsatt bör också en sådan talan kunna föras med stöd av förevarande paragraf (jfr 53 § PatL och prop. 1966:40 s. 191).

Utredningen har i detta sammanhang föreslagit en bestämmelse om att anteckning om rättens förordnande om överförande av registrering skall göras i mönsterregistret, sedan domen har vunnit laga kraft. En sådan föreskrift bör dock lämpligen tas upp i tillämpningskungörelsen till den nya

lagen. Patent- och registreringsverket har berört utredningens uttalande att registreringsmyndigheten får göra anteckning om överföringen endast på begäran av den enligt domen berättigade. Patentverket anser denna ordning onödigt tillkrånglad och ägnad att skapa oreda i mönsterregistret. Enligt ämbetsverket bör registreringsmyndigheten med ledning av domen ex officio föra in den nye innehavaren i mönsterregistret. Jag vill emellertid framhålla, att själva överförandet inte sker genom anteckningen i registret utan genom domstolens avgörande. Anteckningen i registret om domen har inte någon konstitutiv eller annan rättslig verkan. Rättsläget kan genom frivillig överlåtelse ha förändrats efter domen. Det saknas därför anledning att i det av patentverket berörda hänseendet avvika från vad som gäller enligt 27 § i förslaget i fråga om anteckning vid frivillig överlåtelse. Sådan anteckning sker bara på begäran.

Sveriges advokatsamfund har tagit upp frågan om överförings verkan på saklegitimationen vid en talan, som avser intrång under tiden innan beslutet om överföringen vunnit laga kraft men som antingen anhängiggörs efter denna tidpunkt eller har anhängiggjorts tidigare men inte har hunnit avgöras slutligt, när överföringsbeslutet vinner laga kraft. Enligt samfundet bör denna fråga regleras, eftersom stor osäkerhet annars kommer att uppstå vid tillämpning av 32 §. Den som får en mönsterregistrering överförd på sig bör inte kunna med stöd av registreringen resa anspråk mot tredje man avseende tiden innan beslutet om överföringen vann laga kraft. Detta bör enligt samfundet gälla även anspråk mot den som har utnyttjat mönstret enligt avtal med den förutvarande mönsterhavaren. Den som har fått registreringen överförd på sig bör vidare enligt samfundet inte ha rätt att träda in som part i ett licensavtal, som den förutvarande mönsterhavaren har träffat med tredje man. Å andra sidan bör den som har fränkänts en registrering inte ha rätt att efter det beslutet om registreringens överföring på annan har vunnit laga kraft föra talan om påföljd på grund av mönsterintrång som skett dessförinnan. Detsamma bör enligt samfundet gälla beträffande den som har innehaft licensrätt på grund av avtal med den som har fränkänts registreringen. Om en rättegång om mönsterintrång pågår när beslutet om registreringens överföring vinner laga kraft, måste den förutvarande mönsterhavarens eller dennes licenstagares talan ogillas. Den nye mönsterhavaren bör inte kunna träda in som part i rättegången. Följden av en reglering i enlighet med det sagda blir visserligen, att den som har begått intrång i mönsterrätt innan beslutet om överföring av registreringen har vunnit laga kraft kan komma att undgå påföljd härför. Ett sådant resultat finner samfundet dock knappast vara stötande, eftersom resultatet skulle ha blivit detsamma, om registreringen hävts enligt 31 §, därför att den meddelats annan än den som är berättigad enligt 1 §.

De frågor om överförings rättsverkningar som advokatsamfundet har berört uppkommer också inom patenträtten (53 § PatL) och bör enligt min

mening lösas på samma sätt inom patent- och mönsterrätten. Vad jag uttalade i patentlagpropositionen (prop. 1966:40 s. 196 f) i detta hänseende äger sin giltighet också på mönsterrättens område. Den principiella utgångspunkten bör således vara att mönsterrätten anses ha övergått på den nye innehavaren den dag då mönsterregistreringen meddelades. Äldre avtal rörande mönsterrätten bör i princip anses ogiltiga. Sedan mönsterregistreringen har överförts, kan sådana avtal alltså inte läggas till grund för anspråk från någondera parten. Frågan om och i vilken omfattning förhållandet kan ge upphov till skadeståndsanspråk eller krav på återbäring av erlagda prestationer får lösas enligt allmänna grundsatser om verkan av avtals ogiltighet. Det sagda betyder också att den nye mönsterhavaren i princip får rätt att beivra även mönsterintrång som har skett under tiden från det registreringen meddelades till dess överföringsbeslutet vann laga kraft. Den nye mönsterhavaren bör i enlighet härmed i princip kunna beivra också den tidigare mönsterhavarens och hans licenstagares utnyttjande av mönstret såsom mönsterintrång. På grund av bestämmelserna i andra stycket av förevarande paragraf om visst skydd för godtroende mönsterhavare som fränkänns en registrering — till vilka jag strax återkommer — får dock denna fråga inte så stor praktisk betydelse. Med det betraktelsesätt som jag här har anlagt ligger det i sakens natur att den nye mönsterhavaren inte kan ådömas påföljder för att han har utnyttjat mönstret redan innan överföringsbeslutet vann laga kraft.

Andra stycket

I andra stycket av förevarande paragraf meddelas som nämnts — efter mönster av 53 § andra stycket PatL — bestämmelser till skydd för tidigare mönsterhavare och licenstagare, som var i god tro. Godtroende mönsterhavare åtnjuter redan enligt den särskilda regeln i 31 § andra stycket sista punkten om godtrosfall visst skydd mot att talan väcks mot honom. I nu förevarande lagrum behandlas det fall att registreringen fränkänns mönsterhavaren genom beslut om registreringens överförande på annan. I *första punkten* föreskrivs, att om den som fränkänns registreringen i god tro har börjat utnyttja mönstret yrkesmässigt här i landet eller har vidtagit väsentliga åtgärder därför, han får mot skäligt vederlag och på skäliga villkor i övrigt fortsätta det påbörjade eller igångsätta det tillämnade utnyttjandet med bibehållande av dess allmänna art. Utnyttjanderättens förutsättningar och omfång är i princip bestämda på samma sätt som när det gäller förärvandarrätt enligt 6 §. Enligt *andra punkten* gäller, att utnyttjanderätt under motsvarande förutsättningar tillkommer också innehavare av licens som är antecknad i registret. Genom särskild föreskrift i 42 § departementsförslaget är det sört för att i registret antecknad licenstagare blir underrättad om rättegång angående överföring av registrering.

Om överenskommelse inte träffas angående utnyttjanderätten, kan denna fastställas av domstol. Fastställelse kan ske även retroaktivt. Godtroende mönsterhavare kan i samband med rättegång mot honom om överföring av registreringen efter genstämning begära fastställelse av att han på vissa villkor har rätt att utnyttja mönstret, räknat från registreringsdagen. Om den som får registrering överförd på sig väcker intrångstalan mot tidigare mönsterhavare eller licenstagare, kan svaranden invända, att han har haft rätt att utnyttja mönstret enligt nu förevarande bestämmelser, och därigenom undgå annan påföljd för utnyttjandet än skyldighet att utge skäligt vederlag.

Tredje stycket

Enligt bestämmelse i paragrafens tredje stycke kan rätt enligt andra stycket övergå till annan endast tillsammans med rörelse, vari den utnyttjas eller utnyttjande avsetts skola ske. Bestämmelsen har samma innebörd som motsvarande föreskrift i 6 § andra stycket om för användarrätt.

33 §

Denna paragraf motsvarar 33 § i utredningens förslag och innehåller bestämmelser om mönsters avförande ur mönsterregistret.

Enligt 19 § ML skall mönster avföras ur registret, när registreringen har blivit upphävd eller skyddet för registrerat mönster har upphört eller skydds rättens innehavare begär att mönstret avförs. Beslut om avförande av mönster skall kungöras.

Första stycket

Om domstol har hävt registrering av mönster, skall domstolen enligt 44 § departementsförslaget sända över en avskrift av domen till registreringsmyndigheten. Härvid bör domstolen ange om domen har vunnit laga kraft. Sedan lagakraftbevis kommit registreringsmyndigheten till handa, har denna självfallet att ex officio avföra mönstret ur registret. Föreskrift härom behöver dock inte som utredningen har föreslagit tas upp i lagen utan kan lämpligen få sin plats i tillämpningskungörelsen (jfr 54 och 55 §§ PatL samt 46 § patentkungörelsen). Däremot bör efter förebild av 54 § PatL i mönsterskyddslagen tas upp bestämmelse att mönsterhavare som vill avstå från mönsterrätten skall kunna få mönstret avfört ur registret. För att undvika misstag bör krävas att begäran härom sker skriftligen.

Under remissbehandlingen av utredningens förslag har patent- och registreringsverket föreslagit bestämmelse om att mönster skall avföras ur registret, när löpande registreringsperiod har utgått och förnyelse inte har ägt rum. I likhet med utredningen och de delegerade vid de nordiska de-

partementsförhandlingarna anser jag dock en sådan bestämmelse överflödig. Det säger sig självt att mönstret skall avföras, när registreringen inte längre gäller.

I enlighet med det anförda har i första stycket av förevarande paragraf föreskrivits att registreringsmyndigheten skall avföra mönstret ur mönsterregistret, om mönsterhavaren skriftligen hos myndigheten avstår från mönsterrätten.

Angående behörighet att begära mönstrets avförande ur registret gäller detsamma som ifråga om patent (prop. 1966:40 s. 198). Om mönsterrätten innehas av flera gemensamt, måste samtliga begära att mönstret avförs. Det är ingenting som hindrar att ett eller flera i en samregistrering ingående mönster avförs ur registret, medan registreringen i övrigt förblir gällande. Till dess registreringsmyndigheten har avfört mönstret ur registret kan mönsterhavaren återkalla sitt avstående. Det är däremot tveksamt om återkallelse kan ske efter det att registreringsmyndigheten har avfört mönstret ur registret men innan kungörelse härom har utfärdats. Frågan torde dock sakna större praktisk betydelse, eftersom kungörelse skall utfärdas omedelbart.

Begär mönsterhavaren att mönstret skall avföras och finns licensupplåtelse antecknad i registret, krävs inte att licenstagaren ger sitt samtycke till åtgärden. Licenstagaren bör dock underrättas om framställningen och beredas skäligen råd för att tillvarata sina intressen. Föreskrift härom bör tas in i tillämpningskungörelsen. Strider mönsterhavarens avstående mot hans förpliktelser mot licenstagaren, kan han bli skadeståndsskyldig mot denne.

Visar det sig efter mönstrets avförande att annan än mönsterhavaren var berättigad till mönstret, har den berättigade inte möjlighet att få registreringen återupplivad. Han blir i stället hänvisad att söka skadestånd hos mönsterhavaren. Om den som anser sig berättigad till mönstret gör invändning mot en begäran om mönstrets avförande ur registret innan registreringsmyndigheten har bifallit framställningen, får myndigheten förfara efter omständigheterna. Har t. ex. talan väckts om bättre rätt till mönstret, bör ärendet om att avföra mönstret ur registret förklaras vilande. I andra fall torde det inte kunna undgås, att registreringsmyndigheten bifaller framställningen.

Andra stycket

Mönsterrätt är en förmögenhetsrätt, som kan göras till föremål för civilrättsliga förfoganden. Den kan bl. a. överlåtas och kan följaktligen även utmätas. Det torde inte föreligga skäl att av hänsyn till mönsterskaparens ideella intressen föreskriva undantag från denna regel. (I fall då mönstret tillika utgör sådant brukskonstverk att upphovsrätt till verket kan hävdas,

blir dock reglerna i 42 § UHL angående skydd mot utmätning av upphovs-
rätt tillämpliga.) Om emellertid mönsterrätt har utmätts hos mönsterhava-
ren och denne begär att mönstret avförs ur registret, skulle mönsterrättens
ekonomiska värde för borgenären omintetgöras, ifall den begärda åtgärden
fick verkställas utan hinder av utmätningen. En liknande situation förelig-
ger, när rättegång pågår om överföring av registreringen på annan. För
dessa fall har i överensstämmelse med utredningens förslag och efter före-
bild av 54 § andra stycket PatL i andra stycket av förevarande paragraf
tagits upp föreskrift av innebörd att mönstret inte får på mönsterhava-
rens begäran avföras ur registret så länge utmätningen består eller tvisten
inte har slutligt avgjorts. I anslutning härtill läggs också fram förslag om
att i 85 § utsökningslagen tas upp bestämmelse att om mönsterrätt utmäts
utmätningssmannen genast skall sända bevis om utmätningen till registre-
ringsmyndigheten med angivande av mönstrets registreringsnummer. Till
detta förslag återkommer jag i det följande. Enligt 42 § departementsför-
slaget åligger det den som vill väcka talan om överföring av registrering att
anmäla detta till registreringsmyndigheten.

Utredningen har föreslagit, att i förevarande paragraf tas in föreskrift om
att när mönster avförs ur registret, vare sig det sker på mönsterhavarens
begäran eller på grundval av lagakraftvunnen dom om registrerings hä-
vande, åtgärden skall kungöras. Däremot har utredningen inte ansett det
behövligt att kungörelse sker, när mönsterregistrering har överförts på an-
nan. Förslaget har i denna del inte rönt några erinringar under remissbe-
handlingen. För egen del anser jag emellertid i likhet med de delegerade
vid de nordiska departementsöverläggningarna att registreringsmyndighe-
ten bör kungöra också överföring av mönsterregistrering och upphörande
av registrering till följd av att giltighetstiden löpt ut. Jag delar emellertid
också de delegerades uppfattning att föreskrifter om dessa kungörelser kan
tas upp i tillämpningsföreskrifterna och inte behöver tynga lagtexten. Nå-
gon bestämmelse i ämnet har därför inte tagits upp i departementsförslaget.

Uppgiftsskyldighet

34 §

Paragrafen motsvarar 39 § i utredningens förslag och innehåller bestäm-
melser om skyldighet i vissa fall för sökande i ärende om mönsterregistre-
ring eller mönsterhavare att tillåta tredje man att ta del av handlingar i
sådant ärende och att lämna uppgift om registreringsansöknings nummer
m. m. Bestämmelserna saknar motsvarighet i ML.

I 56 § PatL meddelas föreskrifter om skyldighet för patentsökande som
åberopar sin ansökan mot tredje man, innan handlingarna i ärendet har bli-
vit offentliga, att ge sitt samtycke till att den andre får ta del av handling-

arna samt om skyldighet för patentsökande och patenthavare att i vissa fall lämna upplysning om patentansökningens eller patentets nummer. De synpunkter som ligger till grund för dessa bestämmelser i PatL (prop. 1966:40 s. 200 f och s. 346) har sin giltighet också på mönsterområdet. I enlighet härmed föreskrivs i *första stycket* av nu förevarande paragraf i departementsförslaget, att den som åberopar sin ansökan om mönsterregistrering mot annan person, innan handling som visar mönstret har blivit allmänt tillgänglig, är skyldig att lämna sitt samtycke till att den andre får ta del av handlingen. I *andra stycket första punkten* föreskrivs, att den som genom direkt hänvändelse till annan, i annons eller genom påskrift på vara eller dess förpackning eller på annat sätt anger, att mönsterregistrering har sökts eller meddelats, utan att samtidigt lämna upplysning om ansökningens eller registreringens nummer, är skyldig att på begäran lämna sådan upplysning utan dröjsmål. Enligt *andra punkten* i samma stycke gäller, att om det inte uttryckligen anges att registrering har sökts eller meddelats men vad som förekommer är ägnat att framkalla uppfattningen att så är fallet, upplysning huruvida mönsterregistrering har sökts skall på begäran lämnas utan dröjsmål.

Bestämmelsen i första stycket avser bara det fall att ansökningen åberopas mot en bestämd person eller vissa bestämda personer. Att ansökningen åberopas mot annan innebär att sökanden påstår att ansökningen kan komma att leda till en ensamrätt till mönstret, vilken kan hävdas gentemot den andre. Endast den mot vilken ansökningen sålunda åberopas kan kräva att få ta del av handling som visar mönstret.

Bestämmelserna i andra stycket gäller inte bara vid hänvändelse till viss eller vissa personer utan också när meddelande lämnas i annonser o. d., som riktar sig till allmänheten. De är tillämpliga oberoende av om handling som visar mönstret har offentliggjorts eller inte. Uppgiften om att registrering har sökts eller meddelats behöver inte vara preciserad. Om t. ex. en vara avbildas i en annons, medför även ett allmänt uttalande i annonsen att registrering har sökts eller meddelats upplysningsskyldighet. Vem som helst kan begära upplysning enligt dessa bestämmelser utan att anföra något skäl för sin begäran. Den som begär upplysning behöver alltså inte visa eller ens påstå att han lider någon olägenhet.

Om straff för den som underlåter att fullgöra sina åligganden enligt denna paragraf eller lämnar felaktig upplysning meddelas bestämmelser i 40 § departementsförslaget.

Ansvar och ersättningsskyldighet m.m.

35 §

I denna paragraf, som motsvarar 34 § i utredningens förslag, meddelas bestämmelser om straffansvar för mönsterintrång.

Gällande rätt. Den som vid tillverkning till avsalu av alster tillhörande metallindustrin begagnar mönster, som han vet vara registrerat här i landet, utan tillstånd av skydds rättens innehavare och utan att ha för användar rätt enligt 14 § ML, straffas enligt 16 § första stycket samma lag med böter. Till samma straff döms den som här i landet håller till salu eller för försäljning här importerar metallvarualster, som han vet vara tillverkat efter ett här registrerat mönster, utan tillstånd av rättssinnehavaren. Endast skydds rättens innehavare kan föra talan om ansvar för intrånget.

Utredningen. Enligt utredningen är visserligen skadeståndspåföljd den praktiskt viktigaste sanktionen vid intrång i mönsterrätt. Utredningen vill dock inte underkänna betydelsen av att också straff kan följa på intrång som begås uppsåtligen. Flera lagar på immaterial rättens område innehåller sålunda straffbestämmelser (37 § VmL, 53 § UhL, 16 § lagen den 30 december 1960 om rätt till fotografisk bild samt 57 § PatL). Detta talar enligt utredningen för att man inte slopar straffansvaret för uppsåtligt intrång i mönsterrätt. Utredningen anser däremot att intrång som begås av oaktsamhet inte lämpligen bör straffbeläggas.

Straffsatsen vid mönsterintrång bör enligt utredningen vara densamma som i de övriga immaterialrättslagarna, dvs. böter eller fängelse i högst sex månader. Frihetsstraff bör härvid reserveras för grova fall av intrång. Bestämmelserna i 23 kap. 4 och 5 §§ brottsbalken bör enligt utredningen tillämpas analogiskt vid medverkan till mönsterintrång.

I fråga om åtalsrätten föreslår utredningen att mönsterintrång görs till angivelsebrott. Utvecklingen på åtalsrättens område har enligt utredningen gått i riktning från enskilt åtal till allmänt åtal, inte bara när det gäller förmögenhetsbrott i allmänhet utan också i fråga om mer speciella förmögenhetsbrott såsom intrång i immaterialrättigheter. Utredningen anser det angeläget att reglerna om åtalsrätt blir desamma i mönster- och patentlagarna. Också intrång i upphovsrätt utgör angivelsebrott. Här ligger ett särskilt skäl att göra också intrång i mönsterrätt till angivelsebrott eftersom enligt utredningens förslag dubbelt skydd enligt mönster- och upphovsrättslagarna skall kunna åtnjutas även framdeles. Farhågor för att polis- och åklagar myndigheterna kommer att anlitas i trakasserings syfte, för att underlätta påtryckningar eller för att tjäna som inkasseringsorgan för mönstertidarens skadeståndsanspråk, har utredningen ansett böra vika av hänsyn till utvecklingen på patentområdet.

Utredningen föreslår inte några speciella regler om åtalspreskription utan utgår från att bestämmelserna om bortfallande av påföljd i 35 kap. brottsbalken skall tillämpas.

En ledamot och experten i utredningen anser, att om mönsterintrång görs till angivelsebrott, regler bör ges om patent- och registreringsverkets skyldighet att avge sakkunnigutlåtanden till polis- och åklagar myndighet.

Remissyttrandena. Vissa erinringar görs mot den föreslagna bestämmelsen om straff för uppsåtligt mönsterintrång. *Överåklagaren i Göteborgs åklagardistrikt* framhåller att objektivt intrång i många fall inte kommer att kunna styrkas av åklagaren och att svårigheter kommer att möta vid styrkandet av uppsåt. Mål om uppsåtligt intrång torde därför bli sällsynta. Straff bör kunna utkrävas redan vid grov oaktamhet. De verkligt straffvärda fallen skulle då kunna väljas ut med hjälp av en lämpligt utformad regel om åtalsprövning. Enligt *föreningen Sveriges statsåklagare* bör frihetsstraff ifrågakomma endast vid synnerligen försvårande omständigheter. *Försvarets civilförvaltning*, *Svensk industriförening* och *Sveriges juristförbund* anser civilrättsliga sanktioner vara tillräckliga för beivrande av mönsterintrång. Juristförbundet framhåller att endast ett starkt begränsat mönsterskydd lär kunna garanteras genom straffsanktioner. I varje fall bör samhället inte rimligen ställa allmänt åtal till förfogande för ett straffskydd som skall täcka ett så stort område med så förhållandevis vaga gränser som det utredningen vill innesluta. Redan med föreliggande arbetsuppgifter har polisen som utredande organ åt åklagarna stora svårigheter att hinna med förundersökningarna i brottmål. Ett straffskydd ingår visserligen normalt i såväl det materiella som det immateriella rättsskyddet hos oss, men skyddsobjektet på mönsterområdet uppvisar sådana speciella drag att en avvikande ordning synes påkallad där.

I fråga om åtalsrätten anser RÅ det visserligen vara principiellt riktigt att mönsterintrång görs till angivelsebrott. Enligt RÅ är dock utredningens tveksamhet inte obefogad. Utöver vad utredningen anfört anmärker RÅ, att om ingen annan begränsning än kravet på angivelse görs i fråga om åklagares befogenhet och skyldighet att åtala mönsterintrång, en i många fall omfattande och tidsödande utredning om straffbarheten alltid skulle krävas för åklagarens ställningstagande i åtalsfrågan, alltså även i fall — ofta exempelvis vid dubbelskapande — där det från början står klart, att inte något mera straffvärt förfarande ligger den misstänkte till last och att en ansvarstalan inte heller i övrigt är påkallad från allmän synpunkt. RÅ förordar därför den ytterligare begränsningen att åtal av särskilda skäl finnes påkallat från allmän synpunkt. — Principiellt anser RÅ att samma åtalsregel bör gälla för mönsterintrång som för patent- och varumärkesintrång. Även *Svea hovrätt*, *Stockholms rådhusrätt*, *patent- och registreringsverket*, *överåklagarna i Stockholms och Göteborgs åklagardistrikt*, *föreningen Sveriges statsåklagare*, *Sveriges advokatsamfund* samt *Svenska industriens patentingenjörers förening* förordar att åtalsregeln utformas på samma sätt som i patentlagen.

Sveriges advokatsamfund, *SAF*, *Sveriges hantverks- och industriorganisation*, *Sveriges industriförbund* och *KF* anser att allmänt åtal inte bör ifrågakomma. Om mönsterintrång skall läggas under allmänt åtal, bör man enligt dessa remissinstanser välja en lösning som innebär att åtal skall kunna

väckas av målsäganden eller av allmän åklagare efter angivelse av målsäganden, om det av särskilda skäl finnes påkallat ur allmän synpunkt. Mot-svarande åtalsregler finns i 5 kap. 5 § brottsbalken. Advokatsamfundet framhåller härvid betydelsen för en målsägande av att utan dröjsmål själv kunna anhängiggöra ett åtal, som han när som helst, exempelvis efter en uppgörelse med svaranden, kan återkalla. Också *försvarets civilförvaltning* och *Sveriges juristförbund* motsätter sig att mönsterintrång läggs under allmänt åtal. Enligt juristförbundet bör man under inga förhållanden gå längre än som skett i 57 § patentlagförslaget, där patentintrång har gjorts till ett angivelsebrott, som allmän åklagare får åtala endast om åtal av särskilda skäl finnes påkallat ur allmän synpunkt. *Sveriges advokatsamfund* ställer sig däremot kritiskt också till den numera i 57 § PatL intagna åtalsregeln. Enligt samfundet blir det svårt för åklagarmyndigheterna att tillfredsställande utreda frågan huruvida intrång har skett eller inte. Man kan inte räkna med att åklagaren nöjer sig med att ta ställning till frågan om åtal är påkallat ur allmän synpunkt, utan man måste anta att han känner sig skyldig att även försöka klargöra de faktiska förhållandena för att därefter fastställa om objektiva och subjektiva rekvisit för ett uppsåtligt intrång föreligger. Man måste också räkna med att åklagaren utnyttjar de tvångsmedel som står till förfogande. Härigenom kan uppstå stora risker för att yrkeshemligheter röjs. En möjlighet att påkalla polisutredning om påstått intrång skulle lätt kunna användas illojalt. Det kan knappast undvikas att angivaren får del av utredningsmaterialet, även om åklagaren senare beslutar att inte väcka åtal. En reglering som innebär att allmänt åtal får väckas endast om detta av särskilda skäl är påkallat ur allmän synpunkt skulle ofta väsentligt fördröja åtalet till ingen nytta. Åklagarutredningarna skulle i många fall säkerligen ta lång tid, även när de resulterar i beslut att åtal inte skall väckas. Under den långa utredningstiden kan preskription inträda, innan målsäganden får möjlighet att själv åtala. Advokatsamfundet påpekar vidare att formuleringen av den föreslagna åtalsregeln, liksom reglerna i 37 § VmL, 59 § UhL och 10 § lagen den 29 maj 1931 (nr 152) med vissa bestämmelser mot illojal konkurrens, kan föranleda missuppfattningen att målsäganden har en valrätt. Med hänsyn till bestämmelsen i 20 kap. 8 § rättegångsbalken innebär regeln emellertid att målsäganden har endast en subsidiär åtalsrätt. Även *KF* kritiserar åtalsregeln och framhåller att brott som utgör intrång i immaterialrätt inte sällan är mycket komplicerade. Polis- och åklagarmyndigheterna är vanligtvis inte rustade för att effektivt och fullständigt utreda de svårbedömda problem som kan uppstå. Enligt *KF*:s mening har målsäganden ofta bättre förutsättningar att handlägga sådana frågor. När intrång sker, är det ofta av stor vikt för målsäganden att så snabbt som möjligt kunna beivra intrånget och stoppa det illegala förfarandet. I vissa fall kan det för undvikande av omfattande skadeverkningar vara nödvändigt att åtala omedelbart efter det att intrånget har upptäckts. Åtal

kan komma till stånd betydligt snabbare, om målsäganden själv är berättigad att anställa åtal än om han först skall avvakta beslut i åtalsfrågan från åklagaren, vilket kanske kan dröja många månader eller t. o. m. år. Det har inom varumärkesrätten förekommit fall, där allmänt åtal för varumärkesintrång har väckts efter angivelse av målsäganden, som därefter har träffat förlikning med svaranden, innebärande bl. a. utfästelse från målsäganden att återkalla sin åtalsangivelse. När målsäganden hemställt om åtalets nedläggande har åklagaren vägrat detta under hänvisning till att åtal redan har väckts, och åtalet har sedan fullföljts. Detta är enligt KF:s mening principiellt otillfredsställande. Förbundet erinrar om att enligt patentlagpropositionen allmänt åtal vid patentintrång, liksom vid varumärkesintrång, skall få ske endast om åtal av särskilda skäl finnes påkallat ur allmän synpunkt. KF antar att denna reglering skall medföra att åklagare nedlägger sin talan i fall då uppgörelse träffas mellan målsäganden och svaranden, om inte alldeles speciella omständigheter påkallar att åtalet fullföljs.

Överåklagaren i Göteborgs åklagardistrikt påpekar att det kan förekomma flera målsägande vid intrång, nämligen mönsterskaparen och dennes rättsinnehavare, exempelvis en licenshavare. Även om båda lider förfång genom samma intrång och således brottmålsdomens rättskraft torde avse båda målsägandena, är enligt överåklagaren angivelse från en av dem tillräcklig för åklagarens del.

Patent- och registreringsverket delar uppfattningen att klara regler bör meddelas i fråga om verkets skyldighet att avge sakkunnigutlåtanden till polis- och åklagarmyndighet, om mönsterintrång görs till angivelsebrott. Det kan enligt ämbetsverket medföra en kännbar arbetsbelastning för verket, om förfrågningarna från dessa myndigheters sida blir talrika. Verket bör ha skyldighet endast att upplysa polis- och åklagarmyndighet om fakta, inte om verkets ståndpunkt i likhets- och andra bedömningsfrågor. Enligt *RÅ* kan visserligen åklagarna i åtskilliga fall behöva inhämta sakkunnigutlåtande av patent- och registreringsverket enligt 23 kap. 14 § rättegångsbalken. Farhågorna för att så kommer att ske i en för patentverket besvärande omfattning skall dock troligen visa sig vara överdrivna. Enligt 38 § i förslaget måste den misstänkte föra särskild talan för prövning av en i intrångsmålet gjord invändning om att förutsättningar saknats för registrering av det åberopade mönstret. Det torde därför inte finnas anledning för åklagaren att begära patentverkets yttrande över en sådan invändning. Behovet av utlåtande av patentverket torde i huvudsak inskränka sig till fall då det gäller att fastslå, om det mönster som den misstänkte har utnyttjat är så likt målsägandens mönster att det faller inom dettas skyddsområde samt, om så är fallet, huruvida den misstänkte har gjorts uppmärksam härpå i samband med ansökan om registrering av mönstret. Härutöver föreligger naturligtvis ofta behov av enkla upplysningar om anteckningar i mönsterregistret angående överlåtelse och licenser, fastän sådana anteck-

ningar inte medför någon materiell rättsverkan. *Överåklagaren i Göteborgs åklagardistrikt* framför delvis liknande synpunkter. *Föreningen Sveriges statsåklagare* anser, att om möjligheterna för polis och allmän åklagare att få utlåtanden av patentverket beskärs, stora svårigheter skulle uppstå för åklagaren att besluta i åtalsfrågan. Detta utgör ett skäl för att antingen behålla intrångsbrotten som målsägandebrott eller anlita utvägen med specialåklagare, som kan tänkas få särskild erfarenhet av mål av hithörande natur.

Departementschefen. I förevarande paragraf av departementsförslaget har liksom i 34 § i utredningens förslag bestämmelse om straff för mönsterintrång tagits upp i första stycket och regler om åtalsrätt i andra stycket.

Första stycket

Den av utredningen föreslagna bestämmelsen om straff för mönsterintrång som begås uppsåtligen överensstämmer väsentligen med motsvarande föreskrift i 16 § ML. Straffskalan har dock jämkats så att den överensstämmer med vad som gäller enligt UhL, VmL och PatL. Vissa remissorgan har rest invändningar mot förslaget i denna del. En instans vill att straffsanktion skall gälla också vid intrång som begås av grov oaktsamhet, medan några instanser anser att civilrättsliga sanktioner är tillräckliga för beivrande av mönsterintrång.

För egen del vill jag inte utesluta att straffhot alltiämt kan ha en viss verkan, när det gäller att avhålla från uppsåtligt intrång i mönsterrätt. Den preventiva verkan av en bestämmelse om straff också för intrång som begås av oaktsamhet synes betydligt mer tvivelaktig. Från dessa synpunkter talar goda skäl för utredningens standpunkt. Avgörande för ställningstagandet bör emellertid vara önskemålet att i detta hänseende få så långt möjligt enhetliga regler på patent- och mönsterområdena. Utredningens förslag överensstämmer med vad som nu gäller enligt 57 § första stycket PatL. Jag förordar därför att en motsvarande straffbestämmelse tas upp i den nya mönster-skyddslagen, vilket innebär bl. a. att jag inte anser mig böra tillmötesgå önskemålet från en remissinstans att användningen av frihetsstraff uttryckligen begränsas till fall då synnerligen försvårande omständigheter föreligger.

I enlighet härmed föreskrivs i första stycket av förevarande paragraf i departementsförslaget att om någon gör intrång i annans mönsterrätt (mönsterintrång) och det sker uppsåtligen, dömes till böter eller fängelse i högst sex månader. Det får överlämnas till rättstillämpningen att avgöra under vilka förhållanden frihetsstraff bör tillämpas. Det finns emellertid anledning räkna med att domstolarna skall visa sig återhållsamma när det gäller användningen av frihetsstraff och att sådan påföljd kommer att tillämpas bara i graverande fall. Som utredningen har framhållit blir de all-

männa medverkansreglerna i brottsbalken tillämpliga också vid mönsterintrång. Det innebär bl. a. att uppsåtlig medverkan till mönsterintrång kan föranleda straff, även om den omedelbare gärningsmannen går fri, därför att han själv har förfarit endast oaktsamt eller t. o. m. har varit i god tro.

Andra stycket

Enligt gällande rätt får talan om ansvar för mönsterintrång väckas endast av målsäganden, dvs. av mönsterhavaren. Utredningen har föreslagit att mönsterintrång, liksom intrång i upphovsrätt och varumärkesintrång — numera även patentintrång — görs till angivelsebrott, dvs. kan åtalas av åklagare efter angivelse av målsäganden. Under remissbehandlingen har meningarna varit delade på denna punkt. Några instanser, bland dem Sveriges advokatsamfund, har förordat att nu gällande åtalsregel behålls oförändrad eller att, om allmänt åtal trots allt skall ifrågakomma, åtal skall kunna väckas dels av målsäganden, dels av åklagare efter angivelse av målsäganden, varvid dock allmänt åtal skall kunna väckas endast om det av särskilda skäl finnes påkallat ur allmän synpunkt.

Också när det gäller åtalsrätten anser jag en avgörande synpunkt vara att man bör uppnå en enhetlig reglering på de varandra närliggande patent- och mönsterområdena. Flertalet av de remissorgan som har yttrat sig över förslaget till lag om mönster — vilket skedde innan den nya PatL antogs — bland dem även sådana som i sak har ställt sig kritiska till såväl patentlagförslaget som mönsterlagförslaget åtalsregler, har också förordat att åtalsreglerna i mönsterskyddslagen utformas på samma sätt som i PatL. Jag delar som sagt denna uppfattning. I 57 § andra stycket PatL föreskrivs, att intrång i patenträtt får åtalas av allmän åklagare endast om målsägande anger brottet till åtal och åtal av särskilda skäl finnes påkallat ur allmän synpunkt. I fråga om de överväganden som ligger till grund för denna reglering hänvisar jag till prop. 1966:40 s. 205 f. En motsvarande bestämmelse bör nu tas upp i mönsterskyddslagen.

I överensstämmelse härmed har i andra stycket av förevarande paragraf i departementsförslaget tagits upp bestämmelse av innebörd, att allmänt åtal för mönsterintrång får väckas endast om målsägande anger brottet till åtal och åtal av särskilda skäl finnes påkallat ur allmän synpunkt.

Med anledning av att advokatsamfundet har uttalat farhågor för att denna reglering av åtalsrätten kommer att väsentligt fördröja åtalet vill jag särskilt framhålla att åklagaren kan avskriva en anmälan om mönsterintrång utan föregående utredning huruvida brott verkligen föreligger, om han nämligen anser att åtal under alla förhållanden inte är påkallat ur allmän synpunkt. Ett sådant avskrivningsbeslut torde i regel kunna meddelas utan tidsutdräkt. Det förhållandet att uppgörelse har träffats mellan målsäganden och svaranden bör däremot inte — som KF har antagit i sitt remiss-

yttrande — i och för sig föranleda åklagaren att avskriya anmälan eller nedlägga ett redan väckt åtal för mönsterintrång. Avgörande för hans ställningstagande blir huruvida åtal av särskilda skäl är påkallat ur allmän synpunkt, och svaret på den frågan påverkas inte av vilken inställning de enskilda parterna har.

Om det finns flera målsägande, t. ex. förutom mönsterhavaren även en eller flera licenstagare, behöver som en remissinstans har påpekat endast en av dem ange brottet till åtal för att allmänt åtal skall kunna väckas (jfr beträffande patentintrång prop. 1966:40 s. 206).

Erfarenheterna från patentområdet ger anledning anta att mål om ansvar för mönsterintrång blir relativt fåtaliga. Med hänsyn härtill och till vad jag nyss har anfört om möjligheten att avskriya ett åtalsärende utan föregående utredning om att brott föreligger torde patent- och registreringsverkets farhågor för att verket kommer att belastas alltför hårt med att avge utlåtanden till polis- och åklagarmyndigheterna vara överdrivna. Jag är därför inte beredd att föreslå regler som begränsar patentverkets skyldighet att avge sådana utlåtanden.

36 §

Paragrafen motsvarar 35 § i utredningens förslag och behandlar skadeståndsskyldighet vid mönsterintrång.

Enligt 16 § första stycket ML är den som har gjort sig skyldig till intrång i skydds rätt skyldig att ersätta all skada.

Förevarande paragraf i departementsförslaget motsvarar och överensstämmer i sak med 58 § PatL. Beträffande de överväganden som ligger till grund för bestämmelserna i sistnämnda lagrum hänvisar jag till prop. 1966: 40 s. 206 f, 347 f och 365.

Första stycket

Enligt första stycket *första punkten* av förevarande paragraf i departementsförslaget skall den som uppsåtligen eller av oaktsamhet gör mönsterintrång utge skälig ersättning för utnyttjandet av mönstret samt ersättning för den ytterligare skada som intrånget har medfört.

Frågan om ett intrång har begåtts uppsåtligen eller av oaktsamhet får i första hand bedömas enligt allmänna rättsgrundsatser. Vad särskilt angår frågan under vilka förutsättningar mönsterintrång kan betraktas som oaktsamt har vid remissbehandlingen SAF, Sveriges hantverks- och industriorganisation samt Sveriges industriförbund uttalat, att frågan bör bedömas med hänsyn till de särskilda förutsättningarna inom olika branscher. Om mönsterskyddet skall omfatta textil- och konfektionsbranscherna, bör bedömningen enligt dessa organisationer ske med hänsyn till det stora antal mönster som förekommer inom dessa branscher. Skadestånd bör sålunda

enligt organisationernas mening komma i fråga endast när en kvalificerad oaktsamhet kan anses styrkt. Liknande synpunkter har framförts av näringsfrihetsrådet och Sveriges grossistförbund. Dessa remissorgan påpekar att det särskilt vid import kan förekomma, att intrång i annans mönster rätt beror på rent förbiseende, och anser att skadestånd då som regel inte bör dömas ut. Grossistförbundet tillägger att utdömande av skadestånd bör inskränkas till fall av grov oaktsamhet och att sålunda i fall då oaktsamheten inte kan betecknas som grov påföljden bör stanna vid skyldighet att utge ersättning för det olovliga utnyttjandet av mönstret. Handelskammaren i Karlstad har särskilt belyst textilindustrins problem. Inom textilindustrin måste utmönstring och sammanställning av en kollektion ske mycket snabbt. I många fall fortgår arbetet härmed även sedan försäljningen igångsatts. En textilfabrikant hinner enligt denna handelskammare omöjligt i denna bråda period kollationera med mönsterregistret i Stockholm, om något av hans mönster för den aktuella säsongen ligger nära något tidigare registrerat mönster. Mönsterintrång, som beror på att vederbörande inte har jämfört sin kollektion med mönsterregistret, måste därför enligt handelskammaren bedömas så mildt som möjligt. Straffet bör bli endast att den skyldige tvingas omedelbart dra tillbaka sitt mönster, vilket kan vara nog så allvarligt för honom. Någon annan påföljd bör inte ifrågakomma. — Liknande synpunkter har förts fram av Textilrådet.

Inom patenträtten är det allmänt erkänt att ett företag, som i sin verksamhet tillgodogör sig uppfinningar, i allmänhet måste hålla sig underrättat om huruvida uppfinningarna är patentskyddade. Underlåtenhet i det hänseendet anses i regel innefatta oaktsamhet från företagsledningens sida. Samma betraktelsesätt måste principiellt tillämpas också på mönsterområdet. Mönsterregistret och den av registreringsmyndigheten utgivna publikationen ger företagarna möjlighet att skaffa sig kännedom om vilka mönster som är skyddade. Emellertid måste bedömningen av om oaktsamhet föreligger göras med hänsyn till förhållandena i olika branscher. De särskilda svårigheter eller oproportionerliga kostnader som en kontinuerlig bevakning kan medföra inom t. ex. textil- och konfektionsindustrierna måste beaktas vid tillämpningen av nu förevarande skadestandsregler. Inom dessa och liknande branscher torde underlåtenhet att göra undersökning i mönsterregistret i många fall kunna bedömas som ringa oaktsamhet, och ersättningen kan då jämkas enligt bestämmelsen i första stycket andra punkten, till vilken jag strax återkommer.

I övrigt får allmänna skadestandsregler tillämpas, t. ex. när det gäller frågor om arbetsgivares skyldighet att svara för skada som vållas av hans arbetstagare eller om solidariskt ansvar när två eller flera är vållande till samma skada.

Skadeståndet avser dels skälig ersättning för utnyttjandet av mönstret, dels ersättning för den ytterligare skada som intrånget har medfört. Med

skälig ersättning för utnyttjandet avses närmast den licensavgift som hade bort utgå om licens hade lämnats. Vad som utgör skälig licensavgift får bestämmas efter de grunder som är gängse inom branschen vid överenskomelser om licensavgift o. d. Ett belopp motsvarande sådan avgift utgör minimum för ersättningen och skall alltså utgå även om det på grund av särskilda omständigheter inte har uppstått någon nettoförlust för mönsterhavaren. Som exempel på sådan ytterligare skada för vilken ersättning skall utgå kan nämnas förlorad kapitalkostnad för produktionsmedel som på grund av intrånget inte har kunnat utnyttjas, nedgång i målsägandens egen försäljning, uteblivna beställningar och förlorad möjlighet att exploatera mönstret på ett särskilt vinstgivande sätt. Om mönsterhavaren utnyttjar mönsterrätten bara genom licensgivning, torde emellertid ytterligare ersättning sällan bli aktuell.

All skada som mönsterintrånget har förorsakat skall gottgöras. Det är angeläget, att intrångets menliga verkan för målsäganden i olika ekonomiska hänseenden härvid vederbörligen beaktas. Det är emellertid endast ekonomisk skada som är ersättningsgill. Ideell skada, t. ex. personliga obehag eller olägenheter av intrånget, ersätts alltså inte. Kan full bevisning om skadans omfattning inte eller endast med svårighet föras, får domstolen enligt 35 kap. 5 § rättegångsbalken uppskatta skadan till skäligt belopp.

Föreligger endast ringa oaktsamhet, kan enligt första stycket *andra punkten* ersättningen jämkas. Jämkning kan ske av såväl ersättning för utnyttjandet som ersättning för ytterligare skada.

Andra stycket

Detta stycke innehåller en regel om ersättning för intrång, som sker i god tro. Gör någon mönsterintrång utan uppsåt eller oaktsamhet, skall han enligt denna bestämmelse utge ersättning för utnyttjandet av mönstret, om och i den mån det finnes skäligt. Ersättningen bestäms i princip på samma sätt som enligt motsvarande bestämmelse i första stycket, dvs. som en skälig licensavgift. I vissa fall kan det dock vara rimligt att ingen ersättning alls utgår, och i andra fall kan det finnas skäl att jämka ersättningen.

Kretsen av dem som är berättigade att föra talan om ersättning enligt första eller andra stycket är inte begränsad. Även en licenstagare, som har lidit skada genom ett mönsterintrång, kan således få ersättning härför.

Tredje stycket

Här meddelas bestämmelser om preskription av anspråk på ersättning för mönsterintrång. Talan om sådan ersättning skall väckas inom fem år från det skadan uppkom, vid påföljd att rätten till ersättning är förlorad. Att

själva ersättningsrätten bortfaller innebär, att fordran på skadeersättning inte heller kan användas för kvittning. I allmänhet torde skadan uppkomma i och med intrånget. Preskriptionsregeln innebär i sådant fall att femårstiden räknas från det intrånget skedde eller, vid intrång av fortgående karaktär, successivt från varje tidpunkt under vilken intrånget fortgår. Det kan emellertid tänkas fall då skadan — t.ex. minskning i mönster- eller licenshavarens omsättning — uppkommer först efter det att själva intrånget skedde. Preskriptionstiden börjar då löpa först när skada faktiskt uppkommer. Härvid tillgodoses visserligen i mindre grad preskriptionsregelns syfte att skydda näringsidkare från skadeståndskrav med anledning av verksamhet som ligger långt tillbaka i tiden. Det torde emellertid bara i sällsynta undantagsfall bli fråga om att utkräva skadestånd för intrång som har skett mera än fem år före talans väckande.

En reglering som innebär att preskriptionstiden på detta sätt räknas från det skadan uppkom skiljer sig från vad som gäller enligt de allmänna reglerna om tio-årig fordringspreskription. Vid tillämpning av dessa regler på skadeståndsfordringar räknas dagen för den skadegörande handlingen som utgångspunkt för preskriptionstidens beräkning. Eftersom de allmänna reglerna om fordringspreskription blir tillämpliga vid sidan av den speciella preskriptionsregeln i förevarande paragraf, torde en skadeståndsfordran för mönsterintrång under alla omständigheter bli preskriberad när tio år har förflutit från det intrånget ägde rum, även om skadan har uppkommit först senare.

Jag vill slutligen påpeka att enligt förevarande bestämmelse preskriptionsavbrott kan ske endast genom att talan om skadestånd väcks vid domstol.

37 §

Denna paragraf motsvarar 37 § i utredningens förslag och innehåller bestämmelser om särskilda åtgärder till förebyggande av fortsatt intrång.

Enligt 16 § andra stycket ML skall olovligen tillverkat eller olovligen i riket infört alster på yrkande utlämnas till målsäganden mot ersättning för värdet eller mot avdrag därför på honom tillkommande skadestånd. Med redskap, som är uteslutande användbara för den olovliga tillverkningen, skall enligt samma lagrum förfaras så, att missbruk inte kan ske, om målsäganden yrkar det.

Förevarande paragraf i departementsförslaget har sin motsvarighet i 59 § PatL. I fråga om de överväganden som ligger till grund för sistnämnda lagrum hänvisar jag till prop. 1966:40 s. 211 f och s. 348 f.

Första stycket

I första stycket *första punkten* av paragrafen föreskrivs, att rätten på yrkande av den som har lidit mönsterintrång kan efter vad som är skäligt till

förebyggande av fortsatt intrång förordna, att varor, som har tillverkats eller förts in till riket i strid mot annans mönsterrätt, eller föremål, vars användande skulle innebära mönsterintrång, skall på visst sätt ändras eller sättas i förvar för återstoden av skyddstiden eller förstöras eller, i fråga om olovligen tillverkad eller till riket införd vara, mot lösen utlämnas till den som har lidit intrånget.

Villkoret att mönsterintrång har begåtts innebär att intrång i objektiv mening skall föreligga. Intrånget behöver däremot inte vara straffbart eller föranleda skadeståndsskyldighet. Den som har lidit intrånget måste framställa yrkande vid domstol om att förordnande meddelas om viss åtgärd. Yrkandet kan framställas i mål om påföljd för intrånget eller i särskild rättegång. Ändamålet med åtgärder av detta slag är att förebygga sådant missbruk av egendom som skulle innebära intrång i mönsterrätten. Fortsatt intrång måste alltså kunna befaras, för att åtgärd skall kunna tillgripas. I likhet med motsvarande bestämmelser i 41 § VmL, 55 § UhL och 59 § PatL har reglerna tillkommit främst i målsägandens intresse. Åtgärderna är alltså att beteckna som säkerhets- eller skyddsåtgärder. Fastän det förutsätts att intrång i någon form har begåtts, innan åtgärder kan vidtas, är åtgärderna inte att anse som förverkande eller annan rättsverkan av brott. I fråga om talan som förs med stöd av dessa bestämmelser gäller vad som i allmänhet är föreskrivet om talan om enskilt anspråk.

Med föremål, vars användande skulle innebära mönsterintrång, avses apparater, redskap m. m. som, utan att själva omfattas av mönsterskyddet, har använts vid olovlig tillverkning. Det krävs inte som enligt gällande rätt, att föremålet skall vara uteslutande användbart för den olovliga tillverkningen. Åtgärd kan alltså tillgripas även om föremålet möjligen kan användas också för annat ändamål. I vissa fall kanske endast en smärre ändring i t. ex. en större maskin är tillräcklig för att utesluta möjligheten till mönsterintrång, och ett sådant ingripande bör då kunna ske, även om det finns en möjlighet att legitimt utnyttja maskinen också i dess ursprungliga skick.

De åtgärder som kan komma i fråga består i att egendomen på visst sätt ändras eller sätts i förvar för återstoden av skyddstiden eller, i fråga om mönsterskyddad vara, mot lösen utlämnas till den som har lidit intrånget. Uppräkningen är uttömmande, och det finns alltså inte möjlighet att — som enligt 55 § UhL — föreskriva andra åtgärder. Förstörelse av egendom bör självfallet föreskrivas bara när mindre långtgående åtgärder inte kan vidtas eller inte skulle ge tillräckligt skydd mot missbruk.

Säkerhetsåtgärder får föreskrivas endast efter vad som finnes skäligt till förebyggande av fortsatt intrång. Till skillnad från nu gällande föreskrift i ämnet i ML är bestämmelsen alltså fakultativ. Skälighetsprövningen skall omfatta såväl vilken egendom som skall underkastas åtgärder som vilken eller vilka åtgärder som skall föreskrivas. Vid prövningen skall självfallet samtliga omständigheter beaktas, bl. a. i vilken utsträckning fortsatt in-

trång kan befaras och vilken ekonomisk betydelse åtgärderna får för egendomens innehavare.

I allmänhet torde säkerhetsåtgärd avse egendom, som finns hos den som har begått intrånget, eller egendom över vilken han på annat sätt förfogar. Åtgärd kan emellertid föreskrivas också i fråga om egendom som innehas av annan, i den mån mönsterintrång kan befaras på grund av hans innehav. Bestämmelsen i första stycket *andra punkten* (jfr 59 § första stycket *andra punkten* PatL) ger emellertid godtroende innehavare av egendomen visst skydd. Där föreskrivs, att vad som sägs i första punkten inte gäller mot den som har förvärvat egendomen eller särskild rätt — t. ex. panträtt — till denna i god tro och som inte själv har begått mönsterintrång. Bestämmelsen motiveras av att det skulle strida mot rättssäkerhetskravet på handelns område och te sig obilligt att t. ex. låta förstöra varor hos den som har förvärvat dem utan vetskap eller skälig anledning till misstanke om att varorna har samband med ett mönsterintrång. Säkerhetsföreskrifter kan alltså inte åberopas mot senare godtroende förvärvare och kan över huvud taget inte meddelas i fråga om egendom som redan har övergått till godtroende förvärvare. Den som var i god tro vid sitt förvärv men senare begår mönsterintrång kan emellertid inte åberopa undantagsregeln i *andra punkten*, ens om han var i god tro också vid intrånget.

Andra stycket

Detta stycke innehåller bestämmelse om beslag. Egendom som avses i första stycket kan enligt denna föreskrift tas i beslag, om brott som avses i 35 §, dvs. mönsterintrång, skäligen kan antas föreligga. Härigenom säkerställs framtida verkställighet av ett beslut om åtgärd enligt första stycket. Vad som är föreskrivet om beslag i brottmål i allmänhet äger tillämpning. Beslag kan alltså ske endast i brottmål, dvs. mål om ansvar för mönsterintrång. Om endast skadeståndstalan eller talan om säkerhetsåtgärd förs, blir reglerna om handräckning i 15 kap. 3 § rättegångsbalken tillämpliga.

Tredje stycket

Som en nyhet föreskrivs i tredje stycket av paragrafen, att domstol utan hinder av vad som sägs i första stycket kan, om synnerliga skäl föreligger, på yrkande förordna att innehavare av egendom som avses i första stycket skall få förfoga över egendomen under återstoden av skyddstiden eller del därav mot skäligt vederlag och på skäliga villkor i övrigt. Bestämmelsen har karaktären av ett undantag från första stycket. Den bör tillämpas restriktivt, vilket framgår av att synnerliga skäl måste föreligga. Så kan vara fallet om intrånget har avsett varor vilkas anskaffning har föranlett betydande investeringar. Det är då ett allmänt intresse att egendomen inte förstörs

eller ligger outnyttjad under skyddstiden. Emellertid kanske målsäganden saknar resurser eller är ovillig att överta egendomen mot ersättning. Och även om han skulle överta egendomen kan resultatet bli ödeläggande för den verksamhet som innehavaren av egendomen bedriver. Hänsynen till målsäganden har för sådana fall ansetts inte böra gå längre än att hans skadeståndsanspråk för det lidna intrånget tillgodoses och att han får skäligt vederlag för egendomens fortsatta nyttjande. Bestämmelsen är tillämplig inte bara på mönsterskyddade varor som har tillverkats olovligen utan även på föremål, vilkas användande skulle innebära mönsterintrång. När tillstånd meddelas i fråga om sådana föremål, kan förfoganderätten i verkligheten komma att fungera som en tvångslicens att få tillverka mönsterskyddade varor.

Tillstånd kan ges både åt den som har begått mönsterintrång och åt annan innehavare av egendomen. Vid prövningen av om synnerliga skäl föreligger får de subjektiva omständigheterna vid intrånget eller förvärvet av egendomen tillmätas stor betydelse.

Vid tillämpning av förevarande paragraf bör tillses att resultatet blir rimligt mot bakgrund av vad som har förekommit vid mönsterintrång. Hänsyn bör tas till om detta har begåtts uppsåtligen, av oaktsamhet eller i god tro. Av betydelse är också om och i så fall till vilket belopp skadestånd fastställs med anledning av intrånget. Dessa överväganden är av särskild vikt vid tillämpning av tredje stycket.

38 §

Paragrafen motsvarar 36 § i utredningens förslag. Den innehåller regler om skadeståndsskyldighet m. m. vid olovligt utnyttjande av mönster som avses med ansökan om registrering. Bestämmelserna saknar motsvarighet i gällande rätt. De har utformats i huvudsaklig överensstämmelse med 60 § PatL. I fråga om grunderna för och den närmare innebörden av sistnämnda lagrum hänvisar jag till prop. 1966:40 s. 214 f, 350 och 365 f.

Första stycket

För att mönsterskyddet skall bli effektivt fordras regler om skydd inte bara mot intrång i den mönsterrätt som uppkommer genom registrering utan också mot olovligt utnyttjande av mönstret på ansökningsstadiet. En sådan reglering gäller som nämnts enligt 60 § PatL (jfr 20 § patentförordningen den 16 maj 1884, nr 25) men även enligt 39 § VmL och innebär alltså inte någon nyhet på immaterialrättens område. Skyddet för ett mönster som är föremål för en registreringsansökan bör emellertid, liksom när det gäller uppfinningar och varumärken, inte omfatta andra sanktioner än skadestånd och säkerhetsåtgärder. Straff bör alltså inte ifrågakomma.

Enligt 60 § PatL skall skadestånd med anledning av sådant olovligt utnyttjande av patentsökt uppfinning som sker innan utläggning av patentansökningen har kungjorts bestämmas på samma sätt som vid patentintrång i god tro, dvs. skadeståndet kan avse endast ersättning för utnyttjandet och kan jämkas efter skälighet. I motsats till mönsterskyddsutredningen anser jag att en motsvarande begränsning bör ske av skadeståndsansvaret för olovligt utnyttjande av mönster under tiden före kungörandet av ansökan om registrering av mönstret. Varken i fråga om längden av den tidsperiod som normalt förflyter från det handling som visar mönstret blir offentlig till kungörandet — och som enligt utredningen torde bli tämligen kort i ärenden om mönsterregistrering — eller i fråga om möjligheterna för allmänheten att före kungörandet skaffa sig kännedom om en skyddsansökan torde förhållandena på mönsterområdet skilja sig på sådant sätt från vad som gäller på patentområdet, att en skiljaktig reglering av frågan om sanktioner mot olovligt utnyttjande på ansökningsstadiet framstår som motiverad.

I enlighet med det anförda föreskrivs i första stycket *första punkten* av förevarande paragraf, att om någon yrkesmässigt utnyttjar mönster, som avses med ansökan om registrering, efter det att handling som visar mönstret har blivit allmänt tillgänglig, vad som sägs om mönsterintrång äger motsvarande tillämpning, i den mån ansökningen leder till registrering. Enligt *andra punkten* får dock ej dömas till straff och får ersättning för skada på grund av utnyttjande som sker innan ansökningen har kungjorts enligt 18 § bestämmas endast enligt 36 § andra stycket.

Skyddet inträder i och med att handling som visar mönstret har blivit offentlig, dvs. i regel redan från ansökningsdagen. Om emellertid sökanden i ansökningen har begärt att handling som visar mönstret skall hållas hemlig under viss tid, får handlingen enligt 19 § inte utan sökandens samtycke hållas allmänt tillgänglig förrän den begärda fristen — som kan utgöra högst sex månader, räknat från ansöknings- eller prioritetsdagen — har löpt ut. Skyddet enligt förevarande paragraf inträder i sådant fall när fristen går ut och handlingen blir offentlig. Under den tid mönstret är hemligt kan ett olovligt utnyttjande inte medföra skadeståndsansvar och inte heller föranleda säkerhetsåtgärder.

Ingripande enligt förevarande bestämmelser kan ske mot den som yrkesmässigt utnyttjar mönster som avses med ansökan om registrering. Att endast olovligt utnyttjande omfattas framgår av föreskriften att vad som sägs om mönsterintrång skall äga motsvarande tillämpning. Denna föreskrift innebär allmänt sett att endast sådana utnyttjanden omfattas som skulle anses som mönsterintrång, om registrering hade meddelats. Till de utnyttjanden som faller utanför tillämpningsområdet hör — utom sådana som sker med sökandens lov — utnyttjanden av det slag som avses i 6 och 7 §§ (föranvändarrätt och vissa utnyttjanden av reservdelar och reservutrust-

ning till luftfartyg). Jag har av skäl motsvarande dem som har anförts i prop. 1966:40 s. 217 inte funnit det påkallat att, som har förordats i ett remissyttrande, i lagtexten särskilt ange att paragrafen inte är tillämplig om den som utnyttjar mönstret har föranvändarrätt.

Bestämmelserna i 36 och 37 §§ om mönsterintrång tillämpas endast i den mån ansökningen leder till registrering. Detta innebär, att skyddet avser endast vad som omfattas av den sedermera beviljade registreringen. Under ärendets handläggning kan t. ex. varuförteckningen ha begränsats eller antalet mönster i en begäran om samregistrering ha inskränkts.

Bestämmelsen är tillämplig även i fall då ansökningen under viss tid har varit avskriven men har återupptagits och lett till registrering. Skadestånd kan utgå även för utnyttjande under tiden mellan avskrivningen och återupptagandet. Det har liksom på patentområdet (prop. 1966:40 s. 217) ansetts rimligt att sökanden är skyddad mot obehöriga utnyttjanden så länge möjligheten till återupptagande finns kvar.

Talan om ersättning enligt denna bestämmelse kan självfallet väckas så snart registrering har meddelats. Frågan huruvida talan kan väckas redan dessförinnan blir att bedöma enligt allmänna processrättsliga regler (se NJA II 1943 s. 158 f). Det bör i varje fall vara möjligt att väcka en talan om säkerhetsåtgärder redan innan registrering har meddelats.

Andra stycket

Preskriptionsreglerna i 36 § tredje stycket är i princip tillämpliga även på skadestånd för olovligt utnyttjande av mönster på ansökningsstadiet. Reglerna skulle emellertid vålla komplikationer i fall då registrering måste avvaktas, innan talan anhängiggörs. Ansökningens behandling hos registreringsmyndigheten kan, t. ex. på grund av att ett beslut överklagas, dra ut så långt på tiden att femårspreskription hinner inträda. För att inte skadeståndsanspråket skall gå förlorat i ett sådant fall föreskrivs i andra stycket av förevarande paragraf, att 36 § tredje stycket inte äger tillämpning, om ersättningstalan väcks senast ett år efter det mönstret registrerades. Som jag förut har nämnt anses detta ha skett den dag då mönstret enligt 23 § togs in i mönsterregistret.

39 §

Paragrafen motsvarar 38 § i utredningens förslag och innehåller regler om befrielse från intrångspåföljd i fall då registrering av mönster har hävts.

Gällande rätt. I 18 § ML föreskrivs, att om någon är tilltalad för intrång i skydds rätt och det vid målets handläggning finnes, att registrering har skett i strid mot föreskrifterna i 1, 2 och 3 §§, den tilltalade skall vara fri från ansvar.

Utredningen. Bestämmelsen i 18 § ML innebär, att svarande i intrångsmål kan göra invändning om att registreringen är ogiltig. Om invändningen godtas, ogillas intrångstalan. Domen inverkar dock inte på skyddsrättens giltighet mot tredje man och registreringen står kvar i mönsterregistret. I förhållandet mellan parterna är emellertid registreringen ogiltig och några påföljder för det påstådda intrånget kan inte dömas ut.

Någon motsvarighet till 18 § ML har inte tagits upp i utredningens förslag. I stället föreskrivs i 38 § *första stycket* i förslaget, att om registrering av mönster hävs, påföljd enligt 34—37 §§ (35—38 §§ i departementsförslaget) inte får ådömas, sedan hävningsdomen har vunnit laga kraft. Bestämmelsen innebär, att invändning om att mönstret inte bort registreras inte tas upp till prövning i intrångsmålet utan endast efter särskild talan om hävande av registreringen. Den bygger i likhet med motsvarande bestämmelser i 42 § VmL och 61 § PatL på uppfattningen att registreringen även mellan parterna i intrångsmål bör anses giltig till dess den har hävts genom lagakraftvunnen dom. Utredningen framhåller att bestämmelsen är tillämplig även på intrång som ligger i tiden före domen men som ännu inte har beivrats. Redan ådömda påföljder för sådant intrång kan däremot inte upphävas med anledning av en senare dom på hävande av registreringen. Jämkning av erlagda licensavgifter o.d. kan inte heller ske med stöd av bestämmelsen. Dennas verkan är alltså begränsad till ådömande av påföljd. I 38 § *andra stycket* har utredningen — efter förebild av motsvarande bestämmelser i 42 § VmL och numera 61 § PatL — tagit upp föreskrift om verkan av att svaranden i intrångsmål invänder att mönstret inte hade bort registreras. På svarandens yrkande skall rätten förklara intrångsmålet vilande i avbidan på att frågan om hävande av registreringen slutligt avgörs. Har talan därom inte väckts, skall rätten i samband med vilandeförklaringen förelägga svaranden viss tid inom vilken sådan talan skall väckas.

Remissyttrandena. Den ordning utredningen har föreslagit avstyrks av SAF, Sveriges hantverks- och industriorganisation samt Sveriges industriförbund, vilka hemställer att gällande rätt får bestå. Det torde enligt dessa organisationer strida mot gängse rättsuppfattning på straffrättens område att en tilltalad förmenas att till sitt fredande från ansvar åberopa allt som kan synas honom tjänligt. Godtas utredningens förslag, kan vidare såväl käranden som svaranden i intrångsmålet åsamkas ökade kostnader och besvär. Genom kravet på särskild talan om ogiltighet kan svaranden få vidkännas kostnader för två särskilda rättegångar. Om han förlorar sin ogiltighetstalan, får han f. ö. vidkännas kostnaderna i ogiltighetsmålet, även om han senare frias i intrångsmålet. Också Sveriges advokatsamfund avstyrker förslaget. Andra stycket i paragrafen har enligt samfundet samma innebörd som 61 § andra stycket patentlagförslaget (numera 61 § andra stycket PatL). Samfundet anser att man i denna fråga bör ha samma reglering när det gäller mönster-

rätt som i fråga om patenträtt och ansluter sig till det beträffande patentlagen i en riksdagsmotion framställda yrkandet att gällande regler om möjlighet att få invändning om ogiltighet prövad i intrångsprocess behålls. (Detta yrkande vann dock inte riksdagens bifall och 61 § PatL har utformats på samma sätt som nu förevarande paragraf i mönsterskyddsutredningens förslag, se prop. 1966:40 s. 226f, 1LU 1967:53, rskr 1967:325). Även *överåklagaren i Göteborgs åklagardistrikt, KF* och *Svenska industriens patentingenjörers förening* uttalar sig till förmån för gällande rätt.

Stockholms rådhusrätt anser regeln om vilan d e f ö r k l a r i n g olämplig och ifrågasätter, om den står i överensstämmelse med domstols skyldighet enligt 32 kap. 5 § rättegångsbalken att oberoende av parternas inställning pröva, om skäl finns till vilandeförklaring. Om en svarande inte begär vilandeförklaring, kan rätten, trots att svaranden har anhängiggjort talan om registreringens hävande, fortsätta förberedelsen i intrångsmålet, men den torde vara förhindrad att döma i detta mål. I detta läge bör rätten enligt 32 kap. 5 § rättegångsbalken oberoende av parts yrkande förklara intrångsmålet vilande i avbidan på lagakraftätagande dom i målet om registreringens hävande. Först när dom har meddelats i det målet kan rätten ta ställning till invändningen om att mönstret inte hade bort registreras. Om svaranden har begärt vilandeförklaring av intrångsmålet, måste rätten enligt den föreslagna bestämmelsen bifalla yrkandet om vilandeförklaring. Lämpligheten av en sådan ordning kan starkt ifrågasättas. Rådhusrätten påpekar att motsvarande problem föreligger vid tillämpning av 42 § VmL och 61 § patentlagförslaget (numera 61 § PatL). Enligt rådhusrättens mening bör domstolen få pröva ex officio om intrångsmålet skall vila. I fall då svaranden begärt vilandeförklaring bör dock domstolen kunna förordna om förberedelsens fortsättande bara om synnerliga skäl föreligger. *Sveriges advokatsamfund* ansluter sig till de synpunkter som Stockholms rådhusrätt har framfört.

I redaktionellt hänseende påpekar RÅ att i första stycket uttrycket »påföljd» felaktigt används för att beteckna inte bara straff utan också ersättning och säkerhetsåtgärd. När det i andra stycket talas om att det i mål om mönsterintrång görs gällande »att mönstret ej bort registreras», kan detta enligt RÅ föranleda missuppfattningen att det är fråga om påstående att det förelegat ett hinder för förvärv av mönsterrätt som registreringsmyndigheten hade bort upptäcka.

Departementschefen

Första stycket

Den av utredningen föreslagna bestämmelsen om att påföljd för mönsterintrång inte får ådömas, sedan dom om hävande av mönsterregistrering har vunnit laga kraft, har inte mött sakliga erinringar vid remissbehandlingen.

Den överensstämmer med en motsvarande föreskrift i 61 § första stycket PatL och bör tas upp i mönsterskyddslagen. Också i redaktionellt hänseende bör en anpassning ske till sistnämnda lagrum, varigenom RÅ:s synpunkter tillgodoses.

En föreskrift av angivet innehåll har sålunda tagits upp i första stycket av förevarande paragraf i departementsförslaget. Bestämmelsen innebär att det inte kan dömas till straff eller ersättningsskyldighet eller föreskrivas säkerhetsåtgärd i intrångsprocess som pågår, när dom på hävande av registrering vinner laga kraft, eller i senare rättegång som avser intrång före nämnda tidpunkt. Den omfattar däremot inte fall då lagakraftvunnen dom på mönsterintrång redan föreligger, när registreringen hävs. Det får överlämnas åt rättstillämpningen att med beaktande av de principer som ligger till grund för mönsterrätten avgöra under vilka förutsättningar resning kan medges i sådant mål.

Andra stycket

Enligt utredningens förslag kan en invändning i ett intrångsmål om att mönstret inte hade bort registreras inte tas upp till prövning. Görs en sådan invändning i intrångsmålet, skall enligt förslaget rätten på yrkande av svaranden i stället förklara målet vilande i avbidan på att frågan om hävande av registreringen slutligt avgörs. Är talan härom inte väckt, skall rätten i samband med vilandeförklaringen förelägga svaranden viss tid, inom vilken talan skall väckas. De sålunda föreslagna reglerna har mött viss kritik under remissbehandlingen. Några remissorgan har förordat att man behåller nu gällande bestämmelser om möjlighet att pröva invändning om ogiltighet i intrångsmål. I några yttranden har föreslagits att domstol får möjlighet att ex officio pröva om intrångsmålet skall förklaras vilande.

I likhet med bl. a. Sveriges advokatsamfund anser jag att dessa frågor bör regleras på samma sätt i mönsterskyddslagen som i VmL och PatL (42 resp. 61 §). Någon annan mening har inte heller kommit till uttryck under remissbehandlingen. I fråga om de överväganden som ligger till grund för den med mönsterskyddsutredningens förslag i sak överensstämmande regleringen i sistnämnda båda lagar hänvisar jag till NJA II 1960 s. 299, 350 f och 366 resp. prop. 1966:40 s. 227. I redaktionellt hänseende bör motsvarande bestämmelser i mönsterskyddslagen anpassas till föreskrifterna i 61 § PatL. Med anledning av ett påpekande i ett remissyttrande bör uttrycket »gör — — — gällande att mönstret ej bort registreras» ersättas med »gör — — — gällande att mönsterregistreringen bör hävas».

I enlighet med det anförda har i andra stycket *första punkten* av förevarande paragraf i departementsförslaget tagits upp föreskrift, att om talan väckts om mönsterintrång och den mot vilken talan förs gör gällande att mönsterregistreringen bör hävas, rätten skall på hans yrkande förklara må-

let vilande i avbidan på att frågan om hävande av registreringen slutligt prövas. I *andra punkten* föreskrivs, att om talan härom inte har väckts, rätten skall i samband med vilandeförklaringen förelägga honom viss tid inom vilken sådan talan skall väckas. De sålunda föreslagna bestämmelserna torde inte kräva några ytterligare kommentarer.

40 §

Paragrafen motsvarar 40 § i utredningens förslag. Den innehåller bestämmelser om straff och skadestånd vid underlåtenhet att fullgöra uppgiftsskyldighet enligt 34 § departementsförslaget. Paragrafen saknar motsvarighet i ML. Den överensstämmer i sak med 62 § PatL. I fråga om detta lagrum hänvisar jag till prop. 1966:40 s. 228 f samt 1LU 1967:53 s. 25.

I 34 § första stycket departementsförslaget föreskrivs, att om den som har sökt mönsterregistrering åberopar ansökningen gentemot annan, innan handling som visar mönstret har blivit offentlig, han är skyldig att på begäran lämna sitt samtycke till att den andre får ta del av handlingen. Vidare gäller enligt andra stycket av samma paragraf att den som sökt mönsterregistrering eller en mönsterhavare i vissa fall är skyldig att lämna upplysning om ansökningen eller registreringen. Dessa föreskrifter har i likhet med motsvarande bestämmelser i 56 § PatL ansetts böra straffsanktioneras.

Första stycket

I första stycket av förevarande paragraf i departementsförslaget föreskrivs i enlighet med vad jag nyss har anfört, att böter skall ådömas den som uppsåtligen eller av oaktsamhet, som inte är ringa, 1) underlåter att fullgöra vad som åligger honom enligt 34 § eller 2) i fall som avses där lämnar felaktig upplysning, i sistnämnda fall dock endast om inte straff för gärningen föreskrivs i brottsbalken. Med anledning av ett uttalande i RÅ:s remissyttrande vill jag framhålla, att frågan huruvida bristande kännedom om ifrågavarande uppgiftsskyldighet kan leda till strafffrihet blir att bedöma enligt allmänna grundsatser om verkan av rättsvillfarelse.

I redaktionellt hänseende har en förenkling skett i jämförelse med motsvarande föreskrifter i 62 § första och andra styckena PatL. Med den utformning i nära anslutning till nämnda bestämmelser i PatL som första stycket i övrigt har fått har vissa av RÅ under remissbehandlingen framförda önskemål tillgodosetts.

Andra stycket

I detta stycke föreskrivs, att den som uppsåtligen eller av oaktsamhet gör sig skyldig till underlåtenhet eller förfarande som avses i första stycket skall ersätta uppkommen skada (*första punkten*) samt att ersättningen kan

jämkas vid ringa oaktsamhet (*andra punkten*). Reglerna har i sak samma innebörd som motsvarande bestämmelser i 62 § tredje stycket PatL.

Tredje stycket

Regeln i tredje stycket om åtalsbehörighet överensstämmer i sak med 62 § fjärde stycket PatL och har utformats efter förebild av bestämmelsen i 35 § andra stycket departementsförslaget om rätt till åtal för mönsterintrång.

Rättegångsbestämmelser

41 §

Denna paragraf motsvarar 46 § i utredningens förslag och innehåller regler om fastställsetalan. Bestämmelser härom finns inte i ML. Paragrafen motsvarar 63 § PatL. Rörande detta lagrum hänvisar jag till prop. 1966:40 s. 229 f.

I 13 kap. 2 § rättegångsbalken finns allmänna bestämmelser om fastställsetalan. Sådan talan är tillåten när den rör frågan huruvida visst rättsförhållande består eller inte består och ovisshet råder om rättsförhållandet samt denna länder käranden till förfång. Om sakens prövning i ett mål beror av frågan huruvida visst rättsförhållande som är stridigt mellan parterna består eller inte består, får talan om fastställsetalelse därom också tas upp. Lagrummet förutsätter vidare att annan lagstiftning kan innehålla specialregler om fastställsetalan. Sådana regler finns — utom i 63 § PatL — i bl. a. 44 § VmL och 21 § namnlagen.

Inom mönsterrätten synes det på samma sätt som inom bl. a. patenträtten kunna bli aktuellt att föra fastställsetalan av två olika slag, nämligen dels för prövning av fråga huruvida mönsterrätt består, dels för prövning av om visst förfarande utgör intrång i sådan rätt. En fastställsetalan av sist nämnt slag torde inte omfattas av rättegångsbalkens bestämmelser. Det har därför ansetts lämpligt att, på samma sätt som har skett i PatL och vissa andra lagar på immaterialrättens område, ta upp särskilda regler om fastställsetalan i mönsterskyddslagen och därvid har det ansetts praktiskt riktigt att, även om den först angivna typen av fastställsetalan kan ske med stöd av rättegångsbalkens regler, nämna båda typerna i mönsterskyddslagen. I redaktionellt hänseende har paragrafen ansetts lämpligen böra utformas med 63 § PatL som förebild.

I enlighet härmed har i *första stycket* av förevarande paragraf tagits upp bestämmelse, att mönsterhavare eller den som på grund av licens äger utnyttja mönster kan föra talan om fastställsetalelse, huruvida han på grund av registreringen åtnjuter skydd mot annan, om ovisshet råder om förhållandet och denna länder honom till förfång. I *andra stycket* föreskrivs, att den

som driver eller avser att driva verksamhet kan, under samma villkor, föra talan mot mönsterhavare om fastställelse, huruvida hinder mot verksamheten föreligger på grund av viss mönsterregistrering.

Bestämmelserna medger både positiv och negativ fastställsetalan. Positiv fastställsetalan avser fall då mönsterhavaren vill få fastställt om eller i vilken utsträckning han åtnjuter skydd för ett mönster, som annan utnyttjar eller ämnar utnyttja yrkesmässigt. Negativ fastställsetalan går ut på att få fastslaget att annan inte har rätt till visst mönster eller att en mönsterrätt inte innebär hinder för käranden att utnyttja samma eller ett liknande mönster, t. ex. på grund av reglerna i 6 § om föranvändarrätt eller därför att utnyttjandet avser andra varor än dem för vilka svaranden har fått mönsterregistrering. Bestämmelserna är i princip också tillämpliga när någon utnyttjar ett mönster på grund av avtal men det råder oenighet om avtalets räckvidd. Vidare kan de vara tillämpliga då någon utnyttjar ett mönster och vill få fastställt att detta inte faller inom skyddsområdet för annans mönsterrätt, därför att det väsentligen skiljer sig från det mönster som svaranden har fått registrerat. Som jag har anfört vid 31 § är nu förevarande paragraf däremot inte tillämplig på en talan som grundas på att en mönsterregistrering står i strid mot 1—4 §. I sådant fall är bestämmelserna i 31 § exklusivt tillämpliga.

Rätt att föra fastställsetalan tillkommer även licenstagare. Enligt 42 § skall mönsterhavaren underrättas om en sådan talan. Sistnämnda paragraf innehåller i övrigt bl. a. föreskrift om skyldighet för licenstagare som vill väcka en fastställsetalan enligt första stycket av nu förevarande paragraf att underrätta mönsterhavaren därom.

Om svaranden i mål om fastställsetalan gör invändning om att mönsterregistreringen bör hävas, skall liksom inom patenträtten gälla samma regler som i fall då sådan invändning görs i intrångsmål (39 §). Föreskrift härom har tagits upp i *tredje stycket*, vari hänvisas till 39 § andra stycket.

42 §

Paragrafen motsvarar 47 § i utredningens förslag. Den föreskriver skyldighet att i vissa fall lämna registreringsmyndigheten, mönsterhavaren och licenstagare underrättelse om väckande av talan. Bestämmelser om sådan underrättelseskyldighet saknas i ML. Reglerna i denna paragraf har utformats efter mönster av motsvarande föreskrifter i 64 § PatL (jfr även 43 § VmL). I fråga om nämnda lagrum i PatL hänvisar jag till prop. 1966:40 s. 231 f och 354 f.

Första stycket

I första stycket *första punkten* föreskrivs, att den som vill väcka talan om hävande av mönsterregistrering, om överföring av registrering eller om

meddelande av tvångslicens skall anmäla detta till registreringsmyndigheten samt underrätta varje i registret antecknad licenstagare därom. Enligt *andra punkten* skall licenstagare, som vill väcka talan om intrång i mönsterrätt eller om fastställelse enligt 41 § första stycket, underrätta mönsterhavaren därom. Någon sådan föreskrift om skyldighet att göra anmälan till registreringsmyndigheten och underrätta licenstagare om fastställsetalan som utredningen föreslagit har däremot inte ansetts påkallad (jfr 64 § PatL). Syftet med skyldigheten att underrätta licenstagare och i vissa fall mönsterhavaren om väckande av talan är att den som underrättas skall få möjlighet att tillvarata sina intressen, eventuellt genom att inträda som intervenient i rättegången. När anmälan kommer registreringsmyndigheten till handa, skall självfallet anteckning göras i mönsterregistret. Föreskrift härom kommer att tas upp i tillämpningskungörelsen.

Andra stycket

Underrättelse som avses i första stycket kan i princip ske i vilken form som helst. Enligt föreskrift i andra stycket skall den emellertid under alla förhållanden anses fullgjord, när underrättelsen har sänts i betald rekommenderad försändelse under den adress som finns antecknad i mönsterregistret. Om annan form för underrättelse väljs, måste det visas, att den som avses med underrättelsen har fått del av den. Underrättelse till mönsterhavaren kan självfallet ske genom att underrättelsen tillställs det ombud för mönsterhavaren som har antecknats i mönsterregistret (jfr 45 §). Någon skyldighet att underrätta ombudet har emellertid inte föreskrivits (jfr prop. 1966:40 s. 232 och 354 f).

Tredje stycket

Liksom enligt PatL utgör fullgörande av anmälnings- och underrättelseskyldigheten processföresättning. Föreskrift härom har tagits upp i tredje stycket av denna paragraf, vilket innehåller, att om det när talan väcks inte visas att anmälan eller underrättelse skett enligt föreskrifterna i första stycket, käranden skall ges tid därtill (*första punkten*) och att hans talan inte får tas upp till prövning om han försitter denna tid (*andra punkten*).

Det har inte ansetts nödvändigt att föreskriva någon särskild frist, inom vilken talan vid domstol skall ha väckts efter det att anmälan gjorts eller underrättelse lämnats.

43 §

Paragrafen motsvarar 45 § i utredningens förslag. Den innehåller en regel om forum i vissa mönstermål.

Forumregeln i 15 § andra stycket ML gäller endast för mål om hävande av registrering. Rätt domstol för sådana mål är Stockholms rådhusrätt.

Mönsterskyddsutredningen har inte föreslagit specialforum för något slag av mönstermål. Utredningen har funnit det tillräckligt med en i förhållande till rättegångsbalkens allmänna forumregler subsidiär bestämmelse om att Stockholms rådhusrätt skall vara rätt forum för mål om bättre rätt till mönster, om hävande av registrering och om överföring av registrering samt om tvångslicens, när svaranden inte har känt hemvist i Sverige.

En remissinstans har ansett att Stockholms rådhusrätt bör vara exklusivt forum i mönstermål. Jag kan dock inte dela denna uppfattning. Specialforum finns inte för vare sig mål om varumärkesrätt eller mål om upphovsrätt. Att patentmål hänvisats till specialforum (65 § PatL) sammanhänger med att dessa mål regelmässigt är så särpräglade och tekniskt komplicerade att det ansetts nödvändigt att förse domstolarna med särskild sakkunskap i form av tekniskt sakkunniga ledamöter, en ordning som kan praktiskt genomföras endast om handläggningen av målen koncentreras till en enda underrätt. Några motsvarande skäl att införa specialforum också för mål om mönster kan inte åberopas. Jag har därför stannat för att de allmänna forumreglerna i rättegångsbalken bör vara tillämpliga för mål om mönster.

En tillämpning av rättegångsbalkens forumregler ger emellertid upphov till problem, när det gäller rättegång mot sådan sökande i registreringsärende eller mönsterhavare som inte har känt hemvist i Sverige. Om vederbörande inte heller uppehåller sig i Sverige, torde forum här mestadels saknas. I tvist som rör lös egendom kan visserligen enligt 10 kap. 3 § rättegångsbalken den som inte äger känt hemvist inom riket sökas där egendomen finns. Det är emellertid omtvistat var en immaterialrätt skall anses finnas och det är därför osäkert om nämnda lagrum är tillämpligt i hit hörande fall. Synpunkter av denna art torde ligga bakom föreskriften i 26 § andra stycket VmL att i mål om hävande av varumärkesregistrering Stockholms rådhusrätt är behörig domstol, när märkeshavaren inte har hemvist inom riket. Som mönsterskyddsutredningen har föreslagit bör en motsvarande forumregel tas upp i mönsterskyddslagen i fråga om mål om mönster där talan riktas mot någon som inte har forum i Sverige enligt rättegångsbalkens regler. I motsats till utredningen anser jag emellertid att en sådan forumregel bör vara tillämplig också för mål om ersättning enligt 40 § andra stycket i anledning av underlåten upplysningsplikt. Den bör också gälla för mål rörande rätt som avses i 32 § andra stycket och för mål som gäller fastställelse enligt 41 §. Eftersom frågor om föranvändarrätt i första hand torde förekomma i mål om mönsterintrång eller bli föremål för fastställsetalan, synes det däremot inte nödvändigt att göra forumregeln tillämplig också på mål om föranvändarrätt (jfr 65 § PatL).

I enlighet med dessa överväganden föreskrivs i förevarande paragraf, att om behörig domstol inte finns enligt rättegångsbalken för talan om bättre rätt till mönster, om hävande av registrering, om överföring av registrering, om tvångslicens eller rätt som avses i 32 § andra stycket, om ersättning en-

ligt 40 § andra stycket eller om fastställelse enligt 41 §, talan väcks vid Stockholms rådhusrätt. Talan om tvångslicens eller rätt som avses i 32 § andra stycket inbegriper talan om meddelande av tvångslicens och talan om fastställande av nya villkor för eller upphävande av sådan licens eller rätt som nyss nämnts.

Att mönsterhavare som väcker en intrångstalan som tvistemål har forum i fråga om genkäromål vid den domstol som har upptagit huvudkäromålet, framgår av 10 kap. 14 § andra stycket rättegångsbalken. Som genkäromål måste härvid betraktas bl. a. talan om hävande av mönsterregistreringen.

44 §

Denna paragraf motsvarar 48 § i utredningens förslag och innehåller föreskrift att dom eller beslut i vissa mål rörande mönster skall tillställas registreringsmyndigheten. Några motsvarande regler om expedieringsskyldighet finns inte i ML, men sådan skyldighet föreskrivs i 45 § VmL och 70 § PatL. Det har ansetts lämpligt att liknande föreskrifter tas upp i den nya mönster-skyddslagen.

I förevarande paragraf föreskrivs därför, att i mål om bättre rätt till mönster, som sökts registrerat (16 §), mål om tvångslicens (30 §), mål om hävande av registrering (31 §), mål om överföring av registrering (32 §), mål om straff, ersättning eller säkerhetsåtgärd i anledning av mönsterintrång (35—38 §§) samt mål om fastställelse (41 §) avskrift av dom eller slutligt beslut skall sändas till registreringsmyndigheten. I tillämpningskun-görelsen bör föreskrivas att anteckning om målets utgång skall göras i mönsterregistret.

Särskilda bestämmelser

45 §

Denna paragraf motsvarar 41 § i utredningens förslag och innehåller bestämmelse om skyldighet för mönsterhavare, som inte har hemvist i Sverige, att ha ett här bosatt ombud. Den har sin motsvarighet i 31 § VmL och 71 § PatL. I fråga om sistnämnda lagrum hänvisar jag till prop. 1966:40 s. 244 f.

I 13 § ML föreskrivs, att om skyddsrättens innehavare (mönsterhavaren) flyttar utomlands eller om skyddsrätten övergår på person som inte är bosatt i Sverige, mönsterhavaren är skyldig att till registreringsmyndigheten sända in fullmakt för ett inom landet bosatt ombud med behörighet att svara för mönsterhavaren i allt som angår skyddsrätten. Flyttar ombudet ur landet eller upphör i övrigt hans befattning, skall mönsterhavaren ge in fullmakt för nytt ombud. Iakttas inte dessa föreskrifter, kan domaren på anmälan i förekommande fall med laga verkan utse ombud för mönsterhavaren.

Ombudstvänet betingas av praktiska hänsyn. Härigenom underlättas

framför allt väckande av talan mot utomlands bosatt mönsterhavare. Den nya mönsterskyddslagen bör därför i överensstämmelse med gällande rätt och i likhet med VmL och PatL innehålla bestämmelser härom.

Första stycket

I enlighet med vad jag nu har sagt föreskrivs i första stycket *första punkten* av förevarande paragraf, att mönsterhavare, som inte har hemvist i Sverige, skall ha ett här bosatt ombud med behörighet att motta delgivning av stämning, kallelser och andra handlingar i mål och ärenden rörande mönsterrätten med undantag av stämning i brottmål och föreläggande för part att infinna sig personligen inför domstol. Enligt *andra punkten* skall ombud anmälas till mönsterregistret och antecknas i detta.

Bestämmelserna avser endast ombudstväng för den som innehar mönsterregistrering. Bestämmelser om ombudstväng under ansöknings tiden har tagits upp i 12 § departementsförslaget. Denna uppdelning har liksom i PatL (12 och 71 §§) gjorts av hänsyn bl. a. till att påföljderna av att föreskriften om ombud inte iakttas är olika i de båda fallen.

I frågan om vad som förstås med hemvist hänvisar jag till vad jag har anfört vid 12 §. Med hänsyn till bestämmelsen i 12 kap. 14 § rättegångsbalken om rättegångsfullmakt i allmänhet kan ombudets behörighet att motta delgivning av stämning inte avse stämning i brottmål eller föreläggande för part att infinna sig personligen inför domstol.

Andra stycket

I detta stycke av paragrafen regleras förfarandet, när behörigt ombud inte har anmälts. Enligt 1899 års ML skall rätten utse ombud i sådant fall. Denna lösning har emellertid ansetts otillfredsställande. Enligt förevarande lagrum i förslaget gäller i stället att delgivning med mönsterhavare som inte har utsett ombud kan ske i förenklad ordning. Rörande det förfarande som härvid skall tillämpas hänvisar jag till lagtexten. Inte heller förenklad delgivning enligt denna bestämmelse kan avse stämning i brottmål eller föreläggande för part att infinna sig personligen inför domstol.

46 §

Paragrafen motsvarar 42 § i utredningens förslag och innehåller bestämmelse om rätt för Kungl. Maj:t att under förutsättning av ömsesidighet medge undantag från ombudstväng enligt 12 eller 45 § i fråga om den som har hemvist i viss främmande stat eller har ett i den staten bosatt ombud som anmälts hos den svenska registreringsmyndigheten.

Någon motsvarande bestämmelse finns inte i ML, men en regel av delvis motsvarande innehåll har tagits upp i 71 § tredje stycket PatL. I likhet med

denna föreskrift har den nu föreslagna bestämmelsen tillkommit främst med tanke på medborgare i de nordiska länderna. Att bestämmelsen till skillnad från 71 § tredje stycket PatL ger möjlighet att befria också från ombudstvång på ansökningsstadiet sammanhänger med att det på mönsterrettens område inte föreslås någon motsvarighet till de nordiska patentansökningarna. Den som på grund av Kungl. Maj:ts förordnande har befriats från ombudstvånget kan trots detta givetvis låta sig företrädas av ombud. Enligt 12 kap. 2 § rättegångsbalken gäller visserligen som huvudregel att rättegångsombud skall vara svensk medborgare med hemvist inom riket, men även annan får brukas som ombud, om rätten med hänsyn till målets beskaffenhet och övriga omständigheter finner det lämpligen kunna ske. Denna bestämmelse blir tillämplig i ett fall av nyss nämnt slag.

Trots att den föreslagna bestämmelsen närmast åsyftar en lättnad i ombudstvånget för registreringssökande och mönsterhavare i övriga nordiska länder, har den inte ansetts böra formellt begränsas till sådana fall.

47 §

Denna paragraf motsvarar 43 § i utredningens förslag och innehåller föreskrifter om talan mot sådana beslut av registreringsmyndigheten som har meddelats efter det att mönsterregistrering har meddelats. Klagan över sådana beslut kan f. n. föras enligt regler i allmänna verksstadgan. ML innehåller däremot inte några särskilda talebestämmelser för hithörande fall. De nu föreslagna bestämmelserna överensstämmer med 72 § PatL. Rörande detta lagrum hänvisar jag till prop. 1966:40 s. 247 f.

I 21 § departementsförslaget finns bestämmelser om rätt till talan mot sådant beslut av registreringsmyndigheten som har meddelats under registreringsärendets handläggning fram till dess ansökningen har slutbehandlats. Förevarande paragraf avser bara beslut som meddelas efter det att registrering har beviljats, t. ex. beträffande anteckning i mönsterregistret om ändrat innehav, om licenser m. m. Som jag har nämnt vid 21 § avser paragrafen också talan mot beslut om avslag på ansökan om förnyelse av registrering enligt 25 §.

Första stycket

Här behandlas rätten att överklaga slutligt beslut, dvs. beslut varigenom registreringsmyndigheten skiljer ärendet från sig. Talan förs genom besvär hos patent- och registreringsverkets besväravdelning. Besvärstiden är två månader från beslutets dag. Inom samma tid skall fastställd besväravgift erläggas vid äventyr att besvären inte tas upp till prövning. Dessa regler överensstämmer med föreskrifterna i 22 § första stycket om besvär över beslut på ansökningsstadiet.

Någon regel om talerätt har inte uppställts. Hithörande frågor får avgöras i rättstillämpningen under hänsynstagande till beslutets natur och omständigheterna i övrigt i det enskilda fallet.

Andra stycket

Vid remissbehandlingen har patent- och registreringsverket förordat att verkets besvärssavdelning blir sista instans i ärenden av nu förevarande art. Som jag har anfört vid 22 § anser jag emellertid, i likhet med utredningen, att ett treinstanssystem bör tillämpas även här. I andra stycket föreskrivs i enlighet härmed, att talan mot besvärssavdelningens beslut förs genom besvär hos Kungl. Maj:t inom två månader från beslutets dag. Besvärssavgift bör inte förekomma. Talan förs hos regeringsrätten.

48 §

I denna paragraf, som saknar direkt motsvarighet i utredningsförslaget, har tagits upp bestämmelser om vissa av de avgifter som skall utgå i ärenden rörande ansökan om mönsterregistrering eller om förnyelse av registrering. I ML finns ingen annan avgiftsbestämmelse än föreskriften i 5 § 3 mom. om ansökningsavgift.

Som jag har anfört i den allmänna motiveringen och även utredningen har föreslagit, bör kostnaderna för mönsterregistreringens administrering täckas genom avgifter. Den nya lagen bör innehålla uttömmande bestämmelser om vilka olika slags avgifter som skall tas ut. Sådana bestämmelser har också tagits upp i flera av de paragrafer som jag redan har behandlat. Sålunda innehåller 14 § tredje stycket föreskrift om återupptagningsavgift, 22 § första stycket och 47 § första stycket bestämmelser om besvärssavgift samt 27 § föreskrift om avgift för vissa anteckningar i mönsterregistret. I de paragrafer som behandlar ansökan om mönsterregistrering resp. ansökan om förnyelse av sådan registrering (10 resp. 25 §) har emellertid tagits upp endast allmänna föreskrifter om skyldighet för sökande i registrerings- eller förnyelseärende att erlagga ansöknings- resp. förnyelseavgift jämte tilläggsavgifter. De närmare bestämmelserna om dessa avgifter har jag av lagtekniska skäl ansett lämpligt att sammanföra i en särskild paragraf i avsnittet »Särskilda bestämmelser».

Utredningen har föreslagit, att i ärende rörande ansökan om registrering av mönster och vid ansökan om förnyelse av mönsterregistrering skall uttagas följande tilläggsavgifter, nämligen dels en avgift för varje varuklass utöver den första, dels vid samregistrering en avgift för varje mönster utöver den första, dels en förvaringsavgift för förvaring av modell, när sådan ges in, dels en avgift för kungörande av varje bild utöver den första. Vidare

föreslår utredningen, att om förnyelse begärs efter utgången av den löpande registreringsperioden förnyelseavgift skall utgå med ett förhöjt belopp.

Utredningens nu berörda förslag har allmänt godtagits under remissbehandlingen och bör också enligt min mening läggas till grund för avgiftsbestämmelserna i förevarande paragraf. Regeln om förhöjd förnyelseavgift bör gälla så snart förnyelseavgiften betalas efter registreringsperiodens utgång och oavsett om själva ansökningen om förnyelse har gjorts dessförinnan.

Avgiftsbestämmelserna i förevarande paragraf har utformats i enlighet med vad jag nu har sagt. I *första punkten* föreskrivs sålunda, att i ärende rörande ansökan om registrering av mönster eller om förnyelse av mönsterregistrering skall utgå ansöknings- eller förnyelseavgift samt, i förekommande fall, följande tilläggsavgifter, nämligen klassavgift för varje varuklass utöver den första, samregistreringsavgift för varje mönster utöver det första, förvaringsavgift för förvaring av modell och kungörelseavgift för kungörande av varje bild utöver den första. Enligt *andra punkten* skall förnyelseavgift som erläggs efter utgången av löpande registreringsperiod utgå med förhöjt belopp.

Utredningens förslag, att när en ansökan om registrering av mönster överförs på annan, den nye sökanden inte bör få tillgodogöra sig den ansökningsavgift som har betalats av den tidigare sökanden, har föranlett en särskild bestämmelse i 17 § första stycket andra punkten departementsförslaget av innebörd, att den som får en ansökan om registrering överförd på sig skall erlägga ny ansökningsavgift.

Frågan om storleken av de olika avgifter som skall utgå enligt den nya mönsterskyddslagen och om dessas fastställande behandlas i 49 § departementsförslaget.

49 §

Paragrafen motsvarar 44 § i utredningens förslag och innehåller föreskrifter om att Kungl. Maj:t fastställer avgifter enligt den nya lagen och meddelar tillämpningsföreskrifter till denna.

Gällande rätt. Storleken av den ansökningsavgift som enligt ML skall betalas i ärende om registrering av mönster har fastställts i själva lagen. Enligt 5 § 3 mom. ML utgår sådan avgift med 50 kronor. I fråga om tillämpningsföreskrifter gäller enligt ML dels att Kungl. Maj:t kan under förutsättning av ömsesidighet förordna om prioritet för ansökan om mönsterregistrering i främmande stat (20 §), dels att närmare föreskrifter angående beskaffenheten av de handlingar som skall lämnas in vid ansökan om registrering, angående mönsterregistret och angående kungörelser enligt ML meddelas av Kungl. Maj:t (21 §). Med stöd av 20 § ML har Kungl. Maj:t

vid olika tillfällen och senast genom Kungl. kungörelsen den 2 december 1960 (nr 649) meddelat bestämmelser i fråga om skydd för vissa främmande patent, mönster och varumärken. Vidare har Kungl. Maj:t med stöd av 21 § ML genom Kungl. kungörelsen den 24 november 1899 (nr 94 s. 1) meddelat föreskrifter angående beskaffenheten av de handlingar som i ärenden rörande registrering av mönster och modeller inlämnas och genom Kungl. kungörelsen samma dag (nr 94 s. 4) meddelat bestämmelser om mönsterregistrets förande m.m. De båda sistnämnda kungörelserna har ändrats, den förstnämnda genom Kungl. kungörelser den 23 december 1910 (nr 149) och den 16 februari 1968 (nr 33) samt den sistnämnda genom Kungl. kungörelse den 13 december 1940 (nr 984).

Utredningen. I 44 § första stycket i utredningens förslag har tagits upp föreskrift att avgifter enligt lagen fastställs av Kungl. Maj:t. Beträffande storleken av de olika avgifterna anser utredningen att administrationskostnaderna för registreringsförfarandet i princip bör täckas av avgifterna men att dessa å andra sidan inte bör bestämmas så att de klart överstiger kostnaderna. Vid fastställande av förnyelseavgifter bör enligt utredningen en tämligen brant stigande skala tillämpas med hänsyn till att förnyelser inte bör äga rum och belasta mönsterregistret, om inte starka intressen motiverar det. Utredningen anser det önskvärt att avgifterna blir lika stora i de nordiska länderna. De nordiska kommittéerna har låtit ett gemensamt arbetsutskott utarbeta bl. a. förslag till schema över storleken av de avgifter som bör utgå i olika hänseenden. Enligt detta förslag höjs ansökningsavgiften från 50 till 100 kronor. I övrigt föreslås att förnyelseavgift tas ut med 300 kronor första gången och med 600 kronor andra gången. I fråga om tilläggsavgifter vid ansökan om registrering eller förnyelse föreslår utredningen, att klassavgift utgår med 50 kronor, samregistreringsavgift med 25 kronor, förvaringsavgift med 50 kronor och kungörelseavgift med 50 kronor. Vidare föreslår utredningen att förnyelseavgiften skall höjas med 50 kronor, när avgiften erläggs efter utgången av löpande registreringsperiod. Återupptagningsavgift föreslås utgå med 50 kronor. Avgift för ansökan om anteckning av ny innehavare eller av licens föreslås utgå med 30 kronor. Besvärsavgift föreslås bli fastställd till 150 kronor.

I 44 § andra stycket första punkten i utredningsförslaget har tagits upp föreskrift om att Kungl. Maj:t utfärdar de ytterligare bestämmelser som erfordras rörande ansökan om registrering av mönster och förfarandet i ärenden därom samt rörande avgifter, kungörelser, mönsterregistret och registreringsmyndigheten.

I detta sammanhang har utredningen behandlat frågan om allmänhetens rätt att ta del av registreringsmyndighetens diarium. Utredningen erinrar om att registreringsansökningar enligt förslaget skall kunna hållas hemliga under viss tid och att diariernas tillgänglighet för allmänheten därför måste

bli inskränkt i fråga om dessa ansökningar, om inte särskilt undantag från sekretessen föreskrivs. Utredningen förordar, att diarierna görs allmänt tillgängliga utan någon begränsning, och föreslår en bestämmelse om att diarierna hos registreringsmyndigheten skall vara tillgängliga för envar i den utsträckning som Kungl. Maj:t bestämmer (44 § andra stycket andra punkten).

Enligt utredningen bör behövliga bestämmelser om prioritet liksom hittills tas upp i en särskild författning, som gemensamt reglerar prioritetsfrågor beträffande patent, mönster och varumärken, eftersom prioritetsspörsmålen hör samman på de tre rättsområdena och ändringar mestadels berör dem alla.

Remissyttrandena. I anledning av utredningens uttalande, att *avgifter* enligt lagen om mönster bör täcka registreringsmyndighetens administrationskostnader för registreringsförfarandet i fråga om mönster och att avgifterna såvitt möjligt bör bli lika i de nordiska länderna, framhåller *patent- och registreringsverket* att det i praktiken kan bli svårt att samtidigt tillgodose båda dessa önskemål. Principen om full kostnadstäckning bör ges företräde, eftersom starkare skäl för enhetliga avgifter i de nordiska länderna inte föreligger så länge nordisk gemenskap på registreringsplanet inte har aktualiserats i fråga om mönster. Någon regel om enhetliga avgifter tillämpas enligt verket inte i fråga om varumärkesärenden.

Den föreslagna bestämmelsen om *diariers* offentlighet är enligt *offentlighetskommitténs* mening oriktig och ägnad att leda till missförstånd. I den mån bestämmelsen anses ge Kungl. Maj:t behörighet att förordna om hemlighållande av diarium utöver vad som följer av sekretesslagen är den grundlagsstridig. I övrigt kan bestämmelsen visserligen vara formellt godtagbar. Kommittén anser dock att förordnanden av Kungl. Maj:t inte behövs om sekretesskyddet på sätt som kommittén har föreslagit begränsas till att omfatta endast handling som visar mönstret.

Departementschefen

Första stycket

Utredningens förslag att avgifter enligt den nya lagen skall fastställas av Kungl. Maj:t har inte föranlett erinringar vid remissbehandlingen och bör godtas. Föreskrift härom har tagits upp i första stycket av förevarande paragraf. Avgifterna bör, som jag tidigare har framhållit, bestämmas på grundval av en kostnadstäckningsprincip. I den mån önskemålet om nordisk enhetlighet i fråga om avgifternas storlek kommer i konflikt med denna princip bör, som patent- och registreringsverket har anfört, kostnadstäckningsprincipen ges företräde.

Andra stycket

Den av utredningen föreslagna bestämmelsen att Kungl. Maj:t meddelar föreskrifter om lagens tillämpning i vissa hänseenden har lämnats utan erinran vid remissbehandlingen och bör tas upp i lagen. Med hänsyn till att Kungl. Maj:t redan genom särskild föreskrift bemyndigas att fastställa avgifter enligt lagen är det emellertid onödigt att ha en ytterligare bestämmelse härom i detta sammanhang. Kungl. Maj:t bör i övrigt kunna delegera rätten att meddela tillämpningsföreskrifter till registreringsmyndigheten, och bestämmelse härom bör tas upp i lagen. Eftersom sekretesskyddet enligt departemensförslaget begränsas till att omfatta endast handling som visar mönstret kan diarium hos registreringsmyndigheten inte hållas hemligt. Den av utredningen föreslagna regeln om diariers offentlighet är således överflödig. Det kan dock vara lämpligt att en erinran om att diarierna är offentliga tas in i tillämpningskungörelsen.

I enlighet med det anförda föreskrivs i andra stycket av förevarande paragraf, att Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, registreringsmyndigheten meddelar närmare föreskrifter för tillämpningen av mönsterskyddslagen.

Utredningen har föreslagit, att regler om prioritet som hittills tas upp i en för patent, mönster och varumärken gemensam författning härom. Läget har emellertid förändrats sedan utredningen lade fram sitt förslag. För patenträttens del har prioritetsreglerna förts över från 1960 års kungörelse i ämnet till 1967 års patentkungörelse (9—12 §§) och i samband därmed har 1960 års kungörelse ersatts av kungörelsen den 1 december 1967 (nr 847) med bestämmelser om skydd för vissa främmande mönster och varumärken. Jag anser att på motsvarande sätt prioritetsreglerna på mönsterrättsområdet bör tas in i tillämpningskungörelsen till den nya mönsterskyddslagen och således utgå ur 1967 års kungörelse med bestämmelser om skydd för vissa främmande mönster och varumärken. Denna kungörelse bör i samband därmed ersättas av en ny kungörelse med sådana bestämmelser uteslutande beträffande varumärken. Vid en framtida överarbetning av 1960 års tillämpningskungörelse till varumärkeslagen bör bestämmelserna överföras till sistnämnda kungörelse och 1967 års kungörelse upphävas.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Utredningen. Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser till den föreslagna nya lagen om mönster har tagits upp i 49—56 §§ i mönsterskyddsutredningens förslag. Enligt utredningens förslag skulle den nya lagen träda i

kraft och 1899 års ML upphöra att gälla den 1 januari 1967 (49 § första punkten och 50 §). Äldre tillämpningsförfattningar till ML bör enligt utredningen upphävas i samband med att föreskrifter om tillämpningen av den nya lagen meddelas. Vissa administrativa föreskrifter, som anvisningar för den nya lagens tillämpning, t.ex. i fråga om registreringsförfarandet, prioritet m.m., bör enligt utredningen meddelas redan före ikraftträdandet. En särskild bestämmelse härom har tagits upp i 49 § andra punkten i utredningsförslaget.

I fråga om den nya lagens tillämplighet på äldre förhållanden anser utredningen till en början, att den nya lagen bör tillämpas i största möjliga utsträckning även på mönster som vid lagens ikraftträdande redan är skyddade enligt 1899 års ML och att undantag från denna huvudregel bör föreskrivas endast för fall då en tillämpning av regeln skulle leda till ett klart obilligt resultat. Huvudregeln innebär enligt utredningen, att den nya lagens bestämmelser om mönsterrättens innehåll blir tillämpliga — med det självklara förbehållet att en äldre registrering avser bara mönster för alster tillhörande metallindustrin. Regeln innebär vidare, att de nya bestämmelserna om överlåtelse och licens m.m. skall gälla och att äldre registreringar kan förnyas enligt den nya lagen. I sistnämnda hänseende utgår emellertid utredningen från att en äldre registrering, som har löpt ut när den nya lagen träder i kraft, inte skall kunna förnyas genom tillämpning av bestämmelserna om respittid i 25 § andra stycket av utredningens förslag och att särskild föreskrift härom inte behövs. En äldre registrering som förnyas enligt den nya lagen skall enligt utredningen självfallet kunna upphävas på talan därom vid domstol, varvid den nya lagens skyddsförutsättningar skall tillämpas vid bedömande av frågan om registreringens fortbestånd. Något invändningsförfarande enligt den nya lagen skall enligt utredningen inte tillämpas i samband med sådan förnyelse som nu nämnts.

Utredningen utgår vidare från att den nya lagen utan särskild bestämmelse blir tillämplig på registreringsansökningar som är anhängiga hos registreringsmyndigheten vid tiden för den nya lagens ikraftträdande. Detta innebär enligt utredningen bl.a., att de nya bestämmelserna om registrering av mönster, t.ex. i fråga om kungörande och bildrepresentation av mönstret samt i fråga om invändningsförfarandet, blir tillämpliga, att de nya skyddsförutsättningarna i princip skall gälla och att sökanden nödgas betala ett tillägg till den ansökningsavgift som han redan har erlagt. Utredningen framhåller, att den ordning som sålunda förutsätts gälla kan medföra mindre olägenheter under själva övergångstiden men anser att fördelarna överväger och att olägenheterna inte får överdrivas. Enligt utredningen kan antalet ineliggande registreringsansökningar antas vara ganska ringa, och utredningen räknar med att registreringsmyndigheten i god tid före den nya lagens ikraftträdande vidtar lämpliga åtgärder inför övergången.

I detta sammanhang framhåller utredningen, att grundsatsen om den nya

lagens tillämpning på ansökningar som ännu inte har avgjorts vid ikraftträdandet inte medför, att också de nya besvärreglerna i 22, 23 och 43 §§ i förslaget blir tillämpliga. Talan mot beslut som registreringsmyndigheten har meddelat före ikraftträdandet skall således enligt utredningen fullföljas i den ordning som 1899 års ML föreskriver, även om själva överklagandet äger rum först därefter. Det innebär bl.a., att talan skall föras hos regeringsrätten och inte hos patent- och registreringsverkets besväravdelning.

Enligt utredningen blir den nya lagen utan vidare tillämplig på mönsterregistreringar som har meddelats efter den nya lagens ikraftträdande men grundar sig på ansökningar som har gjorts dessförinnan.

Utredningen föreslår, att det genom särskilda övergångsbestämmelser till den nya lagen föreskrivs vissa undantag från huvudregeln om den nya lagens tillämpning också på äldre förhållanden. I detta hänseende innebär förslaget följande.

I 51 § andra stycket i utredningsförslaget föreskrivs som ett undantag från regeln i paragrafens första stycke om den nya lagens tillämplighet på mönster som har registrerats enligt 1899 års ML, att bestämmelserna i den nya lagen inte inverkar på för användarrätt som har uppkommit före den nya lagens ikraftträdande. Undantaget har sin motsvarighet i punkt 2 av ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till PatL. Det torde enligt utredningen inte ha stor betydelse, men frågan bör enligt utredningen inte behandlas olika på patent- och mönsterområdena.

Skyddsförutsättningarna är enligt vad utredningen framhåller delvis olika i 1899 års ML och utredningsförslaget. Fråga om hävande av en registrering bör enligt utredningen avgöras enligt den lag som gällde vid tiden för registreringen. I fråga om rätten att väcka talan om hävande av registrering innebär förslaget visserligen inte några nämnvärda förändringar, men utredningen anser att äldre lag i princip bör tillämpas också i det hänseendet. I 52 § av utredningsförslaget har därför tagits upp bestämmelse, att ML skall tillämpas i fråga om hävande av registrering som har meddelats enligt nämnda lag och i fråga om rätten att väcka talan om hävande av sådan registrering. Den nya lagen bör enligt utredningen tillämpas när det gäller hävande av en registrering som har tillkommit före den nya lagens ikraftträdande men har förnyats därefter. Någon särskild föreskrift härom har utredningen emellertid inte ansett behövlig.

Det är enligt utredningen tänkbart, att före den nya lagens ikraftträdande en registreringsansökan ges in som inte kan leda till registrering enligt ML — antingen därför att den inte avser ett mönster för metallvaruallster eller därför att lagens skyddsförutsättningar i övrigt inte är uppfyllda — men väl kan bifallas enligt den nya lagen. Om i ett sådant fall annan person än sökanden före ikraftträdandet har börjat utnyttja mönstret yrkesmässigt i Sverige eller här har vidtagit väsentliga åtgärder för ett sådant utnyttjande, bör han enligt utredningen få för användarrätt enligt 6 § i utredningens

förslag (6 § departementsförslaget) utan hinder av att mönstret sedermera registreras och även om han har påbörjat utnyttjandet eller har vidtagit de förberedande åtgärderna först efter det att registreringsansökningen gjordes. Utredningen föreslår därför i 53 § av sitt förslag en bestämmelse av denna innebörd. Regeln kommer emellertid enligt utredningen sannolikt inte att få stor praktisk betydelse.

Vissa former av offentliggörande av ett mönster kan vara nyhetshindrande enligt den föreslagna nya lagen men samtidigt vara av sådan art att de enligt ML inte utgör hinder för registrering av mönstret. Om ett offentliggörande härrör från sökanden eller någon från vilken denne härleder sin rätt, bör enligt utredningen äldre lag tillämpas under en övergångstid av sex månader från den nya lagens ikraftträdande, dvs. på ansökningar som ges in inom denna tid, när det gäller att bedöma, huruvida offentliggörandet medför hinder mot registrering eller huruvida registrering av mönstret skall upphävas. En bestämmelse av detta innehåll har därför tagits upp i 54 § utredningsförslaget.

När det gäller frågor om ansvar och ersättningsskyldighet med anledning av mönsterintrång som har ägt rum före den nya lagens ikraftträdande, blir enligt utredningen allmänna rättsgrundsatser om straff och skadestånd tillämpliga. Några föreskrifter härom i övergångsbestämmelserna torde enligt utredningen inte behövas. För talan om skadestånd för mönsterintrång gäller enligt ML allmänna regler om tioårspreskription. Enligt 35 och 36 §§ i utredningens förslag (36 och 38 §§ departementsförslaget) skall i stället gälla en femårig preskriptionstid. I fall då intrång har påbörjats under den äldre lagens giltighetstid och fortsatt efter den nya lagens ikraftträdande bör enligt utredningen reglerna i den nya lagen om femårs-preskription gälla också i fråga om det intrång som har ägt rum före ikraftträdandet. I 55 § av utredningens förslag har därför tagits upp bestämmelse, att beträffande skadestånd för mönsterintrång som har ägt rum innan den nya lagen trätt i kraft skall gälla, utom vad som är föreskrivet om tioårig preskription, att talan är förlorad, om den inte väcks senast år 1971 (dvs. inom fem år från den 1 januari 1967, då den nya lagen enligt utredningens förslag skulle träda i kraft).

Bestämmelserna i 38 § andra stycket och 46 § andra stycket i utredningens förslag (39 § andra stycket resp. 41 § tredje stycket departementsförslaget) innebär, att frågan, huruvida ett mönster bort registreras, inte tas upp till prövning i ett intrångsmål utan måste behandlas i särskilt mål. Dessa bestämmelser bör enligt utredningen inte tillämpas i intrångsprocesser som har anhängiggjorts före den nya lagens ikraftträdande. Bestämelse härom har tagits upp i 56 § i utredningens förslag.

Remissyttrandena. Endast patent- och registreringsverket har riktat invändningar mot utredningens förslag till ikraftträdande- och övergångs-

bestämmelser. Ämbetsverket ifrågasätter, om det inte är lämpligt från både praktiska och principiella synpunkter, att den gamla lagen får gälla i full utsträckning i fråga om ansökningar som har gjorts och registreringar som har meddelats före den nya lagens ikraftträdande. Härigenom blir de av utredningen föreslagna reglerna om undantag från huvudprincipen om den nya lagens tillämplighet överflödiga. Vad särskilt angår inneliggande ansökningar föreligger det enligt ämbetsverket inte från administrativa synpunkter något behov av att efter ikraftträdandet tillämpa den nya lagen för att uppnå enhetlig behandling efter ikraftträdandet, eftersom ärendebalansen f.n. är jämförelsevis ringa. Enligt ämbetsverket kan den reglering som utredningen har föreslagit leda till egendomliga konsekvenser. Så t.ex. medger 54 § i förslaget att ett mönster som faller utanför metallindustrins område kan registreras på grund av en ansökan som har getts in före den nya lagens ikraftträdande samt därefter upprätthållas under lindrigare nyhetsbetingelser än en motsvarande ansökan som har getts in efter ikraftträdandet, trots att mönstret inte kunde registreras dessförinnan. Om den av ämbetsverket förordade huvudprincipen godtas, bör dock enligt verkets mening föreskrivas det undantaget från principen, att efter den nya lagens ikraftträdande den längre skyddstid som gäller enligt denna lag skall tillämpas också i fråga om äldre registreringar som då alltså gäller.

Departementschefen. Den nya mönsterskyddslagen bör träda i kraft samtidigt som motsvarande lagar i de övriga nordiska länderna träder i kraft. De delegerade vid de nordiska departementsöverläggningarna har föreslagit att dagen för ikraftträdandet bestäms till den 1 oktober 1970 och jag biträder förslaget. 1899 års ML bör samtidigt upphävas. Som utredningen har föreslagit bör äldre tillämpningsförfattningar till ML upphävas i samband med att Kungl. Maj:t meddelar tillämpningsföreskrifter till den nya lagen. Utan särskild föreskrift torde Kungl. Maj:t kunna före ikraftträdandet meddela de föreskrifter med anvisningar om lagens tillämpning som är behövliga.

Jag övergår här efter till frågan om övergångsbestämmelserna till den nya lagen.

Inom immaterialrätten är det en allmänt erkänd grundsats, att ny lagstiftning blir tillämplig även på rättigheter som har uppkommit och förhållanden som har inträtt före den nya lagstiftningens ikraftträdande. Denna grundsats har också varit vägledande vid utformningen av övergångsbestämmelserna till de lagar som under senare tid har genomförts hos oss på immaterialrättens område, nämligen VmL, UHL och nu senast PatL. Mönsterskyddsutredningen har för sin del föreslagit att principen skall gälla också vid genomförandet av ny mönsterskyddslagstiftning. Patent- och registreringsverket har emellertid i sitt remissyttrande förordat, att äldre lag i princip skall fortsätta att gälla i fråga om äldre registreringar och registreringsansökningar.

På mönsterområdet är situationen i viss mån särpräglad. Den nu gällande ML har ett snävt begränsat tillämpningsområde och inom detta område är dess praktiska betydelse inte särskilt stor, vilket framgår bl.a. av att antalet ansökningar om mönsterregistrering per år är ganska ringa. Den mönster-skyddslagstiftning som nu föreslås har en generell räckvidd och får sin största betydelse genom att den ger möjligheter åt mönsterskapare inom andra industrigrenar än metallindustrin, t. ex. textil- och möbelindustrierna, att få skydd för sina alster. De ändringar i övrigt som föreslås i förhållande till den nu gällande lagstiftningen är med få undantag inte långtgående och kommer över huvud att beröra ett relativt sett mycket begränsat antal mönsterskapare, företagare och andra intressenter. Under dessa förhållanden finns det enligt min mening anledning att vid bedömande av frågan om den nya lagstiftningens tillämplighet på äldre förhållanden ta stor hänsyn till vad som från rättstekniska och praktiska synpunkter ter sig mest ändamålsenligt och att inte känna sig strikt bunden av att följa de principer som har tillämpats vid genomförandet av de tidigare nämnda lagarna på immaterialrättsområdet.

Som framgår av såväl övergångsbestämmelserna till VmL, UhL och PatL som de övergångsbestämmelser till den nya lagen om mönster som mönster-skyddsutredningen har föreslagit kan grundsatsen om ny lagstiftnings tillämplighet på äldre förhållanden inte upprätthållas utan ett ganska stort antal undantag. Detta medför att övergångsbestämmelserna blir invecklade och svåröverskådliga. Man uppnår inte i alla delar att myndigheter och enskilda får ett enda regelsystem att hålla sig till, utan en differentiering mellan gammalt och nytt blir nödvändig i flera hänseenden. Om det emellertid är ett mycket stort antal rättigheter eller andra förhållanden som berörs av övergångsbestämmelserna, uppvägs dessa nackdelar av de fördelar som är förenade med att i åtskilliga andra hänseenden ett enhetligt regelsystem blir tillämpligt över hela linjen i och med den nya lagstiftningens ikraftträdande. Inte minst gäller detta på ett område där uppkomsten av skydds rätt förutsätter registrering och man alltså har anledning att ta stor hänsyn till arbetsförhållandena och arbetsbelastningen inom registreringsmyndigheten. En annan viktig faktor är naturligtvis hur stort antal personer det är vilkas rättsställning berörs av i vad mån man låter den nya lagstiftningen gälla även i fråga om äldre förhållanden.

Om man med avvikelse från den grundsats som hittills har tillämpats på immaterialrättsområdet låter den gamla lagen om mönster i princip fortsätta att gälla i fråga om äldre förhållanden, kan övergångsbestämmelserna göras betydligt enklare och den nödvändiga differentieringen mellan gamla och nya förhållanden lättare att tillämpa. En sådan ordning innebär visserligen, att patent- och registreringsverket som registreringsmyndighet samt domstolarna under en viss övergångstid tvingas tillämpa två skilda regelsystem i mönsterärenden resp. mönstermål. Patent- och registreringsverket har

emellertid i sitt remissyttrande förordat ett sådant system som lämpligt och praktiskt och anser att systemet med hänsyn till det ringa antalet balanserade ärenden angående ansökan om mönsterregistrering inte inger några betänkligheter från administrativ synpunkt. För domstolarna torde frågan ha mycket ringa betydelse, eftersom antalet tvister om mönsterrätt enligt gällande lag torde vara ytterst få.

Den nu ifrågasatta ordningen innebär för mönsterskapare och andra innehavare av rättigheter till mönster inom metallindustrin, att de i princip inte kan dra fördel av de förbättringar i fråga om enskilda intressenters rättsställning som den nya lagstiftningen erbjuder. Som jag tidigare har framhållit är det emellertid ett relativt litet antal personer som kommer att beröras. Det gäller dessutom här ett verksamhetsområde, där mönsterskyddsrätten sannolikt spelar en jämförelsevis liten praktisk och ekonomisk roll. Dessa synpunkter kan visserligen inte ensamma få vara avgörande, även om de föranleder till att de principiella betänkligheterna mot att göra avsteg från annars erkända grundsatser framträder med mindre styrka. Emellertid blir skillnaderna mellan en sådan ordning som den nu diskuterade och ett sådant system som mönsterskyddsutredningen har föreslagit och som har tillämpats på varumärkes- och patentområdena inte så stora som de diametralt motsatta utgångspunkterna i de båda systemen ger anledning tro. Genom de övergångsbestämmelser som utredningen har föreslagit och som i allt väsentligt överensstämmer med övergångsbestämmelserna till VmL och PatL görs undantag från principen om den nya lagstiftningens tillämplighet på äldre förhållanden i flera betydelsefulla hänseenden. Det gäller bl.a. i fråga om föranvändarrätt, hävande av äldre registrering och rätt att väcka talan om sådant hävande, utställningsskyddet, preskription av skadestånd på grund av mönsterintrång samt vissa processuella bestämmelser om ogiltighetsinvändning i intrångsmål. Härtill kommer, att det inom ramen för en ordning som innebär att äldre lag i princip skall fortsätta att gälla i fråga om äldre förhållanden är fullt möjligt att genom vissa övergångsbestämmelser minska klyftan mellan gamla och nya förhållanden utan att man fördenskull ger upp kravet på att övergångsbestämmelserna skall vara enkla, entydiga och lätta att tillämpa.

På grund av vad jag sålunda har anfört förordar jag att som huvudregel skall gälla, att äldre lag alltjämt äger tillämpning på registrering av mönster som har meddelats före den nya lagens ikraftträdande eller som meddelas på grund av ansökan som har gjorts dessförinnan samt att äldre lag också skall tillämpas vid handläggning av sådan ansökan.

Från denna huvudregel bör, på sätt som patent- och registreringsverket har föreslagit, göras undantag i fråga om skyddstidens längd. Den nya lagens bestämmelser om förnyelse av mönsterregistrering bör således bli tillämpliga även på registrering som har meddelats enligt 1899 års ML och som är gällande vid den nya lagens ikraftträdande eller som meddelas efter

ikraftträdandet på grundval av en ansökan vilken gjorts dessförinnan. Som utredningen har anfört bör däremot en äldre registrering, vars giltighetstid har löpt ut när den nya lagen träder i kraft, inte kunna förnyas genom tillämpning av bestämmelserna om respittid i 25 § departementsförslaget. Några ytterligare övergångsbestämmelser torde inte vara behövliga.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna i departementsförslaget har utformats i enlighet med vad jag nu har anfört. Efter mönster av PatL har bestämmelserna på sedvanligt sätt tagits upp åtskilda från lagens bestämmelser i övrigt och således inte på sätt som utredningen har föreslagit i ett avslutande kapitel av själva lagen.

Förslaget till lag om ändring i upphovsrättslagen

1 §

Som jag har anfört i den allmänna motiveringen bör i såväl UhL som viss annan lagstiftning uttrycket konsthantverk eller konstindustri ersättas med ordet brukskonst. Förslaget berör bl. a. 1 § första stycket UhL.

Med denna terminologiska förändring åsyftas inte någon ändring i tillämpningen i fråga om vilka produktkategorier som hör hit. Däremot är det, som jag också har framhållit i den allmänna motiveringen, avsikten att kraven på individualitet och konstnärlig gestaltning skall skärpas vid bedömande av huruvida alster av vad som nu kommer att benämnas brukskonst skall åtnjuta upphovsrättsligt skydd. I den delen hänvisar jag till vad jag har sagt i det föregående.

10 §

UhL innehåller i första stycket av denna paragraf en regel om dubbelt skydd. Där föreskrivs, att om ett verk har registrerats såsom mönster eller modell enligt vad därom är stadgat, upphovsrätt till verket kan göras gällande utan hinder därav. I samband med att 1899 års lag om skydd för vissa mönster och modeller upphävs och ersätts av den föreslagna mönsterskyddslagen bör orden »eller modell» i förevarande lagrum utgå.

43 §

I första stycket av förevarande paragraf föreskrivs f.n., att upphovsrätt till ett (litterärt eller konstnärligt) verk gäller, om annat inte följer av andra stycket, till utgången av femtionde året efter det år då upphovsmannen avled eller, i fråga om verk som sägs i 6 § UhL — dvs. verk som har två eller flera upphovsmän, vilkas bidrag inte utgör självständiga verk — efter den

sist avlidne upphovsmannens dödsår. Enligt andra stycket gäller upphovsrätt till alster av konsthantverk eller konstindustri — dvs. brukskonst — till utgången av tionde året efter det år då alstret offentliggjordes eller, om sådant alster inte var offentliggjort vid konstnärens död, till utgången av tionde året efter hans dödsår.

Av skäl som jag har utvecklat närmare i den allmänna motiveringen föreslås nu, att den upphovsrättsliga skyddstiden för alster av brukskonst skall bli densamma som för andra konstnärliga verk. Bestämmelsen i andra stycket av förevarande paragraf föreslås därför bli upphävd. Detta föranleder en redaktionell justering i paragrafens första stycke.

44 §

I första stycket av förevarande paragraf föreskrivs nu, att upphovsrätten till verk, som har offentliggjorts utan att upphovsmannen blivit angiven med sitt namn eller med sin allmänt kända pseudonym eller signatur, gäller till utgången av femtionde året efter det år då verket offentliggjordes samt att, om verket består av två eller flera delar med inbördes sammanhang, tiden räknas från det år då den sista delen offentliggjordes. Enligt paragrafens andra stycke gäller bestämmelserna i 43 § — om skyddstidens längd — därest upphovsmannen inom nyssnämnda tid blir angiven som sägs i 7 § eller det visas att han har avlidit innan verket offentliggjordes. Hänvisningen till 7 § UhL innebär att upphovsmannens namn eller allmänt kända pseudonym eller signatur skall vara på sedvanligt sätt utsatt på exemplar av verket eller anges när verket görs tillgängligt för allmänheten eller anges i anmälan till justitiedepartementet. I tredje stycket av nu förevarande paragraf föreskrivs slutligen, att första och andra styckena av paragrafen inte gäller för alster av konsthantverk eller konstindustri.

Den upphovsrättsliga skyddstiden för alster av brukskonst avses som nämnts bli densamma som för andra verk. Reglerna i 44 § första och andra styckena om beräkning av skyddstid för anonyma och pseudonyma verk bör då också gälla även för alster av brukskonst. Undantagsbestämmelsen i tredje stycket av nu förevarande paragraf föreslås därför bli upphävd.

63 och 65 §§

I 63 § meddelas ikraftträdandebestämmelser. Här föreskrivs f. n., förutom att UhL — med vissa undantag som inte är av intresse i detta sammanhang — träder i kraft den 1 juli 1961, att 65 § andra stycket UhL skall gälla fr. o. m. utgången av år 1960. Enligt första stycket av sistnämnda paragraf skall UhL i princip tillämpas på litterärt eller konstnärligt verk som tillkommit före lagens ikraftträdande. I paragrafens andra stycke föreskrivs emellertid, att rätt till alster av konsthantverk eller konstindustri skall gälla till utgången av år 1971, om rätten annars skulle upphöra vid utgången av något

av åren 1960—1970. Denna bestämmelse, vilken som nämnts skall gälla från utgången av år 1960, blir tillämplig på dels verk som har offentliggjorts under något av åren 1950—1960, dels verk vars upphovsman har avlidit under något av åren 1950—1960 och som inte hade offentliggjorts vid tiden för dödsfallet. Bestämmelsen är däremot inte tillämplig på verk som offentliggjorts före år 1950 eller på icke offentliggjort verk, vars upphovsman avlidit före år 1950.

Som framgår av vad jag har anfört i den allmänna motiveringen föreslår jag att de nya bestämmelserna om skyddstid för verk av brukskonst, vilka innebär att skyddstiden skall utgöra 50 år, räknat från upphovsmannens död, vinner tillämpning också på verk som har tillkommit före den nya lagstiftningens ikraftträdande, under förutsättning att verket vid tiden för detta ikraftträdande åtnjuter skydd enligt nu gällande lag. Vidare föreslår jag, av skäl som jag också har utvecklat i det föregående, att upphovsrätt till sådant verk av brukskonst som jag nu har nämnt under alla förhållanden skall kunna göras gällande under en tid av tio år, räknat från den nya lagens ikraftträdande. Föreskrifter i dessa hänseenden skall enligt mitt förslag tas upp i övergångsbestämmelser till den nya lagstiftningen. Jag återkommer till dessa bestämmelser i det följande.

Den reglering jag sålunda föreslår innebär, att varje verk av brukskonst, som omfattas av den nuvarande bestämmelsen i 65 § andra stycket UhL, efter den nya lagstiftningens ikraftträdande kommer att åtnjuta upphovsrättsligt skydd även efter utgången av år 1971. Beträffande sådant verk blir frågan om skyddstidens längd att bedöma enligt 43 § UhL i dess föreslagna nya lydelse, när det gäller verk som uppfyller de skärpta krav på individualitet och konstnärlig gestaltning som enligt mitt förslag skall utgöra en förutsättning för upphovsrättsligt skydd, samt enligt de nyssnämnda övergångsbestämmelserna, när det gäller annat verk. Det föreslås med hänsyn till dessa förhållanden, att föreskriften i 63 § om ikraftträdande av 65 § andra stycket utgår och att sistnämnda lagrum upphävs.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Den föreslagna lagen om ändring i upphovsrättslagen bör träda i kraft samtidigt med den nya mönsterskyddslagen eller således den 1 oktober 1970.

I överensstämmelse med vad jag har anfört vid 63 och 65 §§ föreskrivs i övergångsbestämmelserna till den föreslagna lagen om ändring i upphovsrättslagen, att de nya bestämmelserna skall äga tillämpning även på verk som har tillkommit före den nya lagens ikraftträdande, under förutsättning att verket vid tiden för ikraftträdandet åtnjöt skydd enligt äldre lag, samt att i fråga om sådant verk upphovsrätten till verket inte i något fall upphör före utgången av september 1980.

Förslaget till lag om ändring i brottsbalken

5 §

I förevarande paragraf i 14 kap. brottsbalken föreskrivs, att den som utan lov anbringar eller eljest förfalskar annans namnteckning eller signatur på alster av konst eller konsthantverk eller på annat dylikt verk och därigenom ger sken av att denne bestyrkt sig vara upphovsman till verket dömes för signaturförfalskning till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader. Som jag har anfört i den allmänna motiveringen till förslaget till lag om ändring i upphovsrättslagen bör i samband med att den nya mönsterskyddslagen genomförs vidtas den följdändringen i 1 § UhL att orden »konsthantverk eller konstindustri» ersätts med den gemensamma beteckningen »brukskonst». Som en följd härav bör i förevarande paragraf i brottsbalken uttrycket konsthantverk ersättas med »brukskonst».

Förslaget till lag om ändring i utsökningslagen

85 §

Denna paragraf i utsökningslagen innehåller föreskrifter om skyldighet för utmättningsman m. fl. att i särskilt angivna fall lämna olika myndigheter underrättelse om utmätning och vissa andra exekutiva åtgärder. I samband med att PatL genomfördes togs som ett nytt åttonde moment i paragrafen upp föreskrift om skyldighet för utmättningsman att om patent utmäts sända bevis om utmätningen till patentmyndigheten med angivande av patentets nummer. Som jag har anfört i specialmotiveringen till 33 § förslaget till mönsterskyddslag bör denna bestämmelse nu göras tillämplig också i fråga om utmätning av mönsterrätt. Samtidigt bör en mindre redaktionell jämkning vidtas. I enlighet härmed föreslås att 85 § åttonde momentet utsökningslagen får det innehållet, att om patent eller mönsterrätt utmäts, utmättningsmannen ofördröjligen skall till patent- och registreringsverket sända bevis om utmätningen med angivande av patentets eller mönsterregistreringens nummer.

Förslaget till lag angående ändring i sekretesslagen

23 §

Denna paragraf i sekretesslagen innehåller f. n. bestämmelse av innebörd, att handlingar i ärende angående ansökan om patent inte utan sökandens

samtycke får utlämnas till annan i vidare mån än som föranleds av gällande lagstiftning om patent (första punkten) samt att i vad sådana handlingar angår uppfinning varpå patent beviljats de skall utlämnas, om annat inte är föreskrivet i nämnda lagstiftning (andra punkten).

I den allmänna motiveringen har närmare diskuterats frågan huruvida också handlingar i ärende angående ansökan om registrering av mönster skall åtnjuta sekretesskydd. Som framgår av vad jag har anfört i det sammanhanget bör endast ett begränsat sekretesskydd komma i fråga. Sålunda bör endast handling som visar mönstret kunna hållas hemlig. En förutsättning för sekretess bör vara, att sökanden i ärendet gör framställning därom. Sekretesskydd bör vidare kunna åtnjutas endast under begränsad tid. Som jag också har framhållit i det föregående bör de grundläggande bestämmelserna om vilka handlingar som skall kunna hållas hemliga och om förutsättningarna härför tas upp i sekretesslagen, under det att regler om sekretesskyddets upphörande bör meddelas i mönsterskyddslagen. Bestämmelser i sistnämnda hänseende har också tagits upp i 19 § förslaget till mönsterskyddslag. I fråga om dessa bestämmelser hänvisar jag till vad jag har anfört vid nämnda paragraf.

I ett nytt andra stycke av nu förevarande paragraf i sekretesslagen föreslås i enlighet med de överväganden som jag nyss har redovisat bestämmelse av innehåll, att om i ansökan om registrering av mönster har begärts, att handling som visar mönstret skall hållas hemlig, handlingen inte får utan sökandens samtycke lämnas ut till annan i vidare mån än som följer av mönsterskyddslagen.

Som framgår av den föreslagna lydelsen måste begäran om sekretess framställas redan i ansökningshandlingarna. Ett senare framställt yrkande därom kan inte beaktas, eftersom ansökningshandlingarna automatiskt har blivit offentliga i och med att de har kommit in till registreringsmyndigheten och en handling som en gång har blivit offentlig givetvis inte därefter kan hållas hemlig. Framställningen måste avse just hemlighållande av viss eller vissa handlingar. En begäran om anstånd med kungörandet av ansökningshandlingarna är, som jag har framhållit vid 19 § i förslaget till mönsterskyddslag, i princip inte tillräckligt men torde ofta få tolkas som innefattande ett sekretessyrkande.

I paragrafen talas om handling som visar mönstret. Med handling jämställs enligt 2 kap. 2 § tryckfrihetsförordningen även ritning eller bild. Yrkande om sekretess torde sålunda i allmänhet komma att avse sådan bild av mönstret som sökanden enligt 10 § i förslaget till mönsterskyddslag skall ge in tillsammans med registreringsansökningshandlingarna. Men handling som visar mönstret avser också, som offentlighetskommittén har framhållit, beskrivning med vars hjälp mönstret kan rekonstrueras. Enligt mönsterskyddsutredningens uppfattning omfattar sekretesslagstiftningen däremot inte sådana modeller som skall kunna inges i registreringsärenden, och modeller

skulle således inte vara underkastade de nu ifrågavarande särskilda sekretessbestämmelserna, utan registreringsmyndigheten skulle vara oförhindrad att efter gottfinnande göra avsteg från offentlighetsprincipen. Utredningen anser det emellertid olämpligt att inte bild och modell behandlas på samma sätt. En ingiven modell bör därför enligt utredningen inte hållas hemlig under längre tid än sådan handling som har sekretesskydd enligt de särskilda bestämmelserna i sekretess- och mönsterskyddslagarna. Vid remissbehandlingen har emellertid offentlighetskommittén uttalat, att modeller redan nu bör betraktas som handlingar i fråga om allmänhetens rätt att få tillgång till dem. Kommittén nämner att man numera i vidgad utsträckning med uppteckning jämför andra metoder att fixera information. En tolkning, enligt vilken modell skulle vara handling i tryckfrihetsförordningens mening, strider enligt kommitténs mening inte mot avfattningen av 2 kap. 2 § tryckfrihetsförordningen, där det inte anges att bild skall vara tvådimensionell. Kommittén framhåller att karta, ritning och bild i motiven till nämnda lagrum betecknas som »föremål». (SOU 1947:60 s. 219. Jfr 4 § p. 10 i kungörelsen den 4 januari 1939 (nr 7) med förordnanden på civilförvaltningens område jämlikt sekretesslagen, vilken bestämmelse förutsätter att kliché kan vara allmän handling.)

Vad offentlighetskommittén har anfört innefattar enligt min mening goda skäl för att anse tryckfrihetsförordningens bestämmelser om handling tillämpliga också på modell av mönster. Under alla omständigheter är det uppenbart att nu förevarande bestämmelse i sekretesslagen måste anses omfatta även modell som ges in i ärende angående ansökan om registrering av mönster.

Om en registreringsansökan omfattar flera mönster, torde det av praktiska skäl inte vara möjligt att godta ett yrkande om sekretess bara i fråga om handling som visar ett av mönstren, eftersom detta skulle vålla komplikationer vid tillämpning av bestämmelserna i 18 § om kungörande av ansökningen. I sekretesshänseende måste därför samtliga de handlingar som visar de olika mönstren behandlas på samma sätt.

Eftersom sekretesskyddet enligt förslaget skall omfatta bara handling som visar det mönster som söks registrerat, finns inte för mönsterrättens del behov av någon motsvarighet till den nuvarande bestämmelsen i första stycket andra punkten av förevarande paragraf.

Förslaget till lag om ändring i varumärkeslagen

30 §

Enligt förevarande paragraf i dess nuvarande lydelse kan Kungl. Maj:t under förutsättning av ömsesidighet förordna, att om varumärke tidigare

har anmälts till registrering i främmande stat, ansökan om registrering i Sverige skall, under de villkor som anges i förordnandet, i förhållande till andra ansökningar eller med hänsyn till skedd användning av andra kännetecken anses gjord samtidigt med anmälningen i den främmande staten.

Denna bestämmelse om s.k. konventionsprioritet har sin motsvarighet i 6 § PatL. I det förslag till patentlag som lades fram för riksdagen genom prop. 1966:40 togs i 6 § upp bestämmelse om möjlighet för Kungl. Maj:t att förordna, att ansökan om patent på uppfinning, vilken tidigare angetts i ansökan om skydd i främmande stat, vid tillämpning av bestämmelserna i 2 § första och andra styckena i förslaget om krav på nyhet som förutsättning för patenterbarhet och i 4 § om s.k. föranvändarrätt skall anses gjord samtidigt med ansökningen i den främmande staten, om sökanden yrkar det. Paragrafen överensstämde i sak väsentligen med motsvarande föreskrift i 25 § i 1884 års patentförordning. Kravet på ömsesidighet i sistnämnda paragraf hade dock fått utgå.

På riksdagens initiativ och för att också sökande i icke erkända länder skall kunna komma i åtnjutande av prioritet ersattes emellertid orden »i främmande stat» i 6 § PatL med »utom riket».

I det nu föreliggande förslaget till mönsterskyddslag har bestämmelsen i 8 § om prioritet utformats efter förebild av 6 § PatL. Prioritet kan alltså enligt förslaget åtnjutas på grund av ansökan om skydd som tidigare gjorts utom riket, oavsett om den gjorts i stat som Sverige har erkänt eller i annat land.

På denna punkt bör enligt min mening 30 § Vml i detta sammanhang bringas i överensstämmelse med vad som gäller på patentområdet och enligt förslaget till mönsterskyddslag kommer att gälla på mönsterområdet. Jag föreslår därför, att det nu föreskrivna kravet på ömsesidighet utgår och att orden »i främmande stat» ersätts med »utom riket».

Denna lagändring föranleder viss ändring i 4 § i 1967 års tidigare nämnda kungörelse med bestämmelser om skydd för vissa främmande mönster och varumärken.

Förslaget till lag om ändring i lagen om patent- och registreringsverkets besvärsavdelning

1 §

I första stycket av förevarande paragraf i lagen den 1 december 1967 om patent- och registreringsverkets besvärsavdelning föreskrivs, att inom verket skall finnas en besvärsavdelning för prövning av besvär i ärenden rörande patent och varumärken samt ärenden angående släktnamn och förnamn.

Enligt 23 § första stycket och 47 § första stycket i departementsförslaget till mönsterskyddslag skall talan mot slutligt beslut som registreringsmyndigheten meddelat enligt mönsterskyddslagen föras genom besvär hos patent- och registreringsverkets besvärsavdelning. Med anledning härav föreslås, att i första stycket av nu förevarande paragraf tas in föreskrift av innebörd, att besvärsavdelningen prövar också besvär i ärenden rörande mönster.

2 §

I första stycket av denna paragraf föreskrivs f. n., att besvärsavdelningen vid handläggning av patentärenden är beslutför med tre ledamöter, av vilka minst två skall vara tekniskt kunniga, och att lagkunnig ledamot skall delta, om patentärendes beskaffenhet fordrar det. Vid handläggning av varumärkes- och namnärenden är besvärsavdelningen enligt andra stycket beslutför med tre ledamöter, av vilka minst två skall vara lagkunniga.

I fråga om besvärsavdelningens sammansättning vid handläggning av mönsterärenden har mönsterskyddsutredningen ansett, att det vid sådan handläggning inte behövs någon speciell förtrogenhet med konstbedömning o. d. Enligt utredningen bör besvärsavdelningen i dessa fall liksom vid handläggning av varumärkes- eller namnärenden vara beslutför med tre ledamöter, av vilka minst två skall vara lagkunniga.

Vid remissbehandlingen har bl. a. förvaltningsdomstolskommittén biträtt förslaget. Svenska patentombudsforeningen har däremot satt i fråga, om det inte vid handläggning av mönsterärenden bör finnas minst två tekniskt kunniga ledamöter eller en tekniskt kunnig ledamot och en i formgivningsfrågor kunnig person. Enligt föreningen kräver mönsterärenden väl så stora insikter i teknologi och formgivning som i juridik.

Vid bedömande av frågan om besvärsavdelningens sammansättning vid handläggning av mönsterärenden bör beaktas, att sådana ärenden inte äger på långt när samma tekniska karaktär som patentärenden. Det ligger betydligt närmare till hands att göra en jämförelse med varumärkesärenden. I likhet med utredningen förordar jag därför, att besvärsavdelningen ges samma sammansättning vid handläggning av mönsterärenden som vid handläggning av varumärkesärenden. I enlighet härmed föreslås, att i andra stycket av nu förevarande paragraf tas upp föreskrift av innebörd, att besvärsavdelningen vid handläggning av mönsterärenden är beslutför med tre ledamöter, av vilka minst två skall vara lagkunniga.

Förslaget till lag om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar

Som jag har anfört i den allmänna motiveringen bör 1960 års lag om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar samt 1947 och 1961

års lagar om skydd för FN:s emblem och namn resp. IAEA:s namn nu ersätts av en ny gemensam lag. Den nya lagen bör erhålla samma rubrik som 1960 års lag.

Lagen kan begränsas till att omfatta fem paragrafer. I 1 § bör tas upp bestämmelser motsvarande föreskrifterna i 1 § i 1960 års lag. Bestämmelser om skydd för FN:s emblem och namn samt IAEA:s emblem bör lämpligen tas upp i 2 §. En fullmaktsbestämmelse, varigenom Kungl. Maj:t bemyndigas att förordna om skydd för internationella organisationers emblem etc. och namn bör meddelas i 3 §. I 4 § bör meddelas straffbestämmelser och i 5 § bör tas upp sedvanlig föreskrift om att Kungl. Maj:t kan meddela tillämpningsföreskrifter till lagen.

1 §

Förevarande paragraf i departementsförslaget motsvarar 1 § lagen den 2 december 1960 om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar. Lagrummet föranleder ingen ytterligare saklig kommentar. I redaktionellt hänseende har i första stycket gjorts en viss jämkning i förtydligande syfte.

2 §

I denna paragraf har tagits upp föreskrifter som i sak motsvarar bestämmelserna i 1 § första stycket lagen den 10 juli 1947 om skydd för Förenta Nationernas emblem och namn samt 1 § första stycket lagen den 26 maj 1961 om skydd för internationella atomenergiorganets emblem. Vissa smärre redaktionella jämkningar har skett i förhållande till de äldre bestämmelserna.

I 1 § andra stycket av vardera av 1947 och 1961 års lagar anges att resp. emblems utseende framgår av en vid lagen fogad bilaga. I den mån det anses erforderligt att i anslutning till förevarande lagstiftning sprida kännedom om emblemens utseende bör dock detta kunna ske genom de tillämpningsföreskrifter som Kungl. Maj:t kan finna påkallat att utfärda. I lagförslaget har därför inte tagits upp motsvarighet till nyssnämnda lagrum i de äldre lagarna.

3 §

Av skäl som jag har utvecklat närmare i den allmänna motiveringen bör i den nya lagen tas upp bestämmelse om rätt för Kungl. Maj:t att, i anslutning till föreskrifterna i art. 6ter 1. b. i Pariskonventionens Lissabon- och Stockholmstexter eller eventuella föreskrifter i sådana andra internationella överenskommelser som avses i art. 6ter 1. b. i nämnda konventionstexter, förordna att internationell organisations vapen, flagga, emblem eller namn (inbegripet förkortning för namnet) skall åtnjuta ett skydd i princip motsvarande det skydd som bereds bl.a. statsvapen enligt 1 § i den nya lagen.

Kungl. Maj:t bör kunna meddela ett förordnande av denna innebörd endast om det föreligger en av Sverige biträdd internationell överenskommelse om att en internationell organisations vapen etc. skall beredas skydd. Pariskonventionen utgör i sig själv en sådan överenskommelse, men det är att märka att dess skyddsregler träder i tillämpning bara för organisation som på visst sätt har tillkännagett sin önskan att få sådant skydd. Konventionen förutsätter emellertid vidare att det kan träffas andra internationella överenskommelser som innefattar skyddsbestämmelser av detta slag. Om Sverige har tillträtt en sådan överenskommelse, bör Kungl. Maj:t uppenbarligen ha möjlighet att meddela förordnande med stöd av fullmaktsbestämmelsen. Det bör inte anses uteslutet att en överenskommelse i hitthörande frågor ingås direkt med en mellanstatlig organisation och fullmaktsbestämmelsen bör därför omfatta också ett sådant fall.

I enlighet med det anförda har i förevarande paragraf föreskrivits att Kungl. Maj:t kan, efter avtal med främmande stat eller mellanstatlig organisation, förordna att bestämmelse i 1 § första stycket om statsvapen eller annan där avsedd beteckning skall äga motsvarande tillämpning i fråga om viss sådan organisations vapen, flagga, emblem eller benämning eller förkortning för sådan benämning.

För att en internationell organisation skall kunna få skydd för sitt vapen e.l. enligt Pariskonventionen krävs att den har gjort en anmälan därom hos unionsländerna via Parisunionens internationella byrå. I fråga om internationell organisation som grundar sitt skyddskrav på art. 6ter i Pariskonventionen kan således Kungl. Maj:t meddela förordnande enligt förevarande paragraf endast under förutsättning att konventionens formföreskrifter har iakttagits, dvs. att den internationella byrån har angett vilka kännetecken e.l. det är fråga om.

Uttrycket »efter avtal med — — —» innebär å ena sidan att Kungl. Maj:ts befogenhet inte kan utnyttjas i fråga om andra emblem etc. än sådana som bereds skydd enligt föreskrifter i en internationell överenskommelse, men i fråga om skyddsomfånget står det å andra sidan Kungl. Maj:t fritt att gå utöver ramen för vad sådana föreskrifter kräver. Det kan vara praktiskt att föreskriva ett mer generellt skydd för visst vapen, emblem, namn e.l. än vederbörande internationella avtal påbjuder.

Bestämmelserna i 1 § första stycket i förslaget — och i 1960 års lag — avser endast skydd mot användning i näringsverksamhet av där angivna beteckningar i varumärke eller annat kännetecken för vara eller tjänster. I fråga om internationella organisationers vapen etc. sträcker sig föreskrifterna i Pariskonventionen art. 6ter inte heller längre. Det bör dock, med tanke på att längre gående bestämmelser kan komma att meddelas genom andra internationella överenskommelser än Pariskonventionen, finnas möjlighet för Kungl. Maj:t att i visst fall föreskriva mer vittgående skyddsbestämmelser. Sådana bestämmelser bör dock inte i något fall omfatta annan

användning av ifrågavarande beteckningar än sådan som sker i näringsverksamhet, en begränsning som enligt 1 § andra stycket gäller också i fråga om statsvapen. Om det i visst fall skulle bli aktuellt att sträcka skyddet längre — som redan skett i fråga om FN:s och IAEA:s emblem samt FN:s namn — bör så ske genom lagstiftning. Fullmaktsbestämmelsen i förevarande paragraf i förslaget har därför utformats så att den tillgodoser dessa önskemål.

4 §

Förevarande paragraf innehåller bestämmelser om straffpåföljd vid överträdelse av 1 eller 2 § eller förbud som meddelats med stöd av 3 §.

Enligt 2 § i 1960 års lag om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar straffas den med (dags-)böter som uppsåtligen eller av oaktsamhet, som inte är ringa, bryter mot vad som föreskrivs i 1 §, om inte gärningen enligt annat lagrum är belagd med strängare påföljd. I 2 § 1947 års lag om skydd för FN:s emblem och namn föreskrivs att den som saluhåller vara, på vilken utan vederbörligt tillstånd har anbragts märke eller benämning som avses i lagens 1 §, eller i firma olovligen tar in sådan benämning eller eljest bryter mot det i nämnda paragraf stadgade förbudet straffas med (dags-)böter eller fängelse. I 1961 års lag om skydd för IAEA:s emblem slutligen har i 2 § tagits upp bestämmelse av innehåll att den som saluhåller vara, på vilken utan vederbörligt tillstånd har anbragts märke, som avses i lagens 1 §, eller eljest bryter mot det i nämnda paragraf föreskrivna förbudet straffas med (dags-)böter.

I den nya lag som jag nu föreslår bör tagas upp en gemensam straffbestämmelse för överträdelse av förbud som gäller enligt 1—3 §. Det är enligt min mening inte nödvändigt att på sätt som har skett i 1947 och 1961 års lagar särskilt exemplifiera de praktiskt viktigaste formerna av straffbara förbudsöverträdelser. Straff bör inträda endast för överträdelse som sker uppsåtligen eller av oaktsamhet. De förbudsöverträdelser det här är fråga om är inte av den svårhetsgrad att fängelsestraff bör ifrågakomma, och straffet synes därför böra bestämmas till böter.

I enlighet med dessa överväganden har i förevarande paragraf av departementsförslaget tagits upp bestämmelse, att den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 1 eller 2 § eller mot förbud som gäller på grund av förordnande med stöd av 3 § dömes till böter.

5 §

Enligt 3 § i 1960 års lag kan Kungl. Maj:t meddela föreskrifter om ordningen för att söka tillstånd som avses i lagen. En sådan ordning bör gälla också enligt den nya lagen. Detta synes dock enklast kunna uppnås genom en sedvanlig bestämmelse om rätt för Kungl. Maj:t att meddela tillämpningsföreskrifter till lagen. En sådan bestämmelse har därför tagits upp i förevarande paragraf i departementsförslaget.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Den nya lagen bör träda i kraft samtidigt med mönsterskyddslagen eller den 1 oktober 1970.

Som jag har anfört i den allmänna motiveringen bör ett förordnande med stöd av 3 § om skydd för internationella organisationers emblem m. m. eller namn under en treårig övergångstid inte inkräkta på rätt till varumärke eller firma som har uppkommit innan förordnandet meddelades.

Genom den nya lagen bör 1960 års lag om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar, 1947 års lag om skydd för FN:s emblem och namn samt 1961 års lag om skydd för IAEA:s emblem upphävas. Några ytterligare övergångsbestämmelser torde inte behövas.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna i departementsförslaget har ulformats i enlighet med vad jag nu har anfört.

Tillträde till Pariskonventionens Lissabon- och Stockholmstexter

Departementschefen. Som jag tidigare har nämnt är Sverige sedan den 1 juli 1953 bundet av 1934 års s. k. Londontext av 1883 års Pariskonvention för industriellt rättsskydd. Vid 1958 års revisionskonferens i Lissabon företogs ett betydande antal ändringar i konventionen. Sverige har ännu inte tillträtt Lissabontexten, vilket sammanhänger med att vår lagstiftning på det industriella rättsskyddets område hittills inte på alla punkter har anpassats till denna text av konventionen. En successiv anpassning har emellertid skett på patent- och varumärkesområdena. När 1960 års VmL genomfördes beaktades samtliga de nya eller reviderade bestämmelserna i Lissabontexten i den del de rör varumärkesrätten (art. 4.A.2. och 3., C.4. och D.5., art. 6, 6bis, 6ter, 6quinquies A, B, C.1., D och E, art. 6sexies, art. 6septies, art. 10.1. och art. 10bis 3). Bestämmelserna i den nu gällande VmL och tillämpningskungörelsen till denna är sålunda utformade så, att de möjliggör en svensk anslutning till Lissabontexten, såvitt angår skyddet för varumärken (prop. 1960:167 s. 37). På motsvarande sätt har de nya eller reviderade patenträttsliga bestämmelserna i Lissabontexten (art. 4.A.2 och 3, C.4, D.5, F och G.2, art. 4quater, art. 5.2, 3 och 4, art. 5bis 2 och art. 5 quater) beaktats i 1967 års PatL och tillämpningskungörelsen till denna lag (prop. 1966:40 s. 32, där en sammanfattande redogörelse lämnas för konventionsbestämmelserna; uttrycklig hänvisning görs visserligen inte till Lissabontexten, men av t. ex. omnämmandet av art. 4quater, som helt saknar motsvarighet i Londontexten och äldre konventionstexter, framgår att redogörelsen avser Lissabontexten, jfr de nordiska patentlagkommittéernas förslag till nordiska patentlagar, NU 1963:6 s. 11).

Bestämmelserna i Pariskonventionen om illojal konkurrens (art. 10bis och 10ter) underkastades ingen annan ändring vid Lissabonkonferensen,

än att uttryckligt förbud infördes mot uppgifter eller påståenden vilkas användning i näringsverksamhet är ägnad att vilseleda allmänheten angående varors beskaffenhet, tillverkningsätt, egenskaper, användbarhet eller myckenhet (art. 10bis 3). Denna bestämmelse torde emellertid redan nu vara täckt av föreskrifterna om illojal reklam i 1 § lagen den 29 maj 1931 med vissa bestämmelser mot illojal konkurrens. Åtminstone formellt sett föreligger visserligen vissa skiljaktigheter mellan konventionsbestämmelsen och nyssnämnda lagrum, men dessa skillnader synes inte vara av sådan betydelse, att de utgör hinder mot Sveriges anslutning till Lissabontexten. Frågan om en närmare anpassning av de svenska lagreglerna till konventionsbestämmelserna enligt Lissabontexten övervägs f. ö. inom ramen för det lagstiftningsarbete som f. n. pågår inom justitiedepartementet med sikte på att ersätta 1931 års lagstiftning om illojal konkurrens med en ny lag i ämnet. Detta arbete torde föranleda proposition till riksdagen inom en nära framtid, och den berörda frågan kan därför väntas få en slutlig lösning ungefär samtidigt med att Lissabontexten blir bindande för Sverige, om en anslutning till denna text sker i samband med att den nya mönsterskyddslagen sätts i kraft.

Pariskonventionen innehåller i art. 9 och 10 vissa regler om skydd mot olovligt användande av lagligen skyddat varumärke. Reglerna i art. 9 går väsentligen ut på att vara, på vilken varumärke finns olovligen anbragt skall tagas i beslag och underkastas införselförbud. I art. 10 meddelas vissa bestämmelser om tillämpningsområdet. Vid Lissabonkonferensen vidtogs en del ändringar i sistnämnda artikel, varigenom tillämpningsområdet för reglerna i art. 9 utvidgades. Konventionsbestämmelserna har i svensk lag närmast sin motsvarighet i lagen den 4 juni 1913 (nr 159) ang. förbud mot införsel till riket av varor med oriktig ursprungsbeteckning och lagen den 9 oktober 1914 (nr 422) ang. förbud i vissa fall mot varas förseende med oriktig ursprungsbeteckning och saluhållande av oriktigt märkta varor. Det föreligger dock inte absolut överensstämmelse mellan de svenska lagbestämmelserna och föreskrifterna i art. 9—10 i Pariskonventionen enligt Londontexten. Att detta inte ansetts utgöra hinder mot Sveriges anslutning till denna text torde sammanhånga med att bestämmelserna i art. 9 inte har utformats som tvingande regler utan närmast har karaktären av en rekommendation till unionsländerna (jfr utredningens om illojal konkurrens betänkande med förslag till bl. a. lag om otillbörlig konkurrens, SOU 1966:71, s. 278 f med där gjorda hänvisningar). Under dessa förhållanden synes det inte föreligga hinder mot att Sverige ansluter sig till Lissabontexten utan att den svenska lagstiftningen på förevarande område ändras i anslutning till den utvidgning av tillämpningsområdet för art. 9 i konventionen som skett i Lissabontexten. Det bör f. ö. i sammanhanget framhållas, att också frågan om förhållandet mellan denna lagstiftning och bestämmelserna i art. 9—10 av Pariskonventionen enligt Lissabontexten

kommer att övervägas närmare i samband med det pågående arbetet på en ny lagstiftning om otillbörlig konkurrens.

De ändringar i övrigt som vidtogs i Pariskonventionen vid Lissabonkonferensen rör skyddet för mönster samt skyddet för vissa vapen och andra officiella beteckningar. Som framgår av vad jag har anført i det föregående har bestämmelserna på dessa områden i Pariskonventionens Lissabontext till fullo beaktats vid utformningen av de nu föreliggande departementsförslagen till mönsterskyddslag och lag om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar.

Vid revisionskonferensen i Stockholm år 1967 företogs endast en mindre ändring i Pariskonventionens materiellrättsliga bestämmelser. Reglerna i art. 4 om s. k. konventionsprioritet vid ansökan om patent eller om registrering av mönster eller varumärke kompletterades med vissa bestämmelser om s. k. uppfinnarcertifikat. Enligt art. 4.I.1 i Stockholmstexten skall som grund för prioritet vid ansökan i ett unionsland om patent kunna åberopas en tidigare ansökan om s. k. uppfinnarcertifikat i annat unionsland, där möjlighet finns att som ett alternativ till patentansökan göra ansökan om sådant certifikat. Omvänt skall enligt art. 4.I.2 en patentansökan kunna åberopas som prioritetsgrundande vid en senare ansökan om uppfinnarcertifikat.

Förslag till dessa ändringar förelåg redan när propositionen med förslag till ny patentlag utarbetades, och de nya konventionsbestämmelserna om uppfinnarcertifikat har i själva verket beaktats vid utformningen av prioritetsreglerna i den nya patentlagstiftningen. I 6 § PatL — som innehåller bestämmelser om prioritet — talas om den prioritetsgrundande ansökningen som »ansökan om skydd utom riket» och härunder faller också ansökan om uppfinnarcertifikat. I 9 § patentkungörelsen nämns ansökan om uppfinnarcertifikat uttryckligen bland skyddsansökningar som kan grunda prioritet.

Av vad jag nu har sagt framgår, att Sverige efter genomförandet av de föreliggande förslagen till mönsterskyddslag och lag om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar kan tillträda Pariskonventionens Lissabontext samt dess Stockholmstext, såvitt avser de materiellrättsliga bestämmelserna. Konventionen innehåller emellertid också administrativa bestämmelser och slutbestämmelser (art. 13—30). Dessa förblev oförändrade vid 1958 års revision men reviderades ingående vid 1967 års Stockholmskonferens. Enligt Stockholmstexten kan ett unionsland tillträda denna text med undantag antingen för de materiella bestämmelserna (art. 1—12) eller för de administrativa bestämmelserna (art. 13—17). Kungl. Maj:t har nyligen genom proposition föreslagit riksdagen att godkänna Pariskonventionens Stockholmstext med undantag för de materiellrättsliga bestämmelserna (prop. 1969:34), och under förutsättning av riksdagens godkännande av propositionen torde Sverige inom en nära framtid komma att

ratificera Stockholmstexten av konventionen, såvitt avser art. 13—30.

Under dessa förhållanden aktualiseras i detta sammanhang endast frågan om Sveriges tillträde till Lissabontexten och till art. 1—12 i Stockholmstexten. För egen del förordar jag, under hänvisning till vad jag har anfört i det föregående, att ett sådant tillträde sker i samband med att de nu aktuella lagförslagen genomförs.

Hemställan

I enlighet med vad som har anförts i det föregående föreligger inom justitiedepartementet upprättade förslag till

- 1) *mönsterskyddslag,*
- 2) *lag om ändring i lagen den 30 december 1960 (nr 729) om upphovs-*
rätt till litterära och konstnärliga verk,
- 3) *lag om ändring i brottsbalken,*
- 4) *lag om ändring i utsökningslagen,*
- 5) *lag om ändring i lagen den 28 maj 1937 (nr 249) om inskränkningar*
i rätten att utbekomma allmänna handlingar,
- 6) *lag om ändring i varumärkeslagen den 2 december 1960 (nr 644),*
- 7) *lag om ändring i lagen den 1 december 1967 (nr 840) om patent- och*
registreringsverkets besvärsavdelning, samt
- 8) *lag om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar.*

Jag hemställer, att lagrådets utlåtande över de under 1—4 och 6—8 angivna lagförslagen inhämtas för det i 87 § regeringsformen avsedda ändamålet genom utdrag av protokollet.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten

*Mönsterskyddsutredningens förslag***Förslag
till
Lag om mönster****Allmänna bestämmelser****1 §**

Med mönster förstås i denna lag förebilden för en varas utseende eller för ett ornament.

Den som frambragt ett mönster eller den, till vilken hans rätt övergått, må i överensstämmelse med denna lag genom registrering förvärva ensamrätt att yrkesmässigt utnyttja mönstret (*mönsterrätt*).

2 §

Mönsterrätt förvärfvas allenast för mönster, som väsentligen skiljer sig från vad som blivit känt, innan ansökan om registrering gjordes.

Såsom känt anses allt som blivit allmänt tillgängligt, vare sig detta skett genom avbildande, utställande, saluhållande eller på annat sätt. Såsom känt anses jämväl mönster, som framgår av en icke allmänt tillgänglig ansökan om patent eller om varumärkes- eller mönsterregistrering, såframt mönstret sedermera i samband med ansökningen här i riket av vederbörande myndighet göres tillgängligt för envar.

3 §

Mönsterrätt må förvärfvas utan hinder av att mönstret inom sex månader före det ansökningen om registrering gjordes blivit allmänt tillgängligt till följd av

1) att sökanden eller någon, från vilken denne härleder sin rätt, förevisat mönstret på officiell eller officiellt erkänd, internationell utställning eller

2) att kännedom om mönstret uppenbart missbrukats gentemot sökanden eller någon, från vilken denne härleder sin rätt.

4 §

Mönsterrätt erhålles icke, om mönstret eller dess utnyttjande skulle strida mot goda seder eller allmän ordning.

Registrerat mönster må icke utan vederbörligt tillstånd innehålla

1) sådant statsvapen eller sådan internationell beteckning, som enligt lag icke må obehörigen finnas anbragt å saluhållna varor, eller ock något som lätt kan förväxlas därmed;

2) något som är ägnat att uppfattas såsom annans firma eller varukännetecken eller ock såsom annans släktnamn, konstnärsnamn eller likartat namn eller annans porträtt, där namnet eller porträttet uppenbarligen icke åsyftar någon sedan länge avliden;

3) något som är ägnat att uppfattas såsom titel på annans skyddade litterära eller konstnärliga verk, där titeln är egenartad, eller något som kränker annans upphovsrätt till sådant verk eller rätt till fotografisk bild;

4) ett för annan här i riket registrerat mönster.

5 §

Mönsterrätt innebär, med de undantag som nedan stadgas, att ingen må olovligen utnyttja mönstret yrkesmässigt genom att tillverka, införa till riket, utbjuda, saluhålla, överlåta eller uthyra varor, som icke väsentligen skilja sig från mönstret eller som i sig upptagit mönstret.

Mönsterrätten omfattar dock endast de varor, för vilka mönstret registrerats, och därmed likartade varor.

6 §

Utan hinder av annans mönsterrätt må den som, när ansökan om registrering av mönstret gjordes, här i riket yrkesmässigt utnyttjade mönstret fortsätta utnyttjandet med bibehållande av dess allmänna art, såframt utnyttjandet icke gentemot sökanden eller någon, från vilken denne härleder sin rätt, utgjorde uppenbart missbruk av kännedom om mönstret. Sådan rätt tillkommer under motsvarande förutsättningar även den, som vidtagit väsentliga åtgärder för att här i riket yrkesmässigt utnyttja mönstret.

Rätt enligt första stycket må övergå till annan allenast tillsammans med rörelse, vari den uppkommit eller utnyttjandet avsetts skola ske.

7 §

Konungen äger förordna, att reservdelar och reservutrustning till luftfartyg må utan hinder av mönsterrätt till riket införas för att här användas för reparation av luftfartyg, hemmahörande i främmande land, där motsvarande förmån medges för svenska luftfartyg.

8 §

Konungen äger förordna, att ansökan om registrering här i riket av mönster, som tidigare sökts skyddat i främmande land, skall på yrkande vid tillämpning av 2 och 6 §§ anses gjord samtidigt som ansökningen i det främmande landet.

I förordnandet skola angivas de närmare villkor, under vilka sådan prioritet må åtnjutas.

9 §

Mönsterregistrering gäller intill dess fem år förflutit från den dag, då ansökan om registrering gjordes, och kan på begäran förnyas för ytterligare två femårsperioder.

Registrering av mönster

10 §

Mönster registreras i mönsterregistret, som föres för hela riket av patent- och registreringsverket.

11 §

Ansökan om registrering av mönster göres skriftligen hos registreringsmyndigheten. Ansökningen skall innehålla uppgift om de varor, för vilka mönstret sökes registrerat. Vidare skall i ansökningen angivas vem som frambragt mönstret samt, därest prioritet enligt 8 § påkallas, yrkande framställas därom.

Sökes registrering av annan än den som frambragt mönstret, skall sökanden styrka sin rätt till detta.

Vid ansökningen skall fogas bild, som visar mönstret. Sökande må jämte bild av mönstret ingiva en modell, och har så skett är det modellen, som skall anses visa mönstret. Vidare skall vid ansökningen fogas en av sökanden egenhändigt underskriven försäkran på heder och samvete, att mönstret, såvitt sökanden har sig bekant, icke annan ansökan om registrering göres blivit känt på sätt som enligt bestämmelserna i 2 och 3 §§ hindrar förvärv av mönsterrätt. Sökanden skall erlägga fastställd ansökningsavgift och, därest modell ingives, särskild förvaringsavgift.

12 §

I samma ansökan må upptagas flera mönster endast där dessa höra samman med avseende på tillverkning och bruk av varorna. Mer än 20 mönster må dock ej omfattas av en ansökan.

13 §

Sökande, vilken icke har hemvist i Sverige, skall hava ett här bosatt ombud, som äger företräda honom i allt rörande ansökningen.

14 §

Ansökan om registrering skall icke anses gjord förrän sökanden ingivit en bild, som visar mönstret, eller en modell.

En ansökan må icke ändras till att avse annat mönster.

15 §

Vid prövning av ansökan om mönsterregistrering skall registreringsmyndigheten i den utsträckning Konungen fastställer undersöka, om förutsättningarna för förvärv av mönsterrätt för handen. Har sökanden icke iakttagit vad om ansökan är föreskrivet eller finner myndigheten eljest vid sin prövning hinder föreligga för bifall till ansökningen, skall sökanden föreläggas att inom viss tid yttra sig eller vidtaga rättelse.

Underlåter sökanden att inom angiven tid yttra sig eller vidtaga åtgärd till undanröjande av hindret, skall ansökningen avskrivas. Underrättelse därom skall intagas i föreläggandet.

Avskriven ansökan återupptages, därest sökanden inom en månad efter utgången av den utsatta fristen begär återupptagning samt inkommer med yttrande eller vidtager åtgärd till undanröjande av hindret och erlägger fastställd återupptagningsavgift. Återupptagning må ej äga rum mer än en gång i samma ärende.

16 §

Finner registreringsmyndigheten efter det yttrande avgivits alltjämt hinder för bifall till ansökningen föreligga, skall ansökningen avslås, där ej anledning förekommer att giva sökanden nytt föreläggande.

17 §

Påstår någon inför reigstreringsmyndigheten, att han har bättre rätt än sökanden till mönster, som avses med dennes ansökan, och finnes saken tveksam, äger myndigheten förelägga honom att inom viss tid väcka talan därom vid domstol, vid äventyr att påståendet må lämnas utan avseende vid ansökningens fortsatta prövning.

Är tvist om bättre rätt till mönstret anhängig vid domstol, må ansökningen förklaras vilande i avbidan på att målet slutligen avgöres.

18 §

Visar någon inför registreringsmyndigheten, att han äger bättre rätt till mönstret än sökanden, skall, där han det yrkar, myndigheten överföra ansökningen på honom. Den som sålunda får en ansökan överförd på sig skall erlägga ny ansökningsavgift.

Har yrkande om överförande framställts, må ansökningen icke avskrivas eller avslås förrän yrkandet blivit slutligen prövat.

19 §

Äro ansökningshandlingarna fullständiga och finnes ej hinder för registrering föreligga, skall ansökningen kungöras. På sökandens begäran må dock med kungörandet anstå intill dess att sex månader förflutit från den dag då ansökningen gjordes eller, om prioritet enligt 8 § yrkats, den dag från vilken prioriteten begärts. Sökandens begäran om anstånd skall vara framställd i registreringsansökningen.

Kungörelsen skall innehålla bild av mönstret samt uppgift om de varor, för vilka mönstret sökes registrerat, ävensom upplysning om ansökningens huvudsakliga innehåll i övrigt. Där modell ingivits samt där modell eller bild är i färg, skall detta framgå av kungörelsen.

Den som vill framställa invändning mot ansökningen har att göra detta skriftligen hos registreringsmyndigheten inom två månader från kungörelsedagen. Tillkännagivande härom skall intagas i kungörelsen.

20 §

I fråga om allmänhetens tillgång till handlingar i ärenden rörande mönsterregistrering skall ej gälla någon inskränkning med mindre sökanden i ansökningen begärt anstånd med kungörandet av denna.

Har sådan begäran framställts, skola handlingarna i ärendet likväl hållas tillgängliga för envar när den begärda fristen utlöppt, dock senast när sex månader förflutit från den dag då ansökningen gjordes eller, om prioritet enligt 8 § yrkats, den dag från vilken sådan prioritet begärts. Därest registreringsmyndigheten vid denna tidpunkt beslutat avskriva eller avslå ansökningen, må handlingarna ändock icke hållas tillgängliga, såframt ej sökanden begär återupptagning eller anför besvär.

21 §

Efter utgången av den i 19 § stadgade invändningsfristen upptages ansökningen till fortsatt prövning. Härvid skall vad i 15—18 §§ stadgas äga motsvarande tillämpning.

Har invändning gjorts, skall den delgivas sökanden. Är invändningen ej uppenbart obefogad, skall därjämte sökanden beredas tillfälle att yttra sig.

22 §

Talan mot slutligt beslut av registreringsmyndigheten i ärende rörande ansökan om mönsterregistrering må föras av sökanden, om det gått honom emot, ävensom, i fall då ansökan bifallits oaktat invändning framställts i behörig ordning, av den som gjort invändningen. Återkallar invändaren sin talan, må denna likväl prövas, när särskilda skäl äro därtill.

Mot beslut, varigenom begäran om återupptagning enligt 15 § tredje stycket avslagits eller yrkande om överföring enligt 18 § bifallits, må talan föras av sökanden. Mot beslut att avstå yrkande om överföring som nu sagts eller begäran om förnyelse av registreringen må talan föras av den som gjort framställningen.

23 §

Talan enligt 22 § föres genom besvär hos patent- och registreringsverkets besvärsavdelning inom två månader från beslutets dag. Den som vill anföra besvär skall inom samma tid erlägga fastställd besvärsavgift vid påföljd att besvären icke upptagas till prövning.

Mot besvärsavdelningens beslut må talan föras genom besvär hos Konungen inom två månader från beslutets dag. Bestämmelsen i 22 § första stycket sista punkten skall därvid äga tillämpning.

24 §

Bifalles ansökan om mönsterregistrering och vinner beslutet härom laga kraft, skall mönstret intagas i registret och beslutet kungöras.

Avskrivs eller avslås ansökan, som kungjorts enligt 19 §, skall beslut, sedan det vunnit laga kraft, kungöras.

25 §

Förnyelse av registrering må begäras tidigast ett år före utgången av löpande registreringsperiod. Fastställd förnyelseavgift skall erläggas innan nämnda period utlöpt.

Inom sex månader efter utgången av en registreringsperiod må förnyelse av registreringen på begäran erhållas mot erläggande av förnyelseavgiften jämte särskild tilläggsavgift.

Förnyelse av registrering skall kungöras.

Överlåtelse, licens m. m.

26 §

Har innehavare av mönsterrätt medgivit annan rätt att yrkesmässigt utnyttja mönstret (*licens*), äger denne ej överlåta sin rätt vidare, mer mindre avtal träffats därom. Ingår rätten i en rörelse, må den dock, såvida ej annat avtalats, överlåtas i samband med överlåtelse av rörelsen eller den del därav, vari den ingår.

27 §

Har mönsterrätt övergått på annan eller licens upplåtits, skall på begäran anteckning därom göras i mönsterregistret. Visas att i registret antecknad licens upphört att gälla, skall anteckningen om licensen avföras.

Där flera mönster upptagits i samma registrering, må övergång registreras endast med avseende å samtliga mönster.

I mål och ärenden angående mönsterrätt skall den anses såsom mönstrehavare, vilken senast blivit införd i registret i sådan egenskap.

28 §

Den som, när handlingarna i ärende rörande ansökan om registrering av mönster blevo tillgängliga för envar, här i riket yrkesmässigt utnyttjade

mönstret utan att rätt enligt 6 § tillkommer honom äger, om ansökningen leder till registrering, erhålla tvångslicens att utnyttja mönstret, såframt synnerliga skäl äro därtill samt han saknat kännedom om ansökningen och ej heller skäligen kunnat skaffa sig kännedom därom. Rätt till tvångslicens som nu sagts tillkommer under motsvarande förutsättningar även den som vidtagit väsentliga åtgärder för att här i riket yrkesmässigt utnyttja mönstret.

Där hänsyn till allmänt intresse av synnerlig vikt så kräver, äger ock den som vill yrkesmässigt utnyttja mönster, som är registrerat för annan, erhålla tvångslicens därtill.

29 §

Tvångslicens må ej meddelas annan än den, som kan antagas äga förutsättningar att utnyttja mönstret på godtagbart sätt och i överensstämmelse med licensen.

Tvångslicens utgör ej hinder för mönsterhavaren att själv utnyttja mönstret eller att upplåta licens. Tvångslicens må övergå till annan endast tillsammans med rörelse eller del därav, vari den utnyttjas.

30 §

Tvångslicens meddelas av rätten, som ock bestämmer i vilken omfattning mönstret må utnyttjas samt fastställer vederlaget och övriga villkor för licensen. När väsentligt ändrade förhållanden så påkalla, äger rätten på yrkande upphäva licensen eller fastställa nya villkor för denna.

Upphörande av registrering

31 §.

Har mönster registrerats i strid mot 1, 2 eller 4 § och föreligger alltjämt skälet mot registrering, skall rätten, på därom förd talan, häva registreringen dock må denna ej hävas på den grund, att den som erhållit registreringen varit berättigad till blott viss andel i mönsterrätten.

Talan som grundas på att registrering meddelats för annan än den enligt 1 § berättigade må föras allenast av den, som påstår sig vara berättigad till mönsterrätten. Sådan talan skall väckas inom ett år efter det denne erhållit kännedom om registreringen och de övriga omständigheter, på vilka talan grundas. Var den som erhållit registreringen i god tro, må talan icke väckas senare än tre år efter registreringen.

I övriga fall må talan föras av envar, som lider förfång av registreringen. Talan, som grundas på stadgande i 4 § första stycket eller 4 § andra stycket 1), må ock föras av allmän åklagare.

32 §

Har mönster registrerats för annan än den enligt 1 § berättigade, skall rätten, efter talan därom av den berättigade, förordna att registreringen skall överföras på denne. I fråga om den tid, inom vilken talan skall väckas, äger vad i 31 § andra stycket är stadgat tillämpning.

Har rätten förordnat om överförande av registrering och förordnandet vunnit laga kraft, skall anteckning därom göras i mönsterregistret.

Den som fränkännes registreringen må, därest han i god tro här i riket börjat yrkesmässigt utnyttja mönstret eller vidtagit väsentliga åtgärder

därför, mot skäligt vederlag och på skäliga villkor i övrigt fortsätta det påbörjade eller igångsätta det tillämnade utnyttjandet med bibehållande av dess allmänna art. Rätt som nu sagts tillkommer under motsvarande förutsättningar även innehavare av licens, som är antecknad i registret.

33 §

Mönster skall avföras ur registret när mönsterhavaren skriftligen framställer begäran därom liksom när domstol förordnat om hävande av registreringen och domen vunnit laga kraft. Åtgärden skall kungöras.

Är mönsterrätten utmätt eller pågår rättegång om att registreringen skall överföras på annan, må mönstret icke på begäran av mönsterhavaren avföras ur registret, så länge utmätningen består eller rättegången ej blivit slutligen avgjord.

Ansvar och ersättningsskyldighet m. m.

34 §

Gör någon intrång i annans mönsterrätt (*mönsterintrång*) och sker det uppsåtligt, dömes till böter eller fängelse i högst sex månader.

Brottet må åtalas av allmän åklagare endast efter angivelse av målsägande.

35 §

Den som uppsåtligt eller av oaktsamhet begår mönsterintrång skall utgiva skäligt vederlag för utnyttjandet av mönstret så ock ersättning för den ytterligare skada, som intrånget må hava medfört. Föreligger endast ringa oaktsamhet, må ersättningen därefter jämkas.

Begår någon mönsterintrång utan uppsåt eller oaktsamhet, är han, om och i den mån det finnes skäligt, skyldig att utgiva vederlag för utnyttjandet.

Talan om ersättning för mönsterintrång må endast avse skada under de fem senaste åren innan talan väckes. Beträffande skada, för vilken talan om ersättning ej förts inom tid som nu sagts, skall rätten till ersättning vara förlorad.

36 §

Utnyttjar någon yrkesmässigt och utan lov mönster, som är föremål för ansökan om registrering, efter det att ansökningshandlingarna blivit tillgängliga för envar, skall, därest ansökningen leder till registrering, vad i 35 § stadgas äga motsvarande tillämpning.

Utan hinder av vad i 35 § tredje stycket sägs, må dock ersättningstalan väckas inom ett år efter det att mönsterregistrering skett.

37 §

På yrkande av den, som lidit intrång på sätt i 35 eller 36 § sägs, äger rätten efter vad som finnes skäligt till förebyggande av fortsatt intrång förordna, att varor, som i strid mot annans mönsterrätt tillverkats eller införts till riket, eller egendom, vars användande skulle medföra mönsterintrång, skall på visst sätt ändras eller sättas i förvar för återstoden av skyddstiden eller förstöras eller ock, såvitt gäller olovligen tillverkade eller till riket införda varor, mot lösen utlämnas till den, som lidit intrånget. Vad nu sagts

gäller ej mot den som i god tro förvärvat varorna eller egendomen eller särskild rätt därtill och själv icke gjort mönsterintrång.

Varor eller egendom varom i första stycket sägs må, där brott som avses i 34 § skäligen kan antagas föreligga, tagas i beslag därvid skall vad om beslag i brottmål i allmänhet är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Utan hinder av vad i första stycket stadgas äger rätten, när synnerliga skäl äro därtill, på därom framställt yrkande förordna, att innehavare av varor eller egendom, som i första stycket avses, skall mot skäligt vederlag och på skäliga villkor i övrigt äga förfoga däröver under återstoden av skyddstiden eller del därav.

38 §

Häves registrering av mönster må, sedan domen därom vunnit laga kraft, påföljd enligt 34—37 §§ ej ådömas.

Föres talan rörande mönsterintrång och gör den mot vilken talan föres gällande, att mönstret ej bort registreras, skall rätten på hans yrkande förklara målet vilande i avbidan på att frågan om hävande av registreringen slutligen avgöres. Är talan härom icke väckt, skall rätten i samband med vilandeförklaringen förelägga honom viss tid, inom vilken sådan talan skall väckas.

39 §

Äberopar den som sökt mönsterregistrering, innan handlingarna i ansökningsärendet blivit tillgängliga för envar, ansökningen gentemot annan, är han skyldig att på begäran låta denne taga del av handlingarna.

Den som genom direkt hänvändelse till annan eller i annons eller genom påskrift på vara eller dess förpackning eller annorledes angiver, att mönsterregistrering sökts eller erhållits utan att samtidigt lämna upplysning om ansökningens eller registreringens nummer är skyldig att på begäran utan dröjsmål lämna sådan upplysning. Angives icke uttryckligen att registrering sökts eller erhållits men är vad som förekommer ägnat att framkalla uppfattningen, att så är fallet, skall på begäran utan dröjsmål lämnas upplysning huruvida registrering sökts eller erhållits.

40 §

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet som ej är ringa underlåter att fullgöra vad som åligger honom enligt 39 § dömes till böter.

Sådan påföljd skall jämväl ådömas den som i fall som avses i nämnda paragraf lämnar felaktig upplysning, där ej gärningen är belagd med straff i brottsbalken.

Begår någon brott som avses i denna paragraf, är han skyldig att efter vad som finnes skäligt ersätta därav uppkommen skada.

Brottet må åtalas av allmän åklagare endast om det av målsäganden anges till åtal.

Särskilda bestämmelser

41 §

Mönsterhavare, vilken icke har hemvist i Sverige, skall hava ett här bosatt ombud, som äger för honom mottaga delgivning av stämning, kallelser och andra handlingar i mål och ärenden rörande mönstret med undantag

av stämning i brottmål och föreläggande för part att infinna sig personligen inför domstol. Anteckning härom skall göras i mönsterregistret.

Har mönsterhavaren ej ombud som sägs i första stycket, må delgivning i stället ske genom att den handling som skall delgivas sändes till honom med posten i betalt brev under hans i mönsterregistret antecknade adress. Är fullständig adress ej antecknad i registret, må delgivning ske genom att handlingen anslås i registreringsmyndighetens lokal. Om delgivningen skall kungörelse införas i allmänna tidningarna. Delgivningen anses hava skett när vad nu sagts blivit fullgjort.

42 §

Konungen äger under förutsättning av ömsesidighet förordna, att vad i 13 och 41 §§ stadgas icke skall äga tillämpning i fråga om den, som har hemvist i viss främmande stat.

43 §

Talan mot annat slutligt beslut av registreringsmyndigheten enligt denna lag än som avses i 22 § föres genom besvär hos patent- och registreringsverkets besväravdelning inom två månader från beslutets dag. Den som vill anföra besvär skall inom samma tid erlägga fastställd besväravgift, vid äventyr att besvären icke upptagas till prövning.

Mot besväravdelningens beslut må talan föras genom besvär hos Konungen inom två månader från beslutets dag.

44 §

Avgifter enligt denna lag fastställas av Konungen.

De ytterligare bestämmelser, som erfordras rörande ansökan om registrering av mönster och förfarandet i ärenden därom samt rörande avgifter, kungörelser, mönsterregistret och registreringsmyndigheten utfärdas av Konungen. I den utsträckning Konungen bestämmer skola diariet hos registreringsmyndigheten vara tillgängliga för envar.

Rättegångsbestämmelser

45 §

I fråga om laga domstol i mål om bättre rätt till mönster, om hävande av registrering och om överförande av registrering på annan samt om tvångslicens gäller utöver vad eljest är stadgat, att Stockholms rådhusrätt är behörig, där den, mot vilken talan riktas, icke äger känt hemvist inom riket.

46 §

Talan om fastställelse, huruvida mönsterrätt består eller icke består eller om visst förfarande utgör intrång i sådan rätt eller ej, må av domstol upptagas till prövning, där ovisshet råder om förhållandet och denna länder käranden till förfång.

Göres i mål som avses i första stycket gällande, att mönstret ej bort registreras, skall vad i 38 § andra stycket stadgas äga motsvarande tillämpning.

47 §

Den som vill väcka talan om hävande av mönsterregistrering, om överförande av registrering på annan eller om tvångslicens eller fastställsetalan skall anmäla detta till registreringsmyndigheten för anteckning i mönsterregistret samt underrätta envar i registret antecknad licenstagare. Vill licenstagare väcka talan angående intrång eller fastställsetalan, skall han därom underrätta mönsterhavaren.

Underrättelseskyldighet enligt första stycket anses fullgjord, då underrättelse i betald rekommenderad försändelse avsänts under den i mönsterregistret antecknade adressen.

Visas ej, när talan väckes, att anmälan och underrättelse skett enligt vad ovan stadgats, skall rätten giva kändan till därtill; försittes denna tid, upptages talan icke till prövning.

48 §

Dom eller slutligt beslut i mål, som avses i 17 §, 30—32 §§ samt 34—37 §§ ävensom 46 §, skall genom domstolens försorg i avskrift sändas till registreringsmyndigheten.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

49 §

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1967. Före lagens ikraftträdande må dock bestämmelser meddelas av Konungen enligt vad som föreskrives i lagen för vissa fall.

50 §

Genom denna lag upphäves lagen den 10 juli 1899 om skydd för vissa mönster och modeller.

51 §

Den nya lagen skall äga tillämpning jämväl å mönster som registrerats med stöd av lagen om skydd för vissa mönster och modeller, i den mån ej annat följer av vad som stadgas nedan.

Bestämmelserna i den nya lagen skola dock icke inverka på föranvändarrätt, som uppkommit före lagens ikraftträdande.

52 §

Fråga om upphävan av registrering, som meddelats enligt lagen om skydd för vissa mönster och modeller, och om rätt att väcka talan om sådant hävande skall bedömas enligt nämnda lag.

53 §

Den som vid tiden före den nya lagens ikraftträdande här i riket yrkesmässigt utnyttjade mönster, som ej kunnat registreras enligt lagen om skydd för vissa mönster och modeller, eller vidtagit väsentliga åtgärder härför äger utan hinder av att mönstret sedermera registreras den rätt som sägs i 6 §, oaktat han påbörjat utnyttjandet eller vidtagit åtgärder härför efter det att ansöknings gjordes.

54 §

Har före den nya lagens ikraftträdande mönster blivit allmänt tillgängligt

till följd av åtgärd, som vidtagits av sökanden eller någon från vilken denne härleder sin rätt, och har ansökan om mönsterregistrering ingivits före den 1 juli 1967, skall vid bedömningen av huruvida därigenom hinder föreligger mot registrering av mönstret och huruvida registrering av mönstret skall upphävas 3 § lagen om skydd för vissa mönster och modeller äga tillämpning.

55 §

Beträffande skadestånd för mönsterintrång som ägt rum innan den nya lagen trätt i kraft skall gälla, utom vad som finnes stadgat om tioårig preskription, att talan är förlorad om den ej väckes senast år 1971.

56 §

Bestämmelserna i 38 § andra stycket och 46 § andra stycket skola icke äga tillämpning i rättegång som anhängiggjorts före den nya lagens ikraftträdande.

Förslag

till

**Lag om ändring i lagen den 30 december 1960 (nr 729) om
upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk**

Härigenom förordnas, att 1, 43, 44, 63 och 65 §§ lagen den 30 december 1960 om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §

Den som skapat ett litterärt eller konstnärligt verk har upphovsrätt till verket, vare sig det utgör skönlitterär eller beskrivande framställning i skrift eller tal, musikaliskt eller sceniskt verk, filmverk eller alster av bildkonst, byggnadskonst, *konsthanterverk* eller *konstindustri* eller kommit till uttryck på annat sätt.

Den som skapat ett litterärt eller konstnärligt verk har upphovsrätt till verket, vare sig det utgör skönlitterär eller beskrivande framställning i skrift eller tal, musikaliskt eller sceniskt verk, filmverk eller alster av bildkonst, byggnadskonst eller *brukskonst* eller kommit till uttryck på annat sätt.

Till litterärt verk — — — — — av beskrivande art.

43 §

Upphovsrätt till ett verk gäller, där ej annat följer av vad i andra stycket sägs, intill utgången av femtonde året efter det år, då upphovs-

Upphovsrätt till ett verk gäller intill utgången av femtonde året efter det år, då upphovsmannen avled, eller, beträffande verk som i 6 § sägs,

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

mannen avled, eller, beträffande verk som i 6 § sägs, efter den sist avlidne upphovsmannens dödsår.

För alster av konsthantverk eller konstindustri gäller rätten intill utgången av tionde året efter det år, då alstret offentliggjordes. Var sådant alster icke offentliggjort vid konstnärens död, gäller rätten intill utgången av tionde året efter hans dödsår.

efter den sist avlidne upphovsmannens dödsår.

44 §

För verk, som — — — — — sista delen offentliggjordes.
Blir upphovsmannen — — — — — vad i 43 § stadgas.

Vad i denna paragraf stadgas gäller ej alster av konsthantverk eller konstindustri.

63 §

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1961; dock att 51 § och därtill anslutande bestämmelser i 6 och 8 kap. skola, såvitt angår återgivande i tryckt skrift, träda i kraft den dag Konungen förordnar samt att 65 § andra stycket skall gälla från och med utgången av år 1960.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1961; dock att 51 § och därtill anslutande bestämmelser i 6 och 8 kap. skola, såvitt angår återgivande i tryckt skrift, träda i kraft den dag Konungen förordnar.

65 §

Den nya lagen skall, med iakttagande av vad i 66—69 §§ sägs, äga tillämpning jämväl med avseende å litterärt eller konstnärligt verk, som tillkommit före ikraftträdandet.

Rätt till alster av konsthantverk eller konstindustri skall, om rätten eljest skulle upphöra vid utgången av något av åren 1960—1970, gälla intill utgången av år 1971.

Den nya lagen skall, med iakttagande av vad i 66—69 §§ sägs, äga tillämpning jämväl med avseende å litterärt eller konstnärligt verk, som tillkommit före ikraftträdandet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1967.

Den nya lagen skall äga tillämpning jämväl å verk av brukskonst, som tillkommit dessförinnan men icke offentliggjorts före år 1950. Dock må upphovsrätt enligt äldre lag göras gällande till och med utgången av år 1976, såvida ej giltighetstiden redan upphört vid den nya lagens ikraftträdande.

Förslag

till

**Lag om ändring i lagen den 28 maj 1937 (nr 249) om inskränkningar
i rätten att utbekomma allmänna handlingar**

Härigenom förordnas, att 23 § lagen den 28 maj 1937 om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

23 §

Handlingar i ärenden angående ansökning om patent må icke utan sökandens samtycke till annan utlämnas i vidare mån än som föranledes av gällande lagstiftning rörande patent. I vad sådana handlingar angå uppfinning därå patent beviljats skola de utlämnas, såframt ej annat är stadgat i nämnda lagstiftning.

Handlingar i ärenden angående ansökning om patent må icke utan sökandens samtycke till annan utlämnas i vidare mån än som föranledes av gällande lagstiftning rörande patent. I vad sådana handlingar angå uppfinning därå patent beviljats skola de utlämnas, såframt ej annat är stadgat i nämnda lagstiftning.

Handlingar i ärenden angående ansökning om registrering av mönster må icke utan sökandens samtycke till annan utlämnas i vidare mån än som följer av lagen om mönster.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1967.

Utredningsmannens förslag

Förslag

till

Lag om ändring i lagen den 2 december 1960 (nr 646) om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar

Härigenom förordnas, att 2 § lagen den 2 december 1960 om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar skall hava följande ändrade lydelse samt att i lagen skall införas en ny paragraf, betecknad 1 a §, av nedan angiven lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 a §

Vad i 1 § är stadgat skall ifråga om de internationella mellanfolkliga organisationer, varom Konungen det förordnat, äga motsvarande tillämpning i avseende å organisationens vapen, flagga och annat dess emblem så ock benämning på organisationen eller förkortning för denna benämning.

2 §

Bryter någon uppsåtligen eller av oaktsamhet, som ej är ringa, mot vad 1 § stadgas, straffes med dagsböter, där ej gärningen enligt annat lagrum är belagd med strängare straff.

2 §

Bryter någon uppsåtligen eller av oaktsamhet, som ej är ringa, mot vad i 1 eller 1 a § stadgas, straffes med dagsböter, där ej gärningen enligt annat lagrum är belagd med strängare straff.

Denna lag träder i kraft den

196 .

**Convention de Paris
pour la protection
de la propriété industrielle
du 20 mars 1883
révisée à Stockholm le 14 juillet 1967**

**Pariskonventionen
den 20 mars 1883
för industriellt rättsskydd
reviderad i Stockholm
den 14 juli 1967**

Articles 1—12

Article premier

1) Les pays auxquels s'applique la présente Convention sont constitués à l'état d'Union pour la protection de la propriété industrielle.

2) La protection de la propriété industrielle a pour objet les brevets d'invention, les modèles d'utilité, les dessins ou modèles industriels, les marques de fabrique ou de commerce, les marques de service, le nom commercial et les indications de provenance ou appellations d'origine, ainsi que la répression de la concurrence déloyale.

3) La propriété industrielle s'entend dans l'acception la plus large et s'applique non seulement à l'industrie et au commerce proprement dits, mais également au domaine des industries agricoles et extractives et à tous produits fabriqués ou naturels, par exemple: vins, grains, feuilles de tabac, fruits, bestiaux, minéraux, eaux minérales, bières, fleurs, farines.

4) Parmi les brevets d'invention sont comprises les diverses espèces de brevets industriels admises par les législations des pays de l'Union, telles que brevets d'importation, brevets de perfectionnement, brevets et certificats d'addition, etc.

Artiklarna 1—12

Artikel 1

1. De länder, på vilka denna konvention är tillämplig, bildar en union för industriellt rättsskydd.

2. Det industriella rättsskyddet har till föremål patent, nyttighetsmodeller, industriella mönster och modeller, fabriks- eller handelsmärken, servicemärken, firma samt ursprungsbeteckningar ävensom undertryckande av illojal konkurrens.

3. Industriell äganderätt är att fatta i vidsträcktaste bemärkelse och avser icke blott industri och handel i egentlig mening utan även området för lantbruksindustri och extraktiv industri samt alla tillverkade alster eller naturprodukter, till exempel vin, spannmål, tobaksblad, frukt, boscak, mineral, mineralvatten, öl, blommor och mjöl.

4. Till patent räknas de olika slag av industriella patent, som enligt unionsländernas lagstiftningar kan förekomma, såsom importpatent, förbättringspatent, tilläggspatent, tilläggsbevis etc.

Article 2

Artikel 2

1) Les ressortissants de chacun des pays de l'Union jouiront dans tous les autres pays de l'Union, en ce qui concerne la protection de la propriété industrielle, des avantages que les lois respectives accordent actuellement ou accorderont par la suite aux nationaux, le tout sans préjudice des droits spécialement prévus par la présente Convention. En conséquence, ils auront la même protection que ceux-ci et le même recours légal contre toute atteinte portée à leurs droits, sous réserve de l'accomplissement des conditions et formalités imposées aux nationaux.

2) Toutefois, aucune condition de domicile ou d'établissement dans le pays où la protection est réclamée ne peut être exigée des ressortissants de l'Union pour la jouissance d'aucun des droits de propriété industrielle.

3) Sont expressément réservées les dispositions de la législation de chacun des pays de l'Union relatives à la procédure judiciaire et administrative et à la compétence, ainsi qu'à l'élection de domicile ou à la constitution d'un mandataire, qui seraient requises par les lois sur la propriété industrielle.

1. De som tillhör ett unionsland skall i samtliga övriga unionsländer i fråga om skyddet av den industriella äganderätten åtnjuta de förmåner, som de särskilda lagstiftningarna för närvarande tillerkänner eller framdeles kommer att tillerkänna landets egna medborgare, och detta utan intrång i de rättigheter, som särskilt tillförsäkras genom denna konvention. De skall följaktligen äga samma skydd som dessa och tillgång till samma rättsmedel mot varje förekommande rättskränkning, under förutsättning att de uppfyller de villkor och formaliteter, som åvilar landets egna medborgare.

2. Av dem som tillhör ett unionsland kan dock icke fordras, att de skall vara bosatta eller driva rörelse inom det land, där skydd begäres, för att få åtnjuta de rättigheter, som inbegripes under den industriella äganderätten.

3. Uttryckligt förbehåll göres för bestämmelserna i varje unionslands lagstiftning om det judiciella och det administrativa förfarandet samt myndigheternas kompetens ävensom om val av boningsort eller förordnande av ombud, då sådant fordras enligt lagarna om den industriella äganderätten.

Article 3

Artikel 3

Sont assimilés aux ressortissants des pays de l'Union les ressortissants des pays ne faisant pas partie de l'Union qui sont domiciliés ou ont des établissements industriels ou commerciaux effectifs et sérieux sur le territoire de l'un des pays de l'Union.

Likställda med dem som tillhör unionsländerna är de vilka tillhör i unionen ej ingående länder men är bosatta eller äger verkliga industriella eller handelsföretag inom något unionslands område.

Article 4

Artikel 4

A. — 1) Celui qui aura régulièrement fait le dépôt d'une demande de brevet d'invention, d'un modèle d'utilité, d'un dessin ou modèle industriel,

A. — 1. Den som i ett av unionsländerna i behörig ordning gjort ansökan om patent eller om skydd för nyttighetsmodell eller för industriellt

d'une marque de fabrique ou de commerce, dans l'un des pays de l'Union, ou son ayant cause, jouira, pour effectuer le dépôt dans les autres pays, d'un droit de priorité pendant les délais déterminés ci-après.

2) Est reconnu comme donnant naissance au droit de priorité tout dépôt ayant la valeur d'un dépôt national régulier, en vertu de la législation nationale de chaque pays de l'Union ou de traités bilatéraux ou multilatéraux conclus entre des pays de l'Union.

3) Par dépôt national régulier on doit entendre tout dépôt qui suffit à établir la date à laquelle la demande a été déposée dans le pays en cause, quel que soit le sort ultérieur de cette demande.

B. — En conséquence, le dépôt ultérieurement opéré dans l'un des autres pays de l'Union, avant l'expiration de ces délais, ne pourra être invalidé par des faits accomplis dans l'intervalle, soit, notamment, par un autre dépôt, par la publication de l'invention ou son exploitation, par la mise en vente d'exemplaires du dessin ou du modèle, par l'emploi de la marque, et ces faits ne pourront faire naître aucun droit de tiers ni aucune possession personnelle. Les droits acquis par des tiers avant le jour de la première demande qui sert de base au droit de priorité sont réservés par l'effet de la législation intérieure de chaque pays de l'Union.

C. — 1) Les délais de priorité mentionnés ci-dessus seront de douze mois pour les brevets d'invention et les modèles d'utilité, et de six mois pour les dessins ou modèles industriels et pour les marques de fabrique ou de commerce.

2) Ces délais commencent à courir de la date du dépôt de la première demande; le jour du dépôt n'est pas compris dans le délai.

mönster eller modell eller för fabriks- eller handelsmärke eller hans rättsinnehavare skall för ansökan i de övriga länderna äga en prioritetsrätt under tid, som här nedan bestämmes.

2. Varje ansökan, som enligt ett unionslands inhemska lagstiftning eller bilaterala eller multilaterala avtal mellan flera unionsländer är likställd med en behörig nationell ansökan, erkännes kunna ge upphov till prioritetsrätt.

3. Med behörig nationell ansökan skall förstås varje ansökan, som gör det möjligt att fastställa den dag då ansökningen ingivits i ifrågavarande land, oavsett vad som blivit resultatet av ansökningen.

B. — Till följd härav skall ansökan, som sedermera före utgången av denna tid göres i annat unionsland, icke kunna förklaras ogiltig på grund av åtgärder, vidtagna under mellantiden, sålunda speciellt icke genom annan ansökan, genom uppfinningens offentliggörande eller utövande, genom saluhållande av exemplar av mönstret eller modellen, genom begagnande av märket, och dessa åtgärder skall icke kunna ge upphov till någon rätt för tredje man eller någon för användarrätt. De rättigheter, som av tredje man vunnits före dagen för den första ansökningen, som tjänar som grund för prioritetsrätten, är förbehållna i överensstämmelse med varje unionslands inre lagstiftning.

C. — 1. Tiden för ovannämnda prioritetsrätt utgör i fråga om patent och nyttighetsmodeller tolv månader samt i fråga om industriella mönster och modeller ävensom fabriks- eller handelsmärken sex månader.

2. Dessa frister löper från tidpunkten för ingivande av den första ansökningen i unionsland; dagen för ingivandet medräknas ej i fristen.

3) Si le dernier jour du délai est un jour férié légal, ou un jour où le Bureau n'est pas ouvert pour recevoir le dépôt des demandes dans le pays où la protection est réclamée, le délai sera prorogé jusqu'au premier jour ouvrable qui suit.

4) Doit être considérée comme première demande dont la date de dépôt sera le point de départ du délai de priorité, une demande ultérieure ayant le même objet qu'une première demande antérieure au sens de l'alinéa 2) ci-dessus, déposée dans le même pays de l'Union, à la condition que cette demande antérieure, à la date du dépôt de la demande ultérieure, ait été retirée, abandonnée, ou refusée, sans avoir été soumise à l'inspection publique et sans laisser subsister de droits, et qu'elle n'ait pas encore servi de base pour la revendication du droit de priorité. La demande antérieure ne pourra plus alors servir de base pour la revendication du droit de priorité.

D. — 1) Quiconque voudra se prévaloir de la priorité d'un dépôt antérieur sera tenu de faire une déclaration indiquant la date et le pays de ce dépôt. Chaque pays déterminera à quel moment, au plus tard, cette déclaration devra être effectuée.

2) Ces indications seront mentionnées dans les publications émanant de l'Administration compétente, notamment sur les brevets et les descriptions y relatives.

3) Les pays de l'Union pourront exiger de celui qui fait une déclaration de priorité la production d'une copie de la demande (description, dessins, etc.) déposée antérieurement. La copie, certifiée conforme par l'Administration qui aura reçu cette demande, sera dispensée de toute légalisation et elle pourra en tout cas être déposée, exempte de frais, à n'importe quel moment dans le délai de trois mois à dater du dé-

3. Om fristens sista dag i det land, där skydd begäres, är en laga helgdag eller en dag, då vederbörande myndighet icke håller öppet för mottagande av ansökningar, förlänges fristen till nästföljande söckendag.

4. Som första ansökan, vars ingivande är utgångspunkt för prioritetsfristen, skall anses en senare ansökan med samma ämne som en tidigare första ansökan enligt moment 2 ovan, vilken ingivits i samma unionsland, under förutsättning att denna tidigare ansökan vid tidpunkten för ingivandet av den senare ansökningen återkallats, övergivits eller avslagits utan att ha underkastats offentlig granskning och utan att ha kvarlämnat några rättigheter samt under förutsättning att den ännu icke tjänat som grund för anspråk på prioritetsrätt. Den tidigare ansökningen kan i sådant fall icke längre tjäna som grund för anspråk på prioritetsrätt.

D. — 1. Den som vill taga i anspråk prioritetsrätt på grund av tidigare ansökan åligger att lämna uppgift rörande den tid och det land, där denna ansökan blivit gjord. Varje land äger bestämma den tidpunkt, då denna uppgift senast skall lämnas.

2. Sådant uppgift skall angivas i de av vederbörande myndighet utgivna publikationer, särskilt i patenten och därtill hörande beskrivningar.

3. Unionsländerna kan fordra, att den som gör anmälan om prioritetsrätt inger en kopia av den tidigare gjorda ansökningen (beskrivning, ritningar etc.). Denna kopia, till riktigheten bestyrkt av den myndighet, som mottagit ansökningen, behöver icke vara legaliserad, och den skall i varje fall kunna utan särskild avgift ingivas när som helst inom tre månader från den senare ansökningens ingivande. Det må kunna före-

pôt de la demande ultérieure. On pourra exiger qu'elle soit accompagnée d'un certificat de la date du dépôt émanant de cette Administration et d'une traduction.

4) D'autres formalités ne pourront être requises pour la déclaration de priorité au moment du dépôt de la demande. Chaque pays de l'Union déterminera les conséquences de l'omission des formalités prévues par le présent article, sans que ses conséquences puissent excéder la perte du droit de priorité.

5) Ultérieurement, d'autres justifications pourront être demandées.

Celui qui se prévaut de la priorité d'un dépôt antérieur sera tenu d'indiquer le numéro de ce dépôt; cette indication sera publiée dans les conditions prévues par l'alinéa 2) ci-dessus.

E. — 1) Lorsqu'un dessin ou modèle industriel aura été déposé dans un pays en vertu d'un droit de priorité basé sur le dépôt d'un modèle d'utilité, le délai de priorité ne sera que celui fixé pour les dessins ou modèles industriels.

2) En outre, il est permis de déposer dans un pays un modèle d'utilité en vertu d'un droit de priorité basé sur le dépôt d'une demande de brevet et inversement.

F. — Aucun pays de l'Union ne pourra refuser une priorité ou une demande de brevet pour le motif que le déposant revendique des priorités multiples, même provenant de pays différents, ou pour le motif qu'une demande revendiquant une ou plusieurs priorités contient un ou plusieurs éléments qui n'étaient pas compris dans la ou les demandes dont la priorité est revendiquée, à la condition, dans les deux cas, qu'il y ait unité d'invention, au sens de la loi du pays.

En ce qui concerne les éléments non compris dans la ou les demandes dont la priorité est revendiquée, le

skrivas, att den skall vara åtföljd av bevis om tiden, då den tidigare ansökningen gjordes, utfärdad av vederbörande myndighet, ävensom av översättning.

4. Andra formaliteter kan ej vid tidpunkten för själva ansökningen fordras för anmälan om prioritetsrätt. Varje unionsland äger bestämma påföljderna av underlåtenhet att iakttaga de i denna artikel omnämnda formaliteterna, dock att dessa påföljder ej må sträcka sig längre än till förlust av prioritetsrätten.

5. Senare må annan bevisning kunna fordras.

Den som åberopar prioriteten hos en tidigare ansökan skall angiva numret på denna tidigare ansökan. Denna angivelse skall offentliggöras på sätt som sägs i moment 2 ovan.

E. — 1. Då i ett land skydd sökes för industriellt mönster eller modell under åberopande av rätt till prioritet på grund av ansökan om skydd för nyttighetsmodell, skall prioritetstiden vara den som är bestämd för industriella mönster och modeller.

2. Vidare är det tillåtet att i ett land söka skydd för nyttighetsmodell med anspråk på prioritet, grundad på en ansökan om patent, och omvänt.

F. Ett unionsland skall icke kunna vägra en prioritetsrätt eller avslå en patentansökan på den grunden att sökanden gör anspråk på flera olika prioritetsrätter, även om de härrör från olika länder, eller på den grunden att en ansökan med krav på en eller flera prioritetsrätter innehåller ett eller flera element som icke var omfattade av den eller de ansökningar för vilka prioritetsrätt begäres, under förutsättning i båda fallen att det gäller en enligt vederbörande lands lag enhetlig uppfinning.

I fråga om de element som icke omfattas av den eller de ansökningar, för vilka prioritetsrätt begäres,

dépôt de la demande ultérieure donne naissance à un droit de priorité dans les conditions ordinaires.

G. — 1) Si l'examen révèle qu'une demande de brevet est complexe, le demandeur pourra diviser la demande en un certain nombre de demandes divisionnaires, en conservant comme date de chacune la date de la demande initiale et, s'il y a lieu, le bénéfice du droit de priorité.

2) Le demandeur pourra aussi, de sa propre initiative, diviser la demande de brevet, en conservant comme date de chaque demande divisionnaire la date de la demande initiale et, s'il y a lieu, le bénéfice du droit de priorité. Chaque pays de l'Union aura la faculté de déterminer les conditions auxquelles cette division sera autorisée.

H. — La priorité ne peut être refusée pour le motif que certains éléments de l'invention pour lesquels on revendique la priorité ne figurent pas parmi les revendications formulées dans la demande au pays d'origine, pourvu que l'ensemble des pièces de la demande révèle d'une façon précise lesdits éléments.

I. — 1) Les demandes de certificats d'auteur d'invention, déposées dans un pays où les déposants ont le droit de demander à leur choix soit un brevet, soit un certificat d'auteur d'invention, donneront naissance au droit de priorité institué par le présent article dans les mêmes conditions et avec les mêmes effets que les demandes de brevets d'invention.

2) Dans un pays où les déposants ont le droit de demander à leur choix soit un brevet, soit un certificat d'auteur d'invention, le demandeur d'un certificat d'auteur d'invention bénéficiera, selon les dispositions du présent article applicables aux demandes de brevets, du droit de priorité basé sur le dépôt d'une demande de brevet d'invention, de modèle

skapar avgivandet av den senare ansökningen en prioritetsrätt på sedvanliga villkor.

G. — 1. Om prövningen ger vid handen, att en patentansökan är oenhetlig, skall sökanden kunna uppdelas ansökningen i ett visst antal delansökningar, med bibehållande såsom inlämningsdag för var och en av den ursprungliga ansökningsdagen och i förekommande fall av prioritet.

2. Sökanden skall också kunna på eget initiativ uppdelas patentansökningen med bibehållande såsom dag för varje delansökan av dagen för den ursprungliga ansökningen och i förekommande fall av prioritet. Varje unionsland skall ha rätt att bestämma på vilka villkor en sådan uppdelning skall vara tillåten.

H. — Prioritet kan icke vägras av det skälet, att vissa element av den uppfinning, för vilken prioritet begäres, icke förekommer i patentanspråken till ansökningen i det första landet, såframt handlingarna till denna ansökning tillsammans på ett tydligt sätt anger de nämnda elementen.

I. — 1. Ansökningar om uppfinnarcertifikat, vilka gjorts i ett land där sökande har rätt att efter eget val ansöka antingen om patent eller om uppfinnarcertifikat, skall medföra rätt till sådan prioritet som föreskrives i denna artikel på samma villkor och med samma verkningar som patentansökningar.

2. I land, där sökande har rätt att efter eget val ansöka antingen om patent eller om uppfinnarcertifikat, skall den som gör ansökan om uppfinnarcertifikat, i enlighet med de bestämmelser i denna artikel som avser ansökan om patent, åtnjuta rätt till prioritet grundad på ansökan om patent, om nyttighetsmodell eller om uppfinnarcertifikat.

d'utilité ou de certificat d'auteur d'invention.

Article 4bis

1) Les brevets demandés dans les différents pays de l'Union par des ressortissants de l'Union seront indépendants des brevets obtenus pour la même invention dans les autres pays, adhérents ou non à l'Union.

2) Cette disposition doit s'entendre d'une façon absolue, notamment en ce sens que les brevets demandés pendant le délai de priorité sont indépendants, tant au point de vue des causes de nullité et de déchéance qu'au point de vue de la durée normale.

3) Elle s'applique à tous les brevets existant au moment de sa mise en vigueur.

4) Il en sera de même, en cas d'accession de nouveaux pays, pour les brevets existant de part et d'autre au moment de l'accession.

5) Les brevets obtenus avec le bénéfice de la priorité jouiront, dans les différents pays de l'Union, d'une durée égale à celle dont ils jouiraient s'ils étaient demandés ou délivrés sans le bénéfice de la priorité.

Article 4ter

L'inventeur a le droit d'être mentionné comme tel dans le brevet.

Article 4^{quater}

La délivrance d'un brevet ne pourra être refusée et un brevet ne pourra être invalidé pour le motif que la vente du produit breveté ou obtenu par un procédé breveté est soumise à des restrictions ou limitations résultant de la législation nationale.

Article 5

A. — 1) L'introduction, par le breveté, dans le pays où le brevet a été

Artikel 4bis

1. Patent, som i de olika unionsländerna sökes av dem, som tillhör unionen, skall vara oberoende av patent, som för samma uppfinning erhållits i andra länder, vare sig tillhörande unionen eller icke.

2. Denna bestämmelse skall gälla utan inskränkning, särskilt så att patent, som sökts under prioritetstiden, är oberoende såväl i fråga om skälen till ogiltighet och förverkande som beträffande deras normala giltighetstid.

3. Den är tillämplig på patent, som äger bestånd vid tidpunkten för dess ikraftträdande.

4. Detsamma skall, i händelse av nya länders anslutning, gälla för de vid tidpunkten för anslutningen på ömse sidor bestående patenten.

5. Patent, som erhållits med åberopande av prioritetsförmånen, skall i de olika unionsländerna åtnjuta samma giltighetstid som de skulle ha fått, om de sökts eller beviljats utan prioritetsförmån.

Artikel 4ter

Uppfinnaren har rätt att bli nämnd såsom sådan i patentet.

Artikel 4quater

Utfärdandet av ett patent skall icke kunna vägras och ett patent skall icke kunna ogiltigförklaras på den grunden att försäljningen av den produkt, som är patenterad eller erhållits genom ett patenterat förfarande, är föremål för inskränkningar eller begränsningar på grund av inhemsk lagstiftning.

Artikel 5

A. — 1. Patent förverkas icke därigenom, att patenthavaren till det

délivré, d'objets fabriqués dans l'un ou l'autre des pays de l'Union, n'entraînera pas la déchéance.

2) Chacun des pays de l'Union aura la faculté de prendre des mesures législatives prévoyant la concession de licences obligatoires, pour prévenir les abus qui pourraient résulter de l'exercice du droit exclusif conféré par le brevet, par exemple faute d'exploitation.

3) La déchéance du brevet ne pourra être prévue que pour le cas où la concession de licences obligatoires n'aurait pas suffi pour prévenir ces abus. Aucune action en déchéance ou en révocation d'un brevet ne pourra être introduite avant l'expiration de deux années à compter de la concession de la première licence obligatoire.

4) Une licence obligatoire ne pourra pas être demandée pour cause de défaut ou d'insuffisance d'exploitation avant l'expiration d'un délai de quatre années à compter du dépôt de la demande de brevet, ou de trois années à compter de la délivrance du brevet, le délai qui expire le plus tard devant être appliqué; elle sera refusée si le breveté justifie son inaction par des excuses légitimes. Une telle licence obligatoire sera non exclusive et ne pourra être transmise, même sous la forme de concession de sous-licence, qu'avec la partie de l'entreprise ou du fonds de commerce exploitant cette licence.

5) Les dispositions qui précèdent seront applicables, sous réserve des modifications nécessaires, aux modèles d'utilité.

B. — La protection des dessins et modèles industriels ne peut être atteinte par une déchéance quelconque, soit pour défaut d'exploitation, soit pour introduction d'objets conformes à ceux qui sont protégés.

land, i vilket patent erhållits, inför föremål, som blivit tillverkade i annat unionsland.

2. Varje unionsland skall äga rätt att vidtaga erforderliga lagstiftningsåtgärder innefattande meddelande av tvångslicenser till förebyggande av missbruk vid utnyttjandet av den genom patentet förlänade uteslutanderätten, exempelvis försummelse att utöva uppfinningen.

3. Patentets förverkande skall icke kunna föreskrivas annat än för det fallet att meddelande av tvångslicenser icke skulle ha varit tillräckligt för att hindra sådana missbruk. Någon talan om ett patents förverkande eller upphävande skall icke kunna anhängiggöras, förrän två år gått från meddelandet av den första tvångslicensen.

4. Ansökan om meddelande av tvångslicens på grund av underlåtenhet att utöva uppfinningen eller otillräckligt utövande av uppfinningen skall icke kunna göras förrän fyra år förflutit från patentansökningens avgivande eller tre år förflutit från utfärdandet av patentet, varvid den frist som utlöper senast skall tillämpas. Tvångslicensen skall icke meddelas, om patenthavaren visar giltigt skäl för sin underlåtenhet. En sådan tvångslicens skall icke vara exklusiv och skall icke kunna överlåtas ens i form av meddelande av underlicens utom tillsammans med den del av företaget eller handelsrörelsen som utnyttjar licensen.

5. Ovanstående bestämmelser är, under förbehåll för nödvändiga förändringar, tillämpliga å nyttrighetsmodeller.

B. — Skydd för industriella mönster och modeller skall icke kunna på något sätt förverkas, vare sig genom försummelse att utöva eller genom införsel av föremål, överensstämmande med de skyddade.

C. — 1) Si, dans un pays, l'utilisation de la marque enregistrée est obligatoire, l'enregistrement ne pourra être annulé qu'après un délai équitable et si l'intéressé ne justifie pas des causes de son inaction.

2) L'emploi d'une marque de fabrique ou de commerce, par le propriétaire, sous une forme qui diffère, par des éléments n'altérant pas le caractère distinctif de la marque dans la forme sous laquelle celle-ci a été enregistrée dans l'un des pays de l'Union, n'entraînera pas l'invalidation de l'enregistrement et ne diminuera pas la protection accordée à la marque.

3) L'emploi simultané de la même marque sur des produits identiques ou similaires, par des établissements industriels ou commerciaux considérés comme copropriétaires de la marque d'après les dispositions de la loi nationale du pays où la protection est réclamée, n'empêchera pas l'enregistrement, ni ne diminuera d'aucune façon la protection accordée à ladite marque dans n'importe quel pays de l'Union, pourvu que ledit emploi n'ait pas pour effet d'induire le public en erreur et qu'il ne soit pas contraire à l'intérêt public.

D. — Aucun signe ou mention du brevet, du modèle d'utilité, de l'enregistrement de la marque de fabrique ou de commerce, ou du dépôt du dessin ou modèle industriel ne sera exigé sur le produit pour la reconnaissance du droit.

Article 5bis

1) Un délai de grâce, qui devra être au minimum de six mois, sera accordé pour le paiement des taxes prévues pour le maintien des droits de propriété industrielle, moyennant le versement d'une surtaxe, si la législation nationale en impose une.

2) Les pays de l'Union ont la faculté de prévoir la restauration des

C. — 1. Om i ett land användande av registrerat märke är föreskrivet, skall registreringen icke kunna upphävas förrän efter skälig tid och endast om vederbörande icke visar skäl för sin underlåtenhet.

2. Märkeshavarens användande av ett fabriks- eller handelsmärke under en form, som endast genom beståndsdelar, vilka icke ändrar märkets egenartade karaktär, skiljer sig från den form, under vilken märket registrerats i ett unionsland, skall icke medföra registreringens ogiltighet eller minska det åt märket givna skyddet.

3. Samtidig användning av samma märke för samma eller liknande varor genom industri- eller handelsföretag, som enligt de inhemska lagbestämmelserna i det land, där skyddet begärts, anses vara medägare till märket, skall icke i något unionsland hindra registreringen eller på något sätt minska det åt märket givna skyddet, såframt denna användning icke har till verkan, att allmänheten vilseledes, eller är stridande mot allmänintresset.

D. — För åtnjutande av skydds rätt må icke fordras, att föremålet är åsatt märke eller uppgift om patent eller nyttighetsmodell eller om registrering av fabriks- eller handelsmärke eller industriellt mönster eller modell.

Artikel 5bis

1. En respittid om minst sex månader skall medgivas för betalning av föreskrivna avgifter för upprätthållande av rättigheter, som inbegripes under den industriella äganderätten, mot erläggande av en tilläggsavgift, om sådan är föreskriven i den inhemska lagstiftningen.

2. Unionsländerna skall ha rätt att medgiva återupplivning av patent,

brevets d'invention tombés en déchéance par suit de non-paiement de taxes.

som förfallit på grund av underlåten avgiftsbetalning.

Article 5ter

Dans chacun des pays de l'Union ne seront pas considérés comme portant atteinte aux droits du breveté:

1° l'emploi, à bord des navires des autres pays de l'Union, des moyens faisant l'objet de son brevet dans le corps du navire, dans les machines, agrès, appareils et autres accessoires, lorsque ces navires pénétreront temporairement ou accidentellement dans les eaux du pays, sous réserve que ces moyens y soient employés exclusivement pour les besoins du navire;

2° l'emploi des moyens faisant l'objet du brevet dans la construction ou le fonctionnement des engins de locomotion aérienne ou terrestre des autres pays de l'Union ou des accessoires de ces engins, lorsque ceux-ci pénétreront temporairement ou accidentellement dans ce pays.

Article 5^{quater}

Lorsqu'un produit est introduit dans un pays de l'Union où il existe un brevet protégeant un procédé de fabrication dudit produit, le breveté aura, à l'égard du produit introduit, tous les droits que la législation du pays d'importation lui accorde, sur la base du brevet de procédé, à l'égard des produits fabriqués dans le pays même.

Article 5^{quinquies}

Les dessins et modèles industriels seront protégés dans tous les pays de l'Union.

Article 6

1) Les conditions de dépôt et d'enregistrement des marques de fabri-

Artikel 5ter

I intel av unionsländerna skall såsom intrång i patenthavarens rättigheter anses:

1) användande ombord på andra unionsländers fartyg av anordningar, som utgör föremål för hans patent, i fartygsskrovet, maskinerna, tackling, don och andra tillbehör, då dessa fartyg tidvis eller tillfälligtvis inkommer i det ifrågavarande landets farvatten, under förutsättning att användandet sker uteslutande för fartygets behov;

2) användande av anordningar, som utgör föremål för patentet, i konstruktionen eller drift av andra unionsländers luft- eller lantfordon eller tillbehör till sådana fordon, då dessa tidvis eller tillfälligtvis inkommer i vederbörande land.

Artikel 5^{quater}

När en vara införes i ett unionsland, vari finnes ett patent som skyddar ett förfarande för framställning av denna vara, skall patenthavaren i fråga om den införda varan ha alla de rättigheter, som införsellandets lagstiftning tillerkänner honom på grund av förfarandepatentet med avseende på de varor som framställs inom landet självt.

Artikel 5^{quinquies}

Industriella mönster och modeller skall skyddas i alla unionsländer.

Artikel 6

1. Villkoren för anmälan och registrering av fabriks- och handels-

que ou de commerce seront déterminées dans chaque pays de l'Union par sa législation nationale.

2) Toutefois, une marque déposée par un ressortissant d'un pays de l'Union dans un quelconque des pays de l'Union ne pourra être refusée ou invalidée pour le motif qu'elle n'aura pas été déposée, enregistrée ou renouvelée au pays d'origine.

3) Une marque régulièrement enregistrée dans un pays de l'Union sera considérée comme indépendante des marques enregistrées dans les autres pays de l'Union, y compris le pays d'origine.

Article 6bis

1) Les pays de l'Union s'engagent, soit d'office si la législation du pays le permet, soit à la requête de l'intéressé, à refuser ou à invalider l'enregistrement et à interdire l'usage d'une marque de fabrique ou de commerce qui constitue la reproduction, l'imitation ou la traduction, susceptibles de créer une confusion, d'une marque que l'autorité compétente du pays de l'enregistrement ou de l'usage estimera y être notoirement connue comme étant déjà la marque d'une personne admise à bénéficier de la présente Convention et utilisée pour des produits identiques ou similaires. Il en sera de même lorsque la partie essentielle de la marque constitue la reproduction d'une telle marque notoirement connue ou une imitation susceptible de créer une confusion avec celle-ci.

2) Un délai minimum de cinq années à compter de la date de l'enregistrement devra être accordé pour réclamer la radiation d'une telle marque. Les pays de l'Union ont la faculté de prévoir un délai dans lequel l'interdiction d'usage devra être rélamée.

3) Il ne sera pas fixé de délai pour réclamer la radiation ou l'interdic-

tionen skall bestämmas i varje unionsland av dess inhemska lagstiftning.

2. Dock skall registrering av ett märke, som anmälts av medborgare i ett unionsland i vilket som helst av unionsländerna, icke kunna vägras eller ogiltigförklaras av den grunden att märket icke anmälts, registrerats eller förnyats i ursprungslandet.

3. Ett märke som i vederbörlig ordning registrerats i ett unionsland skall betraktas som oberoende av de märken som registrerats i övriga unionsländer, ursprungslandet inbegripet.

Artikel 6bis

1. Unionsländerna förbinder sig att, vare sig ex officio, om landets lagstiftning sådant tillåter, eller på yrkande av målsägande, vägra eller förklara ogiltig registrering samt förbjuda användningen av ett fabriks- eller handelsmärke, som utgör kopia, efterbildning eller översättning, ägnad att framkalla förväxling, av ett märke, som vederbörande myndighet i registreringslandet eller det land där märket brukas finner därstädes vara notoriskt känt såsom redan tillkommande en person, som äger nju-ta förmån av förevarande konvention, och använt för samma eller liknande varor. Detsamma skall gälla, då märkets väsentliga del utgör en kopia av ett sådant notoriskt känt märke eller en efterbildning av detta, ägnad att framkalla förväxling.

2. En frist av minst fem år från registreringsdagen skall medgivas för anhängiggörande av talan om dylik registrerings upphävande. Unionsländerna har rätt att föreskriva en frist inom vilken förbud att bruka märke skall begäras.

3. För fall, då registreringen erhållits eller märke brukats i ond tro,

tion d'usage des marques enregistrées ou utilisées de mauvaise foi.

Article 6ter

1) *a)* Les pays de l'Union conviennent de refuser ou d'invalider l'enregistrement et d'interdire, par des mesures appropriées, l'utilisation, à défaut d'autorisation des pouvoirs compétents, soit comme marque de fabrique ou de commerce, soit comme élément de ces marques, des armoiries, drapeaux et autres emblèmes d'Etat des pays de l'Union, signes et poinçons officiels de contrôle et de garantie adoptés par eux, ainsi que toute imitation au point de vue héraldique.

b) Les dispositions figurant sous la lettre *a)* ci-dessus s'appliquent également aux armoiries, drapeaux et autres emblèmes, sigles ou dénominations des organisations internationales intergouvernementales dont un ou plusieurs pays de l'Union sont membres, à l'exception des armoiries, drapeaux et autres emblèmes, sigles ou dénominations qui ont déjà fait l'objet d'accords internationaux en vigueur destinés à assurer leur protection.

c) Aucun pays de l'Union ne pourra être tenu d'appliquer des dispositions figurant sous la lettre *b)* ci-dessus au détriment des titulaires de droits acquis de bonne foi avant l'entrée en vigueur, dans ce pays, de la présente Convention. Les pays de l'Union ne sont pas tenus d'appliquer lesdites dispositions lorsque l'utilisation ou l'enregistrement visé sous la lettre *a)* ci-dessus n'est pas de nature à suggérer, dans l'esprit du public, un lien entre l'organisation en cause et les armoiries, drapeaux, emblèmes, sigles ou dénominations, ou si cette utilisation ou enregistrement n'est vraisemblablement pas de nature à

må icke bestämmas någon frist, inom vilken talan om registrerings upphävande eller förbud att bruka märke skall vara anhängiggjord.

Artikel 6ter

1. *a)* Unionsländerna överenskommer att, när vederbörligt tillstånd icke lämnats, vägra eller förklara ogiltig registrering samt medelst lämpliga åtgärder ingripa mot användande såsom fabriks- eller handelsmärken eller delar därav av unionsländernas vapen, flaggor och andra statseblem, av dessa länder antagna officiella kontroll- och garantimärken och -stämplar ävensom allt, som ur heraldisk synpunkt utgör efterbildning därav.

b) Bestämmelserna under *a)* ovan skall också vara tillämpliga på vapen, flaggor och andra emblem tillhörande internationella mellanstatliga organisationer, av vilka en eller flera unionsstater är medlemmar, samt på förkortningar eller benämningar på sådana organisationer, dock med undantag för vapen, flaggor, andra emblem, förkortningar och benämningar som redan är föremål för gällande internationella överenskommelser syftande till att garantera deras skydd.

c) Unionsland skall icke vara skyldigt att tillämpa bestämmelserna under *b)* ovan till nackdel för innehavare av rättigheter som i ifrågavarande land förvärvats i god tro innan denna konvention trädde i kraft. Unionsländerna skall icke vara skyldiga att tillämpa nämnda bestämmelser när den under *a)* avsedda användningen eller registreringen icke är sådan att den hos allmänheten framkallar uppfattningen om ett samband mellan organisationen i fråga och vapnen, flaggorna, emblemen, förkortningarna eller benämningarna, eller om denna användning eller registrering sannolikt icke

abuser le public sur l'existence d'un lien entre l'utilisateur et l'organisation.

2) L'interdiction des signes et poinçons officiels de contrôle et de garantie s'appliquera seulement dans les cas où les marques qui les comprendront seront destinées à être utilisées sur des marchandises du même genre ou d'un genre similaire.

3) a) Pour l'application de ces dispositions, les pays de l'Union conviennent de se communiquer réciproquement, par l'intermédiaire du Bureau international, la liste des emblèmes d'Etat, signes et poinçons officiels de contrôle et de garantie, qu'ils désirent ou désireront placer, d'une façon absolue ou dans certaines limites, sous la protection du présent article, ainsi que toutes modifications ultérieures apportées à cette liste. Chaque pays de l'Union mettra à la disposition du public, en temps utile, les listes notifiées.

Toutefois, cette notification n'est pas obligatoire en ce qui concerne les drapeaux des Etats.

b) Les dispositions figurant sous la lettre b) de l'alinéa 1) du présent article ne sont applicables qu'aux armoiries, drapeaux et autres emblèmes, sigles ou dénominations des organisations internationales intergouvernementales que celles-ci ont communiqués aux pays de l'Union par l'intermédiaire du Bureau international.

4) Tout pays de l'Union pourra, dans un délai de douze mois à partir de la réception de la notification, transmettre, par l'intermédiaire du Bureau international, au pays ou à l'organisation internationale intergouvernementale intéressés, ses objections éventuelles.

5) Pour les drapeaux de l'Etat, les mesures prévues à l'alinéa 1) ci-dessus s'appliqueront seulement aux

är sådan att den vilseleder allmänheten rörande förefintligheten av ett samband mellan brukaren och organisationen.

2. Förbudet i fråga om officiella kontroll- och garantimärken och -stämplar är endast tillämpligt, om de varumärken, som innehåller sådana, är avsedda att användas för varor av samma eller liknande slag.

3. a) För tillämpningen av dessa bestämmelser överenskommer unionsländerna att genom förmedling av internationella byrån i Bern ömsesidigt tillställa varandra förteckning över de statsemlen samt officiella kontroll- och garantimärken och -stämplar, som de för närvarande eller framdeles önskar att helt och hållet eller inom vissa gränser, ställa under skydd enligt denna artikel, ävensom alla senare ändringar i denna förteckning. Varje unionsland skall under lämplig tid hålla de meddelade förteckningarna tillgängliga för allmänheten.

Detta överlämnande av förteckningar är dock icke obligatoriskt i fråga om statsflaggor.

b) Bestämmelserna under punkt 1. b) av denna artikel är tillämpliga på internationella mellanstatliga organisationers vapen, flaggor, andra emblem, förkortningar och benämningar endast i den mån organisationerna genom förmedling av internationella byrån till unionsländerna avgett en förteckning över dem.

4. Varje unionsland kan under tolv månader från meddelandets mottagande genom förmedling av internationella byrån i Bern till vederbörande land eller internationella mellanstatliga organisation överlämna sina eventuella invändningar.

5. I fråga om statsflaggor äger de i första stycket ovan avsedda åtgärderna tillämpning endast på varu-

marques enregistrées après le 6 novembre 1925.

6) Pour les emblèmes d'Etat autres que les drapeaux, pour les signes et poinçons officiels des pays de l'Union et pour les armoiries, drapeaux et autres emblèmes, sigles ou dénominations des organisations internationales intergouvernementales, ces dispositions ne seront applicables qu'aux marques enregistrées plus de deux mois après réception de la notification prévue à l'alinéa 3) ci-dessus.

7) En cas de mauvaise foi, les pays auront la faculté de faire radier même les marques enregistrées avant le 6 novembre 1925 et comportant des emblèmes d'Etat, signes et poinçons.

8) Les nationaux de chaque pays qui seraient autorisés à faire usage des emblèmes d'Etat, signes et poinçons de leur pays, pourront les utiliser, même s'il y avait similitude avec ceux d'un autre pays.

9) Les pays de l'Union s'engagent à interdire l'usage non autorisé, dans le commerce, des armoiries d'Etat des autres pays de l'Union, lorsque cet usage sera de nature à induire en erreur sur l'origine des produits.

10) Les dispositions qui précèdent ne font pas obstacle à l'exercice, par les pays, de la faculté de refuser ou d'invalider, par application du chiffre 3 de la lettre B de l'article 6^{quinqüies}, les marques contenant, sans autorisation, des armoiries, drapeaux et autres emblèmes d'Etat, ou des signes et poinçons officiels adoptés par un pays de l'Union, ainsi que des signes distinctifs des organisations internationales intergouvernementales mentionnés à l'alinéa 1) ci-dessus.

märken, som registrerats efter den 6 november 1925.

6. I fråga om andra statsemlen än flaggor samt unionsländernas officiella märken och stämplat även som internationella mellanstatliga organisationers vapen, flaggor, andra emblem, förkortningar och benämningar är dessa bestämmelser icke tillämpliga på andra varumärken än sådana som registrerats mer än två månader efter mottagandet av det i tredje stycket ovan avsedda meddelandet.

7. I händelse av ond tro äger länderna låta upphäva registrering även av sådana märken, som registrerats före den 6 november 1925 och innehåller statsemlen eller officiella märken och stämplat.

8. De medborgare i ett land, som är berättigade att använda sitt eget lands statsemlen, märken och stämplat, äger begagna dessa även om de företer likhet med ett annat lands.

9. Unionsländerna förbinder sig att förbjuda användande i handeln utan vederbörligt tillstånd av andra unionsländers statsvapen, om sådant användande är ägnat att vilseleda angående varors ursprung.

10. Förestående bestämmelser medför ej inskränkning i ländernas befogenhet att, med tillämpning av artikel 6^{quinqüies} avdelning B nr 3, vägra eller förklara ogiltig registrering av märken, som utan tillstånd innehåller vapen, flaggor och andra statsemlen, av något unionsland antagna officiella märken och stämplat eller sådana kännetecken för internationella mellanstatliga organisationer som avses i första stycket ovan.

Article 6^{quater}

1) Lorsque, conformément à la législation d'un pays de l'Union, la cession d'une marque n'est valable que

Artikel 6^{quater}

1. Om enligt ett unionslands lagstiftning överlåtelse av ett varumärke icke är giltigt annat än om den

si elle a lieu en même temps que le transfert de l'entreprise ou du fonds de commerce auquel la marque appartient, il suffira, pour que cette validité soit admise, que la partie de l'entreprise ou du fonds de commerce située dans ce pays soit transmise au cessionnaire avec le droit exclusif d'y fabriquer ou d'y vendre les produits portant la marque cédée.

2) Cette disposition n'impose pas aux pays de l'Union l'obligation de considérer comme valable le transfert de toute marque dont l'usage par le cessionnaire serait, en fait, de nature à induire le public en erreur, notamment en ce qui concerne la provenance, la nature ou les qualités substantielles des produits auxquels la marque est appliquée.

Article 6quinquies

A. — 1) Toute marque de fabrique ou de commerce régulièrement enregistrée dans le pays d'origine sera admise au dépôt et protégée telle quelle dans les autres pays de l'Union, sous les réserves indiquées au présent article. Ces pays pourront, avant de procéder à l'enregistrement définitif, exiger la production d'un certificat d'enregistrement au pays d'origine, délivré par l'autorité compétente. Aucune légalisation ne sera requise pour ce certificat.

2) Sera considéré comme pays d'origine le pays de l'Union où le déposant a un établissement industriel ou commercial effectif et sérieux, et, s'il n'a pas un tel établissement dans l'Union, le pays de l'Union où il a son domicile, et, s'il n'a pas de domicile dans l'Union, le pays de sa nationalité, au cas où il est ressortissant d'un pays de l'Union.

B. — Les marques de fabrique ou de commerce, visées par le présent article, ne pourront être refusées à l'enregistrement ou invalidées que dans les cas suivants:

äger rum samtidigt med överlåtelse av det företag eller den handelsrörelse, vartill märket hör, skall det för giltigöverlåtelse dock anses tillräckligt, att till förvärvaren övergår den del av företaget eller handelsrörelsen, som är belägen i detta land, med uteslutanderätt att där tillverka eller försälja de varor, varpå det överlåtna märket finnes anbragt.

2. Denna bestämmelse ålägger icke unionsländerna någon förpliktelse att anse en överlåtelse giltig, om förvärvarens användande av märket i själva verket skulle vara ägnat att vilseleda allmänheten, särskilt angående ursprunget, beskaffenheten och de väsentliga egenskaperna hos de varor, för vilka märket är avsett.

Artikel 6quinquies

A. 1. Varje i hemlandet vederbörigen registrerat fabriks- eller handelsmärke skall, med de förbehåll som anges i denna artikel, kunna registreras samt erhålla skydd i sin ursprungliga form (telle quelle) i övriga unionsländer. Dessa länder kan fordra företeendet av ett av behörig myndighet utfärdat bevis om registrering i hemlandet, innan den definitiva registreringen företages. Legalisering av detta bevis skall ej kunna krävas.

2. Som hemland skall anses det unionsland, där sökanden har ett verkligt industri- eller handelsföretag, och, om han icke har något sådant företag inom unionen, det unionsland, där han är bosatt, och, om han icke är bosatt i något unionsland, det land, där han är medborgare, såvida han tillhör ett unionsland.

B. Registrering av de i denna artikel avsedda fabriks- eller handelsmärkena kan icke vägras eller förklaras ogiltig utom i följande fall:

1° lorsqu'elles sont de nature à porter atteinte à des droits acquis par des tiers dans le pays où la protection est réclamée;

2° lorsqu'elles sont dépourvues de tout caractère distinctif, ou bien composées exclusivement de signes ou d'indication pouvant servir, dans le commerce, pour désigner l'espèce, la qualité, la quantité, la destination, la valeur, le lieu d'origine des produits ou l'époque de production, ou devenus usuels dans le langage courant ou les habitudes loyales et constantes du commerce du pays où la protection est réclamée;

3° lorsqu'elles sont contraires à la morale ou à l'ordre public et notamment de nature à tromper le public. Il est entendu qu'une marque ne pourra être considérée comme contraire à l'ordre public pour la seule raison qu'elle n'est pas conforme à quelque disposition de la législation sur les marques, sauf le cas où cette disposition elle-même concerne l'ordre public.

Est toutefois réservée l'application de l'article 10bis.

C. — 1) Pour apprécier si la marque est susceptible de protection, on devra tenir compte de toutes les circonstances de fait, notamment de la durée de l'usage de la marque.

2) Ne pourront être refusées dans les autres pays de l'Union les marques de fabrique ou de commerce pour le seul motif qu'elles ne diffèrent des marques protégées dans le pays d'origine que par des éléments n'altérant pas le caractère distinctif et ne touchant pas à l'identité des marques, dans la forme sous laquelle celles-ci ont été enregistrées audit pays d'origine.

D. — Nul ne pourra bénéficier des dispositions du présent article si la

1) när de är av beskaffenhet att göra intrång i av tredje man förvärvad rätt i det land, där skydd begäres;

2) när de helt och hållet saknar egenartad karaktär eller är uteslutande sammansatta av tecken eller benämningar, vilka i handeln kan tjäna till att angiva varors art, beskaffenhet, mängd, bestämmelse, värde, ursprungsort eller tidpunkten för deras framställande eller som blivit vanliga i gängse språkbruk eller i lojalt och konstant handelsbruk i det land, där skydd är begärt;

3) när de är stridande mot god sed eller allmän ordning, särskilt sådana som är ägnade att vilseleda allmänheten. Ett märke skall dock icke kunna anses strida mot allmän ordning endast därför att det icke står i överensstämmelse med något visst stadgande i lagstiftningen om varumärken, såframt ej detta stadgande just har avseende på allmän ordning.

Dessa bestämmelser gäller dock med förbehåll för artikel 10bis.

C. 1. Vid bedömande av om ett märke skall åtnjuta skydd bör avseende fästas vid alla faktiska omständigheter, särskilt vid den tidslängd under vilken märket varit i bruk.

2. Registrering av fabriks- eller handelsmärken skall icke kunna vägras i övriga unionsländer endast därför, att de skiljer sig från de i hemlandet skyddade märkena i fråga om beståndsdelar, som icke ändrar den egenartade karaktären av och icke berör identiteten med märkena i den form, under vilken de registrerats i det nämnda hemlandet.

D. Ingen skall kunna begagna sig av bestämmelserna i denna artikel,

marque dont il revendique la protection n'est pas enregistrée au pays d'origine.

E. — Toutefois, en aucun cas, le renouvellement de l'enregistrement d'une marque dans le pays d'origine n'entraînera l'obligation de renouveler l'enregistrement dans les autres pays de l'Union où la marque aura été enregistrée.

F. — Le bénéfice de la priorité reste acquis aux dépôts de marques effectués dans le délai de l'article 4, même lorsque l'enregistrement dans le pays d'origine n'intervient qu'après l'expiration de ce délai.

Article 6^{sexies}

Les pays de l'Union s'engagent à protéger les marques de service. Ils ne sont pas tenus de prévoir l'enregistrement de ces marques.

Article 6^{septies}

1) Si l'agent ou le représentant de celui qui est titulaire d'une marque dans un des pays de l'Union demande, sans l'autorisation de ce titulaire, l'enregistrement de cette marque en son propre nom, dans un ou plusieurs de ces pays, le titulaire aura le droit de s'opposer à l'enregistrement demandé ou de réclamer la radiation ou, si la loi du pays le permet, le transfert à son profit dudit enregistrement, à moins que cet agent ou représentant ne justifie de ses agissements.

2) Le titulaire de la marque aura, sous les réserves de l'alinéa 1) ci-dessus, le droit de s'opposer à l'utilisation de sa marque par son agent ou représentant, s'il n'a pas autorisé cette utilisation.

3) Les législations nationales ont la faculté de prévoir un délai équitable dans lequel le titulaire d'une marque devra faire valoir les droits prévus au présent article.

om det märke för vilket skydd be-
gäres icke är registrerat i hemlandet.

E. I intet fall skall dock förnyelse av ett märkes registrering i hemlandet medföra skyldighet att förnya registreringen i de andra unionsländer, där märket är registrerat.

F. Förmånen av prioritet bibehålles för varumärkesansökningar, som gjorts inom den i artikel 4 bestämda fristen, även om registreringen i hemlandet icke sker förrän efter utgången av denna frist.

Artikel 6^{sexies}

Unionsländerna åtar sig att skydda servicemärken. De skall icke vara skyldiga att sörja för registrering av sådana märken.

Artikel 6^{septies}

1. Om agent eller ombud för den som är innehavare av märke i något av unionsländerna, utan denne innehavares bemyndigande begär registrering av märket i sitt eget namn i ett eller flera unionsländer, skall innehavaren ha rätt att göra invändningar mot den begärda registreringen eller att begära upphävande av registreringen eller, om landets lag tillåter det, överförande av registreringen på honom, om icke agenten eller ombudet visar att hans handlande varit berättigat.

2. Innehavaren av märket skall, med de förbehåll som anges i första stycket ovan, ha rätt att göra invändning mot att märket användes av hans agent eller ombud, såvida han icke givit sitt tillstånd till denna användning.

3. Genom inhemsk lagstiftning får förordnas om en skälig frist, inom vilken innehavaren av ett märke skall göra gällande sina rättigheter enligt denna artikel.

Article 7

La nature du produit sur lequel la marque de fabrique ou de commerce doit être apposée ne peut, dans aucun cas, faire obstacle à l'enregistrement de la marque.

Article 7bis

1) Les pays de l'Union s'engagent à admettre au dépôt et à protéger les marques collectives appartenant à des collectivités dont l'existence n'est pas contraire à la loi du pays d'origine, même si ces collectivités ne possèdent pas un établissement industriel ou commercial.

2) Chaque pays sera juge des conditions particulières sous lesquelles une marque collective sera protégée, et il pourra refuser la protection si cette marque est contraire à l'intérêt public.

3) Cependant, la protection de ces marques ne pourra être refusée à aucune collectivité dont l'existence n'est pas contraire à la loi du pays d'origine, pour le motif qu'elle n'est pas établie dans le pays où la protection est requise ou qu'elle n'est pas constituée conformément à la législation de ce pays.

Article 8

Le nom commercial sera protégé dans tous les pays de l'Union sans obligation de dépôt ou d'enregistrement, qu'il fasse ou non partie d'une marque de fabrique ou de commerce.

Article 9

1) Tout produit portant illicitement une marque de fabrique ou de commerce ou un nom commercial, sera saisi à l'importation dans ceux des pays de l'Union dans lesquels cette marque ou ce nom commercial ont droit à la protection légale.

2) La saisie sera également effectuée dans le pays où l'apposition

Artikel 7

Beskaffenhets av den vara, på vilken fabriks- eller handelsmärke är avsett att anbringas, må icke i något fall utgöra hinder för registrering av märket.

Artikel 7bis

1. Unionsländerna förbinder sig att tillåta registrering av och skydda kollektivmärken, som tillhör sammanslutningar, vilkas bestånd icke strider mot hemlandets lagstiftning, även om dessa sammanslutningar icke besitter något industri- eller handelsföretag.

2. Varje land skall äga bestämma de särskilda villkor, under vilka ett kollektivmärke skall skyddas, och skall kunna vägra skydd, om detta märke strider mot allmänintresset.

3. Skydd för dessa märken skall dock ej kunna vägras någon sammanslutning, vars bestånd icke strider mot hemlandets lagstiftning, därför att den ej har säte i det land, där skydd begäres, eller att den ej bildats i överensstämmelse med lagstiftningen i detta land.

Artikel 8

Firma skall, vare sig den ingår i fabriks- eller handelsmärke eller icke, utan villkor av anmälan eller registrering åtnjuta skydd i samtliga unionsländer.

Artikel 9

1. Varor, på vilka olovligen finnes anbragt fabriks- eller handelsmärke eller firma, skall tagas i beslag vid införseln till de unionsländer, i vilka ifrågavarande märke eller firma äger rätt till laga skydd.

2. Beslag skall likaledes verkställas inom det land, där den olovliga

illicite aura eu lieu, ou dans les pays où aura été importé le produit.

3) La saisie aura lieu à la requête soit du Ministère public, soit de toute autre autorité compétente, soit d'une partie intéressée, personne physique ou morale, conformément à la législation intérieure de chaque pays.

4) Les autorités ne seront pas tenues d'effectuer la saisie en cas de transit.

5) Si la législation d'un pays n'admet pas la saisie à l'importation, la saisie sera remplacée par la prohibition d'importation ou la saisie à l'intérieur.

6) Si la législation d'un pays n'admet ni la saisie à l'importation, ni la prohibition d'importation, ni la saisie à l'intérieur, et en attendant que cette législation soit modifiée en conséquence, ces mesures seront remplacées par les actions et moyens que la loi de ce pays assurerait en pareil cas aux nationaux.

Article 10

1) Les dispositions de l'article précédent seront applicables en cas d'utilisation directe ou indirecte d'une indication fausse concernant la provenance du produit ou l'identité du producteur, fabricant ou commerçant.

2) Sera en tout cas reconnu comme partie intéressée, que ce soit une personne physique ou morale, tout producteur, fabricant ou commerçant engagé dans la production, la fabrication ou le commerce de ce produit et établi soit dans la localité faussement indiquée comme lieu de provenance, soit dans la région où cette localité est située, soit dans le pays faussement indiqué, soit dans le pays où la fausse indication de provenance est employée.

Article 10bis

1) Les pays de l'Union sont tenus d'assurer aux ressortissants de

beteckningen anbragts, eller inom det land, till vilket varan blivit införd.

3. Beslag skall ske på begäran antingen av allmän åklagare eller av annan behörig myndighet eller av målsägande, fysisk eller juridisk person, i enlighet med varje lands inhemska lagstiftning.

4. Myndigheterna skall icke vara skyldiga att verkställa beslag på transitogods.

5. Om lagstiftningen i något land icke medger beslag vid införseln, skall sådant beslag ersättas med införselförbud eller beslag inom landet.

6. Om lagstiftningen i något land icke medger vare sig beslag vid införseln eller införselförbud eller beslag inom landet, skall sådana åtgärder, till dess denna lagstiftning ändrats i enlighet härmed, ersättas med de rättsmedel, som det ifrågavarande landets lagstiftning i jämförliga fall tillförsäkrar landets egna medborgare.

Artikel 10

1. Bestämmelserna i föregående artikel är tillämpliga i fall av direkt eller indirekt användning av en falsk angivelse rörande varans ursprung eller producentens, fabrikantens eller handlandens identitet.

2. Såsom målsägande skall alltid anses varje producent, fabrikant eller handlande, vare sig fysisk eller juridisk person, som sysselsätter sig med produktion eller tillverkning av eller handel med varor av ifrågavarande slag och som idkar rörelse antingen på den såsom ursprungsort falskeligen angivna orten eller i den trakt, där denna ort är belägen, eller i det falskeligen angivna landet eller i det land, där den oriktiga ursprungsbe-teckningen användes.

Artikel 10bis

1. Unionsländerna är pliktiga att tillförsäkra dem, som tillhör något

l'Union une protection effective contre la concurrence déloyale.

2) Constitue un acte de concurrence déloyale tout acte de concurrence contraire aux usages honnêtes en matière industrielle ou commerciale.

3) Notamment devront être interdits:

- 1° tous faits quelconques de nature à créer une confusion par n'importe quel moyen avec l'établissement, les produits ou l'activité industrielle ou commerciale d'un concurrent;
- 2° les allégations fausses, dans l'exercice du commerce, de nature à discréditer l'établissement, les produits ou l'activité industrielle ou commerciale d'un concurrent;
- 3° les indications ou allégations dont l'usage, dans l'exercice du commerce, est susceptible d'induire le public en erreur sur la nature, le mode de fabrication, les caractéristiques, l'aptitude à l'emploi ou la quantité des marchandises.

Article 10ter

1) Les pays de l'Union s'engagent à assurer aux ressortissants des autres pays de l'Union des recours légaux appropriés pour réprimer efficacement tous les actes visés aux articles 9, 10 et 10bis.

2) Ils s'engagent, en outre, à prévoir des mesures pour permettre aux syndicats et associations représentant les industriels, producteurs ou commerçants intéressés et dont l'existence n'est pas contraire aux lois de leurs pays, d'agir en justice ou auprès des autorités administratives, en vue de la répression des actes prévus par les articles 9, 10 et 10bis, dans la mesure où la loi du pays dans lequel la protection est réclamée le permet aux syndicats et associations de ce pays.

unionsland, verksamt skydd mot illojal konkurrens.

2. Varje konkurrenshandling, som strider mot god affärssed, utgör en handling av illojal konkurrens.

3. Särskilt skall förbjudas:

1) alla handlingar av beskaffenhet att, genom vilket medel det vara må, framkalla förväxling med en konkurrents företag, varor eller verksamhet inom industri eller handel;

2) oriktiga påståenden i utövning av affärsverksamhet, ägnade att misskreditera en konkurrents företag, varor eller verksamhet inom industri eller handel;

3) angivelser eller påståenden, vilkas användning i affärsverksamhet är ägnad att vilseleda allmänheten rörande varors beskaffenhet, framställningssätt, egenskaper, användbarhet eller myckenhet.

Artikel 10ter

1. Unionsländerna förbinder sig att tillförsäkra dem som tillhör andra unionsländer lämpliga rättsmedel för verksamt undertryckande av alla i artiklarna 9, 10 och 10bis avsedda handlingar.

2. De förbinder sig därjämte att vidtaga åtgärder, som tillåter korporationer och föreningar, vilka företräder de av saken berörda industriidkarna, producenterna och köpmännen och vilkas bestånd icke strider mot lagstiftningen i hemlandet, att föra talan vid domstol eller inför administrativ myndighet om undertryckande av sådana handlingar, som avses i artiklarna 9, 10 och 10bis, i den mån lagstiftningen i det land där skydd begäres medger sådant för detta lands lands korporationer och föreningar.

Article 11

1) Les pays de l'Union accorderont, conformément à leur législation intérieure, une protection temporaire aux inventions brevetables, aux modèles d'utilité, aux dessins ou modèles industriels ainsi qu'aux marques de fabrique ou de commerce, pour les produits qui figureront aux expositions internationales officielles ou officiellement reconnues organisées sur le territoire de l'un deux.

2) Cette protection temporaire ne prolongera pas les délais de l'article 4. Si, plus tard, le droit de priorité est invoqué, l'Administration de chaque pays pourra faire partir de délai de la date de l'introduction du produit dans l'exposition.

3) Chaque pays pourra exiger, comme preuve de l'identité de l'objet exposé et de la date d'introduction, les pièces justificatives qu'il jugera nécessaire.

Article 12

1) Chacun des pays de l'Union s'engage à établir un service spécial de la propriété industrielle et un dépôt central pour la communication au public des brevets d'invention des modèles d'utilité, des dessins ou modèles industriels et des marques de fabrique ou de commerce.

2) Ce service publiera une feuille périodique officielle. Il publiera régulièrement:

- a) les noms des titulaires des brevets délivrés, avec une brève désignation des inventions brevetées;
- b) les reproductions des marques enregistrées.

Artikel 11

1. Unionsländerna skall med avseende på varor, som utställas på internationella, officiella eller officiellt erkända utställningar, anordnande inom något av dem, i överensstämmelse med varje lands inhemska lagstiftning meddela provisoriskt skydd åt patenterbara uppfinningar, nyttighetsmodeller, industriella mönster eller modeller ävensom åt fabriks- eller handelsmärken.

2. Detta provisoriska skydd skall icke förlänga de i artikel 4 angivna fristerna. Om prioritetsrätt senare åberopas, skall varje lands regering kunna låta fristen löpa från tidpunkten för varans införande på utställningen.

3. Varje land skall till bevis om det utställda föremålets identitet och tidpunkten för dess införande på utställningen kunna fordra de intyg, som det finner erforderliga.

Artikel 12

1. Varje unionsland förbinder sig att anordna ett särskilt förvaltningsorgan för ärenden rörande den industriella äganderätten ävensom ett centralställe för att hålla patent, nyttighetsmodeller, industriella mönster eller modeller och fabriks- eller handelsmärken tillgängliga för allmänheten.

2. Detta förvaltningsorgan skall publicera en officiell periodisk tidskrift. Regelbundet skall offentliggöras:

- a) namnen på innehavare av beviljade patent med en kort uppgift om de patenterade uppfinningarna;
- b) avtryck av registrerade varumärken.

1) Förslag till Mönsterskyddslag

Härigenom förordnas som följer.

Allmänna bestämmelser

1 §

Med mönster förstås i denna lag förebilden för en varas utseende eller för ett ornament.

Den som skapat ett mönster eller hans rättsinnehavare kan genom registrering få ensamrätt enligt denna lag att yrkesmässigt utnyttja mönstret (mönsterrätt).

2 §

Mönster registreras endast om det väsentligen skiljer sig från vad som blivit känt före dagen för registreringsansökningen.

Som känt anses allt som blivit allmänt tillgängligt, vare sig detta skett genom avbildande, utställande, saluhållande eller på annat sätt. Även ett icke allmänt tillgängligt mönster anses som känt, om det framgår av en ansökan här i riket om patent eller om varumärkes- eller mönsterregistrering, vilken är eller enligt vad därom är föreskrivet skall anses gjord före den dag som anges i första stycket, och mönstret sedermera i samband med ansökningens handläggning göres allmänt tillgängligt.

3 §

Mönster kan registreras utan hinder av att det inom sex månader innan registreringsansökningen gjordes blivit allmänt tillgängligt

1. till följd av uppenbart missbruk i förhållande till sökanden eller någon från vilken han härleder sin rätt eller

2. genom att sökanden eller någon från vilken han härleder sin rätt förevisat mönstret på officiell eller officiellt erkänd, internationell utställning.

4 §

Mönster registreras icke

1. om mönstret eller dess utnyttjande strider mot goda seder eller allmän ordning,

2. om i mönstret utan tillstånd intagits

a) statsvapen, statsflagga eller annat statsemblem, statlig kontroll- eller garantibeteckning, annan beteckning som hänsyftar på svenska staten och därigenom ger mönstret en officiell karaktär, svenskt kommunalt vapen eller sådan internationell beteckning som åtnjuter skydd enligt lagen den 1970 (nr 00) om skydd

för vapen och vissa andra officiella beteckningar eller något som lätt kan förväxlas med vapen, flagga, emblem eller beteckning som nu nämnts,

- b) något som kan uppfattas som beteckning för stiftelse, ideell förening eller liknande sammanslutning eller som annans här i riket skyddade firma eller varukännetecken eller som annat kännetecken, vilket i näringsverksamhet inarbetats här i riket för annan,
- c) annans porträtt eller något som kan uppfattas som annan släktnamn, konstnärsnamn eller likartat namn, om icke porträttet eller namnet uppenbart åsyftar någon sedan länge avliden person,
- d) något som kan uppfattas som titel på annans här i riket skyddade litterära eller konstnärliga verk i fall då titeln är egenartad eller något som kränker annans upphovsrätt till sådant verk eller annans rätt till fotografisk bild som åtnjuter skydd här i riket,
- e) något som icke väsentligen skiljer sig från mönster som är registrerat här i riket för annan.

5 §

Mönsterrätt innebär att, med de undantag som anges nedan, annan än innehavaren av mönsterrätten (mönsterhavaren) icke får utan dennes lov utnyttja mönstret yrkesmässigt genom att tillverka, införa till riket, utbjuda, saluhålla, överlåta eller uthyra vara, vars utseende icke väsentligen skiljer sig från mönstret eller som i sig har upptagit något som icke väsentligen skiljer sig från detta.

Mönsterrätten omfattar endast de varor för vilka mönstret registrerats och därmed likartade varor.

6 §

Den som utnyttjade mönster yrkesmässigt här i riket, när ansökan om registrering av mönstret gjordes, får utan hinder av mönsterrätten fortsätta utnyttjandet med bibehållande av dess allmänna art, om utnyttjandet ej innefattade uppenbart missbruk i förhållande till registreringssökanden eller någon från vilken han härleder sin rätt. Sådant rätt till utnyttjande tillkommer under motsvarande förutsättningar även den som vidtagit väsentliga åtgärder för att utnyttja mönstret yrkesmässigt här i riket.

Rätt enligt första stycket kan övergå till annan endast tillsammans med rörelse i vilken den uppkommit eller utnyttjandet avsetts skola ske.

7 §

Konungen kan förordna, att reservdelar och tillbehör till luftfartyg utan hinder av mönsterrätt får införas till riket för att användas vid reparation av luftfartyg, hemmahörande i främmande stat, i vilken motsvarande förmåner medges för svenskt luftfartyg.

8 §

Konungen kan förordna, att ansökan om registrering av mönster, vilket tidigare angivits i ansökan om skydd utom riket, skall vid tillämpning av 2 och 6 §§ anses gjord samtidigt med ansökningen utom riket, om sökanden yrkar det.

I förordnande skall anges de villkor i övrigt under vilka sådan prioritet får åtnjutas.

Registreringsansökan och dess handläggning

9 §

Registreringsmyndighet är patent- och registreringsverket.

10 §

Ansökan om registrering av mönster göres skriftligen hos registreringsmyndigheten.

Ansökningen skall innehålla uppgift om vara för vilken mönstret sökes registrerat. I ansökningen skall anges vem som skapat mönstret. Sökes registrering av annan än den som skapat mönstret, skall sökanden styrka sin rätt till detta.

Vid ansökningshandlingen skall fogas bild, som visar mönstret. Om sökanden innan ansökningen kungöres enligt 18 § inger även en modell, skall modellen anses visa mönstret. Vid ansökningshandlingen skall vidare fogas en av sökanden egenhändigt underskriven försäkran på heder och samvete, att mönstret, såvitt sökanden har sig bekant, icke före den dag då ansökningen göres blivit känt på sätt som enligt 2 och 3 §§ hindrar registrering av mönstret.

Sökanden skall erlagga i 48 § angivna ansöknings- och tilläggsavgifter.

11 §

En ansökan får omfatta flera mönster, om de varor för vilka mönstren sökes registrerade hör samman med avseende på tillverkning och bruk, men får icke avse flera än 20 mönster.

12 §

Sökanden, som icke har hemvist i Sverige, skall ha ett här bosatt ombud, som äger företräda honom i allt som rör ansökningen.

13 §

Ansökan om registrering av mönster anses icke gjord förrän sökanden givit in bild eller modell som visar mönstret.

Ansökan får ej ändras till att avse annat mönster eller annan vara än som angivits i ansökningen.

14 §

Vid prövning av ansökan om mönsterregistrering skall registreringsmyndigheten i den utsträckning Konungen bestämmer undersöka, om förutsättningarna för registrering av mönstret är uppfyllda. Har sökanden ej iakttagit vad som är föreskrivet om ansökan eller finner myndigheten annat hinder föreligga för bifall till ansökningen, skall sökanden föreläggas att inom viss tid yttra sig eller vidtaga rättelse.

Underlåter sökanden att inom förelagd tid inkomma med yttrande eller vidtaga åtgärd för att avhjälpa anmärkt brist, avskrivs ansökningen. Erinnan härom skall tagas in i föreläggandet.

Avskriven ansökan återupptages, om sökanden inom två månader efter utgången av förelagd tid inkommer med yttrande eller vidtager åtgärd för att avhjälpa brist och inom samma tid erlägger fastställd återupptagningsavgift. Återupptagning får ske endast en gång.

15 §

Föreligger hinder för bifall till ansökningen även efter det yttrande avgivits och har sökanden haft tillfälle att yttra sig över hindret, skall ansökningen avslås, om ej anledning förekommer att ge sökanden nytt föreläggande.

16 §

Påstår någon inför registreringsmyndigheten att han äger bättre rätt till mönstret än sökanden och finnes saken tveksam, kan myndigheten förelägga honom att väcka talan vid domstol inom viss tid vid påföljd att hans påstående lämnas utan avseende vid ansökningens fortsatta prövning.

Är tvist om bättre rätt till mönstret anhängig vid domstol, kan registreringsansökningen förklaras vilande i avbidan på att målet slutligt avgöres.

17 §

Visar någon inför registreringsmyndigheten, att han äger bättre rätt till mönstret än sökanden, skall registreringsmyndigheten överföra ansökningen på honom, om han yrkar det. Den som får en ansökan överförd på sig skall erlägga ny ansökningsavgift.

Om överföring yrkas, får ansökningen ej avskrivas, avslås eller bifallas, förrän yrkandet slutligt prövats.

18 §

Är ansökningshandlingarna fullständiga och föreligger ej hinder för registrering, skall registreringsmyndigheten kungöra ansökningen för att bereda allmänheten tillfälle att inkomma med invändning mot ansökningen. Om handling i ärendet skall hållas hemlig enligt vad som sägs i 19 §, skall dock kungörandet anstå till dess handlingen enligt nämnda paragraf skall hållas allmänt tillgänglig.

Invändning göres skriftligen hos registreringsmyndigheten inom två månader från kungörelsedagen.

19 §

Skall i ärende angående ansökan om registrering av mönster handling som visar mönstret hållas hemlig enligt vad som är särskilt föreskrivet därom, får handlingen ej utlämnas utan sökandens samtycke, förrän den av honom begärda fristen löpt ut eller sex månader förflutit från den dag då ansökningen gjordes eller, om prioritet som avses i 8 § första stycket yrkas, från den dag från vilken prioritet begäres. Har registreringsmyndigheten beslutat avskriva eller avslå ansökningen, innan fristen för hemlighållande löpt ut, får handlingen utlämnas endast om sökanden begär att ansökningen återupptages eller anför besvär.

20 §

Efter utgången av den i 18 § andra stycket föreskrivna tiden upptages ansökningen till fortsatt prövning. Vid denna prövning äger 14—17 §§ tillämpning.

Har invändning gjorts, skall sökanden underrättas därom. Är invändningen ej uppenbart obefogad, skall sökanden beredas tillfälle att yttra sig över den.

21 §

Talan mot slutligt beslut av registreringsmyndigheten i ärende angående ansökan om registrering av mönster får föras av sökanden, om det gått honom emot. Mot beslut, varigenom ansökan bifallits trots att invändning framställts i behörig ordning, får talan föras av den som gjort invändningen. Återkallar invändaren sin talan, får denna likväl prövas, om särskilda skäl föreligger.

Mot beslut, varigenom begäran om återupptagning enligt 14 § tredje stycket avslagits eller yrkande om överföring enligt 17 § bifallits, får talan föras av sökanden. Den som framställt yrkande om överföring får föra talan mot beslut varigenom yrkandet avslagits.

22 §

Talan enligt 21 § föres hos patent- och registreringsverkets besvärsavdelning genom besvär inom två månader från beslutets dag. Den som vill anföra besvär skall inom samma tid erlagga fastställd besvärsavgift vid påföljd att besvären icke upptages till prövning.

Mot beslut på besvärsavdelningen får talan föras av sökanden, om beslutet gått honom emot. Talan föres genom besvär hos Konungen inom två månader från beslutets dag.

23 §

Bifalles ansökan om mönsterregistrering och vinner beslutet härom laga kraft, skall mönstret tagas in i mönsterregistret och registreringen kungöras.

Beslut att avskriva eller avslå ansökan som kungjorts enligt 18 § skall kungöras, sedan beslutet vunnit laga kraft.

Mönsterregistrerings giltighetstid

24 §

Mönsterregistrering gäller under fem år, räknat från den dag då ansökan om registrering gjordes, och kan på begäran förnyas för ytterligare två femårsperioder. Varje sådan period löper från utgången av föregående period.

25 §

Ansökan om förnyelse av registrering göres skriftligen hos registreringsmyndigheten tidigast ett år före och senast sex månader efter utgången av löpande registreringsperiod. Inom samma tid skall i 48 § angivna förnyelse- och tilläggsavgifter erläggas vid påföljd att ansökningen avslås.

Förnyelse av registrering skall kungöras.

Licens, överlåtelse m.m.**26 §**

Har mönsterhavare medgivit annan rätt att yrkesmässigt utnyttja mönstret (licens), får denne överlåta sin rätt vidare endast om avtal träffats därom. Ingår licensen i en rörelse får den dock överlåtas i samband med överlåtelse av rörelsen, om ej annat avtalats. I sådant fall svarar överlåtaren dock alltså för att licensavtalet fullgöres.

27 §

Har mönsterrätt övergått på annan eller licens upplåtits, skall på begäran och mot erläggande av fastställd avgift anteckning därom göras i mönsterregistret. Visas att licens som antecknats i registret upphört att gälla, skall anteckningen avföras.

Första stycket äger motsvarande tillämpning i fråga om tvångslicens och rätt som avses i 32 § andra stycket.

Har flera mönster tagits upp i samma registrering, kan övergång registreras endast i fråga om samtliga mönster.

I mål eller ärende om mönsterrätt anses den som mönsterhavare, vilken senast blivit införd i mönsterregistret i denna egenskap.

28 §

Den som utan kännedom om ansökan om registrering av mönster och utan att skäligen ha kunnat skaffa sig sådan kännedom utnyttjade mönstret yrkesmässigt här i riket, när handling som visar mönstret blev allmänt tillgänglig, kan få tvångslicens till utnyttjandet, om synnerliga skäl föreligger och under förutsättning att ansökningsen leder till registrering. Rätt till sådan tvångslicens tillkommer under motsvarande förutsättningar den som vidtagit väsentliga åtgärder för att utnyttja mönstret yrkesmässigt här i riket. Tvångslicens kan avse även tid innan mönstret registrerades.

Om hänsyn till allmänt intresse av synnerlig vikt kräver det, kan den som vill yrkesmässigt utnyttja mönster, vilket är registrerat för annan, få tvångslicens därtill.

29 §

Tvångslicens får icke meddelas annan än den som kan antagas ha förutsättningar att utnyttja mönstret på godtagbart sätt och i överensstämmelse med licensen.

Tvångslicens utgör icke hinder för mönsterhavaren att själv utnyttja mönstret eller att upplåta licens. Tvångslicens kan övergå till annan endast tillsammans med rörelse vari den utnyttjas eller utnyttjandet avsetts skolaske.

30 §

Tvångslicens meddelas av rätten, som även bestämmer i vilken omfattning mönstret får utnyttjas samt fastställer vederlaget och övriga villkor för licensen. När väsentligt ändrade förhållanden påkallar det, kan rätten på yrkande upphäva licensen eller fastställa nya villkor för denna.

Upphörande av registrering m.m.

31 §

Har mönster registrerats i strid mot 1—4 §§ och föreligger alltjämt hindret mot registrering, skall rätten på talan därom häva registreringen. Registrering får dock icke hävas på den grund att den som fått registreringen varit berättigad till endast viss andel i mönsterrätten.

Talan som grundas på att registrering meddelats för annan än den som är berättigad därtill enligt 1 § får föras endast av den som påstår sig vara berättigad till mönstret. Talan skall väckas inom ett år efter det att käranden fått kännedom om registreringen och de övriga omständigheter på vilka talan grundas. Var mönsterhavaren i god tro när mönstret registrerades eller när mönsterrätten övergick på honom, få talan icke väckas senare än tre år efter registreringen.

I övriga fall får talan föras av var och en som lider förfång av registreringen. Talan som grundas på bestämmelse i 4 § 1 eller 2 a) får föras även av myndighet som Konungen bestämmer.

32 §

Har mönster registrerats för annan än den som är berättigad därtill enligt 1 §, skall rätten på talan av den berättigade överföra registreringen på honom. Talan skall väckas inom tid som anges i 31 § andra stycket.

Har den som fränkännes registrering av mönster i god tro börjat utnyttja mönstret yrkesmässigt här i riket eller vidtagit väsentliga åtgärder därför, får han mot skäligt vederlag och på skäliga villkor i övrigt fortsätta det påbörjade eller igångsätta det tillämnade utnyttjandet med bibehållande av dess allmänna art. Sådan rätt tillkommer under motsvarande förutsättningar innehavare av licens som är antecknad i registret.

Rätt enligt andra stycket kan övergå till annan endast tillsammans med rörelse vari den utnyttjas eller utnyttjandet avsetts skola ske.

33 §

Om mönsterhavare skriftligen hos registreringsmyndigheten avstår från mönsterrätten, skall myndigheten avföra mönstret ur registret.

Är mönsterrätt utmätt eller är tvist om överföring av registrering anhängig, får mönstret icke på begäran av mönsterhavaren avföras ur registret så länge utmätningen består eller tvisten icke blivit avgjord.

Uppgiftsskyldighet

34 §

Om sökande i ärende angående registrering av mönster åberopar ansökan mot annan, innan handling som visar mönstret blivit allmänt tillgänglig, är han skyldig att lämna sitt samtycke till att den andre får taga del av handlingen.

Den som genom direkt hänvändelse till annan, i annons eller genom påskrift på vara eller dess förpackning eller på annat sätt anger, att registrering av mönster sökts eller meddelats, utan att samtidigt lämna upplysning om ansöknings eller registreringsnummer, är skyldig att på begäran lämna sådan upplysning utan dröjsmål. Anges ej uttryckligen att registre-

ring sökts eller meddelats men är vad som förekommer ägnat att framkalla uppfattningen att så är fallet, skall på begäran utan dröjsmål lämnas upplysning, huruvida registrering sökts eller meddelats.

Ansvar och ersättningsskyldighet m.m.

35 §

Gör någon intrång i annans mönsterrätt (mönsterintrång) och sker det uppsåtligen, dömes till böter eller fängelse i högst sex månader.

Allmänt åtal för brott som avses i första stycket får väckas endast om målsägande anger brottet till åtal och åtal av särskilda skäl finnes påkallat ur allmän synpunkt.

36 §

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet gör mönsterintrång skall utge skälig ersättning för utnyttjandet av mönstret samt ersättning för den ytterligare skada som intrånget medfört. Föreligger endast ringa oaktsamhet, kan ersättningen jämkas.

Gör någon mönsterintrång utan uppsåt eller oaktsamhet, skall han utge ersättning för utnyttjandet av mönstret, om och i den mån det finnes skäligt.

Talan om ersättning för mönsterintrång skall vid äventyr av att rätten till ersättning går förlorad väckas inom fem år från det skadan uppkom.

37 §

På yrkande av den som lidit mönsterintrång kan rätten efter vad som är skäligt till förebyggande av fortsatt intrång förordna, att vara, som tillverkats eller förts in till riket i strid mot annans mönsterrätt, eller föremål, vars användande skulle innebära mönsterintrång, skall på visst sätt ändras eller sättas i förvar för återstoden av skyddstiden eller förstöras eller, i fråga om olovligen tillverkad eller till riket införd vara, mot lösen utlämnas till den som lidit intrånget. Detta gäller icke mot den som i god tro förvärvat egendomen eller särskild rätt till denna och själv icke gjort mönsterintrång.

Egendom som avses i första stycket kan tagas i beslag, om brott som anges i 35 § skäligen kan antagas föreligga. Vad som är föreskrivet om beslag i brottmål i allmänhet äger därvid tillämpning.

Utan hinder av vad som sägs i första stycket kan rätten, om synnerliga skäl föreligger, på yrkande förordna, att innehavare av egendom som avses i första stycket skall äga förfoga över egendomen under återstoden av skyddstiden eller del därav mot skäligt vederlag och på skäliga villkor i övrigt.

38 §

Utnyttjar någon yrkesmässigt mönster, som avses med ansökan om registrering, efter det att handling som visar mönstret blivit allmänt tillgänglig, äger vad som sägs om mönsterintrång motsvarande tillämpning, om ansökan leder till registrering. Till straff får dock icke dömas och ersättning för skada på grund av utnyttjande som sker innan ansökningen kungjorts enligt 18 § får bestämmas endast enligt 36 § andra stycket.

Bestämmelserna i 36 § tredje stycket äger icke tillämpning, om ersättningstalan väckes senast ett år efter det mönstret registrerades.

39 §

Har registrering av mönster hävts genom dom som vunnit laga kraft, får icke dömas till straff, ersättning eller säkerhetsåtgärd enligt 35—38 §§.

Föres talan om mönsterintrång och gör den mot vilken talan föres gällande att mönsterregistreringen bör hävas, skall rätten på hans yrkande förklara målet vilande i avbidan på att frågan om registreringens hävande slutligt prövas. Är talan härom icke väckt, skall rätten i samband med vilandeförklaringen förelägga honom viss tid inom vilken sådan talan skall väckas.

40 §

Till böter dömes den som uppsåtligen eller av oaktsamhet, som ej är ringa,

1. underlåter att fullgöra vad som åligger honom enligt 34 §,

2. i fall som avses i nämnda paragraf lämnar felaktig upplysning, om straff för gärningen ej är föreskrivet i brottsbalken.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet gör sig skyldig till underlåtenhet eller förfarande som avses i första stycket skall ersätta uppkommen skada. Är oaktsamheten ringa, kan ersättningen jämkas.

Allmänt åtal för brott som avses i första stycket får väckas endast om målsägande anger brottet till åtal och åtal av särskilda skäl finnes påkallat ur allmän synpunkt.

Rättegångsbestämmelser

41 §

Mönsterhavare eller den som på grund av licens får utnyttja mönster kan föra talan om fastställelse, huruvida han på grund av registreringen åtnjuter skydd mot annan, om ovisshet råder om förhållandet och denna länder honom till förfång.

Under samma villkor kan den som driver eller avser att driva verksamhet föra talan mot mönsterhavare om fastställelse, huruvida hinder föreligger mot verksamheten på grund av viss mönsterregistrering.

Göres i mål som avses i första stycket gällande att mönsterregistreringen bör hävas, äger 39 § andra stycket motsvarande tillämpning.

42 §

Den som vill väcka talan om hävande av mönsterregistrering, om överföring av registrering eller om meddelande av tvångslicens skall anmäla detta till registreringsmyndigheten samt underrätta var och en som enligt mönsterregistret innehar licens att utnyttja mönstret. Vill licenstagare väcka talan om mönsterintrång eller om fastställelse enligt 41 § första stycket, skall han underrätta mönsterhavaren därom.

Underrättelseskyldighet enligt första stycket anses fullgjord, när underrättelse i betald rekommenderad försändelse sänts under den adress som antecknats i mönsterregistret.

Visas icke, när talan väckes, att anmälan eller underrättelse skett enligt första stycket, skall kändan ges tid därtill. Försitter han denna tid, får hans talan icke upptagas till prövning.

43 §

Finnes ej enligt rättegångsbalken behörig domstol för talan om bättre rätt till mönster, om hävande av mönsterregistrering, om överföring av sådan registrering, om tvångslicens eller rätt som avses i 32 § andra stycket, om ersättning enligt 40 § andra stycket eller om fastställelse enligt 41 §, väckes talan vid Stockholms rådhusrätt.

44 §

Avskrift av dom eller slutligt beslut i mål som avses i 16, 30—32, 35—38 eller 41 §§ sändes till registreringsmyndigheten.

Särskilda bestämmelser

45 §

Mönsterhavare som icke har hemvist i Sverige skall ha ett här bosatt ombud med behörighet att för honom mottaga delgivning av stämning, kallelser och andra handlingar i mål och ärenden om mönsterrätt med undantag av stämning i brottmål och av föreläggande för part att infinna sig personligen inför domstol. Ombud skall anmälas till mönsterregistret och antecknas i detta.

Har mönsterhavare ej anmält ombud enligt första stycket, kan delgivning i stället ske genom att den handling som skall delges sändes till honom med posten i betalt brev under hans i mönsterregistret antecknade adress. Är fullständig adress ej antecknad i registret, kan delgivning ske genom att handlingen anslås i registreringsmyndighetens lokal. Om delgivningen skall kungörelse införas i allmänna tidningarna. Delgivning anses ha skett, när vad nu sagts blivit fullgjort.

46 §

Konungen kan under förutsättning av ömsesidighet förordna, att bestämmelserna i 12 eller 45 §§ icke skall gälla i fråga om sådan sökande eller mönsterhavare som har hemvist i viss främmande stat eller har ett i den staten bosatt ombud som anmälts hos registreringsmyndigheten här i riket.

47 §

Talan mot annat slutligt beslut av registreringsmyndigheten enligt denna lag än som avses i 21 § föres genom besvär hos patent- och registreringsverkets besväravdelning inom två månader från beslutets dag. Den som vill anföra besvär skall erlagga fastställd besväravgift inom samma tid vid påföljd att besvären icke upptages till prövning.

Talan mot besväravdelningens beslut föres genom besvär hos Konungen inom två månader från beslutets dag.

48 §

I ärende rörande ansökan om registrering av mönster eller om förnyelse av mönsterregistrering skall sökanden erlagga ansöknings- eller förnyelseavgift samt, i förekommande fall, följande tilläggsavgifter, nämligen klassavgift för varje varuklass utöver den första, samregistreringsavgift för varje

mönster utöver det första, förvaringsavgift för förvaring av modell och kungörelseavgift för kungörande av varje bild utöver den första. Förnyelseavgift som erlägges efter utgången av löpande registreringsperiod utgår med förhöjt belopp.

49 §

Konungen fastställer avgifter enligt denna lag.

Närmare föreskrifter för tillämpningen av denna lag meddelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av registreringsmyndigheten.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1970, då lagen den 10 juli 1899 (nr 59) om skydd för vissa mönster och modeller upphör att gälla.

Har mönster registrerats före den nya lagens ikraftträdande eller sker registrering på grund av ansökan som har gjorts dessförinnan, gäller äldre lag fortfarande i fråga om sådan registrering och vid handläggning av sådan ansökan. Bestämmelserna i 24 och 25 §§ nya lagen gäller dock i fråga om mönsterregistrering, som är gällande vid den nya lagens ikraftträdande eller som sker efter ikraftträdandet på grund av ansökan som gjorts dessförinnan.

2) Förslag

till

Lag

**om ändring i lagen den 30 december 1960 (729) om upphovsrätt
till litterära och konstnärliga verk.**

Härigenom förordnas, att 1, 10, 43, 44, 63 och 65 §§ lagen den 30 december 1960 om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §

Den, som skapat ett litterärt eller konstnärligt verk, har upphovsrätt till verket, vare sig det utgör skönlitterär eller beskrivande framställning i skrift eller tal, musikaliskt eller sceniskt verk, filmverk eller alster av bildkonst, byggnadskonst, *konsthandverk eller konstindustri* eller kommit till uttryck på annat sätt.

Den som skapat ett litterärt eller konstnärligt verk har upphovsrätt till verket, vare sig det utgör skönlitterär eller beskrivande framställning i skrift eller tal, musikaliskt eller sceniskt verk, filmverk eller alster av bildkonst, byggnadskonst eller brukskonst eller kommit till uttryck på annat sätt.

Till litterärt — — — — — beskri-
vande art.

10 §

Har ett verk registrerats såsom mönster *eller modell* enligt vad där- om är stadgat, må utan hinder där- av upphovsrätt till verket göras gäl- lande.

Har ett verk registrerats såsom
mönster enligt vad därom är stadgat,
må utan hinder därav upphovsrätt
till verket göras gällande.

Fotografisk bild — — — — — är stadgat.

43 §

Upphovsrätt till ett verk gäller, *där ej annat följer av vad i andra stycket sägs*, intill utgången av femtionde året efter det år, då upphovsmannen avled, eller, beträffande verk som i 6 § sägs, efter den sist avlidne upphovsmannens dödsår.

Upphovsrätt till ett verk gäller in- till utgången av femtionde året efter det år, då upphovsmannen avled, el- ler, beträffande verk som i 6 § sägs, efter den sist avlidne upphovsman- nens dödsår.

För alster av konsthantverk eller konstindustri gäller rätten intill utgången av tionde året efter det år, då alstret offentliggjordes. Var sådant alster icke offentliggjort vid konstnärens död, gäller rätten intill utgången av tionde året efter hans dödsår.

44 §

För verk ————— delen
offentliggjordes.

Blir upphovsmannen ————— 43 § stad-
gas.

*Vad i denna paragraf stadgas gäl-
ler ej alster av konsthantverk eller
konstindustri.*

63 §

Denna lag träder i kraft den 1 juli
1961; dock att 51 § och därtill anslu-
tande bestämmelser i 6 och 8 kap.
skola, såvitt angår återgivande i
tryckt skrift, träda i kraft den dag
Konungen förordnar *samt att 65 §
andra stycket skall gälla från och
med utgången av år 1960.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli
1961; dock att 51 § och därtill anslu-
tande bestämmelser i 6 och 8 kap.
skola, såvitt angår återgivande i
tryckt skrift, träda i kraft den dag
Konungen förordnar.

65 §

Den nya lagen skall, med iaktta-
gande av vad i 66—69 §§ sägs, äga
tillämpning jämväl med avseende å
litterärt eller konstnärligt verk, som
tillkommit före ikraftträdandet.

*Rätt till alster av konsthantverk
eller konstindustri skall, om rätten
eljest skulle upphöra vid utgången
av något av åren 1960—1970, gälla
intill utgången av år 1971.*

Den nya lagen skall, med iaktta-
gande av vad i 66—69 §§ sägs, äga
tillämpning jämväl med avseende å
litterärt eller konstnärligt verk, som
tillkommit före ikraftträdandet.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1970.

De nya bestämmelserna äger tillämpning även på verk av brukskonst, som
tillkommit före ikraftträdandet, under förutsättning att verket vid tiden för
ikraftträdandet åtnjöt skydd enligt äldre bestämmelser. Upphovsrätten till
sådant verk av brukskonst som nu nämnts upphör icke i något fall före ut-
gången av september 1980.

3) Förslag

till

Lag

om ändring i brottsbalken

Härigenom förordnas, att 14 kap. 5 § brottsbalken skall erhålla ändrad
lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

14 kap.

5 §

Om någon utan lov anbringar eller
eljest förfalskar annans namnteck-

Om någon utan lov anbringar eller
eljest förfalskar annans namnteck-

ning eller signatur på alster av konst eller *konsthantverk* eller på annat dylikt verk och därigenom giver sken av att denne bestyrkt sig vara upphovsman till verket, dömes för signaturförfälskning till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet ————— fyra år.

ning eller signatur på alster av konst eller *brukskonst* eller på annat dylikt verk och därigenom giver sken av att denne bestyrkt sig vara upphovsman till verket, dömes för signaturförfälskning till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1970.

4) Förslag till Lag om ändring i utsökningslagen

Härigenom förordnas, att 85 § utsökningslagen¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt sedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

85 §

När fast ————— hos överexekutor.

Då fast ————— utmätningen skett.

Utmätes fartyg ————— urskiljande erfordras.

Gäller utmätningen ————— rörande luftfartyg.

Myndighet, vilken ————— är sagt.

Har domstol ————— till överexekutor.

Sker utmätning ————— till kommerskollegium.

Utmätes patent, skall utmätningsmannen ofördröjligen till *patentmyndigheten* sända bevis om utmätningen med angivande av patentets nummer.

Utmätes patent *eller mönsterrätt*, skall utmätningsmannen ofördröjligen till *patent- och registreringsverket* sända bevis om utmätningen med angivande av patentets *eller mönsterregistreringens* nummer.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1970.

¹ Senaste lydelse av 85 § se 1967:843.

5) Förslag till Lag om ändring i lagen den 28 maj 1937 (nr 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar

Härigenom förordnas, att 23 § lagen den 28 maj 1937 om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

¹ Senaste lydelse av 23 § se 1962:625.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

23 §

Handlingar i — — — nämnda lagstiftning.

Handlingar i — — — nämnda lagstiftning.

Har i ansökan om registrering av mönster begärts, att handling som visar mönstret skall hållas hemlig, får handlingen icke utan sökandens samtycke utlämnas till annan i vidare mån än som följer av gällande lagstiftning om mönsterskydd.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1970.

**6) Förslag
till
Lag**

om ändring i varumärkeslagen den 2 december 1960 (nr 644)

Härigenom förordnas, att 30 § varumärkeslagen den 2 december 1960 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

30 §

Konungen äger *under förutsättning av ömsesidighet* förordna, att, där varumärke tidigare anmälts till registrering *i främmande stat*, ansökan om registrering här i riket skall, under de villkor som i förordnandet angivas, i förhållande till andra ansökningar eller med hänsyn till skedd användning av andra kännetecken anses gjord samtidigt med anmälningen *i den främmande staten*.

Konungen äger förordna, att varumärke tidigare anmälts till registrering *utom riket*, ansökan om registrering här i riket skall, under de villkor som i förordnandet angivas, i förhållande till andra ansökningar eller med hänsyn till skedd användning av andra kännetecken anses gjord samtidigt med ansökningen *utom riket*.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1970.

7) Förslag

till

Lag**om ändring i lagen den 1 december 1967 (nr 840) om patent- och registreringsverkets besvärsavdelning**

Härigenom förordnas, att 1 och 2 §§ lagen den 1 december 1967 om patent- och registreringsverkets besvärsavdelning skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***1 §**

Inom patent- och registreringsverket skall finnas en besvärsavdelning för prövning av besvär i ärenden rörande patent och varumärken samt ärenden angående släktnamn och förnamn.

Besvärsavdelningen består — — lagkunniga ledamöter.

Besvärsavdelningen må — — — — — av Konungen.

Inom patent- och registreringsverket skall finnas en besvärsavdelning för prövning av besvär i ärenden rörande patent, *mönster* och varumärken samt ärenden angående släktnamn och förnamn.

2 §

Besvärsavdelningen är — — — — — ledamot deltaga.

Vid handläggning av varumärkes- och namnärenden är besvärsavdelningen beslutför med tre ledamöter, av vilka minst två skola vara lagkunniga.

Vid handläggning av *mönster*-, varumärkes- och namnärenden är besvärsavdelningen beslutför med tre ledamöter, av vilka minst två skola vara lagkunniga.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1970.

8) Förslag

till

Lag**om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar**

Härigenom förordnas som följer.

1 §

I näringsverksamhet får statsvapen, statsflagga eller annat statselement eller statlig kontroll- eller garantibeteckning ej utan vederbörligt tillstånd användas i varumärke eller annat kännetecken för varor eller tjänster. Detsamma gäller annan beteckning, som hänsyftar på svenska staten och därigenom ger kännetecknet en officiell karaktär samt svenskt kommunalt vapen.

Statsvapen får ej heller på annat sätt än som kännetecken användas i näringsverksamhet utan vederbörligt tillstånd.

Första och andra styckena gäller också beteckning som lätt kan förväxlas med sålunda skyddad beteckning.

2 §

Förenta Nationernas emblem eller namn, förkortning av namnet eller annat som företer sådan likhet därmed att förväxling lätt kan äga rum får icke brukas offentligen som märke eller benämning utan medgivande av Förenta Nationernas generalsekreterare.

Internationella atomenergiorganets emblem eller något som företer sådan likhet därmed att förväxling lätt kan äga rum får icke offentligen brukas som märke utan medgivande av organets generaldirektör.

3 §

Konungen kan, efter avtal med främmande stat eller mellanstatlig organisation, förordna att bestämmelse i 1 § om statsvapen eller annan där avsedd beteckning skall äga motsvarande tillämpning i fråga om viss mellanstatlig organisations vapen, flagga, emblem eller benämning eller förkortning för sådan benämning.

4 §

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 1 eller 2 §§ eller mot förbud som gäller på grund av förordnande med stöd av 3 § dömes till böter.

5 §

Närmare föreskrifter för tillämpningen av denna lag meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1970. Utan hinder av förordnande som meddelas med stöd av 3 § skall dock den som vid tiden för sådant förordnande brukade viss beteckning få utan tillstånd bruka beteckningen under en tid av tre år, räknat från den dag då förordnandet trätt i kraft.

Genom denna lag upphäves

lagen den 10 juli 1947 (nr 512) om skydd för Förenta Nationernas emblem och namn,

lagen den 2 december 1960 (nr 646) om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar,

lagen den 26 maj 1961 (nr 167) om skydd för internationella atomenergiorganets emblem.

Utdrag av protokoll, hållet i lagrådet den 10 oktober 1969.

Närvarande:

f.d. justitierådet	LIND
justitierådet	ALEXANDERSON
regeringsrådet	RINGDÉN
justitierådet	CONRADI.

Enligt lagrådet den 8 maj 1969 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitieärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 11 april 1969, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i 87 § regeringsformen avsedda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till 1) *mönsterskyddslag*, 2) *lag om ändring i lagen den 30 december 1960 (nr 729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk*, 3) *lag om ändring i brottsbalken*, 4) *lag om ändring i utsökningslagen*, 5) *lag om ändring i varumärkeslagen den 2 december 1960 (nr 644)*, 6) *lag om ändring i lagen den 1 december 1967 (nr 840) om patent- och registreringsverkets besväravdelning* samt 7) *lag om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar*.

Förslagen, som finns bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av rådmannen Eric Essén.

Förslagen föranledde följande yttranden i *lagrådet*.

Förslaget till mönsterskyddslag*Lagrådet:*

Under arbetet med den nu föreslagna lagstiftningen har utförligt diskuterats den konkurrensbegränsning som en utvidgning av mönsterskyddet givetvis måste innebära. I samband därmed har även berörts frågan om förhållandet mellan mönsterrätt och den särskilda lagstiftningen mot konkurrensbegränsningar. Angående sistnämnda fråga — som synes tillmätas icke oväsentlig betydelse — vill lagrådet erinra om följande.

I det betänkande som ledde till 1956 års ändringar i lagen den 25 september 1953 om motverkande i vissa fall av konkurrensbegränsning inom näringslivet framhölls (SOU 1955:45 s. 124) att ingripande mot de rättsliga monopolen givetvis ej kan ske enbart av den anledningen att vederbörande utnyttjar sin av rättsordningen givna ensamrätt men att däremot ett ingripande är möjligt om han går utöver denna ram och utnyttjar monopolställningen t.ex. till att framtvunga eller understödja annan konkurrensbegräns-

ning. I betänkandet angavs vidare att enligt det däri upptagna förslaget möjligheterna till ingripande mot märkesmonopolen skulle komma att bli begränsade på samma sätt som beträffande de rättsliga monopolen.

Någon härifrån avvikande uppfattning synes ej ha gjorts gällande under behandlingen av det nämnda lagstiftningsärendet.

Vid framläggande av förslaget till 1960 års varumärkeslag yttrade emellertid departementschefen att ingripande mot konkurrensbegränsning som grundas på märkesvarumonopol enligt hans mening bör kunna ske i något större utsträckning än man dittills ansett möjligt. Departementschefen ansåg att det ej bör vara uteslutet att ingripa mot skadlig verkan av märkesvarumonopol även då vidtagna åtgärder äger stöd i själva varumärkesrätten. En konkurrensbegränsande åtgärd som i det konkreta fallet befinnes ha skadlig verkan bör enligt departementschefens uttalande kunna föranleda förhandling, även om åtgärden faller inom ramen för varumärkeskyddet (NJA II 1960 s. 200).

I sitt yttrande över sistnämnda lagförslag förklarade lagrådet sig sakna anledning att ta ståndpunkt till den angivna frågan (NJA II 1960 s. 201).

Vid tillkomsten av den nu gällande patentlagen berördes förevarande fråga i anslutning till bestämmelsen om att tvångslicens kan meddelas, ifall hänsyn till allmänt intresse av synnerlig vikt kräver det (47 §). Departementschefen yttrade därvid att patenträttigheter i det enskilda fallet kan utnyttjas på ett sätt som kommer i strid mot fundamentala samhällsintressen och att det i ett sådant läge måste finnas möjlighet för det allmänna att ingripa. I vissa fall kan härvid, enligt vad departementschefen anförde, rättelse åstadkommas genom tillämpning av lagbestämmelser som mera allmänt är riktade mot osunda företeelser inom näringslivet, såsom bestämmelser rörande prisövervakning, förhindrande av konkurrensbegränsning o. d. Departementschefen uttalade vidare att för tvångslicens bl. a. bör fordras att de villkor under vilka den patenterade uppfinningen tillhandahålles marknaden uppenbarligen strider mot vad som från allmän synpunkt är godtagbart, men att det härvid tillika bör krävas att föreliggande missförhållanden inte lämpligen låter sig rätta genom sådana åtgärder av mera allmän art som förut angivits. Lagrådet framhöll att vid remissbehandlingen berörts bl. a. frågan om förhållandet mellan de föreslagna bestämmelserna och konkurrensbegränsningslagstiftningen. Och lagrådet erinrade om att näringsfrihetsrådet sagt sig utgå från att ett sådant allmänt intresse som avses i bestämmelsen måste anses föreligga, om en konkurrensbegränsning som möjliggjorts genom ett patent fastslagits ha skadlig verkan och denna inte kunnat undanröjas inom ramen för konkurrensbegränsningslagstiftningen; i ett sådant fall borde, enligt näringsfrihetsrådets mening, såsom ett yttersta medel tvångslicens kunna meddelas. Härtill anknöt lagrådet den reflexionen, att det torde ligga väl i linje med motiven för de föreslagna tvångslicensbestämmelserna att på nu angivet sätt rättelse

i första hand bör sökas med stöd av lagstiftningen om konkurrensbegränsning och att sålunda tvångslicens bör tillgripas först då åtgärder av detta slag befunnits otillräckliga (NJA II 1968 s. 70 ff).

Beträffande det nu framlagda lagförslaget har i remissprotokollet hänvisats till departementschefens tidigare uttalanden i samband med varumärkeslagstiftningen och det sägs att ingripande alltså bör kunna ske — undantagsvis — även om mönsterhavarens åtgärder framstår som oantastliga från rent mönsterrättslig synpunkt men måste anses ha skadlig verkan från konkurrensbegränsningssynpunkt, och att sådana åtgärder — i enskilda fall — bör kunna föranleda förhandling enligt konkurrensbegränsningslagstiftningen. Liksom skedde i fråga om varumärkeslagstiftningen tilläggs att, om det skulle befinnas att konkurrensbegränsningslagens bestämmelser om de former under vilka ingripande kan ske är otillräckliga, man får ta upp frågan om en skärpning av dessa bestämmelser.

Mönsterrätten utgör ett rättsligt monopol som den föreslagna lagstiftningen avser att skydda. Utnyttjas rätten för syften som är främmande för dess ändamål, bör ingripande enligt konkurrensbegränsningslagstiftningen kunna ske; här avses alltså fall som anges i 1955 års betänkande. Men det bör, såsom framgår av ovan återgivna uttalanden, inte vara uteslutet att ingripande kan äga rum även i andra fall. Någon principiell skillnad kan härvidlag inte föreligga mellan patenträtten och mönsterrätten, ehuru givetvis med hänsyn till de samhällsintressen som kan komma i fråga ingripanden mot patenträttigheter måste antagas bli vanligare. Om exempelvis en patenthavare (mönsterhavare) på ett livsviktigt område antingen inte utövar sin patenträtt (mönsterrätt) — ehuru alster framställda enligt monopolrätten skulle vara till stort gagn för allmänheten — eller också tillämpar orimligt höga priser på varan, och han tillika i ena eller andra fallet vägrar att alls upplåta licens eller kräver en orimligt hög licensavgift, synes förutsättningar för förhandlingar inför näringsfrihetsrådet föreligga. I vissa fall kan, om sådana förhandlingar blir resultatlösa, maximipris på varan komma att fastställas enligt 21 § tredje stycket konkurrensbegränsningslagen. Också andra situationer kan tänkas. Över huvud taget synes det ligga i linje med samhällsutvecklingen i stort, att extrem och samhällsskadlig utövning av sådana i och för sig samhällsnyttiga monopolrätter som patenträtten och mönsterrätten utgör kan mötas med ingripanden enligt konkurrensbegränsningslagstiftningen.

4 §

Lagrådet:

Beträffande punkt 1 har i remissprotokollet återgivits ett uttalande av utredningen, att med goda seder avses »sedligheten». Med det här citerade uttrycket skall tydligen förstås moral i vidsträckt mening, etik.

Skyddsobjekten i punkt 2 a) har bestämts i nära anslutning till 1 § första

stycket i 1960 års lag om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar.

Vid granskningen av förslaget till nämnda lag anförde lagrådet i fråga om kontroll- och garantibeteckningar följande (se NJA II 1960 s. 329): För att kontroll- eller garantibeteckning skall vara skyddad enligt lagen krävs att beteckningen är statlig. Detta krav synes innebära att beteckningen skall åsättas genom statlig myndighets försorg samt att dess användning också i övrigt skall vara författningsmässigt reglerad. Såsom exempel på svenska beteckningar av förevarande art kan nämnas kontrollstämplarna för arbeten av platina, guld och silver. Kontrollbeteckningar av annat slag synes däremot, även om de är av viss offentlig karaktär, falla utanför den föreslagna lagen. I allmänhet lär emellertid för dessa i stället kunna ifrågakomma skydd enligt kollektivmärkeslagen.

Vidare bör anmärkas att, på sätt lagrådet uttalade vid granskningen av kollektivmärkeslagen (se a. a. s. 323), såsom kollektivmärken får anses sådana märken som svenska elektriska materielkontrollanstaltens s. k. S-märke, varudeklarationsnämndens s. k. D-märke (numera VDN-märke) samt svenska kontrollanstaltens för mejeriprodukter och ägg s. k. runmärken.

Dessa och andra kontroll- och garantibeteckningar som inte är statliga i här angiven mening blir ofta skyddade såsom varukännetecken (jfr 1 § kollektivmärkeslagen) genom punkt 2 b) i förevarande paragraf.

Vad angår bestämmelsen i punkt 2 e) skall, enligt ett i remissprotokollet återgivet uttalande av utredningen, mönsterrätt inte medges om inte »innehavaren» av det tidigare registrerade mönstret lämnar tillstånd därtill. I registreringsärendet lär emellertid vara tillämplig bestämmelsen i 27 § sista stycket att i ärende om mönsterrätt den skall anses som mönsterhavare, vilken senast blivit införd i mönsterregistret i denna egenskap. Har rätte innehavaren inte låtit anteckna sig som mönsterhavare (27 §), löper han alltså risken att registrering av det nya mönstret sker utan hans vilja och vetskap. Det är emellertid tydligen avsett att på hans talan registreringen skall hävas (31 §). Meningen lär vidare vara att samtycke av licens-tagare inte skall fordras ens om fråga är om ensamlicens och denna är antecknad i mönsterregistret.

Avfattningen av punkt 2 e) innebär att ett registrerat mönster här skyddas utan eljest vanlig begränsning till den eller de varor för vilka mönstret blivit registrerat. För att anknyta till exemplet med det mönsterskyddade emblemet och klubbjackan: även om emblemet är ett mönster som bara är registrerat för tallrikar krävs mönsterhavarens tillstånd för att tallriksembleet skall få tas in i ett mönster som söks registrerat för en klubbjacka. Söker tillverkaren av klubbjackan inte registrering av mönstret för jackan är han däremot oförhindrad att anbringa emblemet på jackan, eftersom skyddet för tallriksembleet är begränsat till tallrikar.

5 §

Lagrådet:

Enligt 3 § första stycket patentlagen ger den genom patent förvärvade ensamrätten skydd mot, bl. a., att det patentskyddade alstret utbjudes till försäljning, uthyrning eller utlåning (jfr NJA II 1968 s. 19). Motsvarande gäller enligt 2 § tredje stycket lagen om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk. Med hänsyn till den lösning frågan om omfattningen av förbudet mot utbudande sålunda fått i jämförlig lagstiftning samt till omfattningen av och motiven till förevarande lagrum (se betänkandet s. 154 f) kan det vara tveksamt om det däri utan närmare bestämning förekommande uttrycket »utbjuda» är avsett att täcka mer än utbudande till försäljning. Lagrådet anser emellertid att även utbudande till uthyrning bör ingå i mönsterskyddet och att lagtexten skall uppfattas i enlighet härmed.

8 §

Lagrådet:

Reglerna om konventionsprioritet, sammanställda med vad som är avsett att gälla angående nyhetsgranskningens omfattning (14 §), medför viss risk för dubbelregistrering, när granskningstiden är kortare än prioritetstiden. Olägenheten härav kan emellertid inte antagas bli mera framträdande. Fördelen av en snabb granskning överväger.

Enligt remissprotokollet skall för åtnjutande av konventionsprioritet gälla att begäran därom framställs redan i ansökningen, och avsikten är att föreskrift härom skall intagas i tillämpningskungörelsen. En viss tvekan kan emellertid råda om när begäran senast måste göras och det är av vikt att denna tvekan undanröjs genom kungörelsen. Tvivelsmålet uppkommer därigenom att av 10 § jämförd med 13 § första stycket synes följa att ansökningshandlingen kan vara ingiven och diarieförd tidigare än ansökan enligt det sist anförda lagrummet skall anses gjord. Enligt lagrådets mening synes böra i kungörelsen föreskrivas att begäran om prioritet skall framställas redan i den ursprungliga ansökningshandlingen.

11 §

Lagrådet:

I remissprotokollet uttalar departementschefen under denna paragraf dels att i särskilda fall en variantserie kan godtas för samregistrering, t. ex. när ett textilföretag framställer handdukar som har skiljaktigheter i mönstringen för att de skall särskiljas såsom avsedda för olika familjemedlemmar, och dels, något senare, att olika mönster för samma vara inte kan samregistreras. Dessa uttalanden kan möjligen synas svårförenliga;

i och för sig skulle det nämligen i handduksexemplet kunna vara fråga om samma vara, nämligen en handduk med olika mönstring (ornament).

Emellertid har vid föredragningen upplysts att under nordiska departementsöverläggningar, som ägt rum sedan föredragningen inför lagrådet påbörjats, enighet uppnåtts om att bestämmelsen i nu förevarande hänseende bör ges det innehåll att samregistrering av ornament inte skall tillåtas men att däremot varianter av mönster för en varas utseende skall få samregistreras under de förutsättningar med avseende på tillverkning och bruk som anges i paragrafen. Lagrådet finner, utifrån de synpunkter som enligt uttalanden i remissprotokollet motiverat bestämmelsens tillkomst, detta överläggningsresultat riktigt i vad gäller ornamentregistreringen och anser att med hänsyn till omständigheterna överenskommelsen bör godtas också såvitt gäller variantregistrering. För att konkretisera resultatet innebär detta med avseende på handduksfallet, att de av departementschefen åsyftade handduksmönstren kan samregistreras, om registrering ej söks för olika ornament i form av dekor på handduk utan för variantmönster avseende olikartat dekorerade handdukar betraktade som skilda föremål (»varor»).

I anslutning till vad som förekommit vid departementsöverläggningarna föreslår lagrådet följande avfattning av paragrafen: »En ansökan får omfatta flera mönster, om de varor för vilka mönstren sökes registrerade hör samman med avseende på tillverkning och bruk. Ansökan om sådan samregistrering får omfatta högst 20 mönster och får icke avse ornament.»

12 §

Lagrådet:

I denna paragraf stadgas skyldighet för sökande, som ej har hemvist i Sverige, att ha ombud. Enligt uttalande i remissprotokollet skall med hemvist för fysisk person förstås mantalsskrivningsort. Emellertid brukar i internationella sammanhang enligt svensk rätt med hemvist förstås ej mantalsskrivningsorten utan den ort där vederbörande är bosatt i avsikt att stadigt kvarstanna (jfr Dennemark, Om svensk domstols behörighet i internationellt förmögenhetsrättsliga mål s. 74 ff). En person kan vara mantalsskriven i Sverige utan att vara bosatt här, liksom han kan vara stadigvarande bosatt här utan att vara mantalsskriven. Det torde saknas anledning att i detta sammanhang ge ordet hemvist en annan innebörd än den gängse.

17 §

Lagrådet:

Med det i 16 och 17 §§ förekommande uttrycket »bättre rätt» lär avses både vindikationsfall och successionsfall. Vid föredragningen har emellertid upplysts att enligt den blivande mönsterkungörelsen, i överensstämmelse

med vad som redan nu gäller på patentområdet, torde för klara fall av succession komma att stå till buds ett enkelt förfarande, varigenom successor antecknas som sökande i den ursprungliga sökandens ställe utan att behöva erlägga ny ansökningsavgift.

Andra stycket i denna paragraf överensstämmer med 18 § andra stycket patentlagen. Emellertid bör här beaktas att den som begär överföring kan riskera rättsförlust genom att sökanden efter det överföring yrkats inskränker varuuppgiften eller genom att han återtar ansöknings beträffande något eller några av flera mönster för vilka samregistrering begärts. Enligt uttalande av departementschefen under 13 § kan nämligen ansöknings eller uppgiften inte sedermera utvidgas till sitt ursprungliga omfång. Motsvarande gäller ej för patent. Det torde därför vara påkallat att stadga förbud för sökanden att, under den tid då överföringsyrkande föreligger till prövning, inskränka ansöknings.

Lagrådet hemställer att andra stycket måtte ges följande avfattning: »Sedan yrkande om överföring framställts och innan det slutligt prövats, äger sökanden ej inskränka ansöknings och får denna ej avskrivas, avslås eller bifallas».

Skulle överföringsyrkandet gälla något eller några av flera mönster vilka omfattas av ansökan om samregistrering bör vad nu sagts om inskränkning av ansöknings eller varuuppgiften tillämpas endast beträffande mönster som yrkandet avser.

19 §

Lagrådet:

Enligt förevarande paragraf skall sekretess för handling som visar mönstret åtnjutas under högst sex månader, räknat från den dag då ansöknings gjordes eller, när sökanden har begärt prioritet enligt 8 §, från den dag från vilken prioritet begäres.

I ett i remissprotokollet omnämnt förslag till ändring av 23 § sekretesslagen, vilket ej är föremål för lagrådets yttrande, föreskrivs att om i ansökan om registrering av mönster begärts, att handling som visar mönstret skall hållas hemlig, handlingen inte får lämnas ut till annan i vidare mån än som följer av mönsterskyddslagen. Formuleringen av nämnda förslag kan ge anledning till tveksamhet vid vilken tidpunkt begäran om sekretesskydd skall göras.

Enligt 13 § första stycket i förslaget till mönsterskyddslag anses ansökan om registrering av mönster inte gjord förrän sökanden givit in bild eller modell som visar mönstret. När i förevarande paragraf talas om »den dag då ansöknings gjordes» bör därmed, till skillnad från vad som under 8 § anförts beträffande begäran om prioritet, avses den i 13 § första stycket omförmälda dagen. En sökande kan sålunda vänta med att begära sekretesskydd till dess han till registreringsmyndigheten inger bild eller modell

av mönstret, och sekretestiden skall då räknas från denna dag. Såsom framgår av lagtexten kan sökanden däremot inte få sekretesskydd för själva ansökningshandlingen vare sig bild eller modell som visar mönstret bifogats eller ej.

Vad departementschefen anfört i remissprotokollet beträffande förslaget till ändring av 23 § sekretesslagen lär böra läsas mot bakgrund av vad lagrådet här anfört.

20 §

Lagrådet:

Det i remissprotokollet vid andra stycket av förevarande paragraf gjorda uttalandet att, om en invändare återtar sin invändning, denna likväl skall prövas i ärendet, torde vara för kategoriskt. Uttalandet lär syfta på sådana objektiva registreringshinder som i och för sig skall av registreringsmyndigheten självant beaktas och som denna genom invändningen fått kännedom om, t. ex. nyhetshinder, jfr 21 § första stycket tredje punkten och departementschefens uttalande i anslutning därtill. Däremot är exempelvis ett invändningsvis gjort påstående om bättre rätt till mönstret inte av den natur att myndigheten, om invändningen återtas, har att göra några egna efterforskningar i saken eller vidtaga annan åtgärd för att utröna rätta förhållandet.

Det bör anmärkas att den som återtagit gjord invändning inte kan påkalla beslut av registreringsmyndigheten över vad som anförts i invändningen och inte har klagorätt enligt 21 §.

21 §

Lagrådet:

Första stycket första och andra punkterna av förevarande paragraf avser endast registreringsmyndighetens slutliga beslut. Såsom i remissprotokollet framhålls får särskild talan inte föras mot beslut, som inte är slutligt utan avser frågor under förfarandet. Som exempel på beslut av sistnämnda art anges bl. a. beslut angående prioritet och klassificering. Till förekommande av missförstånd vill lagrådet här till foga ett par anmärkningar.

Begär sökanden enligt 8 § prioritet som registreringsmyndigheten preliminärt finner ogrundad eller obestyrkt, får sökanden föreläggande enligt 14 §. Denna åtgärd kan inte överklagas. Förklarar sökanden att han vidhåller sitt påstående om prioritet kan det ligga nära till hands att registreringsmyndigheten — i överensstämmelse med vad som i allmänhet gäller om registreringsförfarandet — har att antingen bifalla eller avslå ansökningsingen i dess helhet. I det förra fallet är den begärda prioriteten att anse som godtagen, i det senare kommer prioritetsfrågan vid klagan över avslagsbeslutet under besvärinstansens prövning. Vid föredragningen inför lagrådet har emellertid upplysts att patent- och registreringsverkets be-

svärsavdelning bifallit en ansökan om registrering med samtidigt ogillande av yrkande om prioritet. Avgörandet är för närvarande beroende på regeringsrättens prövning.

I och för sig är klassificeringen otvivelaktigt en intern angelägenhet för registreringsmyndigheten. Det förutskickas emellertid att bl. a. antalet av de klasser till vilka registrerat mönster anses höra skall vara avgörande för avgiftsdebiteringen. Beträffande klagan över debiteringen synes enligt lagen endast den föga praktiska utvägen stå öppen att sökanden, om han finner klassificeringen oriktig och avgiftsdebiteringen i följd härav för hög, vägrar att betala avgiften, vilket medför att registreringsansökningen avslås; herefter klagar han på avslagsbeslutet och anför därvid, att hans vägran att betala avgiften berott på att klassificeringen varit för omfattande och avgiften därför alltför hög.

22 §

Lagrådet:

I remissprotokollet framhålles om förfarandet hos besvärsavdelningen och i regeringsrätten att officialprincipen tillämpas även i överinstans, att såväl överinstansen som parterna själva kan föra in nytt material och att part äger åberopa nya bevis och framföra nya skäl. Det tilläggs att reformatio in pejus således inte är utesluten. Detta tillägg synes kunna uppfattas som mera vittgående än som torde vara avsett, i varje fall när det gäller överföring av ansökan, ett institut som ju är starkt civilrättsligt färgat. Ett uttalande av departementschefen att en överinstans, som finner nyhetskravet uppfyllt, kan avslå registreringsansökan på den grund att sökanden inte är rätt innehavare av mönstret torde alltså icke äga avseende på situationer då överföring av ansökan prövats. Om sålunda exempelvis en person efter yrkande fått en ansökan överförd på sig genom lagakraftäggande beslut av registreringsmyndigheten men samma myndighet därefter avslagit själva ansökningen, får givetvis besvärsavdelningen inte vid prövning av denna persons besvär över avslaget fastställa avslagsbeslutet på den grund att den ursprungliga sökanden anses vara rätt innehavare av mönstret.

I remissprotokollet har även utvecklats vad som för närvarande kan anses gälla i förvaltningsprocessuell praxis i fråga om telegrambesvär. Härtill må fogas en erinran att högsta domstolen i ett nyligen i plenum träffat avgörande (se NJA 1968 s. 523) uttalat att den omständigheten att telegram inte uppfyller rättegångsbalkens föreskrift att revisionsinlägga skall vara egenhändigt undertecknad av revisionskäranden eller hans ombud utgör en brist som kan avhjälpas genom att telegrammet senare visas härröra från behörig person. Avgörandet torde kunna förväntas bli vägledande även i administrativrättslig praxis.

25 §

Lagrådet:

I remissprotokollet anföras vid förevarande paragraf att en framställning om förnyelse som görs för tidigt eller för sent skall avslås. I detta sammanhang uttalas vidare att, om avslagsbeslutet vinner laga kraft, mönsterrätten definitivt utesluts. Det sist sagda är emellertid riktigt endast under förutsättning att tiden för sökande av förnyelse gått till ända. Är så inte fallet kan en ny ansökan göras. Den möjligheten kan inte heller helt lämnas ur räkningen att inom rätt tid mer än en ansökan om förnyelse blivit gjord, t. ex. av mönsterhavaren och av en licenstagare. I denna belysning har man också att se konstaterandet att det inte såsom när det gäller en registreringsansökan finns möjlighet att få en förnyelseansökan återupptagen.

Det kan förtjäna anmärkas att, om ett mönster registrerats för flera varor, registreringen torde kunna förnyas med begänsning till någon eller några av dessa varor. Har enligt 11 § flera mönster samregistrerats kan på motsvarande sätt förnyelsen begränsas till något eller några av mönstren.

26 §

Lagrådet:

Såsom framgår av vad departementschefen anfört avser första punkten både total och partiell vidareöverlåtelse. Huruvida den överlåtande licensstagaren utträder eller inte utträder ur ansvarsförhållandet till mönsterhavaren regleras inte här; i denna del gäller vad avtalet dem emellan må innehålla.

För att undvika missförstånd — eftersom tredje punkten innehåller en regel om ansvarsförhållandet mellan mönsterhavaren och överlåtaren — synes emellertid paragrafen böra uppdelas i två stycken, så att första punkten bildar ett stycke för sig och de två återstående punkterna ett andra stycke; därvid torde ordet »dock» i sista punkten böra strykas.

27 §

Lagrådet:

I fjärde stycket ges en regel om saklegitimerande verkan av anteckning i mönsterregistret. Med hänvisning till vad som anfördes vid lagrådsgranskningen av patentlagen (NJA II 1968 s. 65 f) lämnar lagrådet regelns utformning i lagtext utan anmärkning.

28 §

Lagrådet:

Av åtskilliga motivuttalanden rörande innehållet i första stycket, gjorda både av utredningen och av departementschefen, får man närmast det intrycket att lagstiftaren tänkt sig att den avgörande tidpunkten för när

utnyttjaren skall ha varit i god tro borde vara den tidpunkt då han påbörjade utnyttjandet resp. vidtog väsentliga åtgärder för att utnyttja mönstret. En därefter under tiden fram till offentliggörandet påkommen ond tro skulle alltså inte hindra honom från att få tvångslicens. Detta synes också vara den naturliga utgångspunkten; det må anmärkas att det norska förslaget uttryckligen intagit denna ståndpunkt.

Emellertid har det remitterade förslaget — liksom de danska och finländska förslagen — avfattats så, att enligt lagtexten den goda tron skall ha förelegat ännu vid den tidpunkt då handling som visade mönstret blev allmänt tillgänglig. Det är härvidlag att märka att bestämmelsen tillkommit med 48 § patentlagen som förebild. Vid avfattningen av den nu förevarande bestämmelsen i departementsförslaget har dock skett vissa ändringar och omformuleringar; som det vill synas betingade av språkliga skäl. Måhända har man därvid förbisett att patentlagens något mera obestämda uttryckssätt torde lämna möjlighet öppen att tolka bestämmelsen så, att det vore tillräckligt om god tro förelegat när utnyttjandet påbörjades resp. när de väsentliga åtgärderna för utnyttjandet vidtogs.

Lagrådet hemställer att första punkten av förevarande paragraf, i direkt anslutning till texten i 48 § patentlagen, avfattas sålunda: »Den som utnyttjade mönster, som avses med ansökan om registrering, yrkesmässigt här i riket när handling som visar mönstret blev allmänt tillgänglig kan, under förutsättning att ansökningen leder till registrering, få tvångslicens till utnyttjandet, om synnerliga skäl föreligger samt han saknade kännedom om ansökningen och ej heller skäligen kunnat skaffa sig kännedom om den».

39 §

Lagrådet:

Enligt 32 kap. 5 § rättegångsbalken äger domstol förordna att ett mål skall vila om det är av synnerlig vikt för prövningen att fråga som är föremål för annan rättegång eller för behandling i annan ordning först avgörs. Detsamma gäller om mot handläggningen möter annat hinder av längre varaktighet. Det nu förevarande stadgandet i andra stycket kan inte antagas upphäva rättegångsbalkens bestämmelse. Då annat ej sägs måste stadgandet uppfattas som allenast en komplettering. Bestämmelsen i rättegångsbalken äger således tillämplighet även när någon som blir stämd för mönsterintrång har väckt talan om hävande av mönsterregistreringen. Domstolen kan då på eget initiativ förklara målet om mönsterintrång vilande, om den så anser lämpligt. Vad som införs genom nu förevarande stadgande är en ovillkorlig skyldighet för domstolen att förklara målet om mönsterintrång vilande om svaranden begär det. Förutsättning är endast att han i målet förklarar sig göra gällande att mönsterregistreringen bör hävas. Skulle svaranden, trots att han gör detta gällande, inte begära vilande-

förklaring, torde domstolen i regel böra meddela sådan förklaring med stöd av 32 kap. 5 § rättegångsbalken sedan talan om hävande av registreringen väckts. Eljest kan riskeras att en fällande dom för mönsterintrång kolliderar med en dom på hävande av mönsterregistreringen. Vilandeförklaring medför att någon handläggning i målet ej äger rum och att för dess återupptagande fordras särskild åtgärd från rättens eller ena partens sida (NJA II 1943 s. 418). Endast i undantagsfall lär alltså mål om mönsterintrång och mål om hävande av registrering komma att handläggas i en rättegång.

F. d. justitierådet Lind:

Den principlösning som förevarande paragraf innefattar överensstämmer med vad som finns stadgat i 61 § patentlagen. Vid lagrådsgranskning av förslaget till patentlag förordade jag för min del en annan lösning, närmast med tanke på den försening av intrångsprocesserna som jag trodde vara att befara. Risken härför kan vara större när det gäller mönsterintrång eftersom Stockholms rådhusrätt inte såsom enligt patentlagen är exklusivt forum, jfr vad lagrådet anför under 43 §. Å andra sidan torde mål om mönsterintrång i regel vara av mindre invecklad beskaffenhet än patentintrångsmål. Med hänsyn till intresset av att patentlagen och mönsterskyddslagen erhåller likartad reglering anser även jag att det nu föreliggande förslaget bör lämnas utan erinran i det avseende varom här är fråga.

43 §

Lagrådet:

I remissprotokollet uttalas, att av 10 kap. 14 § andra stycket rättegångsbalken framgår att mönsterhavare som väcker en intrångstalan såsom tvistemål har forum i fråga om genkäromål vid den domstol som har upptagit huvudkäromålet. Det tilläggs att som genkäromål härvid måste betraktas bl. a. talan om hävande av mönsterregistreringen.

Genkäromål är ett processrättsligt begrepp som definieras i 14 kap. 3 § rättegångsbalken. Där stadgas bl. a. att, om svaranden *vill till gemensam handläggning* väcka visst slag av talan mot käranden och gör det före huvudförhandlingen, målen skall handläggas i en rättegång. Och det heter att käromål som sålunda förenats med huvudkäromålet är genkäromål.

Om någon som är stämd för mönsterintrång därefter anhängiggör talan om hävande av mönstrets registrering, torde han i regel vilja påkalla vilandeförklaring av intrångsmålet enligt 39 § andra stycket (jfr vad lagrådet anfört under 39 §). Handläggningen av intrångsmålet skulle då upphöra till dess hävningsfrågan blivit avgjord genom lagakraftäggande dom. Det förefaller därför som om man i sådant fall ej kan säga att svaranden *vill väcka talan till gemensam handläggning*. Forumbestämmelsen i 10 kap. 14 § andra stycket rättegångsbalken om genkäromål skulle då inte vara tillämplig, eftersom det ej är fråga om genkäromål i teknisk mening.

45 §

Lagrådet:

Angående begreppet hemvist får lagrådet hänvisa till vad som anförts under 12 §.

47 §

Lagrådet:

Av sammanhanget framgår att också andra stycket avser endast slutliga beslut.

Ö v e r g å n g s b e s t ä m m e l s e r n a

Lagrådet:

Att nya lagen träder i kraft den 1 oktober 1970 innebär bl. a., att ansökan, som görs om registrering enligt denna lag, inte kan upptagas av registreringsmyndigheten dessförinnan. Tidigare ingiven ansökan om sådan registrering skall följaktligen avvisas.

Enligt vad vid föredragningen inför lagrådet upplysts lär emellertid vara avsett att förordnande enligt 8 § nya lagen skall öppna möjlighet för den som söker registrering enligt nämnda lag att erhålla s. k. konventionsprioritet från dag före lagens ikraftträdande. Även om sökanden inte eftersträvar skydd annorstädes än i Sverige, kan han därför ha anledning att först söka registrering utom riket. Därvid kan onekligen föreskriften i art. 4 A 3 Pariskonventionen få vissa egenartade konsekvenser.

Det skulle otvivelaktigt vara av visst värde om den som före den 1 oktober 1970 söker registrering enligt 1899 års lag genom registreringsmyndighetens försorg fick särskild underrättelse om innehållet i övergångsbestämmelserna till den nya lagen. Det skulle måhända också vara lämpligt att innehavare av mönsterregistrering enligt äldre lag underrättas om sin rätt att få registreringen förnyad och om vad han för sådant ändamål har att iakttaga.

Övriga lagförslag

Lagrådet:

Förslagen lämnas utan erinran.

Lagrådet:

Lagrådet ifrågasätter om inte även införsellagen (1968:621) bör fullständigas genom att i 2 § första stycket 3 efter ordet »patent» tilläggs »eller mönsterrätt».

Ur protokollet:
Ingrid Hellström

Utdrag av protokollet över justitieärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet på Stockholms slott den 21 november 1969.

N ä r v a r a n d e :

Statministern PALME, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, LANGE, HOLMQVIST, ASPLING, LUNDKVIST, GEIJER, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG, BENGTTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Geijer, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter lagrådets yttrande över förslag till 1) mönsterskyddslag, 2) lag om ändring i lagen den 30 december 1960 (nr 729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, 3) lag om ändring i brottsbalken, 4) lag om ändring i utsökningslagen, 5) lag om ändring i varumärkeslagen den 2 december 1960 (nr 644), 6) lag om ändring i lagen den 1 december 1967 (nr 840) om patent- och registreringsverkets besvärssavdelning och 7) lag om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar.

Föredraganden redogör för lagrådets utlåtande och anför.

Förnyade överläggningar om mönsterskyddslagstiftningen mellan företrädare för berörda departement och ministerier i Danmark, Finland, Norge och Sverige har hållits den 7 och 8 oktober 1969. Lagrådet har fått del av resultaten av dessa överläggningar, innan dess utlåtande avgavs. De ändringar i förhållande till det remitterade förslaget till mönsterskyddslag som jag förordar i det följande stämmer överens med överläggningsresultaten.

Vad lagrådet har anförut om den föreslagna mönsterskyddslagens förhållande till lagstiftningen om konkurrensbegränsning föranleder inte något yttrande från min sida.

De jämkningar i 11, 26 och 28 §§ förslaget till mönsterskyddslag som lagrådet har föreslagit bör godtas med en mindre redaktionell justering i 28 §.

Jag kan för min del instämma i de synpunkter som lagrådet har anförut i anslutning till 4, 5, 8, 12, 19, 20, 21, 22, 25, 27, 45 och 47 §§ mönsterskyddslagen samt övergångsbestämmelserna till samma lag.

Lagrådets förslag om ändrad lydelse av 2 § första stycket 3. införsellagen (1968:621) bör likaledes godtas.

Förslaget till mönsterskyddslag innehåller i 17 § bestämmelser om överföring av ansökan om registrering av mönster. Lagrådet har föreslagit, att skyddsföreskriften i paragrafens andra stycke till förmån för den som yrkar överföring kompletteras med förbud för sökanden att inskränka ansökningsen, innan överföringsyrkandet slutligt prövats. Jag delar lagrådets uppfattning i sak. Problemet synes emellertid enklast kunna lösas genom att det i lagrummet föreskrivs ett generellt förbud mot att ansökningsen över huvud taget ändras, så länge ett yrkande om överföring är beroende på prövning. Det betyder, att sökanden under den tiden inte kan ändra ansökningsen på sätt som annars skulle vara tillåtet enligt 13 § andra stycket. Med denna lagtekniska lösning nås överensstämmelse med övriga nordiska lagförslag.

I anslutning till 39 § förslaget till mönsterskyddslag har lagrådet uttalat, att domstol — om svaranden i en intrångsprocess väcker talan om hävande av registreringen men underlåter att begära vilandeförklaring beträffande intrångsmålet — likväl i regel torde böra meddela sådan förklaring och att följaktligen mål om mönsterintrång och mål om hävande av registrering endast undantagsvis kommer att handläggas i en rättegång. Detta uttalande synes vara alltför generellt. Många gånger torde en gemensam handläggning fram till förberedelsens avslutande vara processekonomiskt fördelaktig. Man kan bl.a. inte bortse från fall då det redan vid första inställelse i målet om hävande av registreringen står klart för domstolen att talan härom är uppenbart ogrundad och att målet därför kan avgöras omedelbart (42 kap. 20 § RB). I sådant fall blir vilandeförklaring av intrångsmålet inte aktuell. Det är i övrigt inte möjligt att göra generella uttalanden i frågan. Förhållandena är skiftande och det får överlåtas åt domstolarna att bedöma frågan med hänsyn till omständigheterna i varje särskilt fall.

I anslutning till 43 § förslaget till mönsterskyddslag och motivuttalandena till detta lagrum har lagrådet uttalat, att om svaranden i mål om mönsterintrång väcker talan om hävande av mönsterregistreringen, han i regel torde vilja påkalla vilandeförklaring av intrångsmålet enligt 39 § andra stycket. Lagrådet anser att man i sådant fall inte kan säga att svaranden vill väcka talan till gemensam handläggning enligt 14 kap. 3 § rättegångsbalken och att följaktligen forumbestämmelsen i 10 kap. 14 § andra stycket rättegångsbalken inte heller skulle vara tillämplig, eftersom det inte skulle vara fråga om ett genkärsmål i teknisk mening. Jag kan inte helt ansluta mig till denna uppfattning. Att käranden i målet om hävande av registreringen vill begära vilandeförklaring av intrångsmålet utesluter inte att det kan bli fråga om en gemensam handläggning av målen på förberedelsestadiet. Yrkandet om vilandeförklaring behöver inte nödvändigtvis framställas redan i stämningen. Käranden kan ha goda skäl att avvakta resultatet av ett eller flera förberedelsesammanträden i de båda målen innan han tar ställning till om han skall vidhålla sin talan och i

så fall begära vilandeförklaring eller om han skall återkalla sin talan. Förutsättningarna för tillämpning av 14 kap. 3 § och därmed också av 10 kap. 14 § andra stycket rättegångsbalken föreligger således enligt min mening så gott som undantagslöst, när svaranden i ett intrångsmål väcker talan om hävande av registreringen.

I 43 § i det remitterade förslaget till mönsterskyddslag föreskrivs, att behörig domstol för prövning av vissa mål angående mönsterrätt under angivna förutsättningar skall vara Stockholms rådhusrätt. Med hänsyn till att rådhusrätten fr.o.m. den 1 januari 1971 skall utgöra tingsrätt under namnet »Stockholms tingsrätt» (prop. 1969:44, 1LU 38, rskr 283), bör detta uttryck i stället användas i paragrafen och samtidigt i övergångsbestämmelserna till lagen föreskrivas, att vad i lagen sägs om Stockholms tingsrätt skall för tiden intill den 1 januari 1971 avse Stockholms rådhusrätt.

Den bestämmelse, som i det remitterade förslaget har tagits upp som en övergångsbestämmelse till lagen om skydd för vapen m. m. och som innebär att den som vid tiden för ett förordnande enligt lagens 3 § brukade beteckning som avses med förordnandet skall utan hinder av detta få fortsätta att bruka beteckningen under en övergångstid av tre år, har karaktären av en permanent materiell regel. Den bör därför enligt min mening tas upp som ett andra stycke i nämnda paragraf och inte som en övergångsbestämmelse.

Utöver vad som följer av vad jag har anfört i det föregående bör vissa redaktionella jämkningar vidtas i de remitterade lagförslagen.

I överensstämmelse med vad föredragande departementschefen anförde vid remissen till lagrådet av de aktuella lagförslagen bör Sverige i samband med att den nya mönsterskyddslagen och den föreslagna lagen om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar genomförs ratificera Lissabontexten och de materiella bestämmelserna (art. 1—12) i Stockholmstexten av Pariskonventionen den 20 mars 1883 för industriellt rättsskydd.

Sedan Sverige den 2 juni 1969 har undertecknat den i remissprotokollet nämnda Locarnoöverenskommelsen den 8 oktober 1968 om inrättande av ett internationellt klassificeringssystem för mönster bör även denna överenskommelse tillträdas i samband med att de nu aktuella lagförslagen genomförs. Det lär få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta härom.

Under framhållande, att hinder inte synes möta mot att ärendet behandlas under 1970 års riksdag, hemställer föredraganden, att Kungl. Maj:t genom proposition föreslår riksdagen att

dels godkänna den i Lissabon den 31 oktober 1958 och i Stockholm den 14 juli 1967 reviderade Pariskonventionen den 20 mars 1883 för industriellt rättsskydd, i fråga om Stockholmstexten såvitt avser artiklarna 1—12,

dels antaga förslag till

- 1) mönsterskyddslag,*
- 2) lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk,*
- 3) lag om ändring i brottsbalken,*
- 4) lag om ändring i utsökningslagen (1877:31 s. 1),*
- 5) lag om ändring i lagen (1937:249) om inskränkningar i rätten att utbe-
komma allmänna handlingar,*
- 6) lag om ändring i varumärkeslagen (1960:644),*
- 7) lag om ändring i lagen (1967:840) om patent- och registreringsverkets
besvärsavdelning,*
- 8) lag om ändring i införsellagen (1968:621),*
- 9) lag om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar.*

Med bifall till vad föredraganden sålunda
med instämmande av statsrådets övriga le-
damöter hemställt förordnar Hans Kungl.
Höghet Regenten att till riksdagen skall av-
låtas proposition av den lydelse bilaga till
detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Gunnel Anderson

Innehållsförteckning

Propositionen	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Lagförslag	3
Förslag till	
mönsterskyddslag	3
lag om ändring i lagen den 30 december 1960 (nr 729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk	14
lag om ändring i brottsbalken	15
lag om ändring i utsökningslagen	16
lag om ändring i lagen den 28 maj 1937 (nr 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar	16
lag om ändring i varumärkeslagen den 2 december 1960 (nr 644)	16
lag om ändring i lagen den 1 december 1967 (nr 840) om patent- och registreringsverkets besvärsavdelning	18
lag om ändring i införsellagen den 6 december 1968 (nr 621)	18
lag om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar	19
Utdrag av statsrådsprotokollet den 11 april 1969	21
Sammanfattning av förslagen	23
Inledning	25
Gällande rätt	25
Internationella överenskommelser	28
Huvuddragen av utredningsförslagen	35
Förslaget till lag om mönster	35
Förslaget till lag om ändring i upphovsrättslagen	39
Förslaget till lag om ändrad lydelse av 23 § sekretesslagen	39
Förslaget till lag om ändring i lagen om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar	39
Huvudgrunderna för lagstiftningen	41
Mönsterskydd	41
Behovet av ett utvidgat mönsterskydd	41
Mönsterrättens föremål	54
Nyttighetsmodeller	60
De allmänna skyddsförutsättningarna	62
Kravet på mönsterskapande verksamhet	62
Registreringskravet	64
Nyhetskravet	65
Skillnadskravet	68

Variantregistrering	74
Registreringsförfarandet	79
Mönsterrättens innehåll	96
Utnyttjandeformerna	96
Skyddets omfattning	104
Skyddstiden	110
Arbetslagarmönster	112
Skydd mot s.k. slavisk efterbildning	116
Skydd för brukskonst	120
Följdlagstiftning till mönsterskyddslagen m.m.	137
Skydd för vapen och andra officiella beteckningar	137
<i>Lagförslagets enskilda bestämmelser</i>	142
Förslaget till mönsterskyddslag	142
Allmänna bestämmelser	142
1 §	142
2 §	146
3 §	149
4 §	151
5 §	158
6 §	162
7 §	164
8 §	165
Registreringsansökan och dess handläggning	167
9 §	167
10 §	168
11 §	173
12 §	175
13 §	176
14 §	177
15 §	180
16 §	181
17 §	182
18 §	184
19 §	187
20 §	189
21 §	191
22 §	193
23 §	196
Mönsterregistrerings giltighetstid	198
24 §	198
25 §	199
Licens, överlåtelse m.m.	201
26 §	201
27 §	204
28 §	206
29 §	216
30 §	217
Upphörande av registrering m.m.	218
31 §	218

32 §	223
33 §	227
Uppgiftsskyldighet	229
34 §	229
Ansvar och ersättningsskyldighet m.m.	230
35 §	230
36 §	237
37 §	240
38 §	243
39 §	245
40 §	249
Rättegångsbestämmelser	250
41 §	250
42 §	251
43 §	252
44 §	254
Särskilda bestämmelser	254
45 §	254
46 §	255
47 §	256
48 §	257
49 §	258
Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	261
Förslaget till lag om ändring i upphovsrättslagen	268
1 §	268
10 §	268
43 §	268
44 §	269
63 och 65 §§	269
Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	270
Förslaget till lag om ändring i brottsbalken	271
5 §	271
Förslaget till lag om ändring i utsökningslagen	271
85 §	271
Förslaget till lag angående ändring i sekretesslagen	271
23 §	271
Förslaget till lag om ändring i varumärkeslagen	273
30 §	273
Förslaget till lag om ändring i lagen om patent- och registreringsverkets be- svärsavdelning	274
1 §	274
2 §	275
Förslaget till lag om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar	275
1 §	276
2 §	276
3 §	276
4 §	278
5 §	278
Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	279

<i>Tillträde till Pariskonventionens Lissabon- och Stockholmstexter</i>	279
<i>Hemställan</i>	282
<i>Bilaga 1. Mönsterskyddsutredningens förslag</i>	284
<i>Bilaga 2. Utredningsmannens förslag till lag om ändring i lagen den 2 december 1960 (nr 646) om skydd för vapen och vissa andra beteckningar</i>	297
<i>Bilaga 3. Pariskonventionens Stockholmstext artiklarna 1—12</i>	298
<i>Bilaga 4. Till lagrådet remitterade förslag till mönsterskyddslag m.m.</i>	319
Utdrag av lagrådsprotokollet den 10 oktober 1969	336
Utdrag av statsrådsprotokollet den 21 november 1969	349